

הישיבה השלוש-מאות-ותשעים-ושלוש של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, כ"ט באדר א' התשנ"ב (4 במרס 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:08

א. הצעת חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אורחים נכבדים שביצע, בשם הכנסת כולה אני מעביר לכם את אהדתנו ואת אהבתנו.

דוד ליבאי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אם מותר לי — יישר-כוחך על דבריך. היית לפה לכל אחד ולכל אחת מהיושבים באולם הזה. תודה לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה להביא את הצעת החוק.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אורחים נכבדים, גם אני רוצה להצטרף לכרכות לך, אדוני היושב-ראש, הצלחת להביע בצורה יפה כל כך את רגשות כל היושבים באולם המליאה.

אני מתכבדת, רבותי חברי הכנסת, להביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992.

את הצעת החוק יזמו חברי הכנסת חנן פורת ואמנון רובינשטיין. הדיון המוקדם בהצעת החוק התקיים בכנסת ביום 13 במרס 1991 — לפי השם הצעת חוק זכויות החירש, החש"ן — 1990, מס' תשפ"ח. הקריאה הראשונה בהצעת החוק התקיימה ביום 18 בנובמבר 1991 — לפי השם הצעת חוק זכויות החירש, התשנ"ב — 1991, והיא הועברה לוועדת העבודה והרווחה.

בהצעת החוק המקורית נכללו שלושה נושאים: 1. הרחבת התמיכה של המוסד לביטוח לאומי בילדים חירשים מגיל 8 עד גיל 14, ומתן תמיכה לילד חירש אף אם לא מלאו לו שלוש שנים; 2. הטלת חובה על רשות השידור לכלול כמה שידורים, שלא יפחתו מרבע מכלל השידורים, עם כתוביות בעברית ובערבית, לפי העניין; 3. תיקון בחוק חינוך מיוחד, שלפיו ילד חירש יהיה זכאי לעזרה בלימודים בהיקף שלא יפחת מארבע שעות בשבוע.

לאחר שוועדת העבודה והרווחה קיימה ישיבות מספר בנושא, בהשתתפות הגורמים הנוגעים לעניין, גובשה הצעת החוק המובאת בפניכם היום.

לפי החוק המוצע, תוטל חובה על רשות השידור, הטלוויזיה הלימודית והרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו לקבוע כמה שידורי טלוויזיה, שלא יפחתו מרבע מכלל השידורים בעברית ובערבית, שאינם בשידור חי, אשר בהם יהיו כתוביות בעברית ובערבית, לפי העניין, וכן תוכנית חדשות שבועית אחת לפחות, שתלווה בתרגום לשפת הסימנים.

בעניין ההצעה המקורית לחקן את חוק חינוך מיוחד, החליטה ועדת העבודה והרווחה שלא לכלול עניין זה בחוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את הישיבה.

אודה לחברי הכנסת בקצה הימני אם ישבו, ואודה לכולם אם לא יעברו במרווח הזה, על-מנת שלא להסתיר את המתרגמת.

חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון בחוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992. ביצע יושבים תלמידים מבית-הספר לחירשים, והדברים שייאמרו כאן יתורגמו לשפת הידיים. זו הפעם הראשונה שדיבור בשפת הידיים נערך בישיבת המליאה ומתוך האולם. אני יודע שאני יוצר בכך תקדים. בדרך כלל יש להיות זהירים ביצירת תקדימים, כדי לשמור על הסדרים המקובלים, אך אני רואה בתקדים זה תקדים מבורך. כי ללא תרגום זה היושבים ביצע לא יוכלו להבין את הדיון בנושא הקרוב להם ונוגע להם ישירות.

חברי הכנסת, הגורל פוגע במי שנולד חירש או נהיה חירש במהלך חייו. החירש לא בחר להיות חירש, זה יכול לקרות לכל אחד. אין חירשים יכולים לשמוע את ציוץ הציפורים, את אוושת העצים, את קול האדם, את הרעשים והרחשים, אך הם כן יכולים לחוש, להרגיש ולתפקד ככל האדם. החירשים מקימים משפחות על אף היותם חירשים, והם יעילים ומועילים ככל אדם. מקרב החירשים קמו הרבה אנשי מידות, אנשי מוסר, אנשי רוח, אנשי בניין ויצירה וגם גדולים במדע.

הטכנולוגיה יצרה כלים המקילים עליהם את החיים, ועל כולנו מוטל התפקיד לעזור להם ככל הניתן. זה עניין של מוסר. זה לטובת החירש וגם לטובת החברה כולה.

החוק שלפנינו יתרום בצורה משמעותית לאיכות החיים של החירשים. אני מברך את חברי הכנסת חנן פורת ואמנון רובינשטיין על יוזמתם.

חברי הכנסת, לפני זמן קצר ישבנו למטה עם החירשים ובני משפחותיהם, וראינו הצגה נפלאה שהם העלו. אכן הם הוכיחו פעם נוספת לאילו הישגים החירש יכול להגיע. על כולנו לעזור על מנת שהם יוכלו להגיע להישגים גדולים עוד יותר.

אמרתי להם, ואני מרשה לעצמי לומר פעם נוספת. אמרו לי שהם מאוד מאוד מתרגשים בביקור שלהם פה, אבל חשתי, שגם חברי הכנסת שהיו נוכחים אתם וחברי הכנסת פה מתרגשים. הם אמרו שכבוד בשבילים להיות אורחים בכנסת. אני רוצה להגיד לכם: הכבוד שלנו גדול עוד יותר — שאנחנו יכולים לארח אתכם ואנחנו יכולים להקל במשהו את החיים שלכם בעתיד.

הכנסת הזאת נמצאת על סף סיומה. טוב, יפה, גאון וגאווה לכנסת שעל סף הסיום, בעת הוויכוחים הפוליטיים הגדולים, מתפנית הכנסת ויכולה לעסוק בעניין אנושי זה שלכם.

היא וחבריה יהיו ברוכים על כך שהם זיכו אותנו בהבאת הצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חנן פורת, ראיתי בקומה למטה את המעורבות שלך. לא ידעתי, חשבתי שאתה מתמסר לענייני עם ישראל וכו'. הנה, למדת שבצד זה אפשר לעסוק גם בעניינים —

יצחק נבון (העבודה):
התנחלויות.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו"ר ד' שילנסקי:

— של יוסי, אנושיים וכו' אבס. כל הכבוד ותודה רבה לך.

אני אפשר רק עוד לחבר הכנסת אחד להתבטא, והוא מיוזמי החוק, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. אינני יכול לאשר עוד התבטאויות לרבים שהרימו את היד. בבקשה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, גם אני רוצה להצטרף לברכות ולתודה ליושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר, ולחבר הכנסת עמיר פרץ.

אני רוצה רק לומר שני דברים. אנחנו רואים את החוק הזה כחשוב לא רק לציבור החירשים וכבדי-השמיעה. אנחנו רואים גם את חשיבותו להגברת המודעות של הציבור הכללי לבעיה של החירשים ושל כבדי-השמיעה, כדי לעזור להם וכדי לחנך את הציבור ליתר התחשבות ורגישות לבעיות המיוחדות שלהם.

אני רוצה לומר דבר נוסף. פניתי היום למנכ"ל "בזק" וביקשתי ממנו, נוסף על ההקלות האמורות בחוק, שיגדיל וירבה את מספר הטלפונים המיועדים לכבדי-השמיעה. יש טלפונים ציבוריים כאלה, אבל לא בכמות מספקת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. בתקווה שפנייתך למנכ"ל "בזק" תתקבל.

חברי הכנסת, החוק הגוש ללא הסתייגויות, ואנחנו נגישים להצבעה בקריאה שנייה. יש בחוק שני סעיפים, וכפי שאמרתי, אין הסתייגויות. ההצבעה היא על שני הסעיפים יחד. זו הצבעה מס' 1.

ה צ כ ע

בעד סעיפים 1 — 2 — 34

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

שר הבריאות א' אולמרט:

אני מבקש לצרף את קולי בעד.

פנחס גולדשטיין (המפלגה הליברלית החדשה):
גם אני מבקש לצרף את קולי בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כך, בעד — 34, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע,

מן הטעם שלא מצאה הצדקה לקבוע באופן מפורש בחוק את מספר שעות הטיפול השבועיות שיינתנו לחירשים דווקא, וזאת מאחר שחוק חינוך מיוחד מתייחס לכלל הנכויות ולכלל הילדים הנזקקים לשירותים שהוא מעניק. כמו כן, התברר בדיון בוועדה, שבפועל אין קיפוח לגבי ילדים חירשים, וכי הם מקבלים היום ממילא במסגרת החינוך המיוחד את מה שהוצע לכלול בחוק.

נושא התמיכה של המוסד לביטוח לאומי מצא את ביטויו בתקנות שאושרו בוועדה, ולפיהן: 1. ילד חירש ייחשב כילד שאיבר את כושר שמיעתו אם הוא סובל מירידה בשמיעה ב-45 דציבלים לפחות בתדירויות הדיבור, במקום 75 דציבלים כיום; 2. תהייה שתי רמות גמלה כלהלן: עד גיל 8 — 100% קצבת יחיד מלאה, שהיא 703 ש"ח, ומגיל 8 עד 14 — 50% מקצבת יחיד מלאה. הגמלה בשתי הרמות האמורות תכלול חלק שיועד למקרים שבהם הילד מקבל טיפול התפתחותי או שעיקר זמנו מוקדש ללימודים, וחלק מהגמלה על-פי מבחן הליקוי בלבד, בלי שהגמלה תהיה תלויה בקבלת טיפול התפתחותי.

לאור מתן הפתרון הרצוי בתקנות, לא היה מקום לכלול את נושא הביטוח הלאומי בחוק עצמו, ולכן גם שונה השם מ"חוק זכויות החירש" ל"חוק הקלות לחירש", שם המשקף במדויק יותר את תוכן החוק כפי שגובש בסופו של דבר.

אני מקווה, רבותי חברי הכנסת, שהחוק המוצע, יחד עם תקנות הביטוח הלאומי, שכבר אושרו בוועדה, יקלו בצורה משמעותית את הבעיות הקשות של ילדים חירשים וכבדי-שמיעה ואת הקשיים הרבים שנתקלים בהם ההורים בגידול ילדיהם.

אני רוצה לשוב ולברך את חברי הכנסת חנן פורת ואמנון רובינשטיין על יוזמתם בחקיקת החוק ועל תרומתם לדינוי הוועדה בקידום החוק ותקנות הביטוח הלאומי לגבי עזרה מיוחדת לילדים חירשים.

אני רוצה להודות לצוות הוועדה, ליועצים המשפטיים, ובראשם למשה בוטון, היועץ המשפטי של הוועדה. אני רוצה להביע תודה מיוחדת לאנשי האוצר, שהלכו לקראת הוועדה ולקראת מגישי הצעת החוק וסייעו לקידומה ולקבלתה.

אני רוצה לשלוח מאחורי ברכה מיוחדת לתלמידי בתי-הספר לחירשים, למוריהם, למנהליהם, לציבור ההורים והקרובים ולמתנדבים הרבים, שעושים עבודת קודש בסיוע ובעזרה לילדים ולמשפחותיהם.

לחוק, אדוני היושב-ראש, אין הסתייגויות, ולכן אבקש מהכנסת לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רק רוצה להגיד תודה למי שחברת הכנסת אורה נמיר לא יכלה להגיד לו תודה, דהיינו לאורה נמיר, יושבת-ראש הוועדה, ולחבר הכנסת עמיר פרץ, שגם ליווה את הדיונים.

בכל מהלך ההתודעות שלנו למצוקתם של החירשים זכינו ללמוד ולדעת, שאם אנחנו יכולים לסייע בידם, אנחנו נמצאים מתברכים הרבה יותר, ועל כן שמחה גדולה בלבנו.

אני רוצה לומר משהו מיוחד. יושבת כאן אהובה מגן, יושבת-ראש ארגון "שמע", שעוררה אותנו לדברים האלה ולימדה אותנו להכיר ולשמע את מי שאינם יודעים לשמוע.

— הצעת חוק הקלות לחירש; הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה; הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

ה צ צ ב ע

הצעת חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992, נתקבל.

הצעת חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992, התקבלה בקריאה שנייה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992, נתקבל פה אחד. אני מצטרף לברכות שהושמעו פה להנהלה, למורים, לצוות המתנדבים ולכל מי שיש לו לב פתוח ואוהב בישראל. תודה רבה. סיימנו את הדיון בסעיף הזה.

אנחנו ניגשים לקריאה שלישית. החוק הזה מוסיף טכניקה, מודרניזציה, אבל אולי ברשותכם נחזור שלב אחד אחורה ונצביע בהרמת ידיים, על מנת שהתמונה תהיה יותר חגיגית וכולטת. מי בעד הצעת חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992, בקריאה שלישית?

ב. הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל מחירה האנושי הכבד של הפעילות הצבאית בלבנון וסכנת התלקחות מלחמה; הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל פלישת צה"ל לדרום-לבנון

אדוני היושב-ראש, אחרי הרצח — פתאום פלישה ללבנון. מטוסי קרב, טנקים, רצח, הרג של רבים, הרס.

רענן כהן (העבודה):

אל מי אתה מדבר עכשיו? תגיד את זה גם שם. תגיד

— — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שיח' עבאס מוסאווי, אשתו ובנו היו קורבן לתוקפנות נפשית זו. הממשלה גרמה הרס מקסימלי בלבנון, פגיעה בעצמאותה, בשלמותה ובכבוד, ודורשת מאזרחיה ומכלל תושביה לשבת בחיבוק ידיים. זה היגיון הפוך, זה היגיון מתוצרת המדיניות הזאת.

אני לא מצדיק את התוצאה, אני לא מצדיק את ההפגזה נגד יישובים ישראליים, אבל קודם כול אני מאשים את הסיבה: את הקריאה להפגזה, את הכיבוש וההתקפות, את חלוקת לבנון ויצירת ממשלת בובות.

פלישה ללבנון בזמן שיחות על שלום — איזו גישה, איזו כוונה, איזו רצינות ואיזו אחריות? הממשלה מוכיחה שהיא בעלת כשרונות מעולים בהערמת מכשולים בדרך לשלום, לא רק בעדות אויביה של הממשלה אלא גם בעדות ידידיה, לרבות ארצות-הברית.

רואים אנו מה קורה בסיבוב הרביעי בשיחות הדו-צדדיות. עם סוריה היא רוצה שלום חינום בלי שום מחיר, ועל סוריה להסכים שרמת-הגולן היא חלק בלתי נפרד מישראל. אם לא — סוריה לא מעוניינת בשלום, כמו הפתגם: אמר לו — "תישן כדי שאשחט אותך"; השיב לו — "זה הדבר שמדיר שינה מעיני". לירדן מציעים דבר פשוט מאוד: שירדן לא תישאר ירדן, שירדן תהפוך לפלשתיין. זה בגלגול נשמות. הורסים מדינות, מקימים מדינות חדשות, כאילו זה דבר טבעי. מי יקבל עמדות כאלה? עם הפלשתינים לא מדובר בכלל על זכויות, לא מדובר בכלל על נסיגה, לא מדובר בכלל על סיום הכיבוש, לא מדובר בכלל על הכרה בזכות הגדרה עצמית; עם המנהיגות הפלשתינית בכלל אין מה לדבר, אין עם מי לשבת. רק מנות מנות של הסתה. לא מדובר בכלל על הקמת מדינה עצמאית אלא מדובר על המשך ההתנחלויות, זה הדבר העיקרי והעקרוני ביותר.

כמובן, זה מלווה בהפקעת אדמות, בעקירת עצים, בהריסת בתים, בפלישה למעונות האחריות והבנות היתומות בבית-החולים "אל-אתיחאד" בשכם, למשל, כפי שקרה לפני כמה ימים; בעקירת 1,000 עצי זית בכפר כפל'חארת' ובמסירת

היו"ר ד' שילנסקי: ניגש לדיון בסעיף הבא. הצעות סיעת חד"ש והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל: מחירה האנושי הכבד של הפעילות הצבאית בלבנון וסכנת התלקחות מלחמה — של חד"ש, ופעולת צה"ל בדרום-לבנון — המפלגה הדמוקרטית הערבית. ינמקו חברי הכנסת מוחמד נפאע ועבדאלוהב דראושה. בבקשה, חבר הכנסת מוחמד נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי אני רוצה להביע את התרגשותי ואת הערכתי ליוזמי החוק ולצורת העמדתו. אני מברך את היוזמים, חבר הכנסת חנן פורת וחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ומברך את יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. זה אחד הרגעים האנושיים והמרגשים בשבילי.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת, ימים ספורים נותרו לכנסת הזאת, שבהם אפשר להביע אי-אמון בממשלה הזאת, ובכל זאת מצאתי לנכון, ראיתי חובה, להגיש אי-אמון בנושא כל כך רציני ובעל משקל, כי הוא קשור לשאלת השלום.

כולנו הבענו צער על רצח החיילים, אבל מעטים הצביעו על הקשר בין הרצח הלא-מוצדק לבין מצב פוליטי-מדיני לא-מוצדק, אבל קיים ומתמשך, הגובה קורבנות משני הצדדים, שם קץ לחיי בני אדם, לפעמים גברים צעירים, לפעמים נשים וילדים.

משמיעים דברי גינוי, מביעים צער, אבל ממתינים למעשה לבא בתור, מזמינים למעשה קורבנות נוספים, ורבים מנחשים מי הם האשמים ברצח — מעבר ל"קו הירוק" או בתוך "הקו הירוק". חבר הכנסת זאבי אמר את חלקו בנושא והאשמים ערבים מישראל במעשה הזה. חבר הכנסת רפאל איתן שופך הסתה טוטלית, גזענית, נגד כל האוכלוסייה הערבית, אזרחי מדינת ישראל. זו לא הפעם הראשונה שחבר הכנסת רפאל איתן מסית נגד עם, נגד אזרחים, בצורה אימה. הייתי רוצה מאוד לשמוע גינוי של הסתה סגה וארסית זו.

האזרחים הערבים לא יושבים כאן בחדסד, זו מולדתם וזו מדינתם. הם יושבים כאן במלוא הזכות ואינם צריכים תעודת הכשר והיתר התנהגות מרפאל איתן ודומיו, שעמדותיהם הן מחלת עלקת, ההורסת את החברה הישראלית ואת הצורך בדוקרים בשלום וכבוד הדדי.

חבורת כ"ב, ישיבה שצ"ג

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

חיים רמון (העבודה):

שלא יעשה מה שהוא רוצה לעשות. אם הוא ירצה, הוא יבין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הוא בקואליציה?

חיים רמון (העבודה):

הוא בקואליציה הבאה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ריבלין — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם אני בחוץ, אולי הוא בקואליציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה רואה? אתה רוצה להביע אמון בממשלה ופה כבר מקימים את הקואליציה החדשה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הרי את חבר הכנסת ריבלין כבר הוציאו בכלל מכל קואליציה. אני עוד מעט אגן עליך, חבר הכנסת ריבלין.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מציע שאת הקואליציה החדשה יקימו אחרי הבחירות ולא עכשיו. אני רואה שעניין השביעיות חוזר פה גם למליאה. עכשיו הפריימרים על סדר-היום ולא השביעיות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, הבעיה היא שכל הזמן מגינים עלי. תיזהר שלא יתחילו להגן עליך. עכשיו הוא יכול לומר מה שהוא רוצה — — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני אומר מה שאני רוצה, אני אומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, נחזור לדיון, בבקשה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הפלישה לדרום-לבנון היתה כישלון חרוץ מכל הבחינות. היא היתה כישלון חרוץ מבחינה צבאית, כיוון שהיעדים שהציבו לעצמם הצבא והממשלה לא מומשו. הרי כל מה שהוכרז לא מומש. ימים אחדים אחרי המבצע הזה חזרו ה"קטישות" והיריות והפעולות של "חיזבאללה" כפי שהיו.

אומנם, מבחינה צבאית התפארו שר הביטחון, הרמטכ"ל ואחרים, ששיח' עבאס מוסאווי, מנהיג "חיזבאללה", נהרג, הוא, אשתו ובנו. אבל זה ניצחון פירוס, שאין לו שום משמעות מעשית, הוא לא מחזק את ביטחון המדינה, לא מועיל למדיניותה של ישראל בעולם, אלא הוא פגע בחיילים ישראלים מצד אחד, פגע במשפחות לבנוניות רבות מצד שני, ולדעתי העיב על כל מהלך השלום באזור.

המבצע הזה היה כל כך כושל, שהוא רק הגביר את רגשות הנקמה בין הלבנונים לישראלים. זה לא עניין של "חיזבאללה" בלבד, כי אנחנו יודעים שהארגונים האחרים, שהיו רגועים בתקופה האחרונה, כמו "אמל" או הצבא הלבנוני והפלשתיני, לאחר המבצע הזה חזרו יחד והתאחדו כדי להתנגד לפלישה הישראלית ולפעילות הישראלית בדרום-לבנון. כולם מאוחדים בתביעה אחת ויחידה, להוציא את הצבא הכובש הישראלי מדרום-לבנון ולהחזיר את מה שנקרא רצונות

צווי פינוי לתושבים, שבנו את בתיהם, לטובת אריאל, כפי שקרה לפני שבוע; באיסור וכעיקוב מתן היתרי בנייה ושיפוצים גם בירושלים המזרחית, וראינו את האסון המחריד, שגבה 23 קורבנות.

הכול מותר, העיקר להמשיך את ההתנחלויות. כלי ערכיות, כלי מאבק באכזלה הדוהרת בקרב היהודים והערבים אזרחי המדינה כאחד; כלי מחסום בפני קו העוני הכבד והמחריד הרובץ על הלככות, הרגשות והנשמות של מאות אלפי יהודים וערבים כאחד. העיקר להמשיך בהתנחלויות ולא לציית גם ללחץ האמריקני.

צריך להפסיק את ההתנחלויות. זה האינטרס של ישראל. זה האינטרס של השלום.

אין טיפול מתאים ומיידי בנזקי מזג האוויר. היתה מכה קטלנית לחקלאות, לירקות, לפירות, ללולים, לרפתות בכל ערי הארץ, אבל הכול יכול לחכות. המשאבים מופנים להתנחלויות. הכול יכול לסבול, העיקר להמשיך בהתנחלויות, לדבר, לפטפט, לנאום, לקשקש על השלום בכל הזדמנות, אבל לתת "זבנג", מכה קטלנית לכל תקווה לשלום.

הזמן עובר. ימים, חודשים ושנים של איבה, של שפיכות דמים נגד כל השכנים מכל הצדדים.

אדוני היושב-ראש, אומנם הנושא הקונקרטי להצעת האי-אמון הוא ההתקפה על לבנון, אבל למעשה זו חוליה אחת בשרשרת ארוכה של מדיניות הממשלה הזאת. חייב לבוא שינוי מהותי במדיניות הישראלית, מדיניות שפניה לשלום אמת, לשלום המבוסס על הכרה בזכותו הליטימית של העם הערבי הפלשתיני להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו בצד מדינת ישראל. זו המטרה שאליה צריכים להגיע, זה הפתרון היציב, זה פתרון הקבע, שהוא הערבות האמיתית לשמירה על חיי בני אדם ישראלים, פלשתינים ולבנונים.

צריכה להיות מדיניות של הפסקת ההתנחלויות והפסקת ההתנכלות לעם הפלשתיני בגדה וברצועה. לא עובר יום בלי שפיכות דמים. זה הפך נורמה, דבר רגיל. אסור להתרגל למצב איום זה, שקוצר חיי בני אדם ומאריך את רשימת היתומים, המשפחות השכולות, וגורם לשגשוג בכתי-הקברות.

נוכח הסכנות הרבות הטמונות במדיניות הזאת והנחשפות ממנה, ואף שנותרו ימים ספורים לכנסת הנוכחית, אני מבין אי-אמון בממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

חבר הכנסת דראושה, כבר קיבלת עצה מחבר הכנסת רמון מה להגיד, אתה יכול לעלות לדבר.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הוא שאל אותי שאלה נוהלית, ואני נתתי לו עצה טובה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זו היתה שאלה נוהלית. מותר גם להתיעץ עם חברי כנסת במקרים מסוימים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, זה נאמר ברוח טובה.

רענן כהן (העבודה):

הממשלה כבר ממילא נפלה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חבר הכנסת רמון, מה היתה העצה?

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלוח ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הביטחון למדינת לבנון כמדינה עצמאית וכחלק אינטגרלי מלבנון.

משונה מאוד, שבכל פעם שאיזה מדינאי ישראלי נשאל על הנושא של דרום-לבנון, על הרצועה הזאת, הוא חוזר ומדגיש, שאין שאיפות טריטוריאליות ישראליות בלבנון. אבל מצד שני, ממשיכים לכבוש את הרצועה הזאת בטענה של ביטחון. לדעתי, זאת רצועת האי-ביטחון הברורה ביותר. היא מגרה לפעולות נקמה, לפעולות טרור ולשאיפות של התנגשות עם הצבא הישראלי. כל זה איננו מגביר את הביטחון אלא מגביר את השנאה ומדרכן לפעילות מלחמתית נוספת. איזה ביטחון יש ברצועה?

ממשלת ישראל חייבת לקבל את החלטת האו"ם 425 ולהוציא את צה"ל מדרום-לבנון ולהגיע להסכם שלום עם לבנון. לדעתי, המשלחת הלבנונית כבר אמרה בצורה ברורה, שהם מוכנים, תמורת נסיגה ישראלית, להתחשב בעניינים הביטחוניים של מדינת ישראל. אי-אפשר לזלזל בזה. זה דבר משמעותי, שצריך להתחשב בו, ועל בסיס זה ללכת להסכם שלום עם לבנון.

אבל, נראה שהפעולה הצבאית נעשתה לא מסיבות של ביטחון ישראל, אלא מסיבות אחרות. קודם כול, מתוך ניסיון להביא לפיצוץ תהליך השלום. הממשלה הזאת מערימה את כל הקשיים בפני קידום תהליך השלום, והנה, המשלחות חוזרות היום ללא הישגים משמעותיים. המבצע הזה נעשה מצד אחד כדי לפגוע במשא-ומתן עם המשלחות הערביות כולן, במיוחד עם המשלחת הלבנונית, אבל גם מסיבות פנימיות, מסיבות פנים-ליכודיות. הרי המבצע הזה נעשה ימים אחדים לפני ההתמודדות על הפאנל ועל השביעיות. כל המבצע הזה נקבע בשחת טלפון בין שר הביטחון לבין ראש הממשלה. זאת אפילו לא היתה החלטה של הממשלה, כפי שהיה נהוג במבצעים אחרים בעבר. זה נעשה מתוך מגמה ברורה לחזק את מחנה שמיר-ארנס מול המחנה של דוד לוי וחבריו.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אתה פשוט — — — אין לי מלה אחרת, אני מצטער.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה היה מבצע ברור, שנעשה מתוך רצון לחזק את המעמד של שר הביטחון משה ארנס כמועמד שני מול דוד לוי, שהיה זכאי למקום שני, כפי שהיה קודם.

גדעון גדות (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, חכה שנייה. כנאום הבא — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
תשאל את היושב-ראש אם הוא מסכים לשאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מסכים רק אם אתה מסכים שזה יהיה על חשבון זמן, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא, אני לא מסכים.

גדעון גדות (הליכוד):

כנאום הבא אתה תשען, שה"חזיב-אללה" עשו יד אחת — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל זאת היתה אחת המטרות, ובשביעיות ובפאנל הוכח — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
חבר הכנסת ריבלין, אתה יודע שהיו פצועים לא רק בלבנון. גם אתה יצאת פצוע מהמבצע הזה, שבו מחנה שמיר-ארנס חיזק את עצמו.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אל תדאג לי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל הפעולה הזאת משתלבת עוד עם פעולות אחרות, ואני רוצה להוסיף אפילו בנקודה הזאת — — —

אברהם בורג (העבודה):
אתה מצאת שה"חזיב-אללה" "דפקו" אתכם במרכז הליכוד?

ראובן ריבלין (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני רוצה לומר, שהמפה הישראלית הפוליטית איננה מזהירה בנושא של קליטת ספרדים בהנהגה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
חבר הכנסת דראושה, אם אתה תמשיך כך, אני אביא לך את חבר הכנסת יהושע מצא.

אברהם בורג (העבודה):
חבר הכנסת ריבלין, זה ה"חזיב-אללה".

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אוה, אתה מכיר את חבר הכנסת מצא. הוא כבר "הכניס" לך בתוך השביעיות. אז מה אתה מביא אותו? אותי הוא לא מפחיד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה יודע שהוא לא מפחיד אותי ואתה לא מפחיד אותי. אני רוצה לשאול אותך, איפה השר דוד לוי, למה הוא לא בא לכנסת בימים האחרונים?

ראובן ריבלין (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה משום שמחנה שמיר-ארנס "דפק" אותו וגם "דפק" אותך. איפה שם אותך, כאיזה מקום?

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש, זה לא פרלמנטרי להגיד "דפק". גם אם זה נכון, זה לא פרלמנטרי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה פרלמנטרי להגיד ה"דפוקים" ו"נדפקו". אתה יודע שזה נאמר בהשאלה, ואתה השתמשת בזה וכולם משתמשים בזה, אז אל תצטדק.

אני בא לומר שזה לא רק בליכוד. גם אצלכם אין סיכוי לערבי או לספרדי להיות מוביל או בין המובילים.

אברהם בורג (העבודה):
חכה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הנה, בליכוד מופיע ספרדי רק מהמקום הרביעי והאלה.

חוכרת כ"ב, ישיבה שצ"ג

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי־אמון לממשלה;
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה רוצה לחיות אתם, אז תכיר בזכותם להגדרה עצמית,
תכיר בזכותם להקים לעצמם את המדינה העצמאית שלהם ליד
מדינת ישראל.

ראובן ריבלין (הליכוד):

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כיוון שאם אתה ממשיך בכיבוש, אין לך שום זכות מוסרית
להגיד: אני רוצה לחיות אתם. תצא קודם כול מהשטחים
הכבושים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
חשב אתם על הסכם של שלום בין ישראל לבין
הפלשתינים. זה המפתח לשלום עם העולם הערבי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, רק רגע. חברי הכנסת, היו הרבה
קריאות ביניים והפרעות. הוספתי לנואם שתי דקות. אבקש לא
להפריע לו בשתי הדקות האלה כדי שיוכל לסיים. בבקשה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, כל מי שמדבר על שלום,
אם איננו מוכן להכיר בזכויות של הצד השני, כל הדיבורים שלו
הם דיבורי סרק. אינם הגיוניים. הרי יש מאבק לאומי בין שתי
תנועות לאומיות, ולעם הפלשתיני יש הזכות המלאה לבוא
ולחבור את זכויותיו כשאר העמים. כל עוד לא מוכנים להכיר
בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני, כל זה יהיה
משחק מלים. מי יאמין לדיבורים שלכם על השלום? שלום
וכיבוש לא יכולים לדור ביחד, לא יכולים להמשיך ביחד.

לכן, האינתיפאדה נמשכת והמאבק הפלשתיני נמשך,
ושלום לא יכול להיות באזור הזה כל עוד אתם כובשים את
הגולן וכובשים את דרום־לבנון וכובשים את הגדה המערבית
ורצועת־עזה. העולם הערבי כולו מוכן לקבל היום את ישראל
כעובדה קיימת בגבולות 1967, מוכן להסכים להסכם שלום עם
ישראל, והמשלחות נושאות ונותנות.

הרי כל מי שאומר "לא" להגדרה עצמית, "לא" לנסיגה,
בעצם אומר "לא" לשלום, ואתם צריכים להתפכח ולדעת,
שהעולם כולו נגד הכיבושים הללו. גם את הערכויות הממשלה
הזאת לא תקבל בגלל העמדה שלה לגבי ההתנחלויות, והמצב
ילך ויחמיר מבחינה סוציאלית, מבחינה חברתית ומבחינה
ביטחונית.

הממשלה הזאת כבר נפלה, ואני חושב שהממשלה תיפול
גם בבחירות ביוני, ומה שהיה בשביעיות הוא הוכחה ברורה
לכן שהממשלה הזאת לא תוכל לשלוט, והיא נכשלה מכל
הבחינות. על כן, אדוני היושב־ראש, אני מעלה את ההצעה
הזאת כאשר אני מודע לכן שהממשלה כבר נפלה. בערבית יש
פתגם, ואני מסיים כפתגם זה: "מא לג'ורחין במיית אינאילם"
— פצע אינו יכול להכאיב לגופה, למת. הממשלה הזאת כבר
מתה, גמרה.

על כן אני מציע את הצעת האי־אמון שלי בממשלה ביום
הזה, בכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מזמין את שר הביטחון, אבל כבר בשלב

אצלכם גם אין סיכוי שספרדי יעמוד בראש תנועת העבודה,
ואפילו המפלגה — — —

אברהם בורג (העבודה):
אצלכם יש סיכוי?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אצלנו יש סיכוי. אני ספרדי בעצמי.

חיים רמון (העבודה):
אפילו יהודי אתה לא רוצה אצלך ברשימה.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
חבר הכנסת דראושה, אבל אתה לא תקבל קולות של
הספרדים.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל המפה הפוליטית הישראלית איננה מצטיינת בנושא
הזה, ואני אפילו מדבר על התנועה החדשה, האחדות החדשה
של השמאל הישראלי, מה שקרוי "ישראל הדמוקרטית".

מיכה גולדמן (העבודה):

את הקולות של הברואים אתה רוצה לקבל — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בין ארבעת הראשונים אין ספרדי. הספרדי נלחם על
המקום החמישי, ובכל המפה הפוליטית כאן, גם במפלגות
הקטנות — הן בצומת, הן במולדת, הן בתחיה — אין ספרדי
כהנהגה; רק בש"ס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — תפסיק לעשות את עצמך. תפסיק.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה בכלל לא שווה תשובה. נשאר לך עוד שבוע בכנסת.
זרקו אותך, אתה לא שווה תשובה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תתבייש. תפסיק.

מיכה גולדמן (העבודה):

זה לא מכובד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, זה התחיל ברוח טובה ובהומור, אבל זה
גולש למתכונת שלא הייתי רוצה שתהיה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כן הוא רוצה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כאשר מעירים, מקבלים תשובה.

אני רוצה להמשיך בהצעה שלי ולומר, שבתקופה הזאת
אנחנו עדים לפעולות כאלה, שכאות — — —

גדעון גדות (הליכוד):

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הרי אתה יודע, שהוויכוח שלי אתך יותר קשה מהוויכוח
עם הצד הזה. בנושאים רבים הוויכוח אתך יותר קשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אתי אין לך שום ויכוח — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אנחנו רוצים לחיות עם ערביי יהודה ושומרון.

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

המדיני. לדברי מוסאוי, חמש ההתנגדות למרות הלחץ של ארצות הברית, ולטענתו סוריה מעודדת את ההתנגדות בדרום לבנון גם לאחר תחילת התהליך המדיני.

חבר הכנסת דראושה דיבר על צבא-הגנה לישראל. חבר הכנסת דראושה, הצבא שלנו, כן? הצבא שלך ושלי, צבא שמגן על המדינה שלנו, על אזרחיה, יהודים כערכים; על יישוביה, יהודיים כערכיים, גם על היישוב שלך שבגליל. וחבר הכנסת דראושה דיבר, כך הבחנתי בטון הדיבור שלו, בספינקא על כך שפעולה של צה"ל — הצבא שלך — נכשלה.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני נגד הפעולה, ולא נגד הצבא. יש הברל — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

לצה"ל ניתנה משימה להפסיק את ירי המטל"רים נגד הגליל, וצה"ל ביצע את המשימה הזאת על הצד הטוב ביותר. חבר הכנסת דראושה, והפסיק את ירי המטל"רים נגד הגליל. ואתה, כמוני, צריך לשבח את צה"ל על פעולתו.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודיש, שיהיה ברור לכולם, וכוודאי ברור לכל חברי הבית, אבל חשוב שיהיה ברור לכולם, שאם מחבלים בדרום-לבנון יסכנו את הביטחון של אזרחי מדינת ישראל בצפון-הארץ, ובצפון-הארץ חיים יהודים, דרוזים וערבים, אם מחבלים בדרום-לבנון יסכנו את אזרחי מדינת ישראל בצפון-הארץ, אין לצפות לכך שתושבי דרום-לבנון, שמכפריהם נורים מטל"רים לצפון-הארץ, יוכלו לחיות בשקט. השקט חייב לשרור משני צדי הגבול הלבנוני-הישראלי.

אני מציע לכנסת לדחות את הצעות האי-אמון של חבר הכנסת דראושה ושל חבר הכנסת נפאע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה; אחריו — חבר הכנסת בן-אלישר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש לך איזה חידושים, חבר הכנסת רמון?

שמעון שטרית (העבודה):

יש לו גילויים, לא חידושים.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שנגד ארגוני הטרור צריך להילחם, ובעיקר נגד ארגון טרור כמו ה"חיזבאללה". שחרט על דגלו את השמדת ישראל ללא שום פשרות. אינני מציע שבמת הכנסת תשמש זירה — על האמצעים שבהם אנתנו נלחמים נגד ארגון הטרור הזה. אני מקווה שאנחנו נילחם בו בתקיפות, אבל גם בחוכמה.

אני רוצה להעיר לשר הביטחון, וגם לשר אריאל שרון, על דבריהם בנושא רצועת הביטחון. אתה, אדוני שר הביטחון, אמרת שאילו היו הדברים תלויים כך, אזור הביטחון היה נראה אחרת. והגדיל לעשות השר שרון, שהאשים — — — חבר הכנסת צבן, אתה מפריע לי.

שר הביטחון מ' ארנס:

סליחה. אני אמרתי שבזמן שנקבעו הגבולות של אזור הביטחון, אני הייתי קובע אותם אחרת.

חיים רמון (העבודה):

אני לא טעיתי, אדוני. אתה אמרת, שאילו קבעת אתה את גבולות רצועת הביטחון, הם היו נראים אחרת. והשר שרון

זה אני רוצה להודיע: ועדת הכנסת קבעה הודעות סיעות במסגרת של חמש דקות לסיעה, ואנחנו נקפיד על הזמנים היות שסדר-היום מלא וגדוש.

שנית, אני רוצה להודיע, ואני מבקש את תשומת-לב יושב-ראש הסיעות: כל סיעה שלא תודיע את שם חבר הכנסת שמדבר בשמה, כשיגיע תורה, אפילו שם הסיעה לא ייקרא. והיא תאבד את זכות הדיבור.

הראשון שמתחף אחרי שר הביטחון הוא חבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — חבר הכנסת אליהו בן-אלישר. אין לי שמות נוספים של חברי כנסת, פרט לכבודים, וסיעה שלא תודיע שם של חבר כנסת תפסיד את רשות הדיבור. בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז מבצע "שלום הגליל", למעלה מתשע שנים וחצי, שר שקט בצפון-הארץ, ולא נפגעו גבר, אשה או ילד מפעילות טרוריסטית מדרום-לבנון. בשבוע שבין 16 ל-22 בפברואר נורו 144 מטל"רים, המכונים "קטיושות", מדרום-לבנון אל אזור הביטחון ואל צפון-הארץ. בהפגזות האלה נגרם נזק מסוים לרכוש באצבע-הגליל. בהפגזה אחת, האחרונה, נהרגה ילדה קטנה בת חמש ממושב גרנות, עלידי "קטיושה" שנורתה עלידי אחד מפלגי אש"ף, הפלג של חבש.

בנאומי כאן הבוקר לא גילה חבר הכנסת דראושה בקיאות רבה אף לא באחר מהנשאים שבהם הוא נגע. יש לי הרושם, שאין לו בקיאות רבה גם בארגון טרור שנקרא "חיזבאללה", ארגון פנטי אסלאמי, פונדמנטליסטי, אכזרי ורצחני, שאם נרצה למצוא לו דוגמה כלשהי בהיסטוריה, נרמה לי שעלינו לחזור לימי הביניים.

עבאס מוסאוי היה המנהיג הרוחני, אם מותר בכלל לדבר על הנהגה רוחנית בארגון רצח כזה, וגם המפעיל העיקרי של פעולות הטרור של הארגון הזה. ארגון זה, חבר הכנסת דראושה, מכנה את מדינת ישראל, את המדינה שלי ושלי, שלנו, חידק סרטני. אינני יודע אם אתה מסכים עם כינויים אלה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

הוא מסכים, מסכים.

קריאה:

אל תדבר בשמו...

שר הביטחון מ' ארנס:

עבאס מוסאוי אמר באחת ההצהרות שלו, שהארגון "חיזבאללה" לא יפסיק את פעולות הטרור נגד ישראל עד שיביא לשחרור ירושלים. לטענתו, לא היתה לישראל זכות קיום על אדמה אסלאמית — אינני יודע אם אתה מסכים עם ההגדרה הזאת — ולכן יש להמשיך כטרור נגדה גם אם תיסוג מדרום-לבנון.

בהודמנות אחרת הוא הוסיף, שהוא מעוניין בהכשלת כל ניסיון לחתימת הסכם לבנוני-ישראלי — אתה שומע, חבר הכנסת דראושה? אתה מתנגד לזה — כיוון שפירושו הכרה בקיומה של מדינת ישראל.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — — החליט להתנגד לאוטונומיה, היום.

שר הביטחון מ' ארנס:

לשם כך הוא הבהיר, שה"חיזבאללה" יעשה כל שביכולתו, כדי למנוע את הצלחת התהליך

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הקצר של הציבור? אל תדאגו, אנחנו נזכיר את זה לציבור.
היתה ישיבת ממשלה, ואתם לא יכולים להתכחש, אתה, אדוני שר הביטחון, הרמת יד נגד ראש הממשלה בא ואמר, ואני מצטט מלה במלה: שאם תתקבל תוכניתו של שר הביטחון יצחק רבין וראש הממשלה פרס ליציאה מלבנון, הצפון יהפוך לגיהינום. זה מה שאמרתם. זה מה שהזהרתם. וכל תוכנית שהביאו הייתם נגדה. אני מציע לכם, שלא לגרור את עם ישראל, חס וחלילה, להרפתקה לבנונית מספר שניים. עד היום אנחנו אוכלים את פרי הבאזשים של ההרפתקה האומללה הזאת, כאשר אריאל שרון היה שר הביטחון, ואחר כך אתה ירשת אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:
עליך לסיים.

חיים רמון (העבודה):
אני מייד מסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
מה עושים כשנופלות "קטיושות"?

חיים רמון (העבודה):
מה עושים כשנופלות "קטיושות" — בדיוק מה שצה"ל עשה. מגיבים בתקיפות, בכוח, בחוכמה. אם צריך להיכנס — נכנסים, אבל בשום פנים ואופן אין לחלום על כיבוש חצי לבנון מחדש. זה מה שאני מציע. עובדה, זה עבד, חבר הכנסת ריבלין.

שר הביטחון מ' ארנס:
אפשר לשאול אותך שאלה?

חיים רמון (העבודה):
בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:
אתם נוקטים את המדיניות שלנו בשבועות האחרונים.

חיים רמון (העבודה):
סליחה, אני קובע — — —

שר הביטחון מ' ארנס:
כן או לא?

חיים רמון (העבודה):
אני אענה לך, אדוני. זו לא חקירת שתי וערב בפוליטיקה. אתה לא עורך־דין, אני עורך־דין, ולכן אני יודע מה זו חקירת שתי וערב.

שר הביטחון מ' ארנס:
אני לא עורך־דין.

חיים רמון (העבודה):
אתה לא עורך־דין, אז אל תחקור שתי וערב. בפוליטיקה אין תשובות של "כן" ו"לא". אני מודיע לך, באופן עקרוני עמדתנו היא, שיש לפעול נגד הטרור. עמדתנו העקרונית היא, שלא צריך ואין שום צורך להרחיב את גבול הביטחון, את אזור הביטחון מעבר לממדיו הנכונים. כל זמן שהממשלה תפעל בפרמטרים האלה, אנחנו נתמוך בה. אם, חס וחלילה — לפי הרמזים של שר הביטחון והשמועות על שר הביטחון הקודם אריאל שרון — אתם תרצו לפלוש ללבנון מחדש, אנחנו נתנגד בכל תוקף, ואנחנו מהירים היום. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מזמין את חבר הכנסת אליהו כן־אלישר, ואחריו — אם לא יתקבל שם של דובר מטעם סיעת ר"צ, אם לא יתקבל

הגדיל לעשות, והאשים את שר הביטחון לשעבר, יצחק רבין, כי בגללו נופלות "קטיושות" בקריית־שמונה. אני מציע לכם, גם לך וגם לשר שרון, שבכל מה שקשור בפרשה של לבנון תהיו מאוד זהירים, ובעיקר מאוד צנועים; גם השר שרון, וגם אתה, אדוני.

השר שרון היה אדריכל מלחמת הנפל הגדולה ביותר בתולדות מדינת ישראל, שלמעשה הביאה להקמתו של ה"חיזב־אללה" ולפעולה הנחרצת שלו נגדנו, שבעטיה בוססו בכין הלבנוני שלוש שנים, עם מאות הרוגים ואלפי פצועים, אתה, אדוני, כשר הביטחון בשנים שבהן היינו שם, לא עשית דבר וחצי דבר על מנת שנצא משם. למזלנו קמה אז ממשלת האחדות הלאומית, בראשות שמעון פרס ושר הביטחון יצחק רבין, ובהתנגדותכם, אדוני שר הביטחון, שלך, של השר שרון ושל ראש הממשלה יצחק שמיר, שאמרתם: לא, להמשיך להתבוסס שם, להמשיך להיות שם עם 15,000 חיילים, כאשר יום יום היו לנו נפגעים — הם הוציאו את הצבא מלבנון. ואתם עוד מעזים למתוח ביקורת על כל מה שקרה בנושא הלבנוני, אתם עוד מעזים להסית את הציבור, שבגלל יצחק רבין נופלות "קטיושות"?

אתה מנסה לבוא ולומר, שאילו היו גבולות רצועת הביטחון אחרים, הכול היה אחרת. מה רצית? רצית שנהיה בביירות, כפי שהצבעת בממשלה? האם רצית שנהיה בהרי־השוף עוד בעצם היום הזה, ושעל מאות ההרוגים שהיו ייתוספו אלפי הרוגים?

שר הביטחון מ' ארנס:
סליחה, לפני שאתה מתלהב יותר מדי. אני הוצאתי את צה"ל מאזור השוף — — —

חיים רמון (העבודה):
אדוני שר הביטחון, אני רוצה להזכיר לך, שבתקופה ההיא שבה היינו באופוזיציה, יום יום תבענו את יציאת — — — אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אתה לא שמעת מה הוא אמר.

חיים רמון (העבודה):
אני ענית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
לא שמעת. מה הוא אמר?

עמיר פרץ (העבודה):
חבר הכנסת ויינשטיין, אחרי השביעיות תשתוק.

חיים רמון (העבודה):
חבר הכנסת ויינשטיין, אנחנו תבענו את יציאת צה"ל מלבנון, אבל אני בא — — —

שר הביטחון מ' ארנס:
— — —

חיים רמון (העבודה):
סליחה, אדוני השר, אתה שוב אינך מדייק. אנחנו עשינו הפגנות על יציאה מלבנון בתקופה שאתה היית בה שר ביטחון. תבענו יציאה מיידית מלבנון. על נסיגה של 5 קילומטרים מהרי־השוף היה לכם ויכוח נוקב ואדיר.

אדוני שר הביטחון, מה אתה בא ואומר לנו היום על הרחבת האזור? עוד הפעם אתם רוצים לגרור אותנו להרפתקה מהסוג הזה? עוד הפעם להיכנס ולכבוש את כל לבנון? עוד הפעם להגיע לכיירות? עוד הפעם ליצור מלחמת נפל כזאת? על איזו אוכלוסייה אתם מדברים? אתם בונים על הזיכרון

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר כפעם הראשונה, ואני מבקש שתחזור כך מהמלה אידיט.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני חוזר.

הי"ר נ' מסאלחה:

הוא חוזר בו. אני מבקש שנהג דיון ברמה שיאה לכנסת הזאת.

יגאל הורביץ (הליכוד):

הוא צודק, אנתוני אידיטיים שאתה יושב כאן.

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת הורביץ, אתה לא עושה לו טובה, הוא נבחר. זו כנסת ישראל, זו מדינת ישראל, זו דמוקרטיה. אתה לא עושה לו טובה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, המדיניות של ממשלת ישראל, ולא רק הנוכחית, כל ממשלות ישראל בראשות הליכוד, גם בראשות המערך, גם בראשות השניים כאשר היתה קיימת ממשלת אחדות לאומית, תמיד היתה שהגבול שהיה פעם הגבול הבין-לאומי בין לבנון ובין ארץ-ישראל מוכר על-ידינו כגבול. ואנחנו לא בכדי חוזרים ואומרים, שאין לנו שום אמיציה טריטוריאלית היום על שטח כלשהו של לבנון, אבל לבנון לא תשוב עוד, אדוני היושב-ראש, לשמש בסיס לתוקפנות נגד ישראל. בין שהתוקפנות תבוא מצד מי שקוראים לעצמם פלשתינים, בין שהתוקפנות תבוא מצד מי שקוראים לעצמם "חיזבאללה" או אחרים. זה לא משנה לנו כלל.

ממשלת ישראל הנוכחית גם אמרה, ובצדק, שאנחנו מוכנים בכל רגע לכבד את הגבול הבין-לאומי הזה, שאנחנו מכירים אותו, גבול שהוא היום איננו בין-לאומי, מפני שהוא פשוט לא מוכר על-ידי שני הצדדים, אבל אותו קו — כל רגע, בתנאי שלא יהיה צבא זר בשטח הלבנוני — וברגע שלא יהיה צבא זר בשטח הלבנוני, לא יהיה שום צבא זר בשטח הלבנוני, לרבות הצבא הישראלי. אנחנו בהחלט רואים בצבא שלנו צבא זר בלבנון, שבא לשם על מנת להגן על מדינת ישראל. אם לא נודק לה, גם לא נהיה שם. אבל לא תהיה שום קדושה בשטח הלבנוני, כשם שלא תהיה שום קדושה בשום שטח ריבוני שהוא, אם משם באה תוקפנות על ישראל.

לכן, עם כל ברכותי לצה"ל ולממשלת ישראל, הנה כאן האזהרה. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העזני — איננו באולם. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על מה אין ויכוח, אני מקווה, בבית הזה? נדמה לי שאין ויכוח על כך, כי הכרח לעשות כל מה שנדרש כדי להבטיח את שלום יישובינו בגליל. אבל יש ויכוח, לעיתים זה ויכוח חריף, מה מותר ומה אסור, מה יעיל ומה בלתי יעיל.

אין בלבי אפילו טיפה אחת של צער על הריגתו של מוסאווי. יש לי שאלות כבדות משקל על התכונה שבמבצע הזה, על ההשלכות שלו. ומילא, כמובן, יש בלבי הרבה צער על שעם הריגתו של מוסאווי ונפגע מי שלא היו צריכים להיפגע: אני חושב שלא התכוונו לפגוע בהם, אבל היה צריך

שם של הדובר מטעם סיעת אגודת ישראל, אם לא יתקבל שם של הדובר מטעם סיעת המפד"ל, אם לא יתקבל שם של הדובר מטעם סיעת חר"ש, אם לא יתקבל שם של הדובר מטעם המפלגה הליברלית החדשה, יהיה חבר הכנסת אליקים העזני, ואם הוא לא יהיה — יהיה חבר הכנסת יאיר צבן.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברשות היושב-ראש, אני מבקש שלא לעשות את מלאכתי קלה, כפי שעשה אותה לעצמו כרגע יושב-ראש סיעת המערך. אני מבקש לומר בצורה חד-משמעית: רכי-מרצחים, קצין מבצעים של ארגון טרור, אשר על ידיו דם אדם, במקרה זה של יהודים, של נוצרים, של מוסלמים, גם סונים וגם שיעים, של בני אדם — הוא בן מוות.

אני מברך את ממשלת ישראל, את ראש הממשלה ושר הביטחון, שנתנו את ההוראה: ואני מברך את הרמטכ"ל ואת צה"ל על הצלחת הפעולה ועל הצלחת המבצע. אני מצטער על מות אנשים חפים מפשע, בני משפחה או לא בני משפחה. השיח', או האדון אשר נושא את התואר הדתי שיח', עבאס מוסאווי, טוב שאיננו בין החיים. איש איננו יכול לשמוח על כך שאויב נופל, אבל הוא היה רוצח.

אדוני היושב-ראש, אני מצטער על שהפרלמנט שלנו הוא היחיד בעולם שבו קם חבר הפרלמנט, חבר הכנסת, והבוקר קמו שניים, ומצטערים ומביעים כאב על כך שרוצח מתועב מן הסוג הזה של עבאס מוסאווי איננו עוד בין החיים.

אני מצטער על כך, אין פרלמנט אחד בעולם שבו התקיים דיון מן הסוג הזה. מוכן שאפשר לתרגם את הכול לפוליטיקה, אפשר להיות מתחת לכל ביקורת אפשרית. איפה הקשר בין מה שעשה צה"ל בלבנון לבין שביעיות, עשירות או פריימריס? איך אפשר להיות כל כך נמוך, ואינני רוצה לומר דברים חמורים יותר.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה פעם ראשונה שומע?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אני אמרתי קודם מן הספסל, שנדמה לי שנטרפה עליך דעתך. מפני שבאמת צריך להיות חולה על מנת ליצור איזו זיקה בין דברים כל כך רחוקים: אין לנו שום צורך. יש כאלה שמייצגים בבית הזה את אש"ף, יש כאלה בבית הזה שמייצגים את ערפאת, אתה נמנה עמם. לכן לא יכול להיות שיח-ישיג בינינו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מי שרשמו — — אתה לא מחדש — —

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה, אני מצטער. חבר הכנסת דראושה, יש לו זכות. תן לו, אתה הרי פתחת, אתה הגשת הצעה. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה סגנון לא יאה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

למזלנו, האזרחים הישראלים שהם ערבים, ושאתה אולי מפעם לפעם פונה אליהם מעל הדוכן הזה ומנצל לרעה את הדוכן הזה, הם הרבה יותר חכמים ממה שאתה חושב, והם יודעים בדיוק להבדיל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה אומר דברים שהם לא חכמים, ואתה לא חכם, אתה אידיט.

חוכרת כ"ב, ישיבה שצ"ג

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

להביא בחשבון, שאם עושים מבצע כזה אלה יכולות להיות חס וחלילה התוצאות.

יש ויכוח יותר רציני ויותר עמוק בשאלה, מה צריך לעשות כדי להסיר את האיום החוזר ונשנה על שלום יישובינו ואזרחינו בגליל — בקריית-שמונה, במטולה, במושבים, בקיבוצים, להסיר את הסיט הזה. אני חושב שיש מי שיחלוק על הקביעה, שהדרך היחידה לסילוק יסודי של הסיט הזה היא בהשגת הסכם שלום עם שכנינו בצפון, שהם מאוד לא שווים בשכנות ובעוצמה, עם סוריה ועם לבנון, הסכם שלום שיהיה מלווה בהסדרי ביטחון רציניים ביותר, מבוקרים ביותר.

אני יודע שלתהליך הזה, לאתגר הזה, הפרטנר שלנו, בן-השיח שלנו, הוא קשה ונוקשה עד מאוד. אבל, אדוני שר הביטחון, שאלת המפתח המוצגת לכל צד המתיישב לשולחן המשא-ומתן: האם העמדות שאתה מוכן לנקוט במהלך המשא-ומתן הן זהות אך ורק לעמדות שנקטת בטרם החלטת על משא-ומתן, ואתה מתחפר בהן, או שאתה מוכן להגמיש עמדה מול הגמשות בצד השני, לסמן אפשרויות של פשרה, מפני שאם לא תסמן אפשרויות של פשרה באורח רציני, באורח אמין, אין שום סיכוי גם להגיע תהליך דומה בצד השני

אני יכול שלא להתייחס להערות שהושמעו כאן על מלחמת לבנון. אני חושב, שאם לא תקום ועדת חקירה על מלחמת לבנון ימשיכו ויאמרו ההיסטוריונים החוקרים את דברם, ולפעמים פסק-דינים איננו פחות בחשיבותו מפסק-דין של ועדת חקירה.

אני גאה על כך שהייתי הראשון בבית הזה שתבע ועדת חקירה. ב-16 ביוני 1982, מייד לאחר הופעתו של השר אריאל שרון באותו יום רביעי בתוכנית "מוקד", כי אז היה לי ברור כשמש, שכאן היתה הנואה, והפרשה הזאת איננה סגורה, אדוני השר, כי יש קרב הציבור בארץ הזאת — לא רק אלה שנפגעו ישירות במלחמה, אבל בוודאי קודם כולל הם — כאלה שתובעים את הדין-וחשבון המלא, מה עמד מאחורי המבצע הזה, שהחל כמבצע של 40 ק"מ ונגמר כאשר נגמר.

אני חושב שצדק חבר הכנסת חיים רמון במה שאמר לגבי הנסיגה בלבנון כנגד האשמות כלפי השר לשעבר יצחק רבין. אבל כאשר אני אומר את זה אני יכול שלא להזכיר גם לחבר הכנסת חיים רמון, שגם מפלגתו וגם חבר הכנסת יצחק רבין, גם הם צריכים להפיק לקח מהטעות הנוראה שנעשתה, כאשר נתנו את ההכשר למלחמה מוגבלת של 40 ק"מ.

הבית הזה כולו, על כל חלקיו, חייב באיזה חשבון-נפש בפרשה ההיא. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחרי — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אדוני סגן השר פנחס גולדשטיין, תהיה בריא. אני רואה שאתה לא מרגיש כל כך טוב.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מגישי הצעת האי-אמון אינם אופוזיציה לממשלת ישראל, כי אם אופוזיציה למדינת ישראל.

חברי הכנסת של המפלגה הקומוניסטית, המכונה כיום חזית דמוקרטית לשלום ולשוויון, ושל המפלגה הדמוקרטית הערבית מייצגים בכנסת חלק מערביי ישראל שעדיין לא השלימו עם קיומה של מדינה יהודית בארץ-ישראל ועדיין

הם מקווים לחורבנה. חלק זה של האוכלוסייה הערבית מזדהה עם ארגוני הטרור — — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ועל כך צריך לשחק.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא אמר שחברי הכנסת הערבים הם חברים שלו, דבריו אלה הופיעו בעיתון, ואני מקבל את דבריו, ואתה, אל תתרגז.

יאיר שפרינצק (מולדת):

חלק זה של האוכלוסייה הערבית מזדהה עם ארגוני הטרור ואודה את השליטים הכבירים של עירק, סוריה ואירן. האנשים האלה אינם מוקיעים את מעשי הזוועה שהכבירים עושים באחיהם הערבים; ולא נצפה מהם שלכם ידאב על רציחת יהודים. אך כפי שהנכם רואים, חברי הכנסת, חוצפתם מגעת עד כדי כך שהם תובעים מישראל שתעמוד קשורת ידיים שעה שאזרחיה מותקפים ונרצחים.

חברי הכנסת, אני מקווה שבבחירות לכנסת השלוש-עשרה יבואו לידי ביטוי האזרחים הערבים ההגונים — — —

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יצביעו "מולדת".

יאיר שפרינצק (מולדת):

יבואו לידי ביטוי האזרחים הערבים ההגונים, יתנערו מדובריהם אלה וישלחו לכנסת — — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

יאיר שפרינצק (מולדת):

אחזרו על המשפט, אדוני היושב-ראש.

אני מקווה שבבחירות לכנסת השלוש-עשרה יבואו לידי ביטוי האזרחים הערבים ההגונים, יתנערו מדובריהם אלה וישלחו לכנסת נציגים שוחרי שלום ונאמנים למדינת ישראל.

חברי הכנסת, אני רואה טעם וצורך להרחיב את הדיבור על אופיה המוסרי של הצעת אי-אמון זו מעבר למה שכבר אמרתי. אך אנצל, ברשותכם, הזדמנות זו כדי להתריע על מעידה חמורה של נציגי ממשלת ישראל במהלך השיחות המתנהלות כעת עם הערבים במסגרת מה שמכונה "תהליך השלום".

לאחר ששמענו בזמן האחרון כמה התבטאויות שרמזו על הרהור שני, סימנים של התפכחות מהדבקות המזוהה בתוכנית האוטונומיה של הסכמי קמפ-דייוויד, מתברר שנכעו סדקים בעמדת ישראל ביחס לרמת-הגולן.

בעיתון "לוס-אנג'לס טיימס" מיום 27 בפברואר, תחת הכותרת "הישראליים אומרים שגבול הגולן ניתן למשא-ומתן מצוטטים דברי יוסי בן-אהרן, ראש הממשלה למשא-ומתן עם סוריה, שהוא אמרם בתשובה על תביעת הסורים, שישאל חיסוג מכל רמת-הגולן: "לא נסכים לתת להם התחייבות לנסיגה אלא אם כן, ועד אשר הם יקבלו את הדעה כי הגבולות שהיו לפני שנת 1967 שוב אינם תקפים, וכי יהיה עלינו לשאת ולתת על כינון גבולות בטוחים ומוסכמים בין שתי המדינות".

מתברר אפוא, שגם אם נכון הדבר שאנו מנהלים עם הערבים דו-שיח של חירשים, אין זה דו-שיח של אילמים. מר בן-אהרן פתח את פיו, והמסר החמור מהדהד בחלל העולם הפוליטי: ישראל תהיה מוכונה לנסיגה בראמת-הגולן.

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה:
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

קורה — אנחנו אשמים. אני חושב שמוטלת על הצד הערבי והפלשתיני אחריות כבדה מאוד למה שהתרחש כאזור שלנו. אבל יש דבר אחד שאני מתקשה להסביר אותו מכל בחינה שהיא, והוא סירובה של ישראל, או ליתר דיוק, של ממשלת ישראל, אפילו לדון בנושא של הקפאת התנחלויות; והיינו, בעיצומו של משא-ומתן שתכליתו לדון במעמד הקבע של השטחים, שאמרו להיות בלי תנאים מוקדמים, גם בדרך הטבע אסור שייווצרו עובדות מוגברות, אומרת ישראל, שהיא לא מוכנה לשמוע אפילו על כך, אומרת ממשלת ישראל, אני לא מוכנה לשמוע אפילו על הצעה לשמירת הסטטוס-קו.

רבותי, זו עמדה שישראלים פטריטים קשה להם להתייבז מאחוריה, הם לא מבינים אותה; ואין גוף זר, גם אוהד לישראל, שמוכן להגן עליה. ויש לי חרדות לשר הביטחון. גם יהודים נאמנים מאוד לישראל, שהם שתדלנים למען ישראל, כגבעת הקפיטול, בשיחות פרטיות ואפילו לא כל כך פרטיות, אומרים לנו: על העמדה הזאת אי-אפשר להגן.

אני חייב לסיים. אף שאתם כמוני יודעים שאין לנו אמון כממשלה, אנחנו לא נשתתף בהצבעת האי-אמון הזו בגלל נימוקיה. תודה רבה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחריו — לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל את דברי — ואני מפנה אותם לכבוד שר הביטחון — בהערה: אני חייב לציין, שפנייתו של כבוד השר לחבר הכנסת דראושה, ראוי היה שלא תיעשה בצורה שבה נעשתה. מה ששמענו מדברי השר, כאילו כל חבר כנסת — במיוחד חבר הכנסת דראושה, או אחרים — עליו לברך על כל פעולה של צה"ל. וזה למה? אם חבר הכנסת אחר עומד כאן ואומר בצורה זו או אחרת אותם דברים שאמר חבר הכנסת דראושה, זה לא גורם אצל כבוד השר שום מתח ושום הרמת קול, ולא מביא לפנייה תקיפה, כפי שהייתה, וזה נראה לי באמת דבר חמור.

הרי אנחנו יודעים, שפעולה צבאית היא לא רק שהולכים ויורים, פעולה צבאית מורכבת ממספר רב של אלמנטים: המניע, המדיניות שהביאה לפעולה הצבאית, ההשפעה שתהיה לפעולה כזאת על תהליכים שנקמים באזור, התוצאות בפועל, מי נהרג, מי לא נהרג — אז על כל זה צריכים לברך?

כבוד השר, חברי הכנסת, תמיד אנחנו עמדתו ודרשנו והתערענו והפנינו תשומת הלב: עליכם לראות גם את הצד האחר. אם רואים את הדברים לפי הכנה ותפיסה של "לנו מותר הכול ולאחרים לא מותר שום דבר", זו כבר לא מדיניות, זה לא ביטחון, זו לא הגנה, זו פשוט פלישה, תקיפה, התקפה, מעשה שלא ייעשה. למשל, כל אחד בבית הזה וכל אחד שעיניו בראשו הוא נגד טרור לשמו. אבל אני אומר: אנחנו נגד טרור משני הצדדים. אם לא אומרים את זה, זו התחסדות, זה שקר. מי שנגד טרור צריך להיות נגד טרור מכל צד שבא. ומה נעשה פה? כאילו פה תלית שכולה תכלית ושם רק טרור. זה היחס לפלשתינים, ללבנון, לערבים, לכל האזור, וזאת הטעות הגסה והמרה, שלא יכולה להביא אלא ליתר התנגשויות ולא-הבנה ולסיכול כל תהליך לשיוני המצב לטובת כל עמי האזור ומדינות האזור.

ביטחון — כן, אבל כנגד ביטחון צריך לתח לצד השני את המגיע לו. אי-אפשר לבוא ולהגיד: תחת הסממה של ביטחון, מותר לי לעשות הכול, להרוג את מי שאני רוצה, להתנכל

אני תובע מראש הממשלה להחזיר את מר בן-אהרן הבייתה. תודה רבה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

חברת הכנסת גאולה כהן, אני לא אקלקל לך. אני מברך, בלי לפגוע באחרים. נבחרת את ונבחרו גם צחי ואחרים.

גאולה כהן (התחיה):
תודה רבה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, זה מחזה נדיר, חסידן נדיר.

הי"ר נ' מסאלחה:
זה דמוקרטי.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין חולק על עניין אחד: חובתנו להגן על יישובי הצפון ועל אזרחי ישראל מפני התקפות המחבלים מכל סוג שהוא, ומי שמתנכל לנו ולאזרחינו, שם את נפשו בכפו.

כפי שכבר אמרתי גם בהזדמנות קודמת, עבאס מוסאווי הוא איש דמים, היה איש דמים, איש שכל השקפת עולמו היא השקפה של רצח ונקם, איש המסמל את כל הערכים השליליים שיכולה להוליד חברת בני-אדם, איש שעולם הערכים התרבותיים היה זר לו לחלוטין. וכמיוחד מרתיע השילוב הזה שבין דת לבין רצח, ואין צורך לומר שמותו הגיע לו, ואני לא חושב שיש חולק על כך. אני כשלעצמי ודאי שלא אתאבל ולא אויל דמעה על מותו של אדם מסוגו.

אם אנחנו מביעים צער ומציבים סימן שאלה סביב הנסיבות של הריגת בני משפחתו, אין זאת אלא משום שהסטנדרדים שלנו הם שונים לחלוטין, הם סטנדרדים של מדינת תרבות, שפער עצום מפריד בינינו לכינם, אנשי ה"חיזבאללה".

אני חושב, שבעניין זה אנחנו זכאים לשמוע הסבר משר הביטחון לגבי הנסיבות, לגבי נסיבות הפרסום, שבתחילה לא לוו בהודעה של אחריות ישראלית למעשה, ולאחר מכן, הייתה הודעה ברורה ואפילו מתגאה. אני חושב שלכנסת מגיע לשמוע מלת הסבר על העניין הזה.

אבל מעבר לכך, חשוב לדעת, שבלבנון התהוותה מדינה לא-מדינה, מדינת חסות של דמשק, שאינה מטילה את מוראה ואת שליטתה על הכנופיות הגובלות בגבול ישראל וברצועת הביטחון ויוצרת מצב כלתי נסבל מבחינת ישראל.

אחת התוצאות הלא-סימפתיות של מלחמת-המפרץ הייתה השלמה עם סיפוח דה-פקטו של לבנון לסוריה. אינני יודע כיצד מתגברים על הסיפוח הזה. אינני יודע כיצד משקמים, אם בכלל ניתן לשקם, את עצמאותה של לבנון שסופתה המלחמות והסכסוכים הפנימיים בין אזרחיה השונים. אני יודע רק דבר אחד: קידום תהליך השלום יכול לשמש פתרון לבעיות הביטחון של ישראל בצפון. משום כך, בצד החובה להגן על יישובינו ואנשינו, והייתי אומר גם החובה להגן על תושביה השלווים של רצועת הביטחון, מוטלת עלינו חובה כפולה ומכופלת — לעשות כל מאמץ כדי להתקדם בתהליך השלום.

אני לא שייך למי שגורסים שישאל תמיד אשמה בכול. אני מתנגד ומתקומם לגבי דעות מסוג זה, שאין זה משנה מה

חוכרת כ"ב, ישיבה שצ"ג

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי־אמון לממשלה:
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה —

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש גם סטודנטים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד השר, תבוא ותשכנע מי שרוצה להשתכנע, שלמנוע מ־2008 תלמידים, תחת חסות אונר"א, שאין להם מקום אחר ללמוד, והם התחילו את השנה, ריכזנו של עולם, התחילו כבר ללמוד שלושה־ארבעה חודשים, מביאים משאיות ומחזירים אותם לעזה. ושם, אומרים להם, תקבלו רשיון. הולכים לבקש רשיון ולא נותנים להם. והם כבר חודש־חצי שוכבים מלימודים, והשנה הולכת לאיבוד. ואתה יכול לעמוד פה, לפי אותו היגיון, ולהגיד לי, שזה ביטחון, ושעלי לא להרהר אחרי הדברים שלך, ואני חבר הכנסת, שהתפקיד שלי להפנות את תשומת לבך, אני יודע שלא אשכנע אותך, אבל לפחות להפנות את תשומת לבך, מותר או אסור?

לכן אני אומר: הגישה צריכה להיות עניינית, לא לפי האדם, אלא לפי הנושא, ושיהיה היגיון שאפשר לחיות אתו. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת מיעארי. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת אפרים גור.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, נפל דבר בישראל. ראש הממשלה ושר הביטחון שלו עשו השבוע מה שהאופוזיציה, אנחנו כאופוזיציה, לא הצלחנו לעשות במשך כל השנים. הם עצמם מאבדים את הממשלה הזאת לדעת, וכמו ידיהם הם הורסים את מפלגת השלטון.

אלי דיין (העבודה):
שיהרסו.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מחזה כזה, חבר הכנסת דיין, לא הוצג מעולם מעל במת הפוליטיקה הישראלית. אורגיה של שנאה אנטי־מזרחית, ולזה אני מתכוון. שיהרסו את השלטון — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה צריך לדבר לנושא.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אורגיה אנטי־מזרחית ואנטי־עממית, אדוני היושב־ראש. זאת גענונת מחפירה, זו עדתיות מן הסוג הגרוע ביותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני מציע לך, אתה מדבר על נושא — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מה, אפשר להגיד לבן־אדם על מה לדבר? אני מדבר על אי־אמון. כל אחד מדבר מה שיש לו על לבו.

היו"ר נ' מסאלחה:

תדבר לנושא.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני, כל חבר הכנסת מדבר מה שיש לו על לבו, וזה האי־אמון שלי, ואלה הדברים שלי, שמבטאים אי־אמון בממשלה הזאת.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

לזכותו של הצד השני, להתנחל, להקים עוד התנחלויות, לפוצץ את תהליך השלום, וכל זה תחת הכותרת השקדנית של ביטחון. ביטחון — כן, אבל מצד שני הגדרה עצמית לעם הפלשתיני.

ביטחון בלבנון — כן, אבל לא לכבוש חלק של הטריטוריה הלבנונית. בואו נראה איך אפשר להשיג את הביטחון שלא יהיה כיבוש. הרי הצד השני וכל אדם, כבוד השר, שרוצה לעקוב בעניין אחרי העניינים צריך לשאול: איך יוכל הלבנוני להגיד, שביטחון ישראל, לפי התפיסה שלה, או לפי התפיסה של הממשלה, של שר הביטחון, של הרמטכ"ל, של אינני יודע מי — יובטח על־ידי כיבוש של חבל אדמה של המדינה הלבנונית? האם זה הגיוני?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
וסיפוח לבנון לסוריה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
חבר הכנסת רובינשטיין, בחיך, אני מדבר על סיפוח לבנון לסוריה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
זו בעיה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כן, זו בעיה. אני יודע שיש בעיות.

לכן, אם לא רואים את הצורה המאוונת הזו — כל הדברים שמדברים על ביטחון ועל טרור הם דברים נאיביים, והם באים כדי לכסות על עמדות, או להסתיר כוונות וזדוניות, ולא לשמם נאמרים הדברים.

היו"ר נ' מסאלחה:

תסיים, חבר הכנסת מיעארי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני מסיים.

כבוד השר, אני רוצה לנצל את ההזדמנות ואני מבקש שתשמע אותי — יש החלטה, שנתקבלה בתחילת החודש, לסגירת, או להמשך סגירת אוניברסיטת בירזית, ואתה תבוא ותגיד לי שזה מנימוקי ביטחון. האם עלי לקבל את הנימוק הזה שלך? אדם של חינוך, של תרבות, שדואג שאוניברסיטה תהיה פתוחה, חייב לעמוד דום ברגע שאתה אומר: זה ביטחון, ואז מקבלים הכול? אני אומר לך: לא, זה לא ביטחון. אוניברסיטת בירזית צריכה להיות אוניברסיטה פתוחה. לדאוג לביטחון — כן, אבל אין יותר קל, אם אתה רוצה לפתור בעיה עם מישור, מללכת ולהרוג אותו, וכזה אתה מחסל את העניין. אוניברסיטה קיימת כדי להיות פתוחה. וזה ארבע שנים סוגרים אותה, ואתה אומר לי: זה נורמלי, זה ביטחון. אני כופר בביטחון הזה, שסוגר אוניברסיטה לארבע שנים.

ודבר עוד יותר קטן, כי הדברים הקטנים והגדולים משולבים זה בזה. כבוד השר, יש מוסד חינוכי ברמאללה, שקוראים לו "קלנידה". הוא שייך לאונר"א, לאו"ם, ויש 208 תלמידים מעזה, שלפי החלטת אונר"א שולחים אותם ללמוד במוסד הזה. אין מוסדות שם, בעזה. ומה עשה הביטחון, כבוד השר? באים אליהם בלילה, אוספים אותם, מחזירים אותם לעזה, ואומרים להם: אסור לכם לשהות ברמאללה, על־ידי המוסד. ואלה תלמידים, סטודנטים בכיתות נמוכות.

אלי דיין (העבודה):
באזה גילים?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
14 — 13 שנה.

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

לדעתי, התשובה ברורה לחלוטין. שמיר-ארנס-שרון אינם טובלים בקרבם פעילים מזרחיים עצמאיים. מרוקאי לקישוט — כן. מזרחי מואף ונכנע — כן וכן. אבל עסקן מזרחי או מנהיג מזרחי, עם שיעור קומה, עם כבוד עצמי, עם מחשבה עצמאית — זה לא.

ודוד לוי, מה אפשר לעשות, הוא אדם בעל כבוד עצמי ובעל מחשבה עצמאית. לכן הוציאו עליו חוזה כדי לבעוט בו, כדי לרמוס אותו, כדי להדיחו מכל עמדה של השפעה.

אדוני היושב-ראש, יצחק שמיר העיד על עצמו, שמוטב לו לשקר, והוא באמת משקר על ימין ועל שמאל. זה כבר הפך להיות דבר ידוע. הוא מנסה לעשות עלינו "פזוזה" של מנהיג מורס מעם, שאינו מתעסק ב"דילים", במחנות ובהסכמים —

אלי דיין (העבודה):
חבר הכנסת ביטון, אני נותן לך עוד שתי דקות.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
— אבל זהו שקר שכל חברי מרכז הליכוד יכולים להעיד עליו. יצחק שמיר הוא אבי-אבות הקנוניה נגד דוד לוי. הוא אישית הוציא את החוזה על דוד לוי והוא אישית משך בחוטים מאחורי הקלעים.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת ביטון, אבקשך לסיים.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני היושב-ראש, קודם כול התווכחתי אתי, אני מבקש ממך דקה או שתי דקות — אם אני יכול לדבר או לא יכול לדבר, אם אני יכול להגיד דברים כאלה או לא. אני מבקש ממך. תיקח את כל הנואמים שדיברו לפני.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני לא התווכחתי אם אתה יכול לדבר. אני הערתי את תשומת לבך, בסמכות היושב-ראש, לדבר לנושא. לא מנעתי ממך לדבר.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
זה הנושא של מדינת ישראל. בנושא זה מתעסק עם ישראל היום, אתמול, שלשום, מחר, מחרתיים.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני מבקש ממך לקצר.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אני אשתדל לקצר.
אדוני היושב-ראש, דוד לוי ניחן במשהו שאין לשמיר-ארנס-שרון. יש לו רגישות חברתית, יש לו שאיפה כנה לשלום, וזה, לדעתי, הדבר החשוב ביותר לפוליטיקאי ישראלי בימים אלה.

שמיר-ארנס-שרון — כולם ביחד וכל אחד לחוד — התנגדו בזמנם להסכם קמפ-דייוויד, והם מתנגדים גם היום לכל צעד אמיתי בכיוון השלום. איש מהם לא גילה מעולם סימן כלשהו של רגישות חברתית. לא אכפת להם שיש אבטלה, לא אכפת להם, אדוני היושב-ראש, שיש מצוקה, לא אכפת להם שיש עוני. דיור ומשכנתאות, בריאות וחינוך, תעסוקה ורווחה — כל הנושאים האלה לא חשובים בעיניהם. אם משהו חשוב שהם בכלל מייחסים לזה חשיבות — אולי כמו לקליפת השום.

לכן, חברי הכנסת, יש רבים במחנה לוי התובעים הקמתה של מפלגה חדשה, ובינתיים הם מאיימים על שרון שיצביעו בעד ריבין ומפלגת העבודה. ועל זה נאמר: מן הפח אל הפחת.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

השנאה ששונאים את דוד לוי היא כל כך חזקה, חברי הכנסת, וכל כך עמוקה, עד כדי כך שהאדונים שמיר, ארנס ושרון נפלו איש בורעות רעהו, עשו יד אחת כדי להדיח את שר החוץ ולסלקו מבימת הפוליטיקה הישראלית. השנאה ששונאים את דוד לוי היא כל כך חזקה וכל כך עמוקה, עד כדי כך שהיא הולידה אהבות חדשות: אהבה בין בני בגין לאריאל שרון, אהבה בין אריאל שרון לדן מרדור. השנאה הזאת העבירה את כנופיית השלושה על דעתם. זהו צד אחד של המטבע.

הצד השני הוא צד חיובי. הוא פוקח סוף את עיניהם של רבים טובים בליכוד לראות מי עומד לצדם ומי נגדם, מי הוא חבר ובעל-ברית ומי הוא יריב ואויב.

אני מנצל את הבמה הזאת, אדוני היושב-ראש, כדי לכרך את אנשי המחנה הגדול של דוד לוי, לעורר אותם ולהגיד להם ולומר להם עשר פעמים: אל תשלימו עם הגזענות האנטי-מזרחית, אל תותירו לגזענים שבצמרת הליכוד, רבים וטובים מחוץ לליכוד מחזיקים לכם אצבעות.

גאולה כהן (התחיה):
אתה יודע כמה מעדות המזרח יש — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
והנה הדברים, אדוני היושב-ראש. חבר הכנסת מיכאל קליינר, דווקא אשכנזי בן אשכנזי, אף אחד לא מפקפק, העיד שלשום בשידור ברדיו, כי חברים במרכז הליכוד אמרו לו, שאפילו יעלה להם הדבר בהפסד השלטון — תראו איך הם מדברים — ב־23 ביוני, הם לא יצביעו בעד לוי או בעד אנשים שגורף מהם ריח של דוד לוי. זה ציטוט מדויק, חברי הכנסת, מדברים שהושמעו שלשום בשעה 14:15 ברדיו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
הנה, תשמע.
ועל הריח הזה אני רוצה לדבר. חברי הכנסת, זהו ריח של התנשאות גזענית. זהו ריח של עדתיות מן הסוג המלוכלך ביותר. זהו הריח שמדיפים סביבם יצחק שמיר, משה ארנס ואריאל שרון.

העיתונאית מיכל קדם דיווחה, שביום ראשון פשטה שמחה גדולה במחנה של שרון: "המרוקאי הפסיד" — אמרו אנשי שרון — "המרוקאי לא יהיה יותר שר החוץ". שרון שמע, חייך, הודה לאנשים שלו. תודה, הוא אמר להם, תודה, תודה לכם.

כתב הרדיו רזי בראקא דיווח לאחר ההצבעה על השביעיה הראשונה, שאחד מראשי הליכוד הודה בפניו — הנה, תשמעו — "כולם רימו את כולם, אבל את דוד לוי רימו קצת יותר".

אדוני היושב-ראש, באנציקלופדיה העברית, בערך "תנועת החרות" כתוב: "הנהלת המפלגה מורכבת ברובה מחברי אצ"ל ורבציוניסטים ותיקים. בציבור חכריה, אוהריה ובחוריה בולטים עובדים, שכירים, חסרי מקצוע, בעלי רמת הכנסה נמוכה ומרובים בה" — מי? — "בני עדות המזרח, שמהם באים גם רבים מפעילי המפלגה".

עכשיו מתעוררת שאלת השאלות: מה הניע את הנהלת הליכוד, בראשותו של שמיר, לפתוח במלחמת חורמה נגד שכבת הפעילים של המפלגה, שכמוה כמעשה של התאבדות?

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי־אמון לממשלה;
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אין "אללות", יש אל אחד.

גאולה כהן (התחיה):

הם ידועים, יש רשימה של אלפים, של מסיתים כאלה, של ראשי הטרור.

הי"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אני מבקש שלא להפריע לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

כשביל למצוא אותם לא צריך לעלות על מטוסים.

הי"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן, שמעתי שיש פה איזו הערה דתית, ואני רוצה לשמוע אותה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מבחינה דתית אסור להגיד "חיוב־אללות". אין "אללות", יש אל אחד. בערבית אפשר להגיד אחזאב, זה מפלגות, אבל לא ניתן לומר "חיוב־אללות". יש אל אחד. מאללה אי־אפשר לעשות אללות. אין דבר כזה.

הי"ר ד' שילנסקי:

אני בטוח שחברת הכנסת גאולה כהן לא התכוונה לפגוע ביושב במרומים, ואם היתה פה אי־הבנה, על דעתה ועל דעת כולם אנחנו מבהירים שלא היתה כל כוונה, חס וחלילה, לפגוע בשם אלוקים.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

שתשתמש במלה "אחזאב־אללה".

הי"ר ד' שילנסקי:

בסדר, אני מודה לך על שהבהרת את האי־הבנה בלשון הערבית, ואנחנו ממשיכים. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב־ראש, "חיוב־אללות" כאלה למיניהן, אדוני שר הביטחון, מסתובבות להן חופשי־חופשי תחת —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

את מקללת כך את אללה.

גאולה כהן (התחיה):

— אפה של משטרת ישראל. כשביל להגיע אל ראשיהם של אלה לא צריך לעלות למטוסים, לא צריך אפילו לטוס עד תוניס כדי להפציץ שם את המפקדה של אש"ף. לא צריך בכלל להפציץ אותם. צריך להגיע לכתובותיהם הידועות, או להעמיד אותם לדין, ובמקרה הצורך גם לגזור עליהם גזר־דין מוות או להוציא אותם אל מחוץ לתחום ישראל, לגרש אותם כמי שאינם רוצים להשלים עם שלטונות ישראל.

השר אולמרט, ברכות להיבחרך, אבל אל תפריע לי. לא שאני חושבת שאני אשכנע עכשיו את שר הביטחון, אבל אולי.

שר הבריאות א' אולמרט:

אני מתנצל.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר הביטחון, כדי להגיע לראשיהם של אלה, שגם שולחים ומפעילים את ידיהם של אלה שזורקים עלינו בקבוקי תבערה, שלוחצים על ההדק, אלה שתוקעים סכינים בגבם ובכלם של אזרחי ישראל, לא צריך לטוס עד לבנון, לא צריך לטוס עד תוניס. מספיק לטוס עד ירושלים ב"טוטטוס" ולהגיע

אדוני היושב־ראש, ברשותך, אני רוצה לחזור לרגע להגדרה של האנציקלופדיה העברית ולומר, שלעובדים ולשכירים, לבעלי מקצוע ולחסרי מקצוע, לבעלי רמת הכנסה נמוכה ולכלל הציבור המזרחי בישראל — אין היום מה לחפש לא בליכוד ולא במפלגת העבודה. לדפוקים, למקופחים, למופלים ולמנוצלים — — —

אלי דיין (העבודה):

למה? במפלגת העבודה יש מקום.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אין. אתה יודע זאת בעצמך. כמה פעמים דיברנו על נושא זה.

אלי דיין (העבודה):

— — —

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אלי דיין, תן לו בבקשה לסיים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אין להם ברירה אלא להקים מסגרת חדשה, גאה, עצמאית, לוחמת. אני מוכן להיות שם. ולרדוד לוי יש עכשיו הזדמנות היסטורית לפעול בכיוון הזה.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אם דוד לוי יעשה כך, יזכה לתמיכה עממית נרחבת. אבל אם הוא יחשוש ויפחד, הוא ייאלץ לחזור לתלם שחורשים למענו שמיר־ארנס־שרון, ותלם כזה כמורה, חברי הכנסת, קבקר פוליטי. תודה רבה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אפרים גור — איננו נוכח. רשות הדיבור לאחרונת הדוברים, חברת הכנסת גאולה כהן. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני לא חושבת שהכנסת היא מקום לעשיית חשבונות מפלגתיים. אני רוצה להתייחס למישור הלאומי.

אדוני היושב־ראש, אין לי ספק לגבי החשיבות הביטחונית והמוסרית של פעולות צה"ל בלבנון, הרודף אחרי רודפינו, ובמיוחד כל הכבוד לצה"ל על הפעולה נגד ראש ה"חיוב־אללה".

אבל, אדוני היושב־ראש, אדוני שר הביטחון, יש לי שלוש הסתייגויות בנושא המדיניות של שלטונות הביטחון בישראל נגד הטרור, נגד האינתיפאדה.

ההסתייגות הראשונה בהקשר זה היא העובדה הקשה והחמורה מבחינה מוסרית, שבעצם ישיבתה של ממשלת ישראל היום במשא־ומתן סביב שולחן אחד עם מלאכי החבלה של אש"ף — הם לא מלאכי השלום, הם מלאכי החבלה של אש"ף; אין אחד מהמשלחת שאתו יושבת היום הממשלה שלא נעצר ולא ישב בבתי־סוהר בגלל פעילות אקטיבית בטרור, איש איש בשמו. דבר זה איננו עוזר להורדת הפרופיל של פעולות אש"ף והטרוריסטים נגדנו, אלא להיפך, ידיה של הממשלה בנושא זה אינן יכולות להיות כל־כך נקיות.

הערה שנייה: אמרתי, כל הכבוד לפעולת צה"ל נגד ראש ה"חיוב־אללה" בלבנון, שידיו מגואלות כדם. אבל "חיוב־אללות" כאלה למיניהן, אדוני ראש הממשלה, מסתובבות להן פה בתוך גבול ישראל, מתהלכות חופשי מתחת לאפה של משטרת ישראל, מתחת לאפם של שלטונות צה"ל. ה"חיוב־אללות" האלה ידועות לשב"כ הישראלי, לשלטונות הביטחון, איש איש בשמו, איש איש בכתובת.

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה;
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, בבקשה, לא ידעתי שבכוונתו להשיב.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו כבר מסורת בכנסת, שבדיון על הצעת אי-אמון מנצלים את ההזדמנות החגיגית כדי להתייחס לנושאים שונים ומשונים שאין להם כל קשר עם הנושא העומד למעשה על סדר-היום. בהיעדרך, אדוני היושב-ראש, כאשר חבר הכנסת מסאלחה היה יושב-ראש הישיבה וניהל אותה בכשרון רב, עלה חבר הכנסת ביטון, ונדמה לי שבנאום שלו הוא אפילו לא הזכיר את המלה לבנון, אבל הוא טיפל בליכוד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני השר, אולי תתייחס אתה לנושא ותאמר מה היה במרכז הליכוד?

שר הביטחון מ' ארנס:

אני עומד להתייחס. אני עומד להתייחס לדברך, הנה, התחלתי אתך.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

תאמין לי שזה הנושא, ולא לבנון. לבנון פחות מעניינת ממה שקורה שם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל הנושא הוא לבנון, כך אני קורא.

רענן כהן (העבודה):

— — —

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת ביטון, בדבריו, החליט ללכת בעקבות חבר הכנסת דראושה ולטפל בליכוד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אני החלטתי ללכת בעקבות אנשי לוי, אנשי מחנה לוי. אנחנו החלטנו לעשות את המלחמה והמאבק שלהם גם בתוך הליכוד, אם אפשר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מניח שהשר לוי, לו היה פה, היה עונה לך, אבל הוא איננו, אז בוא לא נטפל בשר לוי עכשיו.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, ברצינות: בואו נחזור לנושא. מספיק.

אלי דיין (העבודה):

איפה השר לוי? למה הוא לא מגיע להגן על הממשלה?

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת ביטון עסק בדבריו בליכוד. אני חייב להודות, אדוני היושב-ראש, שלא לקחתי את דבריו ברצינות רבה מדי, לדעתי הם לא היו ראויים לתגובה רצינית. אבל אם משהו לקח אותו ברצינות ויכול היה לחשוב שמצבו של הליכוד היום לא טוב בנוף הפוליטי הישראלי, אני מבקש להודיע למי שלא שמע רדיו הבוקר, שאתמול התקיימו בחירות בישראל, התקיימו בחירות כירוחם לראש המועצה. אחד המועמדים היה מועמד של הליכוד, השני היה מועמד של המערך, ראש המועצה הקודמת.

אליהם, שם הם יושבים ובאופן חופשי מפעילים את אלה שידיהם לוחצות על כל מכשירי ההרג נגדנו.

הערה שלישית. אדוני שר הביטחון, השר המר, גם אתה מפריע לי, אם כי אני רוצה לברך אותך על שסוף סוף קיבלה המפד"ל את עמדת התחיה והצטרפה לאלה שרואים באוטונומיה תוכנית בלתי-אפשרית וקוראים לממשלה לרדת מהתוכנית הזאת.

אלי דיין (העבודה):

זה רק תרגיל בחירות.

מיכה גולדמן (העבודה):

זה בשביל הבחירות.

גאולה כהן (התחיה):

אני גם מאמינה, שכשם שהמפד"ל הולכת היום בדרכה של התחיה, גם הליכוד סוף סוף יגיע לכך.

מיכה גולדמן (העבודה):

אין לך בעיה בכלל. הליכוד הפך להיות התחיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבקש מכולם לשבת. חברת הכנסת גאולה כהן, הנושא העומד על סדר-היום עכשיו איננו אמון למפד"ל אלא אי-אמון לממשלה. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

הערה האחרונה, אדוני שר הביטחון, כנסת נכבדה, דיברתי קודם על הראשים המפעילים את הידיים. אבל יש לנו גם מחדל בטיפול בדיהם של אלה שתוקעים את הסכינים ויורים. אחד המחדלים הבלתי-מוכנים הוא, שאנחנו ממשיכים לאפשר את כניסתם של פועלים ערביי יס"ע לעבודה בישראל. הרי נתנו להם את החופש הזה לעבוד פה והם ניצלו אותו לרעה. ממשלת ישראל היתה מוכנה לתת להם את החופש, זאת כשיש לנו מובטלים שלנו וכשיש לנו עולים חדשים שהם לא רק נכס ציוני אלא גם נכס כלכלי למדינת ישראל.

לכן אני קוראת לך, אדוני שר הביטחון, אי-אפשר לאפשר לעובדים מיהודה, משומרון ומעזה לעבוד בישראל כל זמן שיש לנו כאן מובטלים, כל זמן שיש לנו כאן עולים חדשים. התחיה תובעת את זה חוזר ותבוע, מהתחלת האינתיפאדה, ואני שואלת: למה אנחנו עוד מחכים? למה אתה צריך לעשות רק מחר, ותיאלץ לעשות מחר מה שאתה חייב וצריך לעשות כבר היום?

אדוני שר הביטחון, בשלושת הנושאים האלה אני קוראת לך: להפסיק את המשא-ומתן ואת הישיבה עם אש"ף ליד שולחן אחד; להפעיל את הוורע של ישראל נגד ראשי האינתיפאדה והטרור הפועלים בתחומנו; ודבר אחרון, לאסור עבודת פועלים מן השטחים, מה שקרוי שטחים, בתוך גבולה של מדינת ישראל.

עמיר פרץ (העבודה):

להחזיר את השטחים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי שלא ישב לא יוכל להצביע. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת סיעות חד"ש והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה? מי נגד?

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, מותר להשיב?

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי־אמון לממשלה;
— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה —

רענן כהן (העבודה):
מה זה קשור?

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, מה זה קשור?

מיכאל בריזהר (העבודה):

— — —

קריאות:

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

לא נעים לשמוע שהפסדתם? לא נעים לשמוע שהפסדתם?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל בריזהר, נא לשבת. חבר הכנסת מיכאל בריזהר, אודה לך אם תשכ, אני מכבד אותך בכיסא בכנסת. תואיל לשבת.

קריאות:

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

זו הפתיחה ליוני.

עמנואל דיסמן (העבודה):

— — — 180,000 איש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת מצא, שר הביטחון קיבל את רשות הדיבור.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב־ראש, אני חייב לציין, שכאשר חבר הכנסת דראושה וחבר הכנסת ביטון, במקום לדבר על נושא הצעת האי־אמון דיברו על הליכוד, מהצד הזה לא היתה שום התרגשות. פתאום התרגשות רבה מאוד כאשר אני עונה להם. זו זכותי לענות להם, נכון?

אלי דיין (העבודה):

למה אתה לא מתייחס להסתדרות הפקידים, ששם זה היה ארצי, ולא ביישוב קטן?

שר הביטחון מ' ארנס:

בירוחם ניצח אתמול מועמד הליכוד, ואני רוצה מהדוכן הזה לשלוח את ברכתי למוטי אביצור, שמעכשיו והלאה יכהן כראש המועצה המקומית בירוחם.

מיכאל בריזהר (העבודה):

— — —

קריאה:

מה זה?

אברהם כורג (העבודה):

כבוד השר שיכור ניצחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צירלי ביטון.

אברהם כורג (העבודה):

שר הביטחון שיכור מהניצחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אולי אתם תירגעו? חברי הכנסת, פה דיברו על זה כל הזמן וזה היה בסדר. השר עונה במשפט אחד, ואז הרעש גדול.

מיכאל בריזהר (העבודה):

שר הביטחון? הוא שר ביטחון גם שלנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

צעת שיווי משקל. נא להירגע. נא לאפשר לשר להמשיך.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מיעארי ניצל את ההודמנות כדי לדבר על הנעשה ביהודה ובשומרון. אני מקווה שגם פה לא תהיה תרעומת מספסלי המערך אם אני אענה לו, גם אם הנושא הוא לא לבנון אלא יהודה ושומרון. אפשר לענות לו?

קריאות:

כן. כן.

שר הביטחון מ' ארנס:

תודה רבה לכם.

אני חייב להודות, חבר הכנסת מיעארי, שאני כבר ממתין זמן רב כדי לשמוע מפיו מלה טובה על מדינת ישראל. אפשר להתנגד, אפשר להיות באופוזיציה, אפשר לתקוף מדיניות זו או אחרת, אבל אחרי הכול, הייתי מצפה שמדי פעם בפעם נשמע ממך גם מלה טובה על מדינת ישראל, גם מלה טובה על אידה צעד שנוקטת ממשלת ישראל. אתה דיברת על אוניברסיטת בירזית. הייתי מצפה שתתחיל ותאמר: הממשלה הזאת פתחה את אוניברסיטת חברון, את אוניברסיטת בית־לחם, את האוניברסיטה בעזה, את אוניברסיטת אל־נביאח בשכם, כל הכבוד לממשלה הזאת. ואז היית ממשיך ושואל: אבל מה עם אוניברסיטת בירזית? זו בהחלט שאלה לגיטימית.

אני בעד פתיחת כל האוניברסיטאות, ואני פתחתי אוניברסיטאות שהיו סגורות קרוב לארבע שנים. לפני שפתחתי את האוניברסיטאות האלה ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה, הזמנתי אלי את מנהלי האוניברסיטאות, אחד אחד, ואמרתי להם: אני רוצה לקדם את החינוך באזור שלכם, אבל אני עומד על כך שהאוניברסיטה תהיה מרכז להשכלה ולא מרכז להסתה ולטרור. אני חייב להודות, שלאחר שפתחנו אוניברסיטאות אלה מתנהל בהן חינוך, ואני אינני רואה בהן — ואני מקווה שכן זה גם יימשך — מרכז להפרות סדר ולפעולות חבלה. אני מקווה שכן זה גם יימשך.

זו גם המדיניות שלי לגבי אוניברסיטת בירזית. אני מקווה שנוכל לפתוח אותה. אני רוצה להיות בטוח שכאשר נפתח אותה לא יהיה זה מרכז להסתה ולחבלה, אלא אך ורק מרכז לחינוך.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מתי זה יקרה, אדוני?

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת מיעארי דיבר על הנוכחות של צה"ל בדרום־לבנון, ואני רוצה להזכיר לו, שבמשך 30 שנה, החל מהסכם שביתת הנשק בין ישראל ללבנון מ־1949, במשך 30 שנה לא היתה כל נוכחות של צה"ל בלבנון. נכון, חבר הכנסת מיעארי? והנוכחות שקיימת היום היא רק תוצאה מכך שמדרום־לבנון פעלו ארגוני טרור נגד ישראל ונגד אזרחי ישראל בצפון־הארץ.

אני מזכיר לך, שתושבי ישראל בצפון־הארץ הם לא רק

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה:
הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

שר הביטחון מ' ארנס:

גם אני יכולתי לעשות זאת. נדמה לי שיכולתי להציג לפני הכנסת גם לגבי מפלגת העבודה, כך נקראת היום המפלגה שלכם? — — —

חיים רמון (העבודה):

תזכור היטב את השם, היא תהיה בשלטון.

שר הביטחון מ' ארנס:

גם לגבי העבודה, וגם לגבי המשולש, כפי שזה נקרא עכשיו, רשימה ארוכה של שגיאות ומחדלים, שאני חושב שהיה לכם קשה להשיב עליהם, אבל נדמה לי שאין זה המקום לעשות כן.

חיים רמון (העבודה):

אדוני השר, אנחנו היינו מודים בהם ולא מנסים לסלף את ההיסטוריה.

שר הביטחון מ' ארנס:

לחבר הכנסת צבן הייתי רוצה לומר: רצוני ורצון המפלגה שלי להגיע לשלום אינם פתוחים במאומה מרצונו שלו.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

שר הביטחון מ' ארנס:

איני מטיל ספק ברצונו שלו. אני רק רוצה להזכיר לו, שלצד אותם גורמים ואותן מדינות המוכנים לשבת אתנו לשולחן המשא-ומתן, ואתם אנחנו יושבים, יש גורמים, מדינות וארגונים שאינם מוכנים ואינם רוצים לנהל אתנו משא-ומתן על שלום. להיפך, הם חורטים על דגלם את השאיפה לחבל בתהליך המדיני ולעשות הכול כדי שהוא לא יתקיים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תודה רבה שאדוני מזכיר לי.

שר הביטחון מ' ארנס:

לכן, אנחנו, במקביל לתהליך המדיני ולניסיון שלנו לקדם אותו, חייבים להמשיך להילחם בטרור ובאותם גורמים שאינם רק אויבי מדינת ישראל אלא גם אויבי השלום. אני מניח שגם מפלגת המשולש מכינה זאת ותומכת בעמדה הזאת.

אני שאלתי את חבר הכנסת רמון, האם המפלגה שלו תומכת במדיניות הביטחונית של הממשלה הזאת בלבד, והוא אמר לי: אל תתחקר אותי שתי וערב, אני לא מוכן להשיב לך כן או לא.

המדיניות של הממשלה הזאת בצפון היא: 1. לחימה ללא פשרה בארגוני הטרור; 2. אבטחת שלומם וכיטחונם של תושבי צפון-הארץ.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

זה היה מקובל על כל המפלגות.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מקווה שמפלגת העבודה תומכת במדיניות הזאת, כי ברור לי שהירוב המכריע של מדינת ישראל, יהודים, ערבים, דרוזים וצ'רקסים, תומכים במדיניות הזאת של ממשלת הליכוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

אדוני סגן ראש הממשלה ושר התעשייה והמסחר, אודה לך אם תשב ובעקבותיך ילך גם שר החינוך, וגם הוא ישב. חבר הכנסת גולדמן, אתה לא רוצה להצביע? מה אתך?

יהודים, לא רק דרוזים ולא רק צ'רקסים, אלא גם ערבים. אם יש היום נוכחות של צה"ל בדרום-לבנון, זה כדי להבטיח את צפון-הארץ לכל אזרחי צפון-הארץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה לרגע. אני אודה לאגף השמאלי של האולם אם כולם ישבו במקומותיהם. אדוני שר המשפטים, אני אודה לך אם תשב. אדוני שר הבריאות, נא לשמור על הבריאות שלך.

שר הבריאות א' אולמרט:

עשיתי כמה דברים כדי לשמור עליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, תמשיך. בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת מיעארי ביקר אותי על כך שאמרתי בתשובה לחבר הכנסת דראושה, שצה"ל הוא הצבא של כולנו, הצבא שלנו, והצבא הזה ראוי לתמיכה של כולנו. בצה"ל משרתים שירות חובה יהודים, דרוזים וצ'רקסים. בצה"ל משרתים בהתנדבות זה הרבה מאוד שנים בדואים ורק חיילים ערבים מהכפרים ומהערים הערביות בישראל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני השר, הוויכוח הוא לא על צה"ל. הוויכוח הוא על מדיניות הממשלה. אנחנו לא מתווכחים על צה"ל. הביקורת היא לא על צה"ל כצבא, אלא על מדיניות הממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

צה"ל פועל בהתאם להנחיות של הממשלה, וזה בסדר לדבר כן. בבקשה, אדוני השר, אתה יכול להמשיך.

שר הביטחון מ' ארנס:

אנחנו מעודדים התנדבות לשירות סדיר היום של בדואים, של צעירים ערבים, ואין לי ספק שלא רחוק היום שבו כל צעירי המדינה, יהודים כערבים, ישרו בצה"ל. לכן הצבא הזה הוא הצבא שלנו, והוא ראוי לתמיכה של כל אחד מאתנו ושל כל חברי הכנסת במיוחד.

חבר הכנסת רמון, שכיתיים עוב אותנו, וחבר הכנסת צבן — חבר הכנסת צבן, אני מתייחס עכשיו לדברך — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, השר מתייחס לדברך. הוא לא לשבת.

חיים רמון (העבודה):

אני הייתי עסוק עם שר הבריאות. רק על-פי בקשתו עמדתי עכשיו. אני לא יכול להתעסק עם כל הממשלה.

שר הביטחון מ' ארנס:

שיהיה לך לבריאות.

חיים רמון (העבודה):

כן, אדוני, אני כולי קשב.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת רמון וחבר הכנסת צבן העדיפו לעסוק לא בהווה ובעתיד אלא בעבר, מה היה, איך היה, מי החליט, מי לא החליט.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בתור רקע.

חיים רמון (העבודה):

אתם גררתם אותנו אל העבר, אדוני השר.

חוברת כ"כ, ישיבה שצ"ג

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי־אמון לממשלה: הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה: הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי —

הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה לא נחקלו.

מיכה גולדמן (העבודה):
אנחנו נמנעים.

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון, להימנע אפשר גם בעמידה. אנו ניגשים להצבעה. מי כעד הצעות סיעות חד"ש והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון בממשלה? מי נגד? הלוח מופעל. זו הצבעה מס' 2.

הצבעה

כעד ההצעות להביע אי־אמון

לממשלה

— 7

נגד

— 40

נמנעים

— 14

היו"ר ד' שילנסקי:

שבעה כעד, 40 נגד, 14 נמנעים. אני קובע שהצעות סיעות חד"ש והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה נדחו.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש לצרף את קולי להצבעה נגד. האור לא נדלק.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כך, נגד יש 41.

ג. הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ב — 1992 *

(קריאה ראשונה)

התרגיל הזה. פתאום ריפוי שיניים לכל דורש? קיצור תורים? פתאום נוסחת פלא — ממלכתיות?

אנחנו מכירים את השיטות האלה והעם מכיר את השיטות האלה. לא יעזור לכם דבר בעניין זה. אתם רוצים להחליף ביורוקרטיה ממשלתית בביורוקרטיה של קופת־חולים. מי שעומד היום ומקבץ נדבות מן האמריקנים וקופתו ריקה, הולך להוציא מיליארד שקל שאין לו? האם כבר פיצינו את החקלאים על הנוזקים שלהם, שעקבותיהם נהרסו משפחות? האם נתנו תעסוקה לאנשים, לעולים שבאים, לנוער שמשחרר מהצבא?

בראות ממלכתית, נייטיב עם העם — אנחנו מכירים אתכם, עם ההטבות שלכם. קודם כול, תעשו מה שצריך ודחוף לעשות כימים אלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש רק צרות עם הנאום שלך. אני אשכפל אותו לכל הנוער הלאומי הדתי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת מיכאל איתן, זה לא מרכז הליכוד פה. אני אגיד לך מי אתם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו ניפגש אצל הדור הלאומי הדתי עם הנאום שלך.

עמיר פרץ (העבודה):

מה אתה מאיים עליו?

קריאה:

זה מרכז הליכוד?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

יפה, מכירים אתכם. ראינו אתכם השבוע. מכירים אותך. אתה לא מפחיד אותי.

קריאה:

הוא רוצה כסף, מה אתה רוצה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אחר־כך אתם מתפללים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים לסעיף הבא: הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ב — 1992, בקריאה ראשונה. אני מזמין את חבר הכנסת יגאל ביבי, יש לו עשר דקות, ואחריו — חבר הכנסת חיים רמון, יש לו שש דקות. בבקשה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אוריאל לין, אודה לך אם תשב, וגם לחבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת אלי דיין, אתה אינך עייף אחריתא תמול בלילה?

אלי דיין (העבודה):

לא, אני חזרתי הביתה, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

כל הכבוד.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש שתשאל אותו באיזו שעה הוא חוזר; אם הוא כבר נכנס לעניין, שיהיה עד הסוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

ייטב לכולם להיות צמודים לבית. בבקשה, חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, חוק כל כך חשוב, שמשנה סדרים של עשרות שנים, שבוע וחצי לפני פיזור הכנסת לחופשה מביאים אותו בחיפזון. מה זה כאן, יציאת מצרים? עמא פוזא? כך לחטוף, בלי דיונים מעמיקים? הרי זה שינוי כל סדרי הרפואה במדינת ישראל. הכול במכתב? הכול על חודו של קול זה או אחר עם קואליציות משונות? שכחו מי הקואליציה האמיתית?

חברי הכנסת, ההרגשה שלנו היא, שלא עוסקים כאן בחוק בריאות אלא בבריאות של מפלגה אחת, שרוצה כאילו להיטיב עם העם לפני הבחירות. אבל העם לא טיפש, הוא מבין את

אלי דיין (העבודה):

מה אתה רוצה ממנו?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא להירגע. חבר הכנסת דיין, לא שמעתי שחבר הכנסת ביבי ביקש את עזרתך. הוא יסתדר לבד, תסמוך עליו.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת מיכאל איתן, מכירים אתכם, כל עם ישראל מכיר אתכם. נראה אתכם. אל תאיים עלי.

מיכאל איתן (הליכוד):

יותר דתיים מצביעים עבורנו מאשר עבורכם. אתם מביישים אותם עם הדברים האלה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

הם יכירו אתכם, ואז הם ידעו למי להצביע.

כבוד היושב־ראש, אני לא יכול לדבר כך. הוא עוד רענן מהמרכז שלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

היום, למשל, רבותי — — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא שמעתי.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יש פה שני חברי כנסת בשם דיין, ואני מקבל הערות על דברים שלא אמרתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

נכון שיש לנו 70 שנה הסתדרות הפועל המזרחי. זאת לא רק קופת־חולים, זה גם ערך חברתי, התיישבות שהסתדרות שלנו עשתה לא חשובה? אבל אולי הייתי מוכן לוותר על כל הנושאים האלה אילו ידעתי שהכוונה אמיתית, ולא רק תעמולת בחירות; אילו ידעתי שכאן רוצים באמת לרפא יותר טוב את העם, לתת שירותים יותר טובים. יושב פה סגן שר העבודה והרווחה. יש לנו חוקים על שירותי רווחה, והייתי ראש עיר במשך שנים ואני מכיר את החוקים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שיספר על חימום לקשישים.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

רק חימום לקשישים, חבר הכנסת צבן? שיספר על ריפוי שיניים שהם באים להתפאר פה שהם ייתנו לעם. יש היום בחוקים אפשרות לתת ריפוי שיניים לזקנים, לחולים. מה התשובות שהם מקבלים היום? — אתה צודק לפי החוק, אבל אין לנו כסף.

משה גפני (דגל התורה):

מותר לקחת מהקשישים ולתת למפלגות?

אלי דיין (העבודה):

— — —

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה רוצה להפסיק להפריע לי? על כסף אתה אל תדבר, אני מכיר אותך.

משה גפני (דגל התורה):

ועוד איך אדבר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בואו נחזור לנושא. הטון הוא לא־סימפתי. קריאת ביניים לגיטימית, אבל לא צריך לדבר בשפה כזאת.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

נא לאפשר לו להמשיך.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת גפני, אנחנו חברים, למה אתה מפריע לי?

משה גפני (דגל התורה):

אנחנו חברים, זה נכון — — —

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

רבותי, בואו נעסוק בטיפול בקשיש לפי החוקים הקיימים, ואחרי־כן נבוא ונגיד שנטפל בכל העשירים של המדינה. ראינו את שירותי הבריאות הממלכתיים באנגליה, איך הם קורסים.

אינני רוצה להתערב בעניינים הפנימיים של מפלגה אחרת, אבל יש בחיים הציבוריים קצת חברות. ביקשו סיעות קואליציה מראש הממשלה: אנא, בוא נדון, בוא נשב, אין לנו התנגדות לרפורמות ברפואה, ולא נענינו. היינו שותפים, אבל עכשיו חושבים שאפשר לזלזל בשותפים ולעשות קואליציות עם המתנגדים. לא כך נוהג מי שקורא לעצמו "מחנה לאומי", מי שדורש בשם הממלכתיות.

רבותי, אני רואה, והציבור, העם הזה לא טיפש, הוא יודע את התסריט שיהיה. קופת־חולים תהיה קבלנית של הממשלה, וכל אורח במדינת ישראל, כאשר הוא ילך לקופת־חולים, יגידו לו: תביא לי פתק מהממשלה. בבירוקרטיה שתהיה בין קופת־חולים לבין הפקיד הממשלתי ינוקו חולים, חלילה. את זה אתם רוצים?

ואני בכלל לא מבין. מדברים על הפרטה של המשק, הקימו ועדת שרים לנושא. מצד אחד, הפרטה, ומצד אחד, הלאמה. אני כבר לא מבין את ההחלטות שמתקבלות. ומה רוצים לעשות? רוצים לעשות תאגידים של קופת־חולים, זאת אומרת שבסביון, שם התאגיד ירוויח הרבה כסף, תינתן הרבה רפואה כי התאגיד עשיר; בקריית־שמונה, בעיירות הפיתוח ובמקומות המרוחקים, בגולן וביישובים הקטנים, שם התאגיד לא ירוויח, ולא יהיו שירותי רפואה. אני לא מבין, כך מיטיבים עם העם, או שאלה רק ססמאות נכונות, שאנחנו לא ניתן בשום אופן שיהיו? ניאבק על הנושא הזה. בריאות טובה יותר לתושבים — כן; אשליה לתושבים — לא ניתן שזה יהיה.

לסיום, אני רוצה לומר, שאנחנו לא זקוקים לחוקים. אנחנו זקוקים למעשים. חוק הביטוח הלאומי קיים, אבל קצבאות הילדים נמחקו. פעם זה היה שירות על־ידי המעביד וזה ניתן לעובדים. אמרו: לא, ממלכתיות. והדבר הזה נמחק. חוק שירותי הרווחה קיים, אבל לקשיש אין חימום ואין ריפוי שיניים. חוק יש. חוק הסייעוד קיים, אבל איפה סייעוד? אין. רוצים לעשות כאן חוקים על הנייר, אנחנו לא ניתן. קודם תמלאו בתוכן את החוקים הקיימים היום במדינת ישראל.

בהצעת החוק שהביאה הממשלה, אנחנו לא מסכימים להם, וניאבק נגדם.

לצערי, יותר מדי פוליטיקה יש בבריאות, והרבה פחות מדי בריאות. וזה דבר — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ויש הרבה פחות בריאות עם הפוליטיקה.

חיים רמון (העבודה):
הדבר נובע מסיבות היסטוריות, מאלף-ואחד עניינים שצריך להתחשב בהם, שצריך לבדוק אותם וצריך לראות אותם. אבל ברור שיותר מדי פוליטיקה נכנסה לנושא שהוא הכי חיוני בחינוך, לאחר הביטחון.

אני רוצה לומר כמה מלים על הצעת החוק של הממשלה. אדוני שר הבריאות — שלא נמצא כאן — בלתי אפשרי להביא הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי ארבעה חודשים לפני הבחירות. נדמה לי שבכנסת התשיעית, שנבחרה ב־1977, במשך שלוש שנים דנו בחוק ביטוח בריאות, וזה היה הדיון הממצה ביותר והרציני ביותר בכל ההיבטים של חוק ביטוח בריאות ממלכתי. זה לקח שלוש שנים של דיונים אינטנסיביים — בראשותה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן. שלוש שנים דנו ובדקו את העניין על כל צדדיו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה היה בכנסת השמינית.

חיים רמון (העבודה):
השמינית.

אם משהו מתכוון ברצינות לדון בהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, איך אפשר לעשות זאת ולסיים את החקיקה לפני הבחירות? זה בלתי אפשרי. זה לא רציני. אין לזה בסיס. אינני אומר ששר הבריאות כיוון לתאריך הזה, הבחירות הוקדמו בינתיים, ואני לא רוצה לחשוד באיש. אמרתי לו מזמן שהוא טעה בכך, שתחילה היה צריך להביא חוק ביטוח בריאות ממלכתי ואחר כך לעשות את הרפורמות האחרות, ואז היה זמן של שנה-חצי או שנתיים כדי לרון בזה, ואז זה היה אולי עניין רציני ואפשר היה לרון בעניין בצורה רצינית. כיום אי-אפשר לדון בזה כך. לכן אין מקום לחוק הזה. ההתנגדות שלכם לחוק של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלני היא פוליטית, וההתנגדות שלנו לחוק שאתם מציעים היא פוליטית באותה מידה. כי העניין כבר איננו מאבק על בריאות, הוא מאבק פוליטי. ואי-אפשר לנהל את זה שלושה חודשים לפני הבחירות.

לכן אני פונה אל השר — —

עמיר פרץ (העבודה):
איפה הוא?

חיים רמון (העבודה):

— — — תיקח את החוק בחזרה, אל תעשה מאבק אינסיסטנטי. אל תעשה קרב כהורדת ידיים. הרי אתה יודע שהחוק לא יעבור קריאה שנייה וקריאה שלישית. אין לזה שום סיכוי שבעולם. אז בשביל מה? מה זה נותן?

אני רוצה להעיר עוד הערה או שתיים כדי להסביר את הבעייתיות שבחוק, שאי-אפשר לדון בו גם אם רוצים. בראשית דברי כבר הבעתי את עמדותי. יש בחוק סעיף שקובע, שהשירותים שיינתנו לכל חולה ייקבעו על-ידי שר הבריאות ושר האוצר. האם שר הבריאות חושב ברצינות שכנסת ישראל

לסיכום, יש טענות על ניהול קופות-החולים, יש טובות יותר, היום יש חופש בחירה, וכל אחד יכול לבחור את קופת-החולים שלו. מי מונע את תיקון הדברים? אבל בין זה לבין ביורוקרטיה ממשלתית שכל עם ישראל מכיר אותה — אנחנו נתנגד, ואני רוצה לקרוא לליכוד לגלות קצת יותר אמיתיות, קצת יותר חברות, קצת יותר "פרגון". הלכנו אתכם בנאמנות, תשוחחו אתנו לפחות. נאמנות וחברות כבר לא שוות בכורסה הפוליטית?

הבקשה שלי היום מראש הממשלה היתה: אנא, תדחה את זה. למה כשבוע האחרון? לא קיבלנו תשובה, אבל המפד"ל תיתן את התשובה שלה היום בהצבעה נגד החוק, ואולי תסיק מסקנות על חברות לא-אמיתית זאת.

הי"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה.

חיים רמון (העבודה):

— — — אפילו משאומתן לא רציתם לנהל אתנו.

הי"ר נ' מסאלחה:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחברת הכנסת שרה דורון.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל, יש בה הרפאים הטובים בעולם; למדינת ישראל יש אחיות מסורות ומקצועיות מהטובות בעולם; במדינת ישראל יש סגל רפואי, או סגל עזר, מסור ונאמן, העובד בתנאים קשים; ובמדינת ישראל יש ציוד רפואי מהיקרים ומהטובים בעולם, ובשפע, יותר מאשר במדינות עשירות מאתנו. ובכל זאת, ולמרות כל זאת, אין כמעט מחלוקת בציבור, שמערכת הבריאות חולה, והיא חייבת לעבור רפורמות יסודיות, והעם בישראל ראוי לקבל בריאות טובה יותר.

בריאות טובה יותר, אלה לא מלים בעלמא. בריאות טובה יותר, משמע שחולת החיים ארוכה יותר, משמע שיותר חינוקות נולדים, משמע שאיכות החיים בנושא הכי חשוב, בבריאות, טובה יותר. ולמרות כל הדברים הללו אנחנו לא מצליחים לשנות את המערכות כפי שצריך.

דרך אגב, גם יש קונסנסוס. מפלגת העבודה בעד חוק ביטוח בריאות ממלכתי על-פי החלטות הוועידה שלה, ואני אציין אותן. הממשלה, או חלק ממנה, בעד חוק ביטוח בריאות ממלכתי. האופוזיציה שמשמאל למפלגת העבודה מציעה היום חוק ביטוח בריאות ממלכתי. הווי אומר, יש קונסנסוס מלא בבית, שכל אזרח בישראל זכאי לביטוח בריאות ממלכתי; כלומר, ללא שום תלות וללא שום שייכות מגיעה לו בריאות. והדבר הזה איננו מתקיים, לצערי, במדינת ישראל, ויש עשרות אלפי ילדים שאין להם ביטוח בריאות, ויש עשרות אלפי קשישים שאין להם ביטוח בריאות, ואנחנו עומדים מנגד, אף שהמערכת טובה ומעולה ויכולה לספק את כל הצרכים ללא תוספת תקציב כמעט.

אני הצעתי שאנחנו נביע את הקונסנסוס הקיים בעד חוק ביטוח בריאות ממלכתי, בעד הצבעה. חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלני הציעה חוק ביטוח בריאות ממלכתי. הצעתה לממשלה לקבל באופן עקרוני את ההצעה שלה, גם אם הם חולקים על סעיפים מסוימים שבה; אותו דבר עם ההצעה של סיעת ר"צ, ואותו דבר עם ההצעה של הממשלה, ולקבל קונסנסוס שאנחנו בעד חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אף שאנחנו, כסיעת מפלגת העבודה, חולקים על סעיפים מרכזיים

שר הבריאות מביא היום לקריאה ראשונה את הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני רוצה לברך את השר על היוזמה. זה שנים רבות מדברים אצלנו על חוק חשוב זה, וגיבושו נדחה מקדנציה לקדנציה, משנה לשנה, עד אשר הגיע השר אולמרט והחליט לתפוס את השור בקרניו ולהגיש את הצעת החוק.

אינני מתפלאה כלל על שהצעה מעוררת תסיסה קשה בחלקים רבים של הבית ובציבור בכלל. אנחנו, אזרחי ישראל, הננו שמרנים מאוד, במידה רבה, וכל שינוי רדיקלי מעורר באורח טבעי התנגדות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אברהם פורז, מה אתה עושה? אני מבקש ממך.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני השר, תשמע, בבקשה, לא רק את המחמאות, אלא גם את הביקורת ואת סימני השאלה.

שר הבריאות א' אולמרט:
אני מקשיב, גברתי.

שרה דורון (הליכוד):

העיקרון מקובל, אך יש בחוק סעיפים הטעונים תיקון. העיקר — שמירה על רמת רפואה גבוהה, ואף העלאת רמתה, ונגישות כל המבוטחים לרפואה ברמה וללא המתנה. זו צריכה להיות הססמה: רפואה ברמה וללא המתנה.

כידוע, אני מכהנת, בין יתר תפקידי הציבוריים, גם בתפקיד יושבת-ראש ההנהלה הציבורית של קופת-החולים "מכבי" — כעבודה התנדבותית. קופת-החולים "מכבי" הכפילה בפחות מעשור שנים את מספר חבריה, מ-300,000 ל-600,000 חברים. ומשום כך אני מרשה לעצמי לומר בגלוי, שיש בחוק הזה הרכה שיפורים חשובים, אך יש בו גם מגרעות שמן הראוי שנתקן אותן בעוד מועד, אם ברצוננו לראות ביטוח ממלכתי טוב ויעיל.

בעקבות דוח ועדת-נתניהו, שבאה, כזכור, לבדוק את יעילותה ותפקודה של מערכת הבריאות בישראל — הוועדה קיבלה המלצות, ואנו מוכנים לתמוך במגמות הבסיסיות שבהן וביישומן, תוך התנגדות להגברת מעורבות הממשלה במערכת הבריאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, חברת הכנסת דורון. סגן השר כיבי נתניהו, אני מבקש ממך. חבר הכנסת נפאע, בבקשה ממך.

שרה דורון (הליכוד):

מעורבות מוגבלת — כן: שליטה ותכתיבים — לא ולא, וגם לא הלאמה לכאורה של הקופות הקיימות.

ראשית, על הממשלה לחדול מלעסוק במתן שירותים רפואיים, ולצורך זה עליה להעביר את בתי-החולים הממשלתיים משליטתה אל תאגידים ציבוריים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פורז. חבר הכנסת אברהם פורז, אני מבקש ממך לשבת במקומך. אתה כל הזמן מפריע.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):
אני חושב — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אל תחשוב. אתה חושב על שביעיות ועל שמיניות.

תמסור לידי שני שרים שיש להם בעיות תקציביות, שיש להם בעיות קשות, את מגילת זכויות החולה? אמיתי לשר, שאם לא יצינו בחוק במפורש כל הזכויות של החולה, לא יהיה אפשר להעביר חוק כזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רמון, אתה צריך לסיים.

חיים רמון (העבודה):

אני מסיים בעוד שתי דקות.

זה בלתי אפשרי. ואם תרצו להפחית את הזכויות של החולה — הרי רק בחקיקה של כנסת. ואני רוצה לראות כנסת שתגרע מזכויות החולה.

אני רוצה להצביע, וכזה אסיים, על פגם נוסף שיש בחוק ושמרבים לדבר עליו, על הפרדת המבטח מנותן השירותים. בצרפת יש הפרדה מוחלטת כזאת. נכון, מצד אחד זה גן-עדן לחולה; מצד שני זה כוזבו איום. ואני רוצה לשאול את שר הבריאות: מנין תקציבי הענק הדרושים לביצוע החוק? נכון שכאופוזיציה לכאורה זה לא ענייננו. אבל אנחנו מקווים מאוד שבעוד ארבעה חודשים לא נהיה אופוזיציה, ומישהו יצטרך לשלם בעד החוק הזה את המיליארדים. ואני עוד זוכר את המאבקים של שרי הבריאות על תוספת של 10 מיליוני שקל, 20 מיליון שקל, והם לא ניתנו. יש סיכוי, דווקא במבנה הרפואי של קופות-החולים בארץ, לא דווקא המבנה ההיסטורי, לעשות שילוב של המבטח עם נותן השירותים, עם בריאות ממלכתית. כל הדברים האלה, ואני אומר זאת לשר בכנות, דורשים דיון ועיון מעמיקים ורציניים.

על מנת שלא יחשדו בנו שאיננו רוצים חוק ביטוח בריאות ממלכתי, החלטנו שאנחנו נתמוך בהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי שהוגשה על-ידי סיעת ר"צ, שהיא שונה בכמה נושאים מהחוק שהוגש על-ידי הממשלה.

אני מאמין שאחד הנושאים המרכזיים שבהם נדון בכנסת הבאה יהיה חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ואנחנו נצליח להגשים את העקרונות, כפי שבאו לידי ביטוי בהחלטות ועידת מפלגת העבודה, האומרות: כל אזרח בישראל יהיה מבוטח בביטוח בריאות: ביטוח הבריאות יבטיח לאזרח סל שירותי בריאות שהוא זקוק להם למטרות ריפוי; מערכת הבריאות הציבורית תהיה שוויונית, ברמה גבוהה ומתקדמת. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שרה דורון. בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כמה עוד דיבורים?

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת שרה דורון היא האחרונה. אחר כך יהיו תשובות השר והצבעה.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היות שאנו דנים היום בנושא הקשור לבריאות, תרשו לי לראשית דברי לאחל בריאות טובה והחלמה למר מנחם בגין.

אדוני היושב-ראש, בחלק מדברי אני מוצאת את עצמי בהסכמה זמנית עם ידידי חבר הכנסת חיים רמון, הקובע כי יש יותר מדי פוליטיקה בבריאות, ופוליטיקה משמעותה כסף. חבל רק שחבר הכנסת חיים רמון לא פעל כבר לפני שנים להפרדה בין בריאות לפוליטיקה וכל המשתמע מכך.

שרה דורון (הליכוד):

שנית, חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי צריכה להבטיח לכל תושב סל שירותים נאות, אשר יינתן באמצעות קופות-החולים הקיימות.

החוק המוצע היום על-ידי שר הבריאות בא לתת את החשובה על ההצעות וההמלצות של ועדת-נתניהו. עם זאת, חברי הכנסת, דיברתי גם על מוקשים, והריני לציין כמה מהם:

א. החוק בא להרחיב ולהוסיף שירותים חדשים לסל הבריאות, כמו פסיכיאטריה, גריאטריה, רפואת שיניים וכו'. אולם אין בו קביעה ברורה ובהירה, המבטיחה את מימון השירותים ברמתם הקיימת ומבטיחה לכל קופת-חולים את האפשרות לקיים את שירותיה גם בעתיד.

סל השירותים המובטח לוט בערפל, ועמו גם הנוסחה שתבטיח את מימון המערכת לעתיד. זה שנים דוגלת הממשלה בעיקרון, שכל חיקוק חדש המחייב אותה בתקציב ילווה באומדנים מוסמכים בנדון. והנה חיקוק בסיסי כזה אינו מלווה באומדנים כאלה ואינו מגדיר את הנטל שהציבור לוקח על עצמו על-פי חוק זה.

ב. אם החוק הוא חוק ביטוח בריאות, והדגש בביטוח, מן הדין לממנו בעיקרו על-ידי דמי ביטוח בריאות ולקבוע כי כל קופה הנושאת באחריות השירותי הבריאות לחבריה תקבל את דמי הביטוח של חבריה למימון פעולותיה. יש להבטיח כי אלה יועברו לקופות, ישירות מן הביטוח הלאומי, בזכות ועל-פי מפתח חלוקה קבוע בחוק.

אם האחריות לאספקת השירות למבוטחים נופלת על הקופה שבה חבר המבוטח, יש לאפשר לאותה קופה לקבל סכום ריאלי וידוע מראש כדי לתכנן מראש את שירותיה. שירותי בריאות מתכננים ובונים לזמן ארוך, ולא ייתכן שלחצים תקציביים של עונה זו או אחרת, או שנה זו או אחרת, ישמיטו מימון בסיסי של מערכות רגישות כאלה, העוסקות בחיי אדם.

מתוך תפיסת עולם ליברלית, אני בעד תחרות חופשית בין קופות-החולים. אולם, בנוסח חוק זה יש כרסום רב באפשרויות של תחרות בריאה ומשמעותית בין הקופות השונות. מה שטוב לתאגיד בתי-החולים, ודאי שצריך להיות טוב גם לגבי קופות-החולים. וכאן, אני חייבת להודות, לא הצלחתי לרדת לעומק דעתו של ידידי שר הבריאות, העושה הבחנה לכאורה בין התאגידים, שלהם ניתן חופש תמרון בניהול התאגיד גם על בסיס מסחרי, לבין קופות-החולים, שלהן לא מאפשר החוק תמרון וחופש דומים.

אני גורסת, כי נכון לאפשר גם לקופות-החולים מידה גדולה של חופש בניהול ענייניהן. נכון לאפשר להן, כמו בהולנד ובמדינות אחרות, לגבות חלק נוסף של דמי חבר בעצמן, על מנת לאפשר תחרות על בסיס מחיר השירותים, נוסף על טיב ואיכות. נכון גם לאפשר להן להנהיג ביטוח משלים וולונטרי, וכך ליצור גם תחרות בריאה וגם זיקה אמיתית בין המבוטח לקופת-החולים שלו.

יש לי התנגדות להצעה לקבוע אזורים. אנחנו מדינה קטנה מאוד, בסדר גודל של עיר בינונית בארצות-הברית של אמריקה. יש לי ספקות רבים לגבי מה שמוגדר בנוסח הקיים כחלוקה לאזורים. למה להגביל את חופש הבחירה של אזרח לקבלת השירות הרפואי רק לאזור מגוריו, כאשר באזור שכן מצוי שירות זמין, איכותי, המתאים יותר לצרכיו?

הי"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, חברת הכנסת דורון. חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת רן כהן.

שרה דורון (הליכוד):

אני מכירה אישית רופאה מעולה, במקרה היא הרופאה שלי, אשר אליה באים חולים מכל רחבי הארץ. כי אם לאדם יש אמן ברופא, צריך לאפשר לו לבוא אליו גם אם הוא לא נמצא באותו אזור.

מעבר לכך, החוק במתכונתו הנוכחית יוצר כפילויות במינהלות, בלוגיסטיקה ובשירותי מטה, על-ידי קיום חלוקה מלאכותית של אזורים, בייתור כשמדובר בקופות הקטנות. מה שטוב אולי לקופה גדולה אינו יעיל בהכרח לקטנות.

הי"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם להקשיב לנואמת.

שרה דורון (הליכוד):

יש לי הערכה רבה לערך של בחירה חופשית של קופת-החולים על-ידי האזרחים. אולם יש במיצוי חופש זה גם סכנות שיש לתת עליהן את הדעת. החשובה מכולן היא הסכנה למבוטחים עצמם, שעלולים לאבד את רציפות הטיפול בהם. רופאה בעלת שם עולמי בתחום בריאות הציבור, פרופסור ברכה רמות, התרעה באוזני, כי פגיעה ברציפות הטיפול בחולים במחלות מורכבות טומנת בחובה סכנה לרמת הטיפול הרפואי, והחולה לא תמיד מודע לכך. קופת-חולים עשויה להיות מעוניינת לעודד את חבריה החולים במחלות קשות ויקרות לנדוד לקופת-חולים אחרת, ובכך לחסוך מעצמה הוצאה וטורח. מצב זה עשוי ליצור תמריץ לקיפוח רמת השירותים במערכת לגבי חולים כאלה.

הי"ר נ' מסאלחה:

את צריכה לסיים, חברת הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אני סבורה שעניינים מהותיים, חיוניים ובסיסיים כגון אלה שמניתי לעיל, יש לעגן בחוק העיקרי, ולא נכון להותירם להסדר בתקנות. יש להבטיח בקרה ציבורית נאותה על יסודות החוק ועל עיצוב סל הבריאות. יש להבטיח, כי גם בהתקנת התקנות הריבות הדרושות לביצוע החוק ישותפו קופות-החולים בעצה ובהסכמה, ואין להשאיר את נושא הבריאות רק בסמכותם של שר הבריאות ושר האוצר.

חברי הכנסת, כפי שאמרתי, אני תומכת עקרונית בחוק, ומברכת על היוזמה של ידידי השר אולמרט. עם זאת, לדעתי החוק לא בשל דיו, ויש מקום לערוך בו תיקונים. שר הבריאות הבטיח, כי הוא פתוח לאמץ שינויים ושיפורים.

אני מקווה כי יוכנסו בחוק כמה תיקונים יסודיים כאלה בוועדה, אשר יאפשרו לכנסת להעביר את החוק גם בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. חוק זה ראוי שיחוקקו אותו ברצינות, באחריות ובשיקול דעת גם בימים אלה. אנו לוקחים על עצמנו אחריות גדולה לגבי רמת הרפואה, נגישות כולל לרפואה, כפי שאמרתי. ללא הבחנה, בכל המתקנים והמכונים.

אני ממליצה ומציעה להצביע בעד העברת החוק בקריאה ראשונה, כי יש בכך התקדמות רבה מאוד בנושא בריאות הציבור, ולהכניס את התיקונים והשיפורים לקראת הבאת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת רן כהן, להקדים את השר. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, בראש ובראשונה אני מבקש את חמיכת חברי הכנסת להצביע בעד הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שהגשתי בשם סיעת ר"צ.

דבר שני: אני מבקש להודיע בשם חברי בסיעת ר"צ ובשם חברי סיעת שינוי, כי אנחנו תומכים ונצביע בעד הצעת החוק של השר אולמרט, בראש ובראשונה משום שאנחנו תומכים עקרונית בחקיקתו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שהוא חיוני לישראל ולאזרחיה, לרבות אותם 400,000 חסרי ביטוח, בכללם 100,000 ילדים; שנית, משום שאנחנו בעד הבטחת שירות בריאות שווה לכל האזרחים.

אני מבקש להודיע בשם שתי הסיעות, ר"צ ושינוי, שניאבק על שלושה שינויים מהותיים:

1. סל שירותי בריאות לאורח ייקבע על-ידי ועדה מקצועית ציבורית, בתיאום עם שר הבריאות ובאשורה של הכנסת.
2. דמי ביטוח הבריאות שישולמו על-ידי האזרחים יהיו תקציב סגור למען שירותי הבריאות בלבד, וללא נגישות של האוצר לכסף זה.

3. לא תהיה הלאמה של קופות-החולים. הגבייה תהיה אומנם באחריות המוסד לביטוח לאומי, והוא יסמין את קופות-החולים לגבות את דמי הביטוח מהמבוטחים שלהן.

ולבסוף, אני מודיע, כי ללא שלושה תיקונים מהותיים אלה, לא תיתנה שתי הסיעות, ר"צ ושינוי, את ידן להמשך החקיקה ולהעברתה של הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, ברשותכם, אני מבקש להעיר שלוש הערות קצרות. הערה ראשונה — הושמעו כאן הסתייגויות רבות להצעת החוק. בלי שאכנס עכשיו לדיון מפורט בכל אחת מההצעות הללו, הודעתי מעל הדוכן, בעת הדיון, לשורה של חברי כנסת, לחבר הכנסת ביטון, לחברת הכנסת אלוני, לחברי הכנסת מן המערך, שאני מתכוון לשכת, גם במסגרת דיוני הוועדה וגם במסגרת דיונים עם כל אחד מהגורמים, ולדון בהצעות, בהסתייגויות ובשיפורים שיועלו לצורך הכנתו של החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הערה שנייה — אין זה נכון שהעומס שיוטל על האזרח כתוצאה מהצעת החוק יגדל, ההיפך מזה. בגלל האופי הפרוגרסיבי של המס הזה, הסכום שישלם האזרח יהיה קטן יותר, ולכן גם הוא ייטיב דווקא עם אותן שכבות הנוקדות לסיוע והיום הן מכוסות בחלקן באמצעות תשלומי ההטבות הסוציאליות.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, הצעת חוק זו איננה הצעה שנולדה בקרב הגורמים הממשלתיים בלבד, אף שזה דבר לגיטימי ומקובל במקומותינו. הצעת החוק הזאת מביאה לידי ביטוי המלצות ועדת חקירה ממלכתית.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהכנסת תאשר העברת הצעת חוק זו לוועדה מיוחדת, שתוקם על-ידי ועדת הכנסת ויוטל עליה לדון בה ולאשר אותה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. ההצבעה היא אישית, מכיוון שהוגשה בקשה לכך. מזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא	— בעד
רפאל אדרי	— נגד
אהוד אולמרט	— בעד
חיים אורון	— נגד
מיכאל איתן	— בעד
רפאל איתן	— בעד
שולמית אלוני	— בעד
אריה אליאב	— נגד
שושנה ארכלי-אלמוזלינו	— נגד
נאוה ארד	— נגד
משה ארנס	— בעד
זאב בנימין בגין	— בעד
אברהם בורג	— נגד
יגאל כיכי	— נגד
צ'ולי ביטון	— בעד
יוסף ביילין	— נגד
בנימין בן-אליעזר	— נגד
אליהו בן-אלישר	— בעד
אליהו בן-מנחם	— נגד
מיכאל בריזר	— נגד
חיים בר-לב	— אינו נוכח
עוזי ברעם	— נגד
גדעון גדות	— בעד
תמר גוז'נסקי	— נגד
יוסף גולדברג	— בעד
מיכה גולדמן	— נגד
פנחס גולדשטיין	— אינו נוכח
אפרים גור	— בעד
מרדכי גור	— נגד
גדליהו גל	— נגד
אריה גמליאל	— אינו נוכח
משה גפני	— בעד
פסח גרופר	— אינו נוכח
שרה דורון	— בעד
אלי דיין	— נגד
שלמה דיין	— בעד
עבד-אלוהב דראושה	— נגד
יגאל הורביץ	— בעד
שלמה הלל	— נגד
שמואל הלפרט	— אינו נוכח
זבולון המר	— נגד
צחי הנגבי	— בעד
אליקים העצני	— בעד
שבח וייס	— אינו נוכח
אריאל ויינשטיין	— בעד
מרדכי וירשובסקי	— בעד
אברהם ורדיגר	— נגד
רחבעם זאבי	— נגד
עמנואל זיסמן	— נגד
מיכאל חריש	— נגד

נגד —
נגד —
נגד —
בעד —
בעד —
בעד —
בעד —
אינו נוכח —
אינו נוכח —
אינו נוכח —
בעד —
בעד —

אברהם שוחט
משה שחל
שמעון שטרית
רב שילנסקי
יעקב שמאי
יצחק שמיר
גרשון שפט
יאיר שפרינצק
אריאל שרון
יוסי שריד
אברהם שריר
דן תיכון

נגד —
נגד —
בעד —
בעד —
נגד —
נגד —
נגד —
בעד —
אינו נוכח —
בעד —
בעד —
בעד —
נגד —
נגד —
בעד —
בעד —
נגד —
נגד —
בעד —
בעד —
נגד —
נגד —
אינו נוכח —

סאלח טריף
גד יעקבי
גאולה כהן
רן כהן
רענן כהן
אברהם כ"ץ-עוז
דוד לוי
יאיר לוי
יצחק לוי
דוד ליבאי
אוריאל לין
עוזי לנדאו
דוד מגן

היו"ר ד' שילנסקי:

יש באולם משהו מבין חברי הכנסת ששמו לא נקרא?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
אריה גמליאל.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
נגד — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גמליאל אמר: בעד. חבר הכנסת לוי, זה לא בסדר שאתה עונה במקומו, זה רק גורם לטעויות.

גדעון גדות (הליכוד):
צריך להעמיד אותו במקומו.

היו"ר ד' שילנסקי:
אמרתי שזה לא בסדר.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אריה גמליאל — בעד

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם לשכת. אני מפנה את תשומת לבכם לכך, שמיד לאחר קריאת תוצאות ההצבעה תתקיים הצבעה שנייה, על הצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן, באותו נושא.

חברי הכנסת, אלה תוצאות ההצבעה: 50 חברי הכנסת הצביעו נגד, 56 — בעד. אני קובע, שהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ב — 1992, הועברה לוועדה. כיוון שיש כמה הצעות בעניין הוועדה, תועבר הצעת החוק לוועדת הכנסת, והיא תקבע לאיזו ועדה תועבר ההצעה, עם הבקשה של הממשלה להקמת ועדה מיוחדת. מה שתחליט ועדת הכנסת, כך יהיה.

שר הבריאות א' אולמרט:

ביקשתי ועדה מיוחדת. בדברי הסיכום שלי אמרתי, שאני מבקש שהכנסת תעביר את הצעת החוק לוועדה מיוחדת, שתוקם על-ידי ועדת הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה רשום בפרוטוקול, וכך גם הצהרתי.

שושנה ארבל-אלמזלינו (העבודה):
ועדת הכלכלה.

בעד —
בעד —
בעד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
אינו נוכח —
אינו נוכח —
בעד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
אינו נוכח —
אינו נוכח —
בעד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
אינו נוכח —
אינו נוכח —
בעד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
נגד —
אינו נוכח —
אינו נוכח —

יצחק מודעי
אליעזר מזרחי
האשם מחאמיד
רוני מילוא
מוחמד מיעארי
חגי מירום
נואף מסאלחה
יהושע מצא
דן מרידור
יצחק נבון
אורה נמיר
משה נסים
מוחמד נפאע
בנימין נתניהו
עדנה סולודר
יוסף עזון
עובדיה עלי
שאל עמור
חסיין פארס
אברהם פורז
חנן פורת
משה זאב פלדמן
רפאל פנחסי
מנחם פרוש
יהודה פרח
שמעון פרס
יצחק חיים פרץ
עמיר פרץ
גדעון פת
יאיר צבן
דוד צוקר
יעקב צור
יאוש צידון
חיים קופמן
חיים קורפו
ישראל קיסר
מיכאל קליינר
משה קצב
יצחק רבין
אברהם רביץ
אמנון רובינשטיין
ראובן ריבלין
חיים רמון
אבנר חי שאקי
יהושע שגיא

— הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי: הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי:
הצעת חוק הערכות (תיקון) —

היו"ר ד' שילנסקי:

יכולה להתקבל, כי על כך צריכה להמליץ ועדת הכנסת בפני מליאת הכנסת, ולא השר.

יש בקשה להעיר הערה לתקנון. בבקשה.

חיים קורפו (הליכוד):

אני רוצה להעיר, שגם לאחר שתוקם ועדה מיוחדת, כדאי לזכור שהמיועד ליושב-ראש הוועדה מבקש שיתאפשר להחיל את דין הרציפות על החוק ועל היושב-ראש של הוועדה.

הצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה מיוחדת איננה

ד. הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התש"ן — 1989 * (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדיון מוקדם בוועדה	85 —
נגד	7 —
נמנעים	3 —
ההצעה להעביר את הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התש"ן — 1989, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.	

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התש"ן — 1989, של חבר הכנסת רן כהן וקבוצת חברי הכנסת, עוברת לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת, לפי המשאלה שהובעה כאן, שזו תהיה ועדה מיוחדת, שאלה תועבר הצעת החוק הממשלתית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק ת"ט. הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התש"ן — 1989, מאת חבר הכנסת רן כהן וקבוצת חברי הכנסת. ההצעה היא להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש שהצעת החוק שלי תועבר לאותה ועדה שאלה תועבר הצעת החוק הקודמת, כפי שיוחלט עליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם אפשר לקיים הצבעה אלקטרונית?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצעה היא, שהצעת החוק תועבר לאותה ועדה שאלה תועבר הצעת החוק של הממשלה. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 3.

ה. הצעת חוק הערכות (תיקון), התשנ"ב — 1992 ** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הערכות (תיקון), התשנ"ב — 1992.

החוק נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום י"ב באב התשנ"א, והוא מוגש בצירוף הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני חושב שכפתח דברי יש מקום לדברי הערכה מיוחדים לחבר הכנסת שמעון שטרית, שהיה זה שיום את החוק. לא רק שהוא יזם את החוק, לא רק שהוא היה מי שהציע את החוק הזה כהצעת חוק פרטית, אלא הוא גם השתתף בכל דיוני הוועדה, במשך מספר רב של ישיבות. אני אומר מספר רב של ישיבות, כדי שיוכן שהחוק הזה לא הוכן ברגע האחרון, לא הוכן חלילה מתוך התעלמות מההשפעות המשמעותיות שיהיו לו על המשק ומההשלכות שיש לו בנושאים הרגישים מאוד של אזרחי המדינה ותושביה, שחותרים כערכים על התחייבויות של אחרים. לכן, קודם כול, תודה רבה לחבר הכנסת שמעון שטרית.

מטרתו המרכזית של החוק, שאני חושב שהוא אחד החוקים החשובים שהכינה הוועדה, היא לחת הגנה לאותם

אנו ניגשים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום — הצעת חוק הערכות (תיקון), התשנ"ב — 1992, קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יציג יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת אוריאל לין.

חברי הכנסת, יש פה בעיה שאני רוצה להבהיר אותה בקשר לקביעת מועד הדיון בסעיף הזה. נאמר לי, שנעשה הסדר בין חבר הכנסת שטרית לבין שר המשפטים, שהדיון בהצעה יסתיים בשעה 15:00, כדי ששר המשפטים יוכל להגיע לחיפה, להתחייבות שלו. אני רואה שהדיון בסעיפים הקודמים התארך, ולכן אני מבקש מכולם הסכמה לעמוד בהסדר. נשתדל לקבוע זמן סביר לשבוע הבא. ככל אופן, לא נבזבז עכשיו את הזמן.

שמעון שטרית (העבודה):

אם הוא לא יאריך, אפשר לגמור עד 15:00.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, בשלב זה אני מבקש להביא את החוק, ובהמשך נראה איך לנהוג. אני מקווה שנגיע להכנה. שר המשפטים הודיע וביקש, ועל סמך זה הוסכם שהוא יוכל לצאת מאן בשעה 15:00, על מנת שיגיע לאזור חיפה, למלא התחייבות שיש לו. חבר הכנסת לין, בבקשה.

* נספחות.

** "דברי הכנסת", כרך 122, עמ' 5291; נספחות.

אנו מכיאים בחשבון, שיש מקרים שידוע בהם מלכתחילה, שאין טעם בהגשת תביעה נגד החייב — אם, חלילה, הוא נפטר, או פושט רגל, או נמצא במצב של כינוס נכסים. או אין צורך להגיש קודם כל תביעה נגד החייב.

העיקרון השני שבחוק עוסק בשניו משפטי חשוב ביותר. היום כל אחד מן הערכים ערב למלוא סכום החוב. על-פי התיקון המוצע כאן, כל ערב יהיה חייב רק לחלקו היחסי בחוב. לדוגמה, אם יהיו חמישה ערבים, וסכום החוב הכולל הוא 100,000 שקל, כל אחד יהיה חייב 20,000 שקל, נקודה; לא יהיה חייב יותר. זו היתה ההצעה שהוצעה לוועדה על-ידי חבר הכנסת יצחק לוי. היתה לנו התלבטות קשה, אולם בסופו של דבר הגענו למסקנה, שמידת הסיכון שהמלווה מקבל על עצמו אינה כל כך גדולה, ועדיף שהכלל המשפטי יהיה פשוט. ואני שמח שגם בנושא הזה, אדוני היושב-ראש, הדין היהודי, כפי שהוא מובא לנו בוועדה מפעם לפעם על-ידי כמה מחבריה, אכן משפיע על החלטות הוועדה.

העיקרון השלישי עוסק בהלוואות השכיחות, שהן הלוואות המשכנתה; הווי אומר, אדם רוצה לרכוש דירת מגורים, הוא מקבל הלוואה לצורך מימון הרכישה, הוא משעבד את דירת המגורים כדי להבטיח את החזר החוב. כאן התקבלה החלטה, ואני רוצה מיד לומר: היא בניגוד לדעתי. זו היתה דעת הרוב בוועדה. משום כך נצטרך לאזן את העמדות כדי לאפשר לאחד מן המציעים — אני מציע — להביע את עמדתו בנושא זה, כי אני אצטרך לטעון נגד הסעיף הזה.

קריאה:

מה אומרת ההצעה?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט): ההצעה אומרת, שבמקרה כזה ניתנת אופציית בחירה, לחייב. הוא יכול להחליט. אם רשומה משכנתה להבטחת החוב שלו, הוא יכול להחליט אם הוא רוצה לקבל הלוואה שתהיה מובטחת על-ידי ערבים, או שהוא יאמר: איני רוצה להמציא ערבים, די לכם במשכנתה בזכות הקניין הרשומה על דירתי. ואז, במקרה שהוא לא ממציא ערבים, יוכל המלווה, או הבנק, על-פי העניין, לגבות פרמיה מיוחדת, שתהיה בפיקוח. הפרמיה תיקבע על-ידי בנק ישראל, לאחר התייעצות עם המפקח על הביטוח; הודעה מוקדמת תימסר לוועדת הכספים בכנסת. כך אפשר יהיה, אם ייעשה, חלילה, מעשה שאינו עומד באמות מידה נכונות, להתיר על כך ולמנוע זאת מראש.

אלה הם שלושת העקרונות החשובים של החוק. אני רק חייב עוד כמה מלים כדי להסביר מהי תחולתו המדויקת של החוק. קודם כל, החוק בא רק להבטיח ערב יחיד. הווי אומר, אדם פרטי, לא חברה, שנותן ערכות לחובו של אדם אחר, למעט אם בן-זוג, לדוגמה, חותם כערב לחוב של בן-זוגו, או אם שותף חותם ונותן ערכות לחוב של שותפו. בשני המקרים האלה — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

זו טעות. החוק בא להבטיח גם חברות, כל חברה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט): לא; כתוב: "יהיה החייב תאגיד, לא יחשב כערב יחיד".

שר המשפטים ד' מרידור:

— — —

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אולי תסביר אחר כך את הדבר.

ערבים החותמים כערבים לחובות של אחרים, כאשר על אף המצב המשפטי הקיים ואף שהם עושים זאת מרצונם החופשי, ואף שאנחנו מכבדים את חופש ההתקשרות, בעיקר בענייני חוזים בנושא האשי, נגרם להם עוול חמור על-פי תפיסות של צדק ועל-פי תפיסות של יושר והגינות ואיוון אינטרסים בחברה.

מצד אחד אפשר לומר, הרי הערב חתם מרצונו החופשי על החוב של החייב, למה לא יישא במלוא התוצאות המשפטיות הנובעות מכך? אבל, אנחנו יודעים שבמציאות החברתית שלנו, כאשר מתן הלוואה על-ידי מוסד פיננסי מתנה כמעט תמיד בקבלת ערבים, ולא רק ערב אחד, במקרים רבים הערכים חותמים על הערכות לא כל כך מרצונם החופשי. הם נמצאים תחת לחץ, אם של חבר וידיד קרוב, או של בן משפחה, והם חותמים על הערכות משום שאם הם לא יחתמו על הערכות המשמעות תהיה שהם מביעים אי-אמון במי שמבקש מהם לחתום על הערכות, ולא תמיד קל לסרב ולהביע אי-אמון באותו אדם. ואז מוצא את עצמו אדם, שלא תמיד הוא בעל אמצעים רבים, חותם כערב על חוב בסכום גדול; הוא לא קיבל שום תמורה בעבור זאת, הוא רק רצה לסייע לחבר, והנה מוגשת נגדו תביעה משפטית במלוא חומרתה, ולפעמים הוא יכול להגיע לא רק למצב של אובדן כספי חמור, אלא אפילו להתרוששות כלכלית, רק משום שהוא רצה להיות חבר טוב, או בן משפחה טוב.

אכן הוא עשה זאת מרצונו החופשי, אבל מידת הצדק מחייבת שנעשה כאן תיקונים ונגיע לאיוון הנכון. אני חושב, שההצעה שהוכנה על-ידי הוועדה אכן נותנת תשובה נכונה, גם בראיית ההיבטים המשפטיים; היא מביאה בחשבון את חופש ההתקשרות, אולם גם מגינה בצורה הנכונה על אותו ערב.

אני מבקש להסביר את העקרונות הבסיסיים שעליהם מתבססת הצעת הוועדה. העיקרון הראשון אומר, שהמלווה יהיה חייב קודם כל לעשות מאמצי אמת כדי לגבות את החוב מהחייב. אומרים לו, אל תעשה את חיך קלים. הערב חתם אומנם על ערכות, אבל אתה תלך קודם כל אל החייב ותעשה ניסיון של אמת לגבות את החוב מהחייב. אל תשתמש בערב כבשיל לגבות את החוב, ואל תשתמש בערב כמי שיפעיל לחץ על החייב, אלא תעשה אתה מאמצים כנים.

אני רוצה להוסיף ולומר: החוק הזה אינו נוגע רק להלוואות בנקאיות. הוא נוגע לכל הלוואה — ומיד אגדיר את הגבולות ואת המסגרת שלה — אבל במקרה שהמלווה הוא מוסד בנקאי, בדרך כלל הוא מעסיק סוללת עורכי-דין שמקבלים שכר, ולא תמיד הם פועלים כדי לגבות את החוב מן החייב אלא הם בוחרים ללכת בדרך הקלה, הווי אומר, לבחור את הערב שממנו הכי נוח והכי קל לגבות את החוב.

חבר הכנסת שמעון שטרית, אני מבקש שתישאר כאן. זה חוק שלך, ואני מנסה להסביר אותו; שיוותרו לך, אל תצא החוצה.

שמעון שטרית (העבודה):

— — —

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

העיקרון הוא: על-פי הצעת החוק, לא תוגש תביעה נגד הערב, אלא אם כן ניתן פסק-דין נגד החייב, ולפחות נעשה ניסיון של אמת לגבות את החוב בהליכי הוצאה לפועל — יושב-ראש ההוצאה לפועל צריך לתת אישור שאכן כך הוא — ורק אז אפשר להגיש תביעה נגד הערב.

שמעון שטרית (העבודה):

האם השר מוכן להגיד כמה זמן הוא ידבר, כדי לאפשר להעביר את החוק? כל העם מחכה לחוק הזה, ואתה מעכב אותו. אתמול עיכבת אותו וגם היום אתה יכול לעכב אותו. זה לא מן הדין, זה בניגוד לנוהל הפרלמנטרי ובניגוד — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מוכרח להגיד, חבר הכנסת שטרית, שההערות שלך מתאימות לך דווקא.

אדוני היושב-ראש, עמדת הממשלה היא, שהחוק הזה הוא חוק רע, מסוכן, מזיק, וצריך להתנגד לו. לכן הממשלה התנגדה לחוק הזה מתחילתו, ואנחנו מצטערים מאוד שהחוק הזה הגיע עד לשלב שהגיע.

אני מוכרח גם להביע פליאה, לצעיר הרב — אין לי טענות לוועדת החוקה, חוק ומשפט, שהיא ועדה טובה מאוד, ובכנסת הזאת עבדה עבודה מצוינת עם הספק טוב וגם בעל איכות גבוהה, בעיקר בזכות היושב-ראש המצוין שלה, שלצעיר החליט שדי לו בכנסת הזאת והוא לא ימשיך אתנו בכנסת הבאה.

הפעם הזאת יש לי תמיהה על הוועדה. אין לממשלה עדיפות בהגשת הצעות חוק, זה נכון. אבל במקרה זה קרה משהו מוזר. חבר הכנסת שטרית הגיש הצעת חוק לקריאה טרומית, במקביל לדיונים של ועדה בראשות פרופסור אהרן ברק, שהיא הוועדה שעוסקת, בין היתר, בכל דיני החוזים של ישראל.

אחרי שהגיש חבר הכנסת שטרית את הצעתו, הגישה הממשלה הצעה לדיון מקיף ורציני ביותר בקריאה ראשונה, תיקון לחוק הערבות. ההצעה הממשלתית התקבלה בקריאה ראשונה ועברה לוועדה, לפני שהצעתו של חבר הכנסת שטרית באה למליאה לקריאה ראשונה. גם אם אין לממשלה עדיפות על הצעות חוק פרטיות בדיון בהצעותיה, צריך, לפי הערכתי, שישמר הסדר הנכון של הדברים ויהיה דיון קודם בהצעה שבאה קודם. קריאה טרומית דינה, כידוע, כדיון הצעה לסדר-היום. הצעת חוק הוגשה לקריאה ראשונה קודם על-ידי הממשלה, ואחר-כך על-ידי חבר הכנסת שטרית. אינני מסוגל להבין, מדוע חוק קיבלה הצעת הממשלה את הקדימה המגיעה לה מתוקף סדר הומונים, ומדוע הצעתה לא נדונה ולא הובאה הנה לפני הצעת חבר הכנסת שטרית או יחד איתה.

נוצר מצב מוזר, שהצעת חוק ממשלתית תקועה בוועדה, והצעת חוק פרטית באותו נושא, שהעובדה בקריאה ראשונה מאוחר יותר, זכתה לקדימה בדיון הוועדה.

העובדה שחבר הכנסת שטרית איננו נמצא באולם לשמוע את דברי איננה מפתיעה אותי. יושב-ראש הוועדה הזכיר את דיוני הוועדה. הוא שיבח את חבר הכנסת שטרית על נוכחותו בהם. אני רוצה קצת לדייק: אין ישיבה שחבר הכנסת שטרית לא נכח בה, אבל אין כמעט ישיבה שהוא נכח בכולה. כמעט בכל אחת מהן, כשהוא אומר את דבריו הוא בתוך הישיבה, לא דווקא כאשר אחרים אומרים את דבריהם. זה אופייני שגם הפעם הזאת הדיון מעניין אותו מעט מאוד, והוא נעלם מן האולם ברגע שאחרים מדברים ולא כשהוא מדבר בנושא שהוא כל כך חשוב לו.

לכן אני מצטער מאוד על כך שלא יכולנו להביא את הצעתנו לדיון כמליאה כדי לפתור בעיות שהתעוררו והצעתנו היתה מכוונת לפתורן.

על כל פנים, החוק עוסק בהגדרת ערב יחיד ואומר מפורשות: "למעט כן-זוגו של החייב ולמעט שותף של החייב, בין בשותפות רשומה ובין בשותפות שאינה רשומה". ועכשיו אומרת ההגדרה: "היה החייב תאגיד" — החייב — "לא ייחשב כערב יחיד גם מי שהוא בעל עניין בתאגיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך".

לגבי נושא — הרי בכל אופן יש מלווה, ואז החוק חל רק במקרה שהמלווה הוא תאגיד, לא משנה איזה תאגיד, או במקרה שמדובר ביחיד, שאין הוא נותן הלוואות בדרך העסקים הרגילה. זאת אומרת, אם נותן אדם הלוואות בדרך העסקים הרגילה, החוק יחול במקרה זה. אבל אם ההלוואה ניתנת, אפשר לומר, כאילו עורה אישית בין שני אנשים, לא במהלך העסקים שבו יחיד נותן הלוואות, החוק לא יחול.

יש כאן עוד הגנה חשובה מנקודת הראות של הערב. יש הגבלה על אילו סכומים הוא ערב. הוא יכול להיות ערב לקרן, הוא יכול להיות ערב להפרשי ההצמדה, הוא יכול להיות ערב לריבית המוסכמת, והוא יכול להיות גם ערב לריבית הפיגורים, בתנאי שהיא לא תעלה על 4% לשנה.

עכשיו אני רוצה לציין, שעשינו גם תיקון בחוק ההוצאה לפועל. נוכחנו לדעת שאין צורך בתיקון בחוק הגנת הדייר. אם הפכנו את המשכנתה לבטוחה מספקת מנקודת ראותו של המלווה, הכרח היה לעשות גם תיקון בחוק ההוצאה לפועל כדי לקבוע, שגם אם המשכנתה אינה רשומה על דירה, שהיא כבר רשומה במשרד ספרי האחוזה, אלא רק בדרך של משכון, או בדרך אחרת, גם אז תוכל דירת המגורים לשמש כבטוחה לצורך פירעון החוב.

התיקון הזה נעשה בחוק ההוצאה לפועל, ומשום כך דירת המגורים תהווה בטוחה נאותה לצורך גביית החוב. זו היתה גם הסיבה לכך שבזמני סכרתי, שמעבר לעיקרון שמטילים על המלווה את החובה לגבות את החוב קודם כול מן החייב, לרבות מיצוי הליכי הוצאה לפועל, גם כאשר לדירת מגורים, אין צורך שאנחנו נתערב מעבר לכך. אבל את הוויכוח הזה אנחנו ננהל לאחר שנשמע את הסתייגויות שר המשפטים והסתייגויות אחרות שנרשמו לחוק זה, ואז אני, במסגרת תשובתי, אתן ביטוי לענייני זה. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. לפני ששר המשפטים יעלה לדוכן, אני רוצה להודיע הודעת תיקון: תוצאות ההצבעה על הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי היו: 50 נגד ו-55 בעד, ולא כפי שנמסר בטעות — 56 בעד.

יש הודעה נוספת: ועדת הכנסת תתכנס בשעה 14:45 לדון בבקשת ועדת הכספים לשחרר מחובת הנחה על שולחן הכנסת את הצעת חוק איגרות מדינת ישראל לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בבקשה, כבוד שר המשפטים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
הוא ינמק הסתייגויות?

היו"ר ש' דיין:

כן, יש לו הסתייגויות, לשר המשפטים, והוא רשאי בכל עת לעלות אל הדוכן ולומר את דברו. הוא יאמר את דברו ונמשיך עם ההסתייגויות.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, — — —

למה אני קורא להצעה הזאת פטרנליסטית? כי ההצעה אומרת כך: אנחנו — המחוקקים — אנשים חכמים; הוא — האזרח — טיפש. אנחנו יודעים על מה אנחנו חותמים. אנחנו יודעים על מה אנחנו מצביעים. הוא לא מבין, הוא לא יודע. הוא חתם, הוא לא התכוון לזה, הוא היה בלחץ, צריך לעזור לו. בעצם אני, המחוקק, אדם עליון, הוא אדם נחות. זאת גישה עקומה, מזיקה, פטרנליסטית, מתנשאת.

שמעון שטרית (העבודה):
מה עוד?

שר המשפטים ד' מרידור:
אני יודע — — —

שמעון שטרית (העבודה):
מה עוד? באילו מלים עוד תשתמש? איזו התנשאות אתה מתנשא על כולם? אתה בדעת יחיד, אבל אתה לא רוצה לתת הגנה לציבור הרחב. אולי תגיד לי מה הביא אותך לזה?

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (העבודה):
שיקולים כל כך נקיים? מה הביא אותך לזה? אתה מפעיל סחבת כבר שלוש שנים נגד החוק הזה; שלוש שנים. בזכות יושב-ראש אמין החוק הזה הובא הנה. אילו לא היושבי-ראש האמין, החוק לא היה פה.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת שטרית, אמרת את דברך והשר שמע אותך. אני מבקש שלא לנקוט נימה אישית כלפי השר. הוא מביע את דעת הממשלה, וזאת זכותו.

שמעון שטרית (העבודה):
אדוני היושבי-ראש, שר המשפטים משתמש זה היום השני בתירוצים שנוגדים את הטעם הטוב.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת שטרית, אמרת את דברך, והשר שמע אותך. אני מבקש שלא לדבר בנימה אישית. השר מביע את דעת הממשלה, זו זכותו.

שמעון שטרית (העבודה):
קודם הוא אמר שיש מיעוט משתתפים. היו 68 אנשים בבניין. אחר-כך הוא שינה גרסה.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת שטרית, כרגע שארשה לך — — —

שמעון שטרית (העבודה):
אדוני היושבי-ראש, יש תחום ששינוי גרסאות משלך על הבנאים.

היו"ר ש' דיין:
אני מבקש ממך להפסיק. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
כאשר אצטרך להתחרות באמינות בחבר הכנסת שטרית, מוטב שאעזוב את החיים הפוליטיים. אני מציע רק לצורך הציבור המסתכל ויודע — — —

שמעון שטרית (העבודה):
אם נעמוד שנינו מול הציבור, הציבור ישפוט. לא הבנקים ולא הקליקות ישפוטו, לא ילד טוב ירושלים ולא ילד טוב הבנקים. אלה לא יוכלו להתחרות אתי.

אמרתי שבעיני זה חוק חמור. זה חוק לא טוב, זה חוק מבשש. אני רוצה למר מדוע. יש שתי גישות בעניין זה. והגישות אינן נוגעות רק לחוק הערכות, הן נוגעות לכלל דיני החוזים, אם אתם רוצים, לתפיסת עולם כוללת. גישה אחת מאמינה במדינה, בשלטון, בכוח הריכוזי, בממשלה, ברשויות; גישה שנייה מעמידה במרכז הדברים את האדם, היא מאמינה בו, היא חושבת עליו.

הגישה הראשונה היא גישה פטרנליסטית. השיטות הפטרנליסטיות האלה קורסות בכל העולם כולו. בשיטות הפטרנליסטיות הממשלה יודעת טוב יותר מן האזרחים מה הם צריכים. היא לא מאפשרת להם את זכויות האזרח הבסיסיות. היא תקבע בעבורם מה מותר ומה אסור. בשיטה האחרת סומכים על האדם. הוא יודע מה טוב לו, הוא יודע מה הוא רוצה, הוא יודע על מה הוא חותם, הוא לוקח אחריות למה שהוא עושה, והממשלה איננה מתערבת אלא אם באמת יש צורך חיוני קיצוני בהתערבות, ואם ההתערבות עשויה להועיל וגם מועילה.

העולם צועד היום לקראת אמונה בחופש החוזים, שפירושה אמונה באדם ולא אמונה בשלטון; אמונה ביכולת של האדם, בתבונה שלו, בהכנתו, באחריותו. אינני מאמין שחברה יכולה להתפתח כשכל היום מצילים את האדם מטעותיו. אינני מאמין שאדם יכול להתפתח חברתית, כלכלית, תרבותית, כשכל הזמן חוסמים אותו מצד אחד ומגנים עליו מצד שני. שום משטר כלכלי לא יכול להתפתח כך.

חופש החוזים הוא אחת מזכויות האזרח היסודיות. החופש להתקשר בחוזה ולעצב אותו כראות עיניך, שלך ושל הצד שאתו אתה מתקשר, הוא הבסיס למשטר חופשי, לא פחות חשוב מקיום בחירות, כנסת, בתי-משפט.

גם ערכות היא סוג של חוזה. מאז שנות ה-60 המאוחרות ובמשך שנים רבות הביא המחוקק הישראלי, כיוזמת משרד המשפטים של ישראל, שנעזר בטובי המומחים בארץ, לחקיקה ישראלית יוצאת מן הכלל של מערכת שלמה של דיני החוזים. התשתית שלה היא חופש החוזים, התשתית שלה היא הזכות של האדם להתקשר כפי שהוא רוצה, עם מי שהוא רוצה, ככל תוכן חוזה שהוא רוצה, במגבלות מעטות מאוד.

יש מגבלות, למשל אלה הנזכרות בסעיף 30 לחוק החוזים, חלק כללי. חוזה שתוכנו או מטרתו נוגדים את החוק או את המוסר או את תקנת הציבור — אלה חוזים אסורים, פסולים. יש מגבלות של תום לב, של דרך מקובלת, ככתוב בסעיף 39 לחוק החוזים, חלק כללי, או בסעיף 12, לגבי השלב הטרנס-חוזי. אבל מעבר למגבלות האלה, היסוד הוא: אנשים חופשיים, מדינה חופשית, ולא מדינה פטרנליסטית, שמלמדת את האזרחים מה לעשות, על מה לחתום, מה לקיים או לא לקיים.

לא לחינם אנחנו משתדלים מאוד שלא לתקן את חוקי החוזים האלה, שהם מקשה אחת ובנויים על תפיסת עולם אחת — על-פי הצעות מזדמנות, שלא עברו את כור ההיתוך ואת הבחינה הרצינית של דיון על-ידי ועדת מומחים הטובה ביותר — מאפשר להקים, ועדה בראשות פרופסור ברק, שהוא מהמומחים הידועים בעולם בתחום זה, הקיימת ליד משרד המשפטים ומונתה על-ידי שר המשפטים.

פה מציעים הצעה שהיא לא תיקון קל, היא ניגוד גמור, היא שבר גמור — של כל העיקרון של החופש, של חופש החוזים, של האחריות של האדם למה שעשה, למה שחתם, למה שאמר.

הי"ר ש' דיין:

אני רוצה לומר מלה אחת. זכותי לומר מלה אחת בתור יושב־ראש הישיבה. לא ייחנן שכאשר אנחנו הולכים לחוקק חוק, או יש הצעה של חוק, שבנושא הזה ייכנסו נימות אישיות או תחרות בין חבר הכנסת למשנהו. אני פונה לכל הצדדים ומבקש. אנחנו יושבים בכנסת כאנשים פוליטיים. זכותנו להעלות כל מיני הצעות, להביע דעות, אבל למה להכניס לדין נימה אישית?

שמעון שטרית (העבודה):

כי זה גובל בשערווייה.

הי"ר ש' דיין:

אני מבקש להפסיק את זה.

שמעון שטרית (העבודה):

ההתנהגות שלו מחייבת את זה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מבקש לברך את חבר הכנסת שטרית, שמרגע שהוא נכנס לאולם הוא התחיל לדבר, כדי שהציבור לא יחשוב שהוא היה באולם ולא דיבר.

שמעון שטרית (העבודה):

הלכתי לברר עם יושב־ראש הכנסת אם הוא מוכן לקיים את התקנון. לקיים את המשך הדין, לתת לעם את החוק שהוא מחכה לו, או שהוא הולך לסכם אתן, משום שאתה צריך ללכת לבית מילה. החוק לא צריך להיות חלוי בבכירות מילה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

שמעון שטרית (העבודה):

לא שלו, אלא של מישוהו אחר.

הי"ר ש' דיין:

אז עושים ברית מילה לחוק. אני מבקש קצת חוש הומור. אנחנו בסוף הקדנציה כאן. לכל הפחות נסיים בכי טוב עם קצת חיזוק על הפנים.

שמעון שטרית (העבודה):

החוק הזה יעבור.

הי"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שטרית, האמן לי שתצליח הרבה יותר אם תחזיק קצת.

שמעון שטרית (העבודה):

כרגע אני לא יכול לחזיק.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני רשאי לקרוא קריאה ביניים? כי אני מבין שזה נאום של חבר הכנסת שטרית עכשיו. או שאני אדבר והוא יקרא קריאות ביניים. נצטרך להחליט.

אני חוזר. ההצעה הזאת היא הצעה שנובעת מתוך שיטת משטר שהתמוטטה בעולם כולו, שנבעה מתחושה מתנשאת, פטרנליסטית, הטוענת שהמחוקק מבין והאזרחים הם טיפשים, נחותים, לא מבינים על מה הם חותמים; כשהם חותמים הם לא מתכוונים, אנחנו נציל אותם. היא משבשת את כל דיני החוזים הבנויים על חופש החוזים. לא רק שהיא איננה מכבדת את חופש החוזים, שהיא איננה חלק מאותה השקפת עולם בכלל, אלא היא קורעת קרע חמור מאוד ביכולת הכלכלית של המשק הישראלי, כפי שאני אסביר עוד מעט.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אני מבקש לשאול שאלה עניינית.

הי"ר ש' דיין:

בבקשה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני השר, אני מבין שלך יש התנגדות לחוק שהציע חבר הכנסת שטרית. אבל הבעיה היא הרי בעיה שכולנו מכירים אותה. יש לנו בעיה עם הערכים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מדבר על זה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

האם אתה מוכן להציע לנו אולי — — —

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ההצעה שהציע חבר הכנסת שטרית, המקורית, שונה מאוד ממה שהחליטה עליו הוועדה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אני לא מדבר על חבר הכנסת שטרית.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

זה חוק שהוועדה עבדה עליו במשך שנתיים.

מיכאל בריזהר (העבודה):

שר המשפטים פוסל את ההצעה. יש לו הנימוקים שלו, אבל האם אתה יכול לתת לנו דרך אלטרנטיבית, שתהיה כשורה ותשובה לכל אותם אנשים?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני אדבר על זה. באותו רגע לא שמת לב לדברי.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אני הקשבתי לכל מלה שאמרת.

שר המשפטים ד' מרידור:

אז אולי שכחת, כי בינתיים היה לנו דיאלוג עם חבר הכנסת שטרית, מרגע שהוא נכנס לאולם.

אני רוצה להסביר מדוע התשובה שלי על דבריך פשוטה. מכיוון שהתעוררה בעיה, אנחנו לא יושבנו בצד. לפני חבר הכנסת שטרית — ביקשנו מהוועדה בראשות פרופסור ברק, והיא ישבה והכינה הצעת חוק. הוגשה לנו הצעת חוק; אחרי דיונים רציניים ואחרי שהצעתו של חבר הכנסת שטרית עברה בקריאה טרומית, אבל לא בקריאה ראשונה, הגשנו לכנסת הצעת חוק די מקיפה לתיקון חוק הערכות, הנוגעת בנושאים שונים, גם בנושא הזה, מה שקראנו ערכות מוגנת, ערכויות מיוחדות מאוד. הצענו אמצעי הגנה שונים, כדי למנוע מצב שאנשים יוטעו לחשוב שהם חותמים על ערכות של 5,000 שקל, ופתאום מתברר להם שהם חתמו על ערכות בלתי מוגבלות, או שהריבית היא x וכעצם הריבית היא y. הצענו הצעות שונות. למשל, דבר שהצעתי, ואני מוכן להציע גם היום — חובת גילוי, שלא יהיה אפשר להסתיר את הדברים, לכתוב אותם בריש גלי בעמוד הראשון למעלה, באותיות קידוש לבנה: דע על מה אתה חותם, ועוד דברים אחרים.

שמעון שטרית (העבודה):

כראי שזה יהיה בצבע אדום, אדוני היושב־ראש, כדי שזה יבלוט יותר.

שר המשפטים ד' מרידור:

לצערי, ההצעה הזאת מונחת זמן רב בוועדת החוקה, חוק

הבנק יצטרך לומר לעצמו — ולא חשוב מה אנחנו אומרים פה, גם 120 חברי כנסת לא יקבעו לבנק שום דבר. הבנק צריך להיות בעל יכולת לגבות את החובות שחייבים לו. הבנק יאמר לעצמו: אני לאיש כזה לא יכול לתת הלוואה; או — אני יכול לתת לו הלוואה בריבית גבוהה מאוד, כי הסיכון גבוה מאוד.

הצעת חבר הכנסת שטרית, נועדה למה שנועדה, תוצאתה תהיה נזק חמור מאוד לכל האנשים שאין להם. חבר הכנסת שטרית בהצעתו מביא לכך, שמי שיש לו יוכל לקבל. אנשים עניים, שאין להם, לא יקבלו הלוואות, ושום בנק לא יקבל הרצאה ציונית או מוסרית במקום ביטחון על הלוואה. אני חוזר ואומר, אף שהיום מציגים את זה אחרת: שמעו את רבירי, לא לפני פריימרים ולא אחרי שביעיות ולא בשביל הציבור. באופן הגיוני: לא רק הבנקים, כולם אומרים את זה, השכל אומר את זה, שכאשר יש פחות בטוחות — והרי פה יהיו פחות בטוחות, כי היום יש גם ערבים וגם הלוואה — הריבית תעלה. הריבית תעלה לגבי אותם אנשים שיש סיכוי לגבות מהם. לגבי אחרים, התוצאה תהיה שלא תיתנה הלוואות. אדם לא יוכל לרכוש דירה. ומי יהיה ראש הלובי נגד התופעה שאנשים לא יכולים לרכוש דירה ויבקשו מהממשלה ערכות ממשלתית? אני מציע לכם לנחש.

שמעון שטרית (העבודה):
לפי זה, הריבית בארצות-הברית היתה צריכה להיות גבוהה יותר מאשר פה, והיא נמוכה יותר מאשר פה. גם בגרמניה, גם בצרפת הריבית נמוכה יותר מאשר כאן.

שר המשפטים ד' מרידור:
אתה מבין היטב, אני גם משיב לך: אני יודע שאתה לא תטמון את ירך בצלחת כשנגיע למצב של ה-homeless שבארצות-הברית, כשבחוצות ישראל יסתובבו אנשים, כמו שאתה אמרת עכשיו, כמו בחוצות ניו-יורק בלילה, שאין להם בתים. אתה רוצה להגיע לזה? אתה לא רוצה. כשנגיע, תעשה לובי נגד זה, תדרוש שהממשלה תמנע את הרצאתם מהבתים.

שמעון שטרית (העבודה):
אתה יודע שמדובר בפחות מ-0.5%, אז אל תהלך אימים על הציבור. תקרא את המכתבים, לא שלי, לא של אוריאל לין, לא של שלמה הלל, אלא של המפקח על הבנקים, הוא אומר, שבסך-הכול זה פחות מ-0.5%. חצי מהם אולי קנו דירה גדולה מדי. היתר, המדינה תיתן להם.

שר המשפטים ד' מרידור:
אני רוצה לקחת את דברי חבר הכנסת שטרית, ולשאל אותו שאלה רטורית: אני לא מחכה לתשובה, כי אני יודע, שדעתך לא תשתנה בעניין זה. אמרת ש-0.5% לא משלמים, 99.5% אחוז גבוה מאוד, משלמים בזמן. אתה רוצה להעלות את הריבית ל-99.5% מהוונות הצעירים, מהזכאים, בשביל 0.5% שלא משלמים?

שמעון שטרית (העבודה):
מי אומר שיעלו את הריבית?

שר המשפטים ד' מרידור:
אה, לא יעלו את הריבית.

שמעון שטרית (העבודה):
זה אתה אומר, לא אני אומר.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת שטרית.

ומשפט, נדמה לי למעלה משנה, ולא נדונה עד היום. אף שהצעתו של חבר הכנסת שטרית עברה בקריאה ראשונה אחרי הצעתנו, דנו בה קודם. חבל, כי אחרי מחשבה רצינית ועמוקה. לא רק של אנשי משרד המשפטים, אלא גם של מומחים חשובים לא פחות מאחרים, הגשנו הצעה מסודרת להשיב על העניין, והיא לא נדונה. הם הביאו לנו הצעה של חבר כנסת. מכובד ככל שיהיה, והוא גם בעל זכות ככל חבר כנסת אחר. חבל שהצעתנו לא נדונה. לכן קשה לבוא אלינו היום בטענה. היא לא נדונה, לא הגיעה לידי גמר. אולי היה דיון או שניים, אינני זוכר אותם, אבל אם היה, אני חוזר כי מהטענה שהיא לא נדונה. היא לא נסתיימה, אף שהיתה צריכה להסתיים. זה אותו דיון באותה מאטריה עצמה, אלא הקדימו הצעה אחת, וחבל. הערתי על כך.

עכשיו אני מבקש להמשיך בעניין הזה. רבותי, מדוע בנק לוקח ערבים? מדוע מלווה לוקח ערבים? יכול להיות שצריך לדאוג לכך שבנקים לא ייקחו ערבים. יש דרך אחת לכך — תחרות, שבנקים יתחרו זה עם זה על השוק ויגידו: אני מוכן לתת הלוואה בלי ערבים, עם פחות ערבים. אם ריבוי הערבים מפריע מאוד לציבור, זו סיבה טובה להתחרות. יכול להיות שבנק ישראל לא הצליח, ואני חושב שהוא לא הצליח לגרום לתחרות מספיקה בין הבנקים גם בנושא הזה.

אבל, בנק לוקח ערבים מסיבה טובה. להבדיל מהכנסת ולהבדיל מהממשלה, ולמרות כל מה שהם יגידו, הבנק חייב לשמור על כך שהוא יוכל לגבות את החובות. אם בנק לא ישמור על אמינותו מבחינה כלכלית, צריך לפטר את מנהלי הבנק הזה, לסגור אותו.

מה האלטרנטיבות? כאשר יש ערבים והחייב אינו משלם, ברור שהערבים יכולים לשלם. אם הם משלמים או לא — תיכף אומר. יש אלטרנטיבה אחרת, כאשר יש משכנתה, להוציא אדם מביתו מפני שהוא לא שילם. אחר-כך אציע לכם את ההצעה, שחברי הכנסת יעשו משאל כתום מי יהיה אותו חבר כנסת שיעמוד בראש הלובי נגד פינוי משפחות מרובות-ילדים מבתיאן, מפני שיש להן חוב של 1,000 שקל ואי-אפשר לגבות אותו אחרת, כי אין משכורת, ואין ערבים. כאשר לא יהיו ערבים, הבנקים יצטרכו לשאול את עצמם: מה אנחנו עושים עכשיו? בא אדם ורוצה ללוות כסף ל-20 שנה. יש אומנם אפשרות לקבל משכנתה, אבל המשכנתה היא על דירת מגורים שגרה בה משפחה עם חמישה או שבעה ילדים. איננו יודעים אם האיש עובד עבודה מסודרת: ואם היום הוא יעבוד, אולי בעוד עשר שנים לא תהיה לו עבודה מסודרת. תהיה לנו אלטרנטיבה אחת — לגרש אותו מדירתו. האם בחברה הישראלית, בכנסת הישראלית, זה יהיה קל או יהיה קשה, או יהיה אפשרי בכלל? לא לגבי לוזה אחד אלא לגבי — — —

שלמה הלל (העבודה):
והוצאה לפועל, שבאים לערב ולוקחים לו דברים, זה בסדר? זה מכובד?

שר המשפטים ד' מרידור:
תיכף נגיע לזה, חבר הכנסת הלל.

שלמה הלל (העבודה):
והוצאה לפועל שעושה את זה כל יום, אפילו במושבים לאורך הגבולות, זה מכובד? זה ממשלתי? זה דבר הגון?

שר המשפטים ד' מרידור:
ממשלתי זה לא. ברוך השם, רק שלא יהיה ממשלתי. תיכף נגיע לזה.

שר המשפטים ד' מרדור:

הוא לא מוכן להקשיב. אבל תן לאחרים לשמוע.

אני רוצה לומר לך לא מה שאני אומר, לא מה שהכלכלה וההיגיון הכלכלי אומרים — — —

שמעון שטרית (העבודה):

אני משיב לך.

היו"ר ש' דיין:

אדוני השר, אני רוצה להפסיק את הדיון. אולי תהיינה לך עוד הזדמנויות להשיב, כאשר יועלה שוב העניין בכנסת, ולכן אני מפסיק את הדיון בחוק הזה, ואני ממשיך בסעיף אחר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא יהיו הצבעות?

היו"ר ש' דיין:

לא יהיו הצבעות ולא יהיה כלום. הפסקתי את הדיון.

שר המשפטים ד' מרדור:

תודה רבה.

שמעון שטרית (העבודה):

אולי אתה יכול להסביר למה?

היו"ר ש' דיין:

הפסקתי את הדיון.

מיכאל בריזהר (העבודה):

למה מפסיקים את הדיון?

היו"ר ש' דיין:

ככה זה, אין הסבר.

שלמה הלל (העבודה):

על סמך מה אין הצבעות?

שמעון שטרית (העבודה):

כשיש ברית מפסיקים את הדיון.

קריאה:

זה לא בסדר.

שלמה הלל (העבודה):

אני מכיר את הסעיפים. תגיד לי לפי איזה סעיף.

היו"ר ש' דיין:

אינני יודע לפי איזה סעיף. זו הוראה של יושב־ראש הכנסת. הוא הורה לי להפסיק.

שלמה הלל (העבודה):

יושב־ראש הכנסת לא יכול להפר את התקנון. התחיל הדיון, אין שום סיבה שהוא יכול — — —

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בג"ץ אמר, שיושב־ראש הכנסת יכול לשנות תקנות.

היו"ר ש' דיין:

אני בסך־הכול ממלא את מקומו של יושב־ראש הכנסת, ואני פועל לפי הוראות שאני מקבל.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אתה לא ממלא מקום היושב־ראש, אתה סגן יושב־ראש הכנסת, אתה יושב־ראש הישיבה.

היו"ר ש' דיין:

נכון.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אתה חייב להתייעץ רק עם מזכיר הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

יושב־ראש הכנסת הסמיך אותי להפסיק בשעה 15:00.

מיכאל בריזהר (העבודה):

הוא לא יכול להסמיך אותך.

שלמה הלל (העבודה):

אני מציע לך לבדוק את זה, כי יושב־ראש הכנסת לא יכול להורות דבר שנוגד את התקנון. תקרא לנו את הסעיף שעל־פיו החלטת להפסיק את הדיון.

היו"ר ש' דיין:

בסדר, אנחנו נמשיך בסדר־היום, ובינתיים אני מבקש להביא לי את הסעיף.

שלמה הלל (העבודה):

אתה לא יכול להפסיק — — —

היו"ר ש' דיין:

אתה יודע מה? היות שאני כל כך מכבד את דעותיך, חבר הכנסת שלמה הלל, בתור יושב־ראש מוצלח של הכנסת, לכן אני מורה על הפסקה של חמש דקות, עד שאברר את הנושא. מקובל עליך?

(הישיבה נפסקה בשעה 14:55 ונתחדשה בשעה 15:33.)

היו"ר ש' דיין:

רבותי חברי הכנסת, אני מחדש את הישיבה, שהופסקה לאור הערותיו של חבר הכנסת שטרית, ובפרט לאור הערותיו של ידידי חבר הכנסת שלמה הלל, שדעותיו חשובות לי מאוד, וממנו אני למד רבות.

אני רוצה לקרוא כאן את הודעת יושב־ראש הכנסת, וכך הוא כותב: "אמש נמסר לי בשם יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהוא מבקש שלא להביא את חוק הערבות. לאחר מכן פנה אלי חבר הכנסת שטרית ואמר לי, שהגיע להסכמה עם שר המשפטים, ולפיה החוק יובא היום. לאחר מכן פגשתי את שר המשפטים, שאישר את העבודה והוסיף, שלפי הסכמה, ידונו בחוק היום עד השעה 15:00, ומסיבה אישית חשובה עליו לעזוב. בהתאם לנ"ל, כך קיבלתי החלטתי, והבאתי את החוק היום. כולנו קיוונו שהדיון בסעיף זה יסתיים עד השעה 15:00, אך לא כך קרה. כל אדם חייב לשמור על מלתו, כל שכן יושב־ראש הכנסת. לאור הנ"ל, אני קובע, שהמשך הדיון בחוק זה יהיה בשבוע הבא". עד כאן דברי יושב־ראש הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אני רק רוצה להעיר הערה קצרה: החוק נקבע לדיון אתמול, יום שלישי, מייד אחרי ההצבעה שהיתה מתוכננת על חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אותה הצבעה נדחתה, ועד לאותו רגע לא נתקבלה שום פנייה לדחות את הדיון בחוק הזה.

לאחר מכן, כאשר נדחתה ההצבעה על חוק ביטוח בריאות ממלכתי, נתקבלה פנייה אל יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, והוא התייעץ אתי. אני אמרתי לו שאני מתנגד. שר המשפטים אמר, בנוכחותי, שחוק מורכב כזה מחייב דיון ממושך, והדיון צריך להיערך בנוכחותם של חברי כנסת רבים, ולא מתאים לקיימו היום.

— הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת; הצעת חוק יהודה והשומרון וחבל־עזה —

חברות. אין לי אלא לומר שהתאכזבתי מהחלטתו של יושב־ראש הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת שלמה הלל, בבקשה.

שלמה הלל (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אינני רוצה להרבות בוויכוח. כרצוני רק לציין, שכבר היו דברים מעולם — וגם אתמול — ששר הגיש הסתייגויות ולא היה נוכח בעת שדנו בהן וגם לא נימק אותן. מעולם לא קרה שהכנסת דחתה הצבעה בחוק או השלמת דיון בחוק משום שהשר שהגיש הסתייגויות לא היה נוכח — מסיבות מוצדקות או בלתי מוצדקות. זה איננו לעניין.

אני מערער על מה שקרה, לא כמי שהיה שותף להגשת החוק אלא כחבר כנסת. לא יכולים לשחק אתנו בצורה כזאת — השר אמר ליושב־ראש הכנסת ויושב־ראש הכנסת אמר לחבר כנסת פלוני. כבר היו דברים מעולם, ואין שום סיבה מוצדקת לכך שהחוק הזה, שבוע או שבועיים לפני נעילת הכנסת, גוזרים עליו כליה, משום שמישהו הבטיח למישהו.

לפי דעתי, מכל בחינה של נהל תקין, גם אם השר אינו נמצא וגם אם הוא אינו מנמק את הסתייגויותיו, מן הדין, אדוני היושב־ראש, להביא את הסתייגויות, להצביע עליהן, ללכת קדימה ולא לעכב את כל עבודת הכנסת בגלל סיבות אישיות של השר.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת הלל. אני חושב שמיצינו את הדברים בנושא הזה. אני מקווה שכשבו הבא אכן יובא החוק לדיון, שיסתיים גם בהצבעה, וכל הצדדים יבואו על סיפוקם.

אני אמרתי, שנכחים בבניין 50 חברי כנסת; לא ידעתי באותה שעה שנכחו בבניין 68 חברי כנסת. אני חושב שהמספר הזה עולה על המספר הממוצע של חברי כנסת ברכות משיבותיה. כיום שני השבוע, למשל, נתקבלה סדרה של חוקים בנוכחותם של חמישה ושישה חברי כנסת. לכן, מיעוט המשתתפים באולם מעולם לא היווה הצדקה לדחייה.

יושב־ראש ועדת החוקה, משום־מה, אני מבין שמטעמים של יחסים אנושיים בינו לבין שר המשפטים, ואיני יכול להתעלם מהם, אמר למליאה שהוא נאלץ להיענות, או שאיננו יכול לסרב לבקשה.

כלומר, תחילתו של העניין היתה, שמבחינה מוסרית ומבחינה ציבורית לא היה ראוי לדחות את הדיון שנקבע. אף־על־פי ששר המשפטים היה אחרי השביעיות, גם אני בתוך הפריימריס, גם אני רץ כל הזמן, ואיני חושב שזו סיבה לדחייה.

הדיון נדחה להיום. כולנו קיוונו שהוא יסתיים עד 15:00, אבל לא חשבנו שיבוא גרזון או תבוא גיליטינה של זמן ותפסיק באמצע את הדיון. גם הדיון הקודם לא התמשך במיוחד, יותר מן הצפוי.

צר לי שדיון בחוק כל כך חשוב, שכל עם ישראל מחכה לו, מתעכב, וזה אחרי שנגרמה סחבת רצינית, לא על־ידי יושב־ראש הוועדה, חבר הכנסת אוריאל לין, שיש לי כל השבחים אליו על הקצב של הדיון, למרות התנגדות משרד המשפטים.

לכן, אדוני היושב־ראש, אני מבצע צער על כך שאירועים אישיים קובעים את סדר־היום וקובעים את קצב ההתקדמות של חקיקה חשובה ביותר, צודקת, מוסרית, גם כלכלית וגם

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (חקיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה.

היו"ר ש' דיין:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב־ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה עתה

2. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

ועדת החוץ והביטחון תדון בנושאים הבאים: 1. התניית קבלת הערבויות בהפסקת ההתנחלויות — הצעת חבר הכנסת דוד צוקר; 2. המשאומתן על הערבויות חייב להיפסק — הצעת חבר הכנסת יאיר שפרינצק; 3. ניסיון אמריקני להשפיע על תוצאות הבחירות בישראל — הצעת חבר הכנסת זאב בנימין בגין; 4. השלכות החלטת ארצות־הברית שלא להעניק ערבויות לישראל — הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת חיים רמון.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

הודעה ליושב־ראש ועדת הכנסת. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה, בישיבתה ביום כ"ז באדר א' התשנ"ב, 2 במרס 1992, את הוועדות אשר תדונה בהצעות לסדר־היום כדלקמן:

ועדת הכלכלה תדון בנושאים הבאים: 1. משק המים בישראל — הצעת חברת הכנסת עדנה סולודר; 2. היערכות הממשלה כתשתיות ובמקומות תעסוקה בגליל — הצעת חבר הכנסת מיכה גולרמן.

ח. הצעת חוק יהודה והשומרון וחבל־עזה, התשמ"ט — 1988 *

(הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

חבל־עזה, התשמ"ט — 1988, שמספרה י"ז, מאת חברת הכנסת גאולה כהן. בבקשה.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו ניגשים כעת להצעת חוק יהודה והשומרון

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, לפני שאתחיל בחוק שלי, הצבעתי קודם, ואני רוצה לומר את הדברים האלה עכשיו לא על חשבוני.

היו"ר ש' דיין:

זה על חשבון זמנך.

גאולה כהן (התחיה):

למה? גם אני רוצה למחות על העובדה שנחתה חוק בנושא הערבויות, שהיה חיוני כבר מזמן, ואני מצטער שהממשלה לא הגישה אותו, ושמשך עינוי גדול מאוד של מי שבבילנו היום יקרים מכול — העולים החדשים. אני באמת מגנה את העובדה שעניין זה נדחה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, להצעה שהגישו הבוקר חברי משלחת אש"ף וחברי משלחת ישראל — הצעה שבה הם קובעים, שהסדרי האוטונומיה הם רק הסדרי ביניים, שיסתיימו בהקמתה של מדינת פלשתינית — להצעה זו יש היום רק תשובה ישראלית אחת, לא הצהרה נגדית, אלא מעשה חיובי: החלת החוק והריבונות הישראלית על יהודה, שומרון ועזה.

זאת לא הפעם הראשונה, זאת הפעם השלישית, ואני מציעה הצעת חוק להחלת הריבונות הישראלית על יהודה, שומרון וחבל-עזה. החלת הריבונות היום על י"ש"ע היא לא רק הכרח היסטורי — היסטורי, כי י"ש"ע הם לבליבה של ארץ-ישראל, ארצו של עם ישראל; לא רק הכרח מוסרי — מוסרי, כי חבלי ארץ-ישראל שביש"ע שוחררו עלידינו במלחמת הגנה כנגד מלחמת השמדה — אלא זה גם הכרח קיומי — קיומי, כי כל עוד קיים ביש"ע חלל פוליטי ריק מהריבונות שלנו, הוא עלול, חלילה, להתמלא בישות פוליטית שהיא הנגטיב של קיומנו, להתמלא במדינה פלשתינית, שגם תהיה סכין מחבלים בגבה של מדינת ישראל.

יתר על כן, החלת הריבונות הישראלית על י"ש"ע היא גם דחופה. כן, דווקא בשל המשא-ומתן שישיראל מנהלת היום על בסיס תוכנית האוטונומיה, שתהיה, אם תיושם, חלילה, ובכל דגם שהוא, השער למדינה פלשתינית, שכן תוכנית האוטונומיה היא תוכנית שבפעם הראשונה בהיסטוריה מעמידה למשא-ומתן, לוויכוח ולמיקוח את זכותנו על ארץ-ישראל; מעמידה את ההכרעה על המעמד הסופי של י"ש"ע גם בידי אויבנו. המצרים, הירדנים והפלשתינים ישתתפו בהכרעה בשאלה: זכותו של מי היא על ארץ-ישראל.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

חברת הכנסת גאולה כהן, אפשר לשאול אותך שאלה?

גאולה כהן (התחיה):

בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

האם יו"ש ורצועת-עזה עומדים אצלך באותה רמה של התייחסות?

גאולה כהן (התחיה):

אותה רמה. מה זאת עזה?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני מבין שאת רוצה את יו"ש, אבל למה את עזה?

גאולה כהן (התחיה):

רגע, רגע, אני רוצה לשאול: עזה של מי היא, של טורקיה, של מצרים, של הונגריה?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

עזה היא חלק מארץ-ישראל. למה אתה אומר שאני יכולה

— — —

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

זה היה כמפה של המנדט — — — ממתי עזה היא ארץ-ישראל?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז. חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני מבקש ממך.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

עוד הפעם? אני מבקש ממך להפסיק.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני מבין יהודה ושומרון, אבל למה עזה?

אלי דיין (העבודה):

מי צריך את עזה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עזה לעזאזל.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, היא אפשרה לך לשאול שאלה ואתה ממשיך וממשיך, ואני פונה אליך וקורא לך ואתה לא מתחשב.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני מתחשב, אבל כשמדברים בעזה — — —

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש ממך, קצת כבוד לכיסא הזה, לא אלי.

חברת הכנסת גאולה כהן, את אפשרת שישאלו אותך שאלה, וזה פשוט על חשבונך, על חשבון הזמן שלך, ולך יש נאום ארוך. לכן אני מבקש, שלא תעמדי במקום היושב-ראש ותיתני אפשרויות שישאלו אותך שאלות.

גאולה כהן (התחיה):

תסלח לי. זה קורה.

לגבי הצהרות הליכוד, שאחרי חמש שנות האוטונומיה ממשלת הליכוד בכל זאת תתבע ריבונות ישראלית ביש"ע, הצהרות אלה מעוררות לפחות שאלות כגון: וכי אתם מאמינים שאחרי שלעזרפאת ולמרעיו יהיה ממשל עצמי ביש"ע כמשך חמש שנים, הוא יסכים לתביעת הליכוד להחיל ריבונות ישראלית ביש"ע, או בכלל לדון על כך? וכי בכלל יחכו ערפאת וחבריו חמש שנים להכרזה על מו"מ, כרגע שיקבלו את הממשל העצמי, או שיעשו זאת מייד עם קבלת השלטון לידם, כאשר רוב מדינות העולם יכירו במדינה הפלשתינית? יתר על כן, אני שואלת את שרי הליכוד ואת ראש ממשלת הליכוד: מי לידכם יתקע שחמש שנים תשב בשלטון ממשלת ליכוד, ולא ממשלת שמאל, שתתמוך דווקא במדינה פלשתינית, שרק תוכנית האוטונומיה שלכם יכולה להוליד אותה?

מיכאל בריזר (העבודה):

חברת הכנסת גאולה כהן, אפשר לשאול אותך?

היו"ר ש' דיין:

לא, אני מבקש.

מבחינה היסטורית ותרבותית נספח לא את חברון לתל-אביב, אלא את תל-אביב לחברון, עיר האבות, לאחר סיפוח כזה אפשר לשקול הענקת אוטונומיה לתושבים, שיוכלו לקבל בה את זכויותיהם כפרטים; ואני חוזרת ואומרת: כפרטים — אבל לא כקבוצה בעלת תביעות לאומיות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איך עושים את זה?

גאולה כהן (התחיה):
אני אשלח לך בקרוב את מצע התחיה. יש לנו הסבר ברור איך עושים את זה.

הם לא יהיו זכאים לבחור או להיבחר לכנסת ישראל, אבל כאזרחי ירדן הם יוכלו לבחור ולהיבחר לפרלמנט בירדן, שהיא היום מדינה ירדנית-פלשתינית דה-פקטו ורוב תושביה הם ערבים שחיו בפלשתינה-א"י.

חבל שנציגי ישראל, הנדברים היום עם נציגי ירדן, אינם מציגים להם את העמדה הזאת; היו ימים שבהם גם יצחק שמיר לא חשש להביע אותה בגלוי, והיום רק השר שרון עושה זאת — ירדן היא דה-פקטו ורק דה-פקטו מדינה פלשתינית.

כנסת ישראל, לפני ערביי ישראל, לאחר שתוחל על כל חלקי ארץ-ישראל הריבונית הישראלית, מציעה התחיה להעמיד שלוש אפשרויות. רן כהן, רצית לשמוע את האפשרויות שהתחיה תציג בפניהם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, רק שחסימי את הנאום הזה.

גאולה כהן (התחיה):
זה לא יעזור לך לסיים את המציאות. אתה תמיד תרדוף אחריה והיא תמיד תלך לפניה, ואנחנו נלך יחד אתה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא תיכנסו יותר לממשלה.

גאולה כהן (התחיה):
אפשרות אחת: מי שלא ירצה לחיות תחת שלטון ישראל, יסייעו שלטונות ישראל בידיו להגר לירדן, גם היא חלק מפלשתינה-א"י ההיסטורית, או לכל מדינה שיחפץ.

אפשרות שנייה: מי שיהיה מוכן לחיות תחת שלטון ישראל ולא יחתור בשום צורה, לא בכתב ולא בעל-פה, לא בהסתה מילולית ולא כמעשה בפועל, לא בחברות בארגון טרור ולא בסיוע לחברי ארגון טרור — במלים אחרות, מי שיהיה מוכן לנהוג בנאמנות לשלטון הישראלי ולחוקיו, הוא לא יזכה אומנם בזכויות של אזרח ישראלי, אבל יזכה בזכויות של תושב, ושערה אחת משערות ראשו לא תיפול ארצה.

אפשרות שלישית: מי שיחתור תחת שלטונות ישראל, אם בכתב ואם בעל-פה, אם בהסתה מילולית ואם כמעשה בפועל, אם בחברות בארגון טרור ואם בסיוע לארגון טרור, יגורש על-פי חוק מן הארץ — הבא לגרשך השכם לגרשו. מגורשים אלה לא יהיו זכאים, וזאת על-פי כל אמת מידה מוסרית שבעולם, לערער על גירושם בפני בית-הדין הגבוה לצדק — הבג"ץ של אותה מדינה שתחתיה הם חתרו, במטרה להביא לחיסולה, וזאת בניגוד למדיניות החלמאית — — —

הי"ר ש' דיין:

חברת הכנסת כהן, אני מבקש ממך לסיים.

מיכאל בריזר (העבודה):
איזו ממשלת שמאל תומכת באוטונומיה?

גאולה כהן (התחיה):
יכולה להיות לא רק ממשלת המערך, יכולה להיות גם ממשלת שמאל.

מיכאל בריזר (העבודה):
לא צריך להגזים.

גאולה כהן (התחיה):
לא צריך להגזים, גם אצלכם יש כבר כאלה שהם יותר שמאל מהשמאל.

מיכאל בריזר (העבודה):
אבל לנו יש מצע.

גאולה כהן (התחיה):
ראינו איך המצע שלכם מתכרסם.

מיכאל בריזר (העבודה):
— — —

גאולה כהן (התחיה):
כנסת נכבדה, אחרי שהחמצנו כמה הזדמנויות היסטוריות להחלת הריבוניות הישראלית על י"ש, למשל מייד אחרי מלחמת ששת-הימים, אסור לנו להחמיץ את ההזדמנות הזאת לרדת היום מתוכנית האוטונומיה, ואני מברכת את המפד"ל, שאימצה היום את העמדה של תנועת התחיה, והחליטה להתנגד לאוטונומיה. אני רק קוראת לה לעשות גם את הצעד השני המתחייב — להחליט על החלת החוק והריבוניות הישראלית בי"ש, כפי שעשינו במזרח-ירושלים, כפי שעשינו בגולן.

בהקשר זה יורשה לי להזכיר את מר מנחם בגין — ואני מאמינה שאני מבטאת היום את רגשות כל חברי הבית כשאני שולחת לו מכאן איחולי החלמה ורפואה שלמה. הרבה פעמים עמדתי על הדוכן הזה ושלחתי מפה חצי ביקורת קשה כנגד הסכמי קמפ-דייוויד ותוכנית האוטונומיה, שהוגשו לכנסת בימי ממשלתו של מנחם בגין, אבל היום עלי להזכיר פה, ובהחלט לזכותו הגדולה של מר בגין, את מה שהוא הבטיח לנו, לחברי סיעת התחיה ולפרופסור יובל נאמן בפגישה עמו, כאשר הצטרפנו ב-1982 לממשלתו. הוא הבטיח לנו לתמוך בהעברת חוק הגולן, והוא הבטיח לנו, שאם יעברו חמש שנים מאז חתימת הסכמי קמפ-דייוויד והערבים יתמידו בהתנגדותם ליישום תוכנית האוטונומיה, בפרשנות הישראלית שלה, הוא יביא — כך הוא אמר לנו — לפני הכנסת הצעת חוק להחיל את הריבוניות הישראלית על י"ש.

ידידי יצחק שמיר, מאז חתימת הסכמי קמפ-דייוויד כבר עברו למעלה מעשר שנים. למה אתה מחכה? הענקת אוטונומיה לתושבי י"ש? בבקשה, אבל רק לאחר החלת החוק הישראלי; וגם אז, אוטונומיה רק עם הזכויות התרבותיות-המוניציפליות לתושבים הערבים של י"ש, אבל לא זכויות לקבלת אזרחות. חעודות האזרחות שלנו נועדו לכל בני העם היהודי שעוד לא הגיעו ועוד יגיעו אלינו. מדינת ישראל, גם על-פי חוק הכנסת, היא מדינתו של העם היהודי, והעם היהודי בלבד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה נעשה עם 2 מיליוני פלשתינים?

גאולה כהן (התחיה):
לאחר החלת הריבוניות הישראלית על י"ש, תהליך שבו

גאולה כהן (התחיה):

— המדיניות החלמאית שנהוגה אצלנו היום בנושא הבג"ץ.

אדוני יושב-ראש הכנסת. כמו כל אלה שמאמינים כמוני, שאין לוותר על שום חלק של ארץ-ישראל, אני סבורה שאין עם מי ואין על מה לנהל היום משא-ומתן לשלום כביכול. שלום הוא אכן יעד נכסף, וצריך לשאוף אליו בכל רגע ורגע, אבל משא-ומתן לשלום צריך לעשות רק ברגע שגם הצד השני בשל לעשות שלום.

היו"ר ש' דיין:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש ממך לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

מי שמעמיד את השלום כמטרה עליונה שלנו — — —

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש ממך לסיים: תעשי אתי שלום לפני שנעשה שלום עם הערבים.

גאולה כהן (התחיה):

תן לי לסיים בדרך טובה.

מי שמעמיד את השלום כמטרה עליונה שלנו במשא-ומתן הפוליטי עם אויבנו כבר הכריע את המערכה נגדנו. רק כאשר יהיו הערבים מוכנים להשלים עם שלטוננו הריבוני ביש"ע ובגולן הם יהיו בשלים גם לעשות עמנו שלום.

אני מאמינה בכל לבי, שיום זה יגיע, מוכרח להגיע. כאשר נחתום על הסכם שלום עם ירדן, שלום תמורת שלום, אחד מתנאי — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
מה עם השעון?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רובינשטיין, אתה חסכים אתי, שאני, כיושב-ראש הישיבה, אינני עושה איפה ואיפה, ואני גם מאפשר לכם הרבה פעמים הרבה דקות מעבר לזמן. אנא ממך.

גאולה כהן (התחיה):

משפט אחרון.

היו"ר ש' דיין:

אין משפט אחרון.

גאולה כהן (התחיה):

כנסת נכבדה, מספיק להחמיץ הזדמנויות, נחיל את החוק

— — —

היו"ר ש' דיין:

אני מפסיק את המיקרופון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים אתי, שאני תמיד נוהג בכתי-הלל בשיבויות ואינני מתחשב בדעה זו או אחרת. לכן, הגם שזה צורם לרבים, אפשרתי לה שתי דקות מעבר לזמן, כפי שאני עושה עם אחרים. אתה מסכים? יופי.

חבר הכנסת כר-זהר מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

מיכאל כר-זהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מכל דבריה של חברת הכנסת כהן על לגרש, להשכים ולגרש — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חברת הכנסת גאולה כהן.

מיכאל כר-זהר (העבודה):

חבר הכנסת רן כהן. קשה לדמיין אותך בתור שכזאת. אבל אם אתה חפץ בכך, בבקשה. אני אדגיש: לא על דעתו של חבר הכנסת רן כהן, אלא חברת הכנסת גאולה כהן.

ובכן, כל הדיבורים האלה על גירוש ועל לגרש, אני הייתי משתמש רק בביטוי אחד מהם — להתגרש. חברת הכנסת גאולה כהן מאוהבת כנראה בפלשתינים היושבים ביהודה, בשומרון ובעזה, והיא רוצה בכל מחיר לחיות אתם לנצח נצחים. ואילו אנחנו, האנשים המתונים קצת יותר הימנה, הגענו למסקנה, שטוב שאנחנו והם נתגרש אלה מאלה. הנישואים הללו לא עלו יפה. גם הרומן של 25 שנים לא הניב בדיוק אהבת תור.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא רומן, זו פורבסיה.

מיכאל כר-זהר (העבודה):

מוטב שהם יחיו על אדמתם, ואנחנו נחיה על אדמנו, ומוטב להתגרש מהם ומהאדמה שעליה הם יושבים, תוך שמירת האזורים החיוניים לביטחוננו; וכמובן, כדי שלא נחטוף עוד התקפה גם בירושלים.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אולי אתה, כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, יודע מתי היתה רצועת-עזה חלק ממדינת ישראל היהודית, מתי היתה חלק מארץ-ישראל? זו היתה ארץ פלישתים, ארץ פלשת, מעולם לא ארץ-ישראל.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לאחר פלשת היתה עזה ארץ-ישראל.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, שמענו את דבריך.

מיכאל כר-זהר (העבודה):

עכשיו עלי לומר דבר נוסף.

חיים רמון (העבודה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

תאפשרו לו לסיים את דבריו. חבר הכנסת רמון, הערת את הערותיך ואתה כבר מסוכב את ראשך. אתה לא רוצה לשמוע את דברי חברך. אני חושב שחבר הכנסת כר-זהר יודע לייצג יפה מאוד את עמדות מפלגת העבודה, ואני מבקש לא לסייע לו ולא להפריע לו.

מיכאל כר-זהר (העבודה):

עכשיו אני רוצה לומר לחברת הכנסת גאולה כהן: זה לא מתאים לך, ואני לך מדוע. זה 25 שנה השכילה ממשלת ישראל של מפלגת העבודה, של הליכוד, של שתי המפלגות גם יחד, להימנע בחבונה רבה מהליכה לכיוון קיצוני. אפילו ממשלתו של יצחק שמיר, שהיא כל כך קיצונית בכל מעשיה, נמנעה מלחצות את הקו האדום ולספת את יהודה, שומרון ועזה.

דיון זה, שהוא יכריע למעשה את גורלנו, מחייב באמת התייחסות רצינית, מעמיקה, תוך שקילת כל הסכנות וכל ההיבטים האחרים הכרוכים בכך.

את באה אלינו היום בשעת אחר-הצהריים ריקה של יום רביעי, ערב הבחירות לכנסת הבאה, וכאילו בדרך של מחטף

— הצעת חוק יהודה והשומרון וחבל-עזה —

שדווקא אשה תחזור על מה שאתה אמרת, שבשכילך עזה היא רק בית-הזונות של שמשון. אני חושבת שלא נאה לך ולא נאה בכלל לאדם, שלא רק יושב בבית הזה, אלא שיכול לשבת מחוץ לבית הזה, לתאר כך את יחסינו. גם ההיסטוריה — — —

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

האירוע ההיסטורי היחיד היה האהבהבים של שמשון עם דלילה ברצועת-עזה. זו ההיסטוריה היהודית ברצועת-עזה.

גאולה כהן (התחיה):

אני רוצה לשלוח אותך לבית-הכנסת שהרמב"ן בנה במאה ה-12 בעזה. זה לא רחוק ממך. אולי אתה לא כל כך הולך לבתי-כנסת, אבל לך לשם.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

גם בקהיר בנינו בית-כנסת — — —

גאולה כהן (התחיה):

עכשיו אני רוצה לשאול אותך: ואת שכס אתה מוכן? את שכס, לא את עזה — — —

מיכאל בריזר (העבודה):

כן.

גאולה כהן (התחיה):

אני לא שואלת אותך, אני שואלת אותו. ושכס — אתה מוכן היום שנחיל בה את החוק הישראלי?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

זו ארץ אבות. עזה — לא.

גאולה כהן (התחיה):

בסילואן, שצחקת עליה, בכפר-השילוח, אתה מוכן? איזו צביעות, איזה שקר היסטורי, איזה שקר מוסרי, איזו אווילות פוליטית.

אמרו כאן: כגנבים בלילה. כך אתה מכיר אותי? כמי שלא היתה בטוחה של הליכוד לא יהיה היום כאן, על הספסלים האלה, כאשר אני אעלה את ההצעה להחלת החוק על יהודה ושומרון? איש מהם איננו כאן. יושבת שם ידידתי, חברת הכנסת שרה דורון. לא מפני שהיא תומכת בחוק הזה, אבל איש מהם, גם אלה שתומכים בחוק לא יושבים פה היום, ולא במקרה הם לא יושבים.

מיכה גולדמן (העבודה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גולדמן, אני מבקש ממך. עכשיו גם חבר הכנסת אורון מצטרף.

גאולה כהן (התחיה):

אין לי שום נקיפות מצפון — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתם רוצים למשוך את הדיון עד חצות.

גאולה כהן (התחיה):

לא היו לי שום נקיפות מצפון, אילו יכולתי להעביר, כפי שאמרת, בחאפ, את הצעת החוק להחלת החוק ביהודה, בשומרון ובעזה. כך העביר מנחם בגין את חוק הגולן, בחאפ, בשלוש קריאות באותו יום. וחלק גדול מכם, מהמערך, הצביע כעד. הלוואי שיכולתי לעשות את זה גם היום. לצערי, זה לא יקרה היום.

מיכאל בריזר (העבודה):

ולא מחו.

רוצה להעביר — סליחה, זה נשמע קצת לא נעים — כמו גנבים בלילה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזר, זה לא כל כך ריק.

מיכאל בריזר (העבודה):

אני חושב שהמליאה מלאה ב-12 חברי כנסת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

בשעה כזו, זה לא רע.

מיכאל בריזר (העבודה):

זו לא בדיקת המליאה שראויה לדון בנושא כל כך חמור וחשוב כזה. אז לכזו כך בצד, בין דיון על חוק הערבים לבין דיון על חוק המושבים, ולהגניב לנו את החוק על סיפוח יהודה, שומרון ועזה, והופ תהיה ארץ-ישראל שלמה — זה לא מכובד, זה גם לא מתאים לך, לא מתאים למפלגתך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה לא מתאים?

מיכאל בריזר (העבודה):

לא מתאים. חבר הכנסת אורון, למה לך? יש לי תקווה. אני מנסה לשכנע את חברת הכנסת גאולה כהן שתסתפק בתשובת חבר הכנסת, משום כך אני מציע לה, ואם לא לה הרי אני מציע למליאה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק הזאת, שהיא לא במקומה, שהיא לא לעניין, שהיא אפילו לא תואמת את המטרות שחברת הכנסת גאולה כהן תומכת בהן, ואני מתנגד להן בכל לבי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה מאוד לשואלים, ואענה לאיש איש כשאלתו, גם בנושא של עזה, גם בנושא של מה לא מתאים — — —

מיכאל בריזר (העבודה):

אני לא שאלתי אותך, ואל תעני לי.

גאולה כהן (התחיה):

קודם כול, אל תקרא את מה שכלבי. אני לא מאלה, ואם אתה אומר שאתה מכיר אותי, הרי אתה צריך להכיר אותי מספיק כדי לדעת שמה שכלבי הוא בפי. אני לא צריכה להסתיר, כאילו אני רוצה להתגרש מהם, ואני אומרת: רק לגרש. נמצא כאן חבר הכנסת רחבעם זאבי, ולכבודו ולזכותו אני אומרת, שהוא מאמין בפתרון של להתגרש, והוא אומר את זה.

מיכאל בריזר (העבודה):

לגרש.

גאולה כהן (התחיה):

אני אומרת שהיום צריך לבחור באחת מהאפשרויות הבאות: אלה שסיכמו לחיות בנאמנות בישראל יקבלו זכויות תושב, לא זכויות אזרח; אלא שיחתרו תחתינו, יגורשו מכאן עלי-פי חוק. אני לא צריכה להסתיר את זה. ואלה שיחיו בנאמנות, שערה משערות ראשם לא תיפול ארצה. אני מאמינה בזה, אני רוצה בזה. אני חושבת שזה אפשרי. לכן אל תקרא מחשבות.

דבר שני, אשר לעזה — אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אולי לא כל כך שמעו את זה, וגם לא כל כך יפה

גאולה כהן (התחיה):

זה יקרה מחר. אין ספק, זה מוכרח לקרות. זה הכרח היסטורי. זה הכרח קיומי, זה הכרח מוסרי, זה הכרח פוליטי. לדעתי, חוק כזה, באותו יום שבו אני או משהו אחר יעביר אותו בכנסת — הוא גם יציע את מה שאמרתי בסוף דברי, שברגע שנחיל את הריבונות הישראלית על לב-לבה של ארץ-ישראל, למדינה שלנו לא ייקרא עוד ישראל, אלא היא תיקרא בשם המקורי, ההיסטורי, המסורתי — ארץ-ישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. לאזו ועדה את מבקשת להעביר את הצעת החוק?

גאולה כהן (התחיה):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק יהודה והשומרון וחבל-עזה, התשמ"ט — 1988 — בתיקונים של השנים — של חברת הכנסת גאולה כהן.

ט. הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ב — 1992 *

(הצעת חבר הכנסת ר' אדרי)

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ב — 1992, שמספרה תתת"כ, מאת חבר הכנסת רפאל אדרי. בבקשה.

חברי הכנסת, האם אני יכול לבקש קצת שקט? חבר הכנסת חנן פורת, חברת הכנסת גאולה כהן, הרי אתם מסכימים כיניכם על הנושא, אז למה להרעיש?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נעים להם להיזכר.

רפאל אדרי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, שאני מציג לפניכם היום, נועדה ליצור דפוסי פעולה שונים ולקבוע סטנדרטים חדשים למינוי אנשים לתפקידים החשובים ביותר במגזר הציבורי.

בחוק מוצע, כי מינוי מועמד לאחת משמונה המשרות הציבוריות הבכירות בישראל, שאותן אפרט להלן, לא יאושר אלא לאחר תחקור המועמד ואישור המועמדות על-ידי ועדה מועדוה הכנסת הלבנטית למינוי.

אני רוצה לומר, שלוועדה לא תהיה סמכות להציע מועמד. לוועדה תהיה סמכות לתחקר, לברוק, לשמוע עדים, אבל לא להציע, אלא רק לאשר את ההצעה של השר או של הממשלה.

הכוונה היא, שמינויים של ארבעה בעלי תפקידים בכירים ורגישים — הרמטכ"ל, ראש השב"כ, ראש המוסד, המפקח הכללי של המשטרה — יאושר רק לאחר תחקור על-ידי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. מינויים של ראש המוסד וראש השב"כ יאושר בוועדה המצומצמת של ועדת החוץ והביטחון, ולא במליאת הוועדה.

היועץ המשפטי לממשלה יידרש להופיע בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט, ולאחר תחקור ובדיקה, מינוי יאושר

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט. נא להצביע — מי בעד ומי נגד. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 7

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 13

נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

יהודה והשומרון וחבל-עזה, התשמ"ט — 1988

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 13, מול שבעה, וללא נמנעים, הוסרה הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן מסדר-היום.

או לא יאושר על-ידי אותה ועדה. מובן ששר המשפטים הוא שייציע את המינוי, או, לחלופין, הממשלה.

נגיד בנק ישראל ומנכ"ל רשות החברות הממשלתיות, הם יידרשו להופיע בפני ועדת הכספים של הכנסת, ומינויים טעון אישורה של ועדה זו, גם כאן, לאחר תחקור ולאחר בדיקה והופעת עדים, אם חברי הכנסת יבקשו שבאותה ישיבה יופיעו גם עדים.

מנכ"ל רשות השידור יידרש להופיע בפני ועדת החינוך והתרבות. גם הוא יעבור תחקור. שר החינוך, או לחלופין הממשלה, יציע מי יהיה המועמד, ורק לאחר שמיעת עדים ושמיעת המועמד, הוועדה תאשר או לא תאשר את מינויו.

כאמור, לוועדה אין סמכות להציע מועמד.

מיכאל כריזר (העבודה):

אפשר לשאול שאלה?

רפאל אדרי (העבודה):

אם היושב-ראש יסכים, אני מוכן שתשאל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה.

מיכאל כריזר (העבודה):

האם אתה מכוון לכך שנעשה מעין שימוע, כמו שנעשה בארצות-הברית?

רפאל אדרי (העבודה):

אכן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בארצות-הברית זה Advice and Consent, זה אישור.

רפאל אדרי (העבודה):

גם כאן אני מציע אישור הוועדה. לוועדה אין סמכות להציע מועמד, אבל יש לה סמכות לאשר או לא לאשר, רק

לגבי מינויים בכירים בממשל האמריקני. באופן כללי ניתן לומר, כי השיטה הוויכוחית את עצמה כמעילה וכמקדמת את בחירתם של אנשים ראויים לתפקידים חיוניים.

אומנם המשטר החוקתי האמריקני שונה במבנהו מהמשטר החוקתי של מדינת ישראל. אולם יש להזכיר ולאמץ את היתרון של ישיבות תחקור ולהתאים זאת להגבלות הקיימות בשיטה הנהוגה בארץ.

ידוע כי לעתים נשמעות טענות בארצות-הברית נגד פומביות הדיונים והחידרה לחיים הפרטיים של המועמדים; ולראיה, מינויו של השופט מרשל למשרת שופט בבית-המשפט העליון האמריקני. על סוגיה זו אכן יש לתת את הדעת בכובד ראש ולשקול את היתרונות והחסרונות שבעניין.

אני מודע לכך שהחוק שאני מציג היום בפניכם הוא חלקי ולא מקיף את כל המערכות, אבל צריך גם התחלה. לשם התחלה הסתפקתי בשמונה המשרות הבכירות ביותר שצינתי — הרמטכ"ל, המפקח הכללי של המשטרה, היועץ המשפטי לממשלה, ראש השב"כ, ראש המוסד, נגיד בנק ישראל, מנהל רשות השידור — אלה ימונו עליי ועדות הכנסת, לאחר תחקור. ציינתי שלא הכנסת מציעה אלא השר הממונה מציע, אבל התחקור חייב להיות בוועדה.

אני קורא לכם, חברי הכנסת, ללא כל הכדלי השקפות ומפלגות, להצביע בעד הצעת החוק הזאת ולהעביר אותה לוועדה. נקיים דיון ממצה בוועדה, נלמד את הנושא, את הבעד ואת הנגד, נקיים גם אנחנו תחקור בתוכנו, ואז נוכל, לדעתי, להביא לקריאה ראשונה הצעת חוק, אחרי שגובשה פחות או יותר בוועדה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אדרי, לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הצעת החוק?

רפאל אדרי (העבודה):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. ישיב שר המשטרה, השר רוני מילוא, אתה משיב כשר המשפטים, כשר המשטרה, או מטעם הממשלה?

שר המשטרה ר' מילוא:

כנציג הממשלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק של חבר הכנסת אדרי, שהיא בהחלט הצעה עם שיקול ורצינות מבחינת הממד הממלכתי, היא הצעה שיש עמה בעיות קשות מאוד, שלמעשה אינן ניתנות לפתרון. בבסיסה עומדת ההצעה הזאת בניגוד לתפיסה הקונסטיטוציונית הישראלית, שעל-פיה יש הפרדה בין הרשות המחוקקת לבין הרשות המבצעת. צדק חבר הכנסת אדרי כאשר ציין בדבריו ההסבר להצעתו, שמודל דומה פועל בארצות-הברית, אבל מדובר בשיטות קונסטיטוציוניות שונות. הערה זו היא הערה, שלמעשה מעמידה את כל נושא החוק בצורה שאינה מאפשרת לנו, על-פי השיטה הקונסטיטוציונית שלנו, לאמץ את ההצעה כפי שהובאה הנה על-ידי חבר הכנסת אדרי.

ההצעה, המדברת על כך שבעלי המשרות והתפקידים:

לאחר תחקור. אנחנו יודעים שבכל ועדות הכנסת יש נציגות של כל המפלגות. אנחנו מודעים לכך, שבכל הוועדות יושבים חברים, שהם אנשים, בשר ודם, אבל הם מייצגים מפלגות ודעות שונות. חשוב שמינויים רגישים מסוג זה לא יהיו על-ידי השר הממונה בלבד, כדי שאותו אדם הנושא בתפקיד מרכזי לא יחשוב שהוא חייב את מינויו לאותו שר או לאותו ראש ממשלה.

האחריות הרבה הכרוכה בתפקיד, היקף הסמכויות הנרחב המצוי בידי הנושא בו והרגישות הרבה שנלווית לכל אחד מהתחומים שהחוק מתייחס אליהם מחייבים כי בראש המערכות הללו יעמדו אנשים בעלי שיעור קומה, עם יכולת מוכחת להנהיג ולהצמיד קדימה את הגוף המופקר בידיהם; אנשים נקיים מכל רבב, שלא תהא להם מחויבות פוליטית או אחרת לפלוגי שמינה אותם, ושטובת הציבור והמדינה תעמוד בראש ובראשונה לנגד עיניהם ולא המחויבות הפוליטית ולא המחויבות האישית.

אנחנו כולנו מודעים לכך שהפוליטיזציה חדרה לכל תחומי החיים ולרובדיהם השונים. מינויים פוליטיים הפכו במקרים מסוימים עניין שבשגרה, ולצדדי אנחנו רואים בהרבה מערכות, מהחשובות ביותר של המדינה, תופעות של מינוי אנשים ללא ידע, ללא יכולת, ללא ניסיון ולעתים גם ללא השכלה, אנשים שכל הרקורד שלהם הוא קרבה לשר זה או אחר או היותם חברי מרכז מפלגה זו או אחרת. הנפגעים הישירים מכך הם המדינה והציבור בישראל, אשר מקבלים אנשים מוכשרים פחות, המנהלים גופים חשובים ביותר.

מורכבותו של המשק הציבורי בישראל, חדירתו לכל תחום, נידות עובדים בכירים ביותר החוצים ממנו וחוזרה אליו, קשרים יומיומיים בין אנשים המשרתים במערכת הציבורית ובין אלה שזה עתה פרשו ממנה ועתידים לשוב אליה, מחייבים בדיוק כפולה כדי למנוע שימוש לרעה במידע ובקשרים במהלך כהונה ולאחריה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא נסתר מעיני, שגם בוועדות הכנסת יושבים פוליטיקאים, אנשים שיש להם קשרים ואנשים שלא תמיד השיקול הענייני עומד לנגד עיניהם. אבל מאחר שאותן ועדות כנסת מונות 15 ולעתים אף 25 חברי כנסת, וכמעט כל המפלגות הפוליטיות מיוצגות בהן, סביר להניח שהאישור יהיה ענייני והטוב ביותר ייבחר, ולא על-ידי איש אחד בלבד.

הממשלה או השר הממונה יציעו מועמד מטעמם למינוי, ועדת הכנסת הנוגעת בדבר תקיים תחקור למועמד מטעם הממשלה לתפקיד הבכיר. במהלך ישיבת התחקור תבדוק הוועדה את עיסוקיו וקשריו הכלכליים-החברתיים של המועמד, את מיומנותו, הכשרתו וכשרותו לתפקיד. לשם כך תהא הוועדה רשאית להזמין את המועמד או כל אדם אחר שתמצא לנכון ולהציג בפניו שאלות הנוגעות לנושא.

קיומו של תחקור כאמור ישמש מנגנון בקרה והגנה של הרשות המחוקקת על פעולות הממשלה כרשות מבצעת.

סבורני, כי עצם העמדת מועמד לתחקור בפני ועדה פרלמנטרית תחייב את השר המציע לבחור את האדם בעל היכולת הטובה ביותר כמועמד, וכמו כן תהא בעלת משמעות לעצם נכונותו של המועמד להציג את מועמדותו, בידועו שהוא ייחשף ויישאל על עברו, על כשרונו ועל יכולתו המוכחת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידוע כי בארצות-הברית קיים מודל דומה, המתייחס לתחקור ולאישור של ועדות הסנט

רחבעם זאבי, בשבוע שעבר, עדיין לא היו הרוצחים ביד משטרת ישראל. ואנחנו יכולים היום להודות להשם ולכל הסיוע האחר, ובמקור למשטרת ישראל, שלמרות הפרסום שהיה, הצלחנו לתפוס את הרוצחים, וזה בהחלט היה קשה יותר מאשר היה אלמלי הפרסום הזה.

אלי דיין (העבודה):
האם ידוע מי הדליף לו?

שר המשטרה ר' מילוא:
בנושא הזה של ההדלפה, כפי שכבר הודעתי בישיבת הממשלה האחרונה, אנחנו הקמנו במשטרה צוות מיוחד החוקר את הנושא הזה. זה צוות בראשות ניצב במשטרה, ראש אגף החקירות, שזה תפקידו. הנושא הזה ייבדק עד תום, גם אם יהיה צורך להביא לבדיקה במכונת-אמת קצינים, או אחרים, שיכולים היו לעסוק בנושא הזה של ההדלפה. אנחנו ננהג בנושא הזה בחומרה רבה.

עם זה אני מוצא לנכון לומר, דווקא בדיון הזה, על רקע מה שהיה בשבוע שעבר, ועל רקע הסכנה שחברי הכנסת בתהליך כזה של מינויים יכולים לנהל כל מיני חשבונות עם אנשי משטרה, או אנשי צבא, ערב מינויים — לדעתי, צריך להיזהר זהירות רבה בעניין זה. הכנסת היא, ותמשיך להיות תמיד, הגוף המפקח יום-יום על עבודת רשויות השלטון. זה תפקידה על-פי השיטה הקונסטיטוציונית שלנו. ואין לי ספק, שגם הרמטכ"ל וגם מפכ"ל המשטרה וגם נגיד בנק ישראל וגם כל בעלי התפקידים האחרים, שציינתי אותם חבר הכנסת אדרי, יעמדו בכיקורת הזאת גם בעתיד. אבל להתנות את המינוי שלהם בתהליך כזה של hearing בוועדת כנסת, כפי שזה בארצות-הברית — אני הייתי נוהג מאוד מאוד בעניין זה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע שאנחנו נסיר את ההצעה הזאת של חבר הכנסת אדרי, מפני שיש עמה, כפי שציינתי, סכנות אמיתיות לתהליך השלטוני כאשר אנו נמצאים במדינת ישראל, במסגרת הקונסטיטוציונית שלנו. אני חושב שההצעה — — —

אלי דיין (העבודה):
למה? למה?

שמעון שטרית (העבודה):
למה? זו הצעה טובה מאוד. זה קיים בארצות-הברית.

שר המשטרה ר' מילוא:
חבר הכנסת שטרית, אתה רשאי, מטעמים כאלה או אחרים, להצביע לפי תפיסתך. אני הסברתי פה למה יגרום התהליך הזה, לדעתי, התהליך הזה יגרום לפוליטיזציה מובהקת של מינויים, שאסור להם להיות עם נגיעה פוליטית כלשהי, ושעבר לא היתה בהם, לשמחתנו הרבה, נגיעה פוליטית — לא במינויים של מפכ"לים של המשטרה, לא של רמטכ"לים; לא היתה, לדעתי, תפקידים כאלה לא צריכים להיות בשום אופן במסגרת כזאת. צריך להפריד בין הרשות הביצועית ובין הרשות המחוקקת, וצריך מבחינה זו לעשות כל מה שצריך כדי שהתפקידים הבכירים במינהל הציבורי יהיו תפקידים, שלא ניתנים בשום צורה שהיא למעורבות של הדרג המפקח, הכנסת, אלא לאחר שהם מתמנים וכאשר הם מבצעים את תפקידיהם, ועל-פי הדרך שבה הם יבצעו את התפקידים.

אני רוצה לברך מעל הכמה הזאת גם את משטרת ישראל וגם את שירותי הביטחון על העבודה המצוינת שהם עשו — ועוד יתברר בעתיד עד כמה היא היתה מצוינת, למרות הקשיים שהיו — כדי לאתר את הרוצחים שרצחו את החיילים

מפכ"ל המשטרה, הרמטכ"ל, הממונה על שירותי הביטחון, ראש המוסד, נגיד בנק ישראל, היועץ המשפטי לממשלה, מנכ"ל רשות החברות ומנכ"ל רשות השידור — יצטרכו לעבור ועדה של הכנסת או פורום כלשהו של חברי הכנסת לפני מינויים, היא מרשם ברוק לפוליטיזציה של המינויים שמדובר עליהם בהצעת החוק. ויש בכך סכנה גדולה ביותר.

אני יכול רק להתייחס למינוי שאולי הוא קרוב אלי, כי אני עובד בתחום הזה יום-יום — מפכ"ל המשטרה. אם אנחנו נצטרך להעביר מועמד למפכ"ל דרך ועדת כנסת, או דרך איזה פורום של חברי הכנסת לצורך מינויו, אני כבר מתאר לי איזו ויה-דולרוזה, איזה נתיב יסורים, יצטרך אותו מועמד לעבור, כאשר השיקולים של חברי הכנסת לא תמיד יהיו שיקולים מקצועיים, לא תמיד יהיו ענייניים. ואם ניקח, אחורנית, את מינוי כל המפכ"לים של המשטרה, אינני חושב שעלה אי-פעם איזה טיעון שהוא, או היתה אי-פעם איזו טענה שהיא, שמישהו מהמפכ"לים של משטרת ישראל מונה מתוך שיקולים פוליטיים כאלה או אחרים; לא היתה אף פעם אחת, לא בתקופת שלטון המערך ולא בתקופת שלטון הליכוד. תמיד דאגו שהנושא הזה יהיה מעל ומעבר לכל מעורבות פוליטית ולכל שיקול פוליטי.

אקח לדוגמה את תפקיד הרמטכ"ל, שמצוין בהצעת החוק. אנחנו טרחנו תמיד להרחיק את הנושא של צה"ל ממסגרת של שיקולים פוליטיים כאלה או אחרים. השיטה הזאת תחריב בהכרח לתוך המערכת של המינויים גם שיקולים פוליטיים, גם התנגדויות פוליטיות.

אני יכול לומר בנושא המפכ"ל, למשל, שהיינו עדים רק לפני שבוע למה שקרה פה, מעל דוכן הכנסת, כאשר אחד מחברי הכנסת חשף מידע בתחום רגיש מאוד, והאשים אחר-כך בציבור את המפכ"ל על זה שהוא ביקר אותו. בצדק, על הדבר שהוא עשה כאן, במליאת הכנסת.

אלי דיין (העבודה):
יושב-ראש הכנסת אמר — — —

שר המשטרה ר' מילוא:
גם זה בעיני לא היה במקומו, כי הנושא היה רגיש מאוד. אני חושב שאסור לנו ללכת בדרך זו.

אני רוצה לומר בהקשר זה כמה מלים נוספות. אני יכול היום לומר לכנסת, בקשר לאותו ויכוח, לאותה בעיה שעלתה כאן בשבוע שעבר — והיום היא עוד אמורה להידון בכנסת בשלב מאוחר יותר במסגרת ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת זאבי ושל חבר הכנסת גמליאל, ונדמה לי שיש הצעה נוספת בעניין זה של הפרסום שהיה בשבוע שעבר, שהיה לדעתי, פרסום חמור, שמקשה ושנעשה בניגוד לצו איסור פרסום. אני יכול לומר היום, שבתוך שעות ספורות אמור להתפרסם המידע על כך, שנתפסו הרוצחים שרצחו את שלושת החיילים ברמות-מנשה, בבסיס שלידי קיבוץ גלעד, והפרטים יימסרו על-ידי מפכ"ל המשטרה, שימסור את הדברים האלה בפומבי — — —

אלי דיין (העבודה):
מי ביצע את המעשה?

שר המשטרה ר' מילוא:
אני לא אכנס לפרטים האלה כרגע, כי בשלב זה עדיין נמצא בתוקפו הצו האוסר את הפרסום. אבל הדברים יתבררו עוד היום, בתוך שעות ספורות, מי הם אלה שביצעו את המעשה. אני רק יכול לומר, שכאשר דיבר כאן חבר הכנסת

— הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים; הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי —

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
 החוק לדיון מוקדם בוועדה — 20
 בעד ההצעה להסיר את הצעת
 החוק מסדר-היום — 14
 נמנעים — אין
 ההצעה להעביר את הצעת חוק פיקוח הכנסת
 על מינויים לתפקידים בכירים,
 התשנ"ב—1992, לדיון מוקדם בוועדת
 החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כרוב של 20, נגד 14, הועברה הצעתו של חבר הכנסת אורי לוועדת החוקה, חוק ומשפט. האם יש מישהו שדורש ועדה אחרת?

חיים קורפו (הליכוד):
 יש בקשה לוועדת הכספים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
 אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אנוס על-פי התקנון — הצעת החוק תועבר לוועדת הכנסת, שתקבע את הוועדה שאליה תועבר הצעת החוק של חבר הכנסת רפאל אורי.

אני מודה לשר, אם לא על עמדתו, לפחות על האינפורמציה החשובה שמסר לנו.

י. הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב—1992 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בישראל, בטרם קום המדינה, ועד העשור האחרון, היתה החקלאות מרכיב באפוס הלאומי-החלוצי, האיכר ואיש ההתיישבות העובדת כמושב ובקיבוץ זכו לתמיכה ולעידוד מצד הממשלה, שראתה צורך לאומי-חברתי לעודד ולהכתיח את החקלאות כאחד מענפי היסוד של המשק. ואין זה מקרה, שבסמל הפלמ"ח שיבולים וחורב המכטאות את הרגשת העם, שביטחון וחקלאות משלימים זה את זה.

עם קום המדינה, ובשנות העלייה ההמונית, קלטת החקלאות רכבות עולים חדשים. קמו הרבה מושבים, כפרי עבודה וקיבוצים בכל אזורי הארץ, וההכרה שהתלם שהמחשבה חורשת מעצב את גבולות המדינה היתה נחלת העם.

בזכות עמל כפיהם של רכבות העולים שהפכו חקלאים, מדיניות הממשלה, שעודדה את החקלאות, ואנשי המדע ממכון-וולקני, הגיע החקלאי בישראל להישגים מרשימים הן בכמות המוצרים והן באיכותם. החקלאות, שסיפקה לאוכלוסייה את הירקות, הפירות, הביצים, החלב, בשר עוף לשוק הפנימי, היתה גם גורם רציני בייצוא. היא כבשה שווקים בכל מדינות אירופה כמעט ועמדה בתחרות עם מדינות שבהן קיימת חקלאות מושרשת.

לראובנו, החקלאות נתונה כיום במשבר חמור. תחילתו לפני שנים מספר, כאשר האינפלציה המטרופת הגיעה

כרמות-מנשה. אני מקווה שאנחנו נוכל בעתיד למנוע מעשים שכאלה על-ידי נקיטת כל האמצעים הדרושים, וגם נקיטת אמצעים חמורים מאוד, על-פי הדין, נגד אלה שביצעו את המעשה.

כפי שצינתי, אני לא אכנס בשלב זה לפרטים לגבי המבצעים, הנושא עדיין לא הותר לפרסום, אם כי הנושא כבר נמצא בבית-המשפט. כבר יש בקשה מבית-המשפט לבטל את איסור הפרסום. ברגע שהבקשה הזאת תאושר, תמסור המשטרה לציבור את כל הפרטים. כשיחברו הפרטים, בהחלט יתברר גם שהמשטרה ושירותי הביטחון ראויים בנושא זה להערכה רבה מאוד על העבודה המצוינת שהם עשו. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת אורי, אתה יכול להשיב, אם אתה רוצה, או שיוגש ישר להצבעה. אני מבין שאנחנו ניגש ישר להצבעה. אדוני השר, אודה לך אם תשב כדי שאוכל לגשת להצבעה. אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת אורי, הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים. הוא מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואילו השר רוני מילוא, שאומנם אינו בעד החוק אבל היה איש בשורה, מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. נא להצביע, הצבעה מס' 5.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תציע זאת אחרי ההצבעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני קורא ליושב-ראש ועדת הכלכלה, אשר תביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי. חברי הכנסת, אבקש שקט. מי שהתרגשות גוברת עליו ורוצה לדבר, יצא מן האולם, כאן מתקיים דיון מסודר.

בבקשה, יושב-ראש ועדת הכלכלה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אמזולניו.

שושנה ארבל-אמזולניו (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבדת להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב—1992.

כרוב המדינות במערב וכמזרח, גם המתועשות ביותר, שאחזו החקלאים באוכלוסייה הכללית בהן נמצא בירידה מתמדת, וזכה החקלאות ליחס מועדף על-ידי הממשלות, ולא חשוב הרכבן: שמרניות, ליברליות או סוציאליסטיות. בארצות-הברית, הנושאת את הדגל של השוק החופשי, החקלאות ממשיכה להיות מסובסדת. יפן, שהגיעה לשיא הטכנולוגיה בתעשייה, דואגת להבטיח רמת הכנסה הוגנת. במדינות אלה ובאירופה היחס לחקלאים איננו מושתת אך ורק על חישובים כלכליים, ומתוך שיקולים לאומיים-חברתיים נהנית החקלאות מגישה אוהדת ותומכת.

ואגודות המושבים, וכמורכב את הסתכנותם של חלק מהמשקים החקלאיים במושבות בגלל ריבית הנשך שהיתה במחצית שנות ה־80.

עם כניסת החוק לתוקף יוקפאו כל החובות שנוצרו בשנת המשבר עד 1987 וההליכים לגבייתם. ימונה משקם להסדר החוב, והוא יהיה אדם הכשיר להיות שופט מחוזי. המשקם יקבע את גובה החוב הבסיסי, שממנו יפחית 20% בגין ריבית הנשך וכן סכום נוסף, שלא יעלה על 10% מהחוב, אם קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת. המשקם יקבע את פריסת החוב, בהתאם לכוחו החוזר, על פני תקופה שלא תעלה על 17 שנים וחצי, בריבית של עלות גיוס ההון ובתוספת 20% מהריבית כעמלה.

כמורכב, הוקנתה למשקם סמכות בחוק להורות על מימוש נכסים של החייבים לצורך פירעון החוב — שימולב — כאשר ניתנת העדפה למימוש נכסים לא-חקלאיים על פני מימוש נכסים חקלאיים וגורמי ייצור.

למרות היתרון הגדול שיש לדיון בפני המשקם ולטיפולו, ניתנה בחוק בידה לכל חקלאי חייב שלא להתדיין בפני המשקם ולהתדיין בפני בית-המשפט המתאים שלא על-פי חוק זה.

החוק מתייחס בעיקר לחקלאים במושבים ובחקלאות הפרטית. עם זאת, נכללו במסגרת החוק קיבוצים בגולן ובבקעת-הירדן, שהיו כלולים גם בהסדר המושבים.

יש להצטער על שהממשלה התנגדה לכלול במסגרת חוק זה 29 קיבוצים צעירים, שרובם יושבים בערבה, בספר ובקו העימות. בהסכמה כללית נכללו בחוק רק שלושה קיבוצים מתוך קיבוצים אלה.

עלי לציין, שהחוק כולל הוראות בדבר הגבלת הסכום שבו יחויבו חברי המושבים והחקלאים הפרטיים עקב ערבותם לחובות האגודות וארגוני הקניות. ערבויות אלה נכללו בתוך ערבויות הסדרן המפורסמות, שעליהן אילצו לעתים קרובות את חברי המושבים לחתום, כאשר לא ידעו על מה הם חותמים.

רצוני להדגיש, כי החוק פותר את הבעיה של הקיבוצים השותפים עם המושבים בתאידים ובמפעלים אזוריים, אשר היו נאלצים, לולא החוק, לשאת גם בחובות המושבים.

עם אישור החוק בכנסת, רצוני לפנות לממשלה, ובמיוחד לשני השרים המופקדים על ביצוע החוק, והם שר האוצר ושר החקלאות, וכן לשר המשפטים, לפעול במשותף לביצוע החוק ולהתחיל מייד בהתקנת התקנות ובהליכים למינוי המשקמים.

אין ספק שיש צורך בפעולה המהירה לשיקום המגזר החקלאי, למציאת מסגרות מתאימות לפעילות, למתן אשראי וליצירת אפשרויות לפיתוח המשק החקלאי ולקיומו לטובת המדינה כולה.

רצוני להודות מקרב לב להבר הכנסת גל — היושב כעת בדריכות גדולה מאוד ובמתח עד לאישורו של החוק — על יוזמתו הברוכה ועל העבודה המאומצת שהשקיע יומם ולילה בהכנת החוק.

לבסוף, רצוני להודות ליועץ המשפטי של ועדת הכלכלה, מר צבי ענבר, שליווה את הוועדה בעבודתה המתמשכת והשקיע עבודה אדירה בכנסת בהכנת החוק ובניסוחו; וגם לגברת תמר צרפתי, שעסקה כמעט יומיים בהכנתו של החוק יחד עם צבי ענבר ובהדפסתו. כן רצוני להודות להרבה מאוד אנשים שסייעו לוועדה בהכנת החוק. תודתי נתונה בשם חברי הוועדה לכל אלה שסייעו לנו בעבודתנו.

ל־50%, ולאחר מכן נחתה על החקלאים מכת הריבית הרצחנית. התוצאה היתה הצטברות של חובות, שגדלו מדי חודש בחודשו. גורם נוסף למשבר הוא העסקות הבלתי-אחריות שנעשו על-ידי ארגוני הקניות שהסתכנו בחובות, ועקרון הערכות ההדדית, אחת מאבני היסוד של תנועת המושבים, שהעמים חובות נוספים על שכמם של חברי המושבים, וכך הלך החוב וגדל. רוב-רובם של חברי המושבים לא יכלו לעמוד בפירעון החובות לבנקים. המשבר החמיר עוד יותר, עד כדי סכנה של התמוטטות המשק המשפחתי.

מצב זה הביא את הגורמים השונים להכרה, שיש למצוא פתרון לבעיה. כדי למנוע הרס מוחלט של המשק ונטישת המושב. כל ההסדרים שנקבעו והוועדות שהוקמו — לא עלה בידם לשחרר את המושבים מחנק החובות, והתוצאה מכך — חביעות משפטיות, עיקולים וסכנה למאסר של אלה שלא היה באפשרותם לעמוד בתנאי תשלום החובות לבנקים; חוסר היכולת להגיע להסדר מוסכם על מחיקת חלק מהחוב, פריסתו לתקופה ארוכה ובריבית סבירה, כדי לאפשר לחקלאי להתקיים בכבוד מעמלו.

ממשלת ישראל החליטה לפני כחמש שנים שעליה לפתור את בעיית חובות המשק המשפחתי החקלאי, והקימה מינהלת, שפעלה ארבע שנים, והתוצאות שואפות לאפס.

לפני כשנה יזם חבר הכנסת גדליה גל, יחד עם חבר הכנסת עובדיה עלי, הצעת חוק, שאליה הצטרפו 58 חברי כנסת. הצעה זאת אכן הובאה לקריאה מוקדמת בכנסת, ולקריאה ראשונה. לאחר דיונים בוועדת הכלכלה, ואני מחבבת היום להביא אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ועדת הכלכלה קיימה ישיבות רבות בהשתתפות הגורמים השונים: מומחים, נציגי התנועות ההתיישבותיות והחקלאיות. ויש להצטער על כך שעל אף הבקשות החוזרות ונשנות מנציגי הממשלה ומנציגי הבנקים לא זכתה הוועדה לשיתוף פעולה מצדם, אף שהממשלה והבנקים אמרו בוועדה, כי ללא חקיקה לא ניתן יהיה לפתור את בעיית החובות.

בקשתה של ועדת הכלכלה מהבנקים להמציא לה נתונים על היקף החובות לא נענתה, והבנקים סירבו למסור פרטים כאשר להיקף החובות ולשיעורי החובות האבודים, כפי שהם רואים אותם.

על אף כל זאת, המשיכה ועדת הכלכלה בדיוניה לגיבוש הצעת החוק ולהכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נציגי החקלאים שהופיעו בוועדת הכלכלה העלו בפניה תמונת מצב קשה ביותר.

חבר הכנסת גרופר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כל הקבוצה הזאת כספסלים האחוריים של המערך, אתם מפריעים לדיון. חבר הכנסת זיסמן, לא יעזרו לך בהסתייגות שאתה תעלה עוד מעט.

שושנה ארבל-אלמוזלני (יו"ר ועדת הכלכלה):

נציגי החקלאים שהופיעו בוועדת הכלכלה העלו בפניה תמונת מצב קשה ביותר. רבים מהם טענו, כי אף שחתמו על הסדר המושבים על-פי ועדת-ריבד, לא יכלו לעמוד בתנאי ההחזר שקיבלו על עצמם במסגרתו. הם מסרו, שהחובות תפחו במשך השנים בגלל ריבית והצמדה בשיעור שאין ביכולת אף אחד לעמוד בו.

חבר הכנסת, החוק נועד להחיר את התסכולות הכלכלית והארגונית שנוצרה כתוצאה מקריסת מרבית ארגוני הקניות

חגי מירום (העבודה):

שר האוצר לא מצא אפילו לנחון לבוא לכאן, אל הכנסת, כדי לומר את השגותיו, בין שהוא אוהב את החוק הזה ובין שהוא אינו אוהב אותו. זה חלק מהתנהגות של ממשלה שמפקירה את ענייני המדינה. אני מצדד בחוק, ועוד רגע אומר גם מדוע אני מצדד בו, אבל אני חושב שהיה מקום לשלוח לכאן את השר.

הדבר השני — אני הסתייגתי לשם החוק, מפני שהחוק נקרא "חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי", והוא אינו כולל את כל המגזר החקלאי, אלא רק חלק ממנו.

אני מוכרח לציין לשבחו של חבר הכנסת גדליהו גל, שהוא היה הוגן מספיק בעבר והציע להגיש חקיקה משותפת ביחד עם התנועה הקיבוצית, אך פנייתו לא נענתה, ועל כן הוא הגיש את הצעת החוק הזאת. מאוחר יותר נודע והתברר לקברניטי התנועה הקיבוצית, כי ההסדר, המכונה "הסדר הקיבוצים", לא יוכל להוציא את התנועה הקיבוצית מן המצב הכלכלי שבו היא שרויה. על כן חשבתיו בעבר, אני חושב היום וגם אחשוב בעתיד, שאותה חקיקה, עם אותם פרמטרים, תהיה ראויה גם למגזר הקיבוצי, שאם לא כן, יהיה המגזר החקלאי הקיבוצי בעמדת נחיתות לעומת המגזר החקלאי המשפחתי.

חברי הכנסת, החוק הזה הוא תוצאה של עיקולים, של עיקולי כספים וזכויות של חברי מושבים בכנסים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

כי אתה לא יודע כמה ביליתי במגן-שואל, בתענוכים, כדי להוציא אותם מידי המעקלים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מודיע לכם, שאם יתחיל ויכוח כזה, אנעל את הישיבה ולא יהיה דיון בחוק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אנחנו רוצים לעזור למושבים, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, אני מבקש ממך, תירגע. היו לך ימים קשים. אני מבקש ממך.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת רובי ריבלין, אני מציע לך, ראשית, לאפשר לי לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לסיים לדבר.

חגי מירום (העבודה):

את זה אני אומר לך באופן חברי. אחר-כך הייתי נותן לך עוד כמה עצות חבריות, אבל כיוון שאני רוצה להיות חברי, לא אייעץ לך אותן עכשיו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

טוב.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר כאן, שבשנה האחרונה היתה התנפלות מטורפת של הבנקים לעבר המושבים, ובמיוחד כגולן, בבקעה, בתענוכים ובכל מיני מקומות שבהם אנשים נאבקים ממילא את המאבק הכלכלי ואת מאבק חייהם על הגבולות.

אדוני היושב-ראש, להצעת החוק יש הסתייגויות. אני מבקשת מהמסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם, אם הם רוצים בכך, אבל אם אפשר לבקש, רצוי שדברי ההנמקה יהיו מרוכזים, על כל הסעיפים ביחד. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו לקריאה שנייה ולדיון בהסתייגויות. כפי שאמרה יושבת-ראש הוועדה, יש פה, כלשון העם, "בוכטה" של הסתייגויות, ואני מקווה שנעשה את זה מהר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, אדוני סגן השר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני רוצה לקרוא את כל ההסתייגויות של האוצר ושל

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה תגיע מייד. אנחנו הולכים לפי הסדר. אני קורא קודם כול לחבר הכנסת חגי מירום, שיש לו הסתייגות אחת, ולכן אין בעיה. אני מבקש באמת מכולם שינמקו את ההסתייגויות בכת אחת. בבקשה, חבר הכנסת מירום.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, כדי שהתהליך יהיה מהיר ויעיל, אני מבקש שיהיה שקט, ואם מישו מוכרח לדבר, יש מזנון, יש פרודורים וכל מיני מתקנים אחרים, לא כאן. בבקשה, חבר הכנסת מירום.

חגי מירום (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חוק רציני עומד לעבור כאן היום בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, חוק שיש לו משמעות כספית כבדה ביותר לאוצר המדינה, ושר האוצר בכבודו ובעצמו אינו חושב שהוא צריך לבוא וליטול עמנו חלק בדיון כאן.

מיכאל בר-זהר (העבודה):

זה מפתיע אותך?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורו וחברת הכנסת דורון, אם אתם רוצים לשוחח, לא כאן.

פסח גרופר (המפלגה הליברלית החדשה):

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת פייסי גרופר, אתה לא תהלך עלי אימים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אתם מפריעים לדיון. אני אפסיק אותך, ואז לא יהיה רווח לאיש. בבקשה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

חגי מירום (העבודה):

אשר על כן, חבר הכנסת פורז, בתוך טירוף המערכות שאנחנו מצויים בו ובהעדר ניהול ענייני החקלאות במדינת ישראל, ולאור הנורמה של "תפוס ככל יכולתך" גם כלפי חקלאים, כנראה, אין מנוס מחקיקה כזאת, שהיא בבסיסה חקיקה בלתי רצויה, אבל היא חקיקה נדרשת, שכן מוכרחים להציל את הסקטור החקלאי במקומות הללו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כתנאי שנותנים גם לי.

חגי מירום (העבודה):

אתה יודע לקחת לבר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כתנאי שכל אזור זכאי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צוקר, אתה תעשה אתי חסד בכך שזאת תהיה קריאת הביניים האחרונה שלך בדיון הזה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, יש מי שבאים חשבון עם מחוקקי החוק הזה, בטענה שהם שמו כביכול את ידם בצורה חסרת אחריות ובלתי מרוסנת על קופת המדינה, ויש אף כאלה המכריזים שמדובר פה בייחודיים למושבים.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):
בדיוק כך.

חגי מירום (העבודה):

אני מבקש ממך, חבר הכנסת פורז, לבחון, לבדוק וללמוד את כללי Twelve Chapter בחוקה האמריקנית, שבאו על מנת להסדיר דברים מעין אלה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

חגי מירום (העבודה):

עזוב את זה. אתה יודע שיש פה צרות פוליטיות, שלא כולם מאושרים מהן, לרבות החווה של אריק שרון.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני צריך לשלם כסף לאריק שרון בשביל — — —

חגי מירום (העבודה):

כשאין ברירה, כדי להציל את תנועת המושבים כולה, הפרוסה אתה יודע מאין בצפון ועד לאן בדרום, כשהאפשרות היחידה שנתרת היא לראות את כל האזרות כבים במקומות האלה, אין מנוס מלתוק את החוק הזה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מירום, אתה צריך לסיים.

חגי מירום (העבודה):

ואני אומר כאן, שזה לא חוק שצריכים להיות מאושרים

ממנו, זה חוק של אין ברירה, ובטירוף הממשלתי הזה של המערכות אין אלא לחוקק אותו.

ואני רוצה להגיד פה מלה אחרונה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, יש לך יותר הסתייגויות מאשר לכל החברים האלה יחד, אל תבזבז את התחמושת שלך.

חגי מירום (העבודה):

מלה אחרונה אני רוצה להגיד כאן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא, חבר הכנסת דרי צוקר, עשה עמדי חסד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה רק לאריק שרון נותנים כסף? גם לדוד לוי צריך לתת קצת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כבר שאלת את השאלה הזאת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, לא, זו הפעם הראשונה.

חגי מירום (העבודה):

אחרי זה אתה תבוא לאנשי ההתיישבות ותספר להם במערכת הבחירות כמה אתה רואה להם?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, חבר הכנסת מירום, אני מבקש ממך שתסיים.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר מלה אחרונה. בטירוף הזה של המערכות נצטרך היום לחמוק כאן בהצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, אבל זה אינו מושלם, ואנחנו נצטרך להשלים את העניין בחקיקה משלימה, שתיקרא: חוק ההסדרים במגזר החקלאי הקיבוצי, ותגאל גם את התנועה הקיבוצית מהמצב הנורא שאליו נקלעה החקלאות שלנו. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת זיסמן, שיש לו הסתייגות אחת. אני מבקש מהחברים בקשה שהיא גם דרישה. אם יהיה פה רעש, אני אפסיק את הדיון, ולא יהיה דיון ולא יהיה חוק היום. לא אהסס לעשות זאת. בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני תומך בחוק. השתתפתי בישיבות רבות, ואני חושב שהחוק הזה הוא חיוני, כסייע לאחד המגזרים החשובים בחברה הישראלית, שנפגעו בעיקר בגלל שגיאות ממלכתיות חמורות ביותר.

לי היתה הסתייגות אחת לשם החוק. אני רוצה להוריד את המלה "משפחתי" משם החוק, אבל אם הדבר הזה יכול לפגוע בתהליך קבלת החוק היום בכנסת, אני מוכן להוריד את ההסתייגות, כי אני תומך בחוק ואני מקווה שהוא יתקבל היום ויסייע לחקלאים, ובעיקר לחברי המושבים בישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (העבודה):
אני מוותרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת סולודר מוותרת. מי ייתן וכולם ילכו בדרכך. חבר הכנסת ריבלין, בבקשה. אתה רוצה לדבר או שאתה רוצה לצעוק קריאות כיניים?

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני כבר בא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש לך הסתייגות אחת.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, אנחנו בפריימריס; אתה כבר אחרי. תן לנו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

ההבדל ביני לביןך הוא, שאני אומר דברים לפני הפריימריס וגם אחרי הפריימריס. אתה מבין, אין אצלי הבדל.

אדוני היושב-ראש, חברות הכנסת וחברי הכנסת, אני יחד עם 56 חברי כנסת, חתמנו על הצעת החוק וליוונו אותה בארבע הקריאות. גם עתה כמו אז, כאשר טיפלנו בחוק לפרטיו ועבדה ועמלה אותה ועדה להסדר חובות המושבים, וראינו שקצרה ידה מהושע; כאשר כל בוקר התבשרנו על אומללים הנאלצים היום, על לא עוול בכפם, לעמוד במצב שהם לא יכולים לעמוד בו — אין זה דבר שהם מבקשים לקחת להם על חשבון אחרים, אלא הם מתבקשים להחזיר דבר שאין להם, ועל לא עוול בכפם.

נכון, כל זה בגלל המושבים, בגלל ארגוני הקניות, בגלל השיטה, שיטה שלא הומצאה עליידי שר האוצר הזה וגם לא עליידי שר האוצר לשעבר וגם לא עליידי שרי האוצר מאז 1977. השיטה שהומצאה באה והפכה למה שהפכה חלוצים שהגיעו לארץ, שראו בציונות ייעוד, שראו בארץ-ישראל ייעוד, ולא חשוב מה השקפתם הפוליטית בתוך החברה הישראלית ובתוך הציונות. אנשים שראו בעמל כפיים דרך חיים, דרך להגשמת הציונות, שבו כמו ידיהם מושבים לתפארת, מגזר חקלאי לתפארת — נאלצו בגלל חטאים אלה או אחרים לראות את כל עמל כפיהם ומשא חייהם הולכים ויורדים לטמיון בגלל השיטה.

אני, איש הליכוד, חבר הכנסת רובי ריבלין, תומך בשתי ידי בהצלת המגזר החקלאי. אנחנו מחויבים לאשר את החוק הזה במהירות האפשרית, על מנת שלא נתבשר עוד הפעם, בכל בוקר, על איזה אומלל שבגלל העניין הזה קרה לו מה שקרה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מברך את חבר הכנסת גדליהו גל על אומץ לבו, על יכולתו להוביל אותנו כאשר כל אחד ואחד מאתנו טרוד בעשרות אלפי דברים, וברוכה אותה תנועה שיש לה אדם שמנהיג אותה, כמו גדליהו גל, ואני גאה לעזור לו. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת ריבלין. אני קורא לחבר הכנסת אברהם שוחט — איננו באולם, בבקשה, חבר הכנסת שמעון שטרית.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות לדבר מכאן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה רוצה לדבר משם? בבקשה.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר כמשפטן, כמו שאמרתי בדיון בקריאה הראשונה, שאני תומך בחוק הזה, משום שזה למעשה חוק הבראה של מגזר יצרני, ולו היה חוק הבראת תאגידים כמו Chapter Eleven, או Chapter Twelve בארצות-הברית, לא היה צריך כלל לחוקק אותו, וכיוון שלא היה הסדר כזה, היה צורך לחוקק חוק מיוחד. לכן אינני רואה שום פסול, שום פגם, שום ליקוי בעצם הלגיטימיות שלו.

שנית, אני רוצה לברך את מי שיום את החוק ואת כל החברים שעזרו לו בכל השלבים, ובראשם את חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלנו, יושבת-ראש ועדת הכלכלה.

שלישית, אני רוצה לשאול: יש פה הסתייגויות של שר האוצר ושל שר המשפטים. למה לא יושב כאן שר המשפטים, או למה לא התעקש להיות כאן, כאשר את חוק הערבות הוא דחה? כנראה, לגבי חוק הערבות יש לו איזה אינטרס מיוחד. אולי הציבור ינסה לברר מה הוא אותו אינטרס. תודה רבה.

פסח גרופר (המפלגה הליברלית החדשה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת אורון, חברי הכנסת, כמה פעמים אני יכול לבקש שיהיה שקט? אני לא מבקש את זה בשביל עצמי. אני מבקש את זה למען הדיון. בבקשה, חבר הכנסת אורון, אתה ממק את כל ההסתייגויות שלך ביחד. יש לך ארבע הסתייגויות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש לי ארבע הסתייגויות. אני לא אנצל את כל הזמן, אבל אני מבקש מחברי הכנסת קצת סבלנות. הטלוויזיה כבר איננה באולם.

מיכאל בר-זהר (העבודה):

תפסיקו כבר להתייחס כל הזמן לטלוויזיה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת בר-זהר, אמרתי את הדברים כי חששתי שיגידו, שאני עולה לדבר כי יש טלוויזיה; אין טלוויזיה, ואני בכל זאת עולה לדבר.

מיכאל בר-זהר (העבודה):

אני מקבל את זה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני משוכנע שיש חובה לעשות הסדר חדש לפתרון בעיית המושבים. חבר הכנסת ריבלין, אני משוכנע שממשלה שלא מסוגלת לעשות הסדר כזה פושעת להתיישבות, פושעת לתפקידה היסודי, וגוררת אותנו לחקיקה, שיש לי אתה קושי גדול מאוד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

למה יש לך קושי? מה, הקיבוצים לא קיבלו כסף?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת יאיר לוי, אתה אפילו לא ראוי שאענה לך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני מזהיר אותך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אפשר גם כפעם השנייה. אתה רגיל לעשות את זה. אתה עושה את זה כל הזמן. זה תפקידך כיושב-ראש לסתום לנו את הפה. אתה לא תעשה את זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני לא אשפיל את עצמי להתווכח אתך כאן. אני מזהיר אותך, שאני לא אהסס להוציא אותך מהאולם. אני מציע לך בידידות, תשמור על השקט.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם עוד פעם אחת אשמע הערה כזאת — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה שנים ידוע, שהסדר המושבים הקודם, הסדר-ריבוי, לא עובד, ולא יכול היה לעבוד, כי לא היו בו המרכיבים העיקריים שבעטיים ניתן היה לעשות מה שצריך היה לעשות — לפתור את בעיית המגזר הזה בהתיישבות. כל מי שעסק בנושא ידע זאת. לא היה שר חקלאות אחד שלא הצהיר על כך. שר החקלאות האחרון, חבר הכנסת רפאל איתן, מייד כשכנס לתפקידו אמר: ההסדר לא טוב, אני אביא הסדר חדש — והוא לא הצליח להביא הסדר חדש.

לפני ועדת הכספים הופיעו עשרות פעמים רכזי מינהלת ההסדר, שרי חקלאות, מנכ"לים, ואמרו: צריך להסדיר את העניין. זאת הסיבה היחידה, חבר הכנסת פורז, לכן שאני מצביע בעד החוק. הממשלה, חובתה היתה לפתור מצוקה נוראית של אלפי משפחות, שיושבות היכן שהן יושבות, לא משום שיש להם שם תנאים ערופים, או שבחרו להיכנס לקופתה של המדינה — אלא בשל נסיבות, שבגלל קוצר הזמן אינני רוצה לפרט אותן, הביאו אותם למצב שבו הם נמצאים.

יש בי מצוקה נוספת, וידידי חבר הכנסת גדליה גל יודע אותה מצוין. אני פוחד מאוד מאוד שזה לא יעבוד. זה לא יעבוד, כי גם עכשיו הממשלה בעצם לא נכנסת לעניין. גם היום הבנקים מחפשים דרך לטפס את ההסדר, כזה או אחר, ולכן יש סכנה שהחוק הזה, כמו חוקים נוספים, בסופו של דבר לא יעבוד.

אני אמתוך בחוק כלב כבד. אני חושב, שאם הממשלה לא תצא מייד מהפוזיציה של התנגדות לחוק ולמה שיש בתוכו, ותיכנס ליישום פחות-אריזתר לפי הפרמטרים המופיעים בו, ולהתקנת תקנות שיאפשרו להפעיל אותו — יש סכנה שנהחוק חוק, ומישהו מהאנשים היושבים ביציעים יחשוב במשך שבעות מספר שיש פתרון, ונימצא במצב של חוק המשכנתאות, נימצא בהצב של חוק עיירות הפיתוח, של חוק חיילים משוחררים, ורשימה ארוכה. לכן, בואו לא נתחרה בינינו, בוודאי לא אתי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

למה לא חשבת כך כשהיה העניין עם הקיבוצים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ריבלין, אני מעריך אותך יותר מדי בשביל לא לענות על מה שאחא אומר. עכשיו אני אענה ואקח את כל זמן ההסתייגות העומד לרשותי.

בראשית דברי אמרתי, שחייב היה להיות הסדר מושבים. לי אישית היה גם חלק בהסדר המושבים הראשון. אני אומר גם היום: חייב להיות הסדר מושבים במרכיבים העיקריים שמופיעים פה, והם טובים מהסדר הקיבוצים. שנתיים אני נאבק בתנועתי נגד עמדתו של חבר הכנסת חגי מירוס, שהקיבוצים לא צריכים להיכנס לחוק, מנימוקים השמורים עמי, ואני לא אפרט אותם פה. לכן, אל תטיח בפני את ההאשמה, כאילו אני אומר את מה שאני אומר מתוך איזה נימוק שקשור לקיבוצים. אני אומר את מה שאני אומר —

חגי מירוס (העבודה):

חבר הכנסת אורון היה גם נגד ההסדר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— מתוך הנמקה של איש התיישבות, שיודע מה המשמעות של העדר הסדר לגבי מחצית ההתיישבות, ואני חושש מאוד שהמשך המצב של העדר הסדר ממוטט את כל המערכת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש לשאול שאלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם היושב-ראש יסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אין שאלות ואין שום דבר. אתה מתייחס להסתייגות שלך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ריבלין, יכול להיות שעכשיו תשתכנע עוד יותר ממה שאמרתי. אני הגשתי הסתייגות אחת לחוק, אם כי רשומות פה ארבע הסתייגויות. שלוש הראשונות הן בשביל להגיד את מה שאמרתי עכשיו, אבל הסתייגות אחת הגשתי מתוך כוונה שיצביעו עליה ומתוך תקווה שהיא תתקבל. ההסתייגות היא לסעיף 32 בחוק. זה הסעיף היחיד שעוסק בנקודת המפגש בין קיבוצים למושבים. היה יו"כ קשה בוועדה, בעיקר עם אנשי האוצר, על טענה שהקיבוצים לא צריכים ליהנות מהחוק הזה, להוציא קיבוצי רמת-הגולן והבקעה, שהיו גם בהסדר המושבים הקודם. אבל, הם גם לא צריכים להינזק ממנו. הם יכולים להינזק ממנו בשתי דרכים: ישירות ובתאגידים משותפים, כאשר יימחקו חובות המושבים, ובעצם החוב שיישאר בתאגיד מוטל על מי שנשאר בו. קרי על הקיבוצים. והתקבל סעיף, בשיתוף פעולה מלא עם חבר הכנסת גל, שקבע שחוק כזה לא יושט על מי שנשאר בתאגיד.

יש פה הסתייגות של האוצר, המבקש למחוק את זה, ומשמעות העניין היא שחוב של מאות מיליוני שקלים יוטל על הקיבוצים בגין חובות המושבים.

לסעיף 32 הגשתי הסתייגות, כי נשמעה טענה כזאת בדיוני הוועדה על-ידי מי מאנשי האוצר, כדי למנוע כל ספק שתאגיד, שבאיוה שלב שהוא נפרע חוב המושבים בתוכו בגין חוב, אותו חוב לא יחושב פעמיים, חס וחלילה, אלא החוב הזה יורד בתוך ההסדר. ומי שפחד שמא יש מי מהתאגידים שמנסה לקבל פעם נוספת משהו בגין חוב, שהם טוענים שאף פעם אחת לא פוצו בו, אבל מישהו אומר שאולי כן פוצו בו — העניין ייבדק, וזה יופיע בחוק, שמי שפוצה פעם אחת לא יפוצה פעם שנייה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה לגבי טענת הייחודיים?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
זה רק הדתיים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לטענת הייחודיים אין שום קשר, ולא במקרה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אתה שאלת שאלה, יש לו זמן להשיב. אם הוא רוצה, שהוא ישיב לך, אבל אין לו זמן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא במקרה אמרתי מה שאמרתי פה על תנועת המושבים ועל המשק המשפחתי המאורגן. כל מה שיש פה בנוסף, אני לא רואה עצמי אחראי להגן עליו ואינני מגן עליו. אילו הייתי מעורב בחוק באופן אחר — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר להגן עליו?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת צוקר, לי קשה מאוד להגן עליו, אבל הקושי הזה לא מביא אותי להצביע נגד החוק כולו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, מ-20 מיליון ומטה זה ייחודיים, ומעל 20 מיליון שקלים זה לא ייחודיים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן שר האוצר, לא בדרך. תעלה על דרך המלך ותשיב מעל הדוכן. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, צר לי מאוד שיש הצעת חוק שכולם התגייסו לקראתה — חוק ביטוח בריאות ממלכתי — שזו למעשה הצעת חוק דקלרטיבית מאוד, שהרי היתה בקריאה ראשונה, ואינני רואה שיש לה סיכויים רבים לעבור בקריאה שנייה ושלישית, והיא גם לא עולה הרבה כסף לאוצר. לפי דעתי, בכל אופן הכול יחסי — ואילו כאן, כשמדובר בהצעות חוק אופרטיביות מאוד בקריאה שנייה ושלישית, לא מוצאים לנכון לבוא להגן על הקופה. בכל אופן, יש לי כאן איזו מגילת אסתר שאני רוצה לקרוא, ואני מודה לך — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
רואים אותך כנציג ש"ס.

קריאה:

יאיר, אל תפריע.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני במקומך לא הייתי מדבר. אין צורך לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אתה רוצה לשאול את סגן השר שאלה?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
חבר הכנסת יאיר לוי צודק, זאת השיטה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ביטון, יש לי בקשה אליך: אל תהיה מליץ יושר של איש. אתה תלחם על דרכיך. שב, אחרי שסגן השר יגמור, אני אאפשר לך לשאול אותו שאלה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, שאפשרת לי לקרוא את כל ההסתייגויות — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
מה לקרוא?

סגן שר האוצר י' עזרן:

— גם של האוצר וגם של משרד המשפטים.

ובכן, לסעיף 1: אנו מתנגדים להכללת קיבוצים נוספים, שלא נכללו בהסדר-ריבד, בחוק המוצע. אוכלוסיית הטיפול של הסדר-ריבד כללה קיבוצים בבקעת-הירדן וברמת-הגולן בלבד, ולכן יש למחוק את המלים "ובמקומות נוספים" מפסקה (2) של הגדרת "אגודה חקלאית".

פסקה (2) תימחק וכן גם פסקה (3) של הגדרת "אגודה חקלאית". שמחילה את הוראת החוק גם על תאגידים שאינם קיבוצים או מושבים, ואנו מציעים להוציא תאגידים אלה מתחולת החוק. מכיוון שהם יותר קשורים לחעשייה, אומנם חקלאית.

בסעיף 1 אנחנו מתנגדים גם להגדרה המוצעת של "ארגון חקלאי" — אגודה שיתופית.

בהגדרת "חוב", שר האוצר מציע: אנו מתנגדים להכללת העמלה וההוצאות שגובה הבנק או כל נושא אחר בתוך הגדרת החוב שיטופל בחוק זה. העמלה וההוצאות מימנו את פעולותיו של הבנק בקשר עם ההלוואה, ואין לשלול ממנו את הזכות לגבות הוצאות אלה מן החייב.

שר המשפטים, בהסתייגות שלו בפסקה (3): במקום "הנובע" יבוא "הנובע במישרין", וההנמקה לכן היא, כי הגדרת החוב של חקלאי הנובע מפעילותו כחקלאי, להבדיל למשל מחובות שצבר בשל רכישת מכונות או נסיעה לחוץ-לארץ, אינה פשוטה, ולכן מוצע לקבוע כי החוק יחול רק על חובות הנובעים במישרין מעיסוקו כחקלאי.

הגדרת "חוב כולל": האוצר מסתייג, כפי שכבר הוסבר, ואנחנו מתנגדים להכללת תאגידים שאינם מושבים או קיבוצים בבקעה וברמת-הגולן בחוק המוצע, ולכן יש למחוק את ההתייחסות גם לחובם של תאגידים אלה מהגדרת החוב הכולל.

"יישובי קו העימות": אנחנו מתנגדים להגדרה של חבר הכנסת גל.

הגדרת "עלות הגיוס": עמדת האוצר היא, שאנו מתנגדים להגדרת "עלות הגיוס" המוצעת, אשר מתייחסת לריבית שבה התפרס החוב לאחר ההסדר. הגדרה זו מאפשרת לבנק הנושה לגבות עמלה בשיעור נמוך מדי ובלתי הוגן. לכן מוצע לקבוע כי עלות הגיוס תיקבע על-ידי החשב הכללי מפעם לפעם, לגופו של עניין, ובתוספת עמלה של 1%.

בהגדרת "תאגיד חקלאי": האוצר רוצה למחוק את ההגדרה של המציעים. אנו מתנגדים להכללת כל תאגיד נוסף במסגרת חוק זה ולכן מוצע למחוק גם את הגדרת "תאגיד חקלאי".

לסעיף 2 אין הסתייגויות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בסדר, אני מציע שתמשיך.

סגן שר האוצר י' עזרן:
לסעיפים 13 ו-14 אין הסתייגויות.

לסעיפים 15 — 24: אנו מתנגדים להליך המוצע בחוק להסדרת החוב, אשר אינו מפרט את כל אופן פעולתו של המשק ומשאיר עניינים רבים מדי בערפל ובלתי ברורים. לכן אנו מציעים, לטובת העניין, להחליף את הסעיפים 15 — 24 המוצעים בהסדר מפורט וברור יותר, לפי נוסח הסעיפים המוצע על-ידינו, כדי לקדם באמת את העניין הדורש קידום.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אתן לך אפשרות לשאול, אבל לאחר שסגן שר האוצר יגמור.

סגן שר האוצר י' עזרן:
סעיף 15 עוסק במחיקה לכל הגורמים החקלאיים, בשיעור של 20% לפחות. זאת, בלי לברוק אם הם יכולים לפרוע את חובם אם לא; אולי כן ואולי לא. מאחר שבהסכם שהושג בין החקלאים ובין הבנקים הוסכם על מחיקה בשיעור של 17.5%, מוצע לקבוע שיעור זה במקום השיעור המוצע של 20%.

כמ-רן מוצע לבטל את סמכותו של המשקם להגדיל את סכומי המחיקות עוד ב-10%. לפי דעתנו, אחרי שקיבל את כל הסמכויות הנרחבות האלה על 20%, אין שום סיבה להוסיף לו מרווח נוסף.

לסעיף 17: לפי המוצע, סכומי המחיקות לכלל החקלאים בשיעור של 20% מהחוב יוצמדו למדד בתוספת ריבית של 7%. מאחר שמדובר במחיקה כה גדולה, אין מקום להגדילה עוד על-ידי שערור וריבית בשיעור גבוה כל כך, כשהריבית הזאת כבר איננה כל כך ריאלית. לכן מוצע לבטל את סעיף קטן (ב) בעניין השערור. לא לחקן את שיעור הריבית לשיעור של 4%, שזו הריבית המקובלת היום.

אנחנו מתנגדים להסתייגות של חבר הכנסת גרופר בסעיף זה, סעיף 17.

לסעיף 19: לפי ההסכם שהושג בין הבנקים לבין החקלאים, החוק להסדר יפרס לתקופה של עד 20 שנה. לכן מוצע לקבוע גם בחוק, שתקופת הפריסה תהיה עד 20 שנה, כדי שהדברים יהיו מקבילים.

כמ-רן מוצע לקבוע, כי תוספת העמלה של עלות הגיוס תהיה בשיעור של 1%, ולא 20% מעלות הגיוס.

לסעיף 21: סעיף 21 לחוק המוצע מסמיך את המשקם להורות על מחיקת חוב נוספת בשיעור של 40% מהחוב, וזאת נוסף על מחיקה בשיעור של 20% שכבר נעשתה לכל החקלאים לפי החוק. לכן מוצע לקבוע, כי המחיקה הנוספת תהיה בשיעור של עד 20%, כך שסך כל המחיקה יגיע לסך מקסימלי כולל של 40% מהחוב.

לסעיף 24 אין הסתייגויות.

לסעיף 32: למחוק את הסעיף. לחלופין, הסעיף המוצע קובע למעשה מחיקת חובות מסיבית נוספת בתאגידים המשותפים למושבים ולקיבוצים, כמו למשל "תנובה" ו"המשכיר המרכזי". אני לא חושב שזו היתה כוונת המחוקק, חזר הכנסת גדליה גל, אשר בצדק, ואני מבין אותו, דואג לביסוסם של המושבים; אם כי אני לא יכול להסכים אתו

לסעיף 3: אדוני היושב-ראש, האוצר מתנגד לסעיף, ואנו מציעים לקבוע, כי שכרם של המשקמים ייקבע על-ידי שר האוצר, שהוא בעצם השר המופקד על נושא השכר בדרך כלל, ואין שום סיבה ושום נימוק לעשות חריג יוצא מן הכלל דווקא בתחום הזה של המשקם.

לסעיף 4 אין הסתייגויות.

לסעיף 5: אדוני היושב-ראש, סעיף 5 מטיל על השרים לקבוע את אזורי השיקים לגבי החקלאים הפרטיים, ולגבי כל אזור כזה יופקד משקם אחד. מאחר שמדובר באוכלוסייה מצומצמת, מוצע לבטל את המגבלה המחייבת לקבוע שלושה אזורי שיקום לפחות ולהשאיר לנו את שיקול הדעת כמה אזורים יהיו. יכול להיות שיהיה אזור אחד, או שיהיו שניים, אולי יותר, לפי הצורך ולא בהגבלה בחוק.

סעיף 6: שר המשפטים הוריד את ההסתייגות שלו, אדוני היושב-ראש.

לסעיף 7: שר המשפטים — אני מדריך כדי לומר איפה ההסתייגות שלו — מסתייג. מטרת ההסתייגות היא להבטיח, מחד גיסא, שלא יפתחו הליכים נגד חייב אלא לפי חוק זה, ומאידך גיסא, שלא ייפגעו הליכים שנוקטו כדון ערב קבלתו של חוק זה. בסעיף המוצע כלול הסדר להעברת ההליכים שנוקטו ערב קבלת החוק למשקם.

לסעיפים 8 ו-9 אין הסתייגויות.

לסעיף 10: סעיף 10 המוצע מקנה לחייבים אפשרות לבחור, שהחוק לא יחול עליהם. מתן אפשרות כזאת לבחירה בידי החייבים הוא בעייתי ביותר מבחינת האפשרות של המשקם להשלים את הסדרת החוב לכל החייבים הקשורים אליו. מכיוון שזה לא דבר השווה לכל נפש וכבר מסובך דיו כל העניין הזה שלא לתת אפשרויות ואלטרנטיבות לחייבים. לכן מוצע לבטל את זכות הבחירה הזאת, ואני חושב שמי שרוצה בטובת העניין, רוצה לייצל וכן לקדם את הנושא, חייב להוריד את האפשרות הזאת כדי שלא לסרב ולא להעמיס יתר על המידה על המשקם, שחייב בלא הכי לא יהיו קלים, ואנחנו גם לא מחפשים שחייב יהיו קלים במיוחד.

לסעיף 11 אין הסתייגויות.

לסעיף 12: הסעיף המוצע עוסק בקביעת החוב של גורם חקלאי. סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) נותנים בידי הגורם החקלאי את האפשרות להשיג על קביעתו. על-מנת לזרז את הליכי קביעת החוב והסדרתו, מוצע לבטל את האפשרות המוצעת של הגשת השגות.

אני פונה גם ליושב-ראש הנכבדה: יש כאן כמה הצעות וההסתייגויות שאמורות — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת צוקר ורובינשטיין, אנא צאו מן המליאה.

שושנה ארבל-אמולוני (יו"ר ועדת הכלכלה):
אנחנו קראנו את כל הסעיפים, קראנו את כל ההסתייגויות.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מבין, אבל בדברים שהלכנו בהם כבר כברת דרך זה לקראת זה ורוצים לזרז אותם, למה עוד הפעם לתת את ההשגות של בעלי החוב? מה יהיה הסוף? אחרי שאת נותנת למשקם את הקריטריונים ואת הכלים לפעול, את נותנת שוב — לא יהיה מזה דבר. זה מעגל קסמים, שאת צריכה לפרוץ אותו אחת ולתמיד. די דאגתם, ואני לא בא להתווכח כאן — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. איפה חבר הכנסת יאיר לוי?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
מה מעמדו בפועל?

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא רצה לשאול שאלה, ואילו היה כאן, הייתי מאפשר לו.
אבל הוא איננו — — —

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
נצביע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אנחנו ממשיכים. אני קורא לחבר הכנסת אברהם פורז — איננו: חבר הכנסת גדעון גדות — איננו: חבר הכנסת פסח גרופר — איננו: חבר הכנסת דן תיכון — איננו: חבר הכנסת גדליה גל?

גדליה גל (העבודה):
אני מוותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
מוותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, הואיל והאנשים לא היו כשקראתי בשמם, אנחנו ניגשים להצבעה — — —

שרה דורון (הליכוד):
חמש דקות.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, צריך להצביע, זה לא יכול להיות כך.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני הייתי כאן במסדרון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, לא תהיה כאן איפה ואיפה. אילו אני לא הייתי, לא היית נותן לי לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת ביטון, שב בבקשה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש, אם כך, להצביע סעיף-סעיף. אין לך שום זכות להצביע בצורה מרוכזת — — —

קריאות:

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם אני יכול לבקש שכולם ישבו במקומותיהם? קודם כול, אני אבקש מהמזכיר לצלצל.

קריאה:

הוא צלצל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, אני קראתי בשמות כל האנשים. אני אמרתי: אחרי סגן השר עוזן תורו של חבר הכנסת פורז עם שפעת הסתייגותיו. אני זוכר במדויק את המלים שבהן

ולהצדיק אותו — אני לא מתפלמס אתך עכשיו, אבל אתה לא יכול להביא כאן חוק גורף, שאיננו קשור במישרין עם המושבים. חלק גדול מהתאגידים האלה יכול לעמוד בפירעון חובותיו ואינו זקוק למחיקה נוספת. כשביל מה המתנה הזאת? הרי יש להם אפשרויות. "תנובה" — זה עסק רווחי מאוד, אינו שוקע. כשביל מה צריך למחוק?

גדליה גל (העבודה):

אתה לא צריך להכניס כאן את "תנובה", היא לא שייכת לעניין.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אכל ההגדרה שלך כן גורפת אותה. אני שמח לשמוע שאתה מסכים עם ההסתייגות שלי. זה כבר הישג נכבד. תודה רבה. מדברים על חקלאים ולא על תעשייה, וזה כבר הישג חשוב.

גדליה גל (העבודה):

אלי דיין (העבודה):

אדוני סגן השר, מה עם נפגעי המשכנתאות?

סגן שר האוצר י' עוזן:

אני נפגע קשה מאוד בזה שאני צריך לעמוד ולהסביר לך הרבה דברים. בבקשה, אל תפגע בי יותר.

לכן מוצע לקבוע, כי במקרה של מחיקת חובות למושבים לפי חוק זה, הקיבוצים לא ייפגעו, אך התאגידים עצמם ישלמו את חובותיהם, וזה הגון.

לסעיף 33 — ואני כמעט מסיים, לשמחתי — אנו מתנגדים להארכת תוקפו של חוק הסדרים כמשק המדינה, לעניין ההקלות במס מעבר לתקופה שנקבעה בו.

אנחנו מתנגדים להסתייגותו של חבר הכנסת פורז אחרי סעיף 34.

סעיף 36: הסעיף המוצע נועד לבטל גבייה של סכומים המגיעים לנושה כדון ומטיל על הנושה חובה להחזיר סכומים אלה. מוצע לבטל הוראה זו.

לתוספת הראשונה: הקיבוצים, סמר, קדרים ורתמים אינם מהווים חלק מאוכלוסיית רכיד המקורית ואינם בגדר קיבוצים בבקעה וברמת-הגולן. לכן מוצע למחוק אותם מן התוספת הראשונה לחוק.

חלק ב' של התוספת השנייה לחוק כולל תאגידים רבים שאינם ראויים להיכלל באוכלוסייה המטופלת בחוק זה. משמעות הכללתם בתוספת היא מחיקת חובותיהם בשיעור של 20% לפחות. לכן מוצע למחוק את כל חלק ב' לתוספת השנייה. כאן, בודל האחרות רוצים להכניס עוד הרבה דברים.

לתוספת השלישית: אנו מציעים למחוק את כל הארגונים שבחלק ב' בתוספת זו, למעט ארגון משקי הדרום ומשקי עמק-הירדן, שהם הארגונים של קיבוצי הבקעה ורמת-הגולן. הארגונים האחרים אינם רלבנטיים להוראת חוק זו.

ולבסוף, התוספת הרביעית היא רשימה של שלושה תאגידים, שלא ברור מדוע היה ויש צורך להשאירם בחוק, כאשר כל מי שעסק בחוק שוכנע, שכל התאגידים האחרים שהוצאו קודם לכן אינם צריכים להיכלל בחוק זה. אם כן, אנו מציעים למחוק את התוספת הרביעית. תמה פרשת ההסתייגויות. תודה.

בקצרה את הסתייגויותיו. התוצאה ידועה, אבל נראה לי שאם תעשה כן, תהיה תחושה טובה יותר. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, הביטוי שלך, "עם — שפעת הסתייגויותיו", נכון. אני נקראתי לפינת האולם, אבל הייתי בתוך האולם כשדיבר סגן השר עוזן. כרגע שהוא גמר את דבריו היתה פה מהומה, היה רעש באולם. אני הייתי בפינת האולם, בתוך האולם, לא יצאתי ממנו. כרגע שקראת בשמי, בגלל הרעש שהיה, לא שמעתי. עשר שניות בדיוק לאחר מכן הגעתי למקומי, וגם לא יצאתי כלל מן האולם. לכן אני מבקש לאפשר לי לנמק את הסתייגויות שלי, כי הייתי פה באולם. פשוט לא שמעתי אותך קורא בשמי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת שלמה הלל, בתור מורה נבוכי יושב־ראש, מה רצית לומר?

שלמה הלל (העבודה):

בעקבות דבריה של חברת הכנסת שרה דורון אני רוצה לומר, שבזמן האחרון שברנו יותר מדי פעמים את הנהלים ואת התקנות, ואני חושב שהכנסת צריכה לחזור לעצמה ולכבד את עצמה ואת תקנותיה. אני פונה אל יושב־ראש הישיבה, שלא לנהוג כאן יוצא מן הכלל. כי כל שכירה של תקנון גוררת אחריה תקלה גדולה יותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, בכאב לב אמיתי אינני יכול לאפשר לך זאת. הייתי רוצה מאוד לאפשר לך, אבל המצב הוא כזה: אני קראתי בשמך, והשם שלך לא היה אחרון ברשימה. אחרי שמך קראתי עוד כמה שמות. אחר כך אפשרתי לחבר הכנסת יאיר לוי, שלא היה, לשאול שאלה, ואחרי הודעתי שאנחנו ניגשים להצבעה. ואז אתה הופעת.

אני באמת מצטער מאוד, כי אני יודע שהכנת הסתייגויות, וייתכן שהסתייגויות שלך קרובות מאוד ללבי. אבל אני באמת רוצה לשמור על התקנון — — —

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, תצביע על סעיף 1. אחר־כך תשמע את ההסתייגויות שלי לסעיפים האחרים. אני לא הסכמתי לנמק את כל ההסתייגויות שלי ביחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, חשבתי על זה. אילו הסתייגת הסתייגות אחת, התיישבת במקומך וביקשת אחר כך לנמק הסתייגות שנייה, היתה לך הזכות לעשות זאת. אני הודעתי מראש, שאני רוצה שכל ההסתייגויות ינומקו ביחד. גם הודעתי שתמו ההסתייגויות. לכן אינני יכול להתיר לך את הדבר הזה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

די. די. מספיק כבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יושב־ראש הוועדה, מה יש לך לומר? אנחנו ניגשים מייד להצבעה.

עיושה ארבל־אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב־ראש, לאחר כל ההנמקות הללו, אני מבקשת מהכנסת להסיר את כל ההסתייגויות ולתמוך בחוק, ולהעביר אותו בקריאה שנייה ושלישית.

השתמשתי. הואיל ואתה לא היית, אני מצטער מאוד, אנחנו לא יכולים — — —

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, שב. חבר הכנסת פורז, אני מבקש ממך לשבת. אני מבקש שקט. אני מבקש מכל חברי הכנסת לשבת.

כל חברי הכנסת היו צריכים לדעת שמתקיים דיון על ההסתייגויות והיו צריכים להיות כאן. אני לא צריך לתת כאן למישהו ארכה, או לקיחת אוויר מראש. קראתי בשמות כולם. מי שלא היה, לא ינמק. אנחנו כמובן נצביע על כל ההסתייגויות.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מבקש הצבעה על כל סעיף וסעיף בנפרד.

קריאות:

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, אני קראתי לך ואתה לא היית.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אז תעמיד סעיף ראשון להצבעה בלא ההנמקה שלי להסתייגויות. כשתגיע לסעיף שני, אני מבקש לנמק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, אני רוצה לומר לך משהו. בלי ששמעתי את ההנמקה שלך להסתייגויות — ייתכן שהן קרובות ללבי, ואני לא רוצה להיכנס לזה. אבל אני רוצה להודיע לך, שברגע שקראתי בשמות חברי הכנסת והם לא היו באולם, הודעתי שהסתיימו ההסתייגויות ואנחנו ניגשים להצבעה. כך שאין עוד הסתייגויות. אנחנו נצביע על כל הסתייגויות שלך, אבל לא תוכל לנמק.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אתה לא נותן לי לדבר. לא שמעת מה אני אומר.

קריאות:

אתה לא יכול לנמק, אתה לא שונה מאחרים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין דבר כזה שאני לא נותן לדבר. כשאתה תרצה להגיד משהו, אני אאפשר לך לעשות זאת. אני מבין שגם חברת הכנסת דורון מבקשת לומר משהו. אבל לנמק עכשיו הסתייגויות — לא.

קודם כול חברת הכנסת דורון, ואחר־כך אתה, חבר הכנסת פורז.

אלי דיין (העבודה):

לפי איזו פרוצדורה אתה נוהג, אדוני היושב־ראש?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם יש למישהו ערעור על הפרוצדורה, יפנה בבקשה לוועדת התקנון. בבקשה, חברת הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, לפי כל התקדימים, אתה צודק בהחלט בהחלטה שלך. אבל אנחנו מצביעים היום על חוק שיש לו השלכות מרחיקות לכת, והרוב בעד החוק ברור לחלוטין. אני חושבת, שלפנים משורת הדין זה יהיה יפה. פייר, הוגן, גם אם בניגוד לכל התקדימים, אם תאפשר לחבר הכנסת פורז לנמק

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

לשם החוק יש הסתייגות של חברי הכנסת מירוש, זיסמן, סולודר, ריבלין, שוחט, שטרית וחיים אורון.

קריאות:

אנחנו מסירים אותה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מסיר את הסתייגותי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני צריך לשמוע זאת מכל אחד מהמסתייגים. חבר הכנסת ריבלין מסיר את הסתייגותו. מה עם חבר הכנסת מירוש?

חגי מירוש (העבודה):

מסיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת זיסמן?

עמנואל זיסמן (העבודה):

מסיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת סולודר?

עדנה סולודר (העבודה):

מסירה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שוחט איננו. חבר הכנסת שטרית גם כן איננו.

חבר הכנסת חיים אורון?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מסיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כיוון שכך, אני חייב להצביע על ההסתייגות של חברי הכנסת שטרית ושוחט: נא להצביע — מי בעד ומי נגד ההסתייגות שלהם לשם החוק. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

א' שוחט וש' שטרית לשם החוק — 1

נגד — 46

נמנעים — 1

התיקון של חברי הכנסת א' שוחט וש' שטרית

לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 46 נגד, אחד בעד ואחד נמנע, הוסרה ההסתייגות. מי בעד השם כנוסח הוועדה, נא להצביע, הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — 42

נגד — 2

נמנעים — אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 42 בעד, שניים נגד ובאין נמנעים, נתקבל שם החוק כנוסח הוועדה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף 1. לסעיף זה יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד, מי נגד — נא להצביע, הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של שר האוצר לסעיף 1

(הגדרת "אגודה חקלאית") — 3

נגד — 44

נמנעים — אין

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 (הגדרת

"אגודה חקלאית") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 44 נגד, שלושה בעד ואין נמנעים, הוסרה הסתייגותו של שר האוצר לסעיף 1. לסעיף 1 יש הסתייגות לחברי הכנסת עדנה סולודר וחיים אורון. מסירים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מסיר.

עדנה סולודר (העבודה):

אני מסירה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לסעיף זה יש הסתייגות של חבר הכנסת פורז. אתה מסיר?

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אני לא מסיר כלום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לחברי הכנסת עדנה סולודר וחיים אורון יש עוד הסתייגות, להגדרת "ארגון חקלאי". אתם מסירים?

עדנה סולודר (העבודה):

מסירה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מסיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מיידי נצביע על ההסתייגות של חבר הכנסת פורז. חבר הכנסת גדות איננו. גם לחבר הכנסת גרופר יש הסתייגות לסעיף 1. אתה מוותר עליה?

פסח גרופר (המפלגה הליברלית החדשה):

מוותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת פורז לסעיף 1. מי בעדה, מי נגדה. נא להצביע, הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לסעיף 1 (הגדרת

"אגודה חקלאית") — 4

נגד — 45

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1
(הגדרת "חוב בסיסי") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. באותו עניין, הגדרת "חוב בסיסי", יש הסתייגות של שר המשפטים. מי בעד?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר המשפטים לסעיף 1
(הגדרת "חוב בסיסי") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. חברי הכנסת, לסעיף 1 עדיין יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורו ברישא, במקום "חוב שנוצר בתקופה" יבוא "חוב לבנק שנוצר בתקופה". מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת פורו?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' פורו לסעיף 1
(הגדרת "חוב בסיסי") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. יש עכשיו הסתייגות של שר האוצר להגדרת "חוב כולל", למחוק את פסקה (2). מי בעד ההסתייגות של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 (הגדרת "חוב כולל") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. הסתייגות להגדרת "יישובי קו העימות", של חבר הכנסת גדליה גל.

גדליהו גל (העבודה):

אני מוריד אותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מוותר, אין הצבעה. יש הסתייגות של שר האוצר להגדרת "עלות הגיוס". מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 (הגדרת "עלות הגיוס") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. יש הסתייגות של שר האוצר להגדרת "תאגיד חקלאי". מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 (הגדרת "תאגיד חקלאי") לא נתקבל.

— אין

נמנעים

התיקון של חבר הכנסת א' פורו לסעיף 1
(הגדרת "אגודה חקלאית") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 45 נגד, ארבעה בעד ואין נמנעים, הוסרה ההסתייגות. אני מצביע על ההסתייגות של חבר הכנסת גרעון גדות. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת
ג' גדות לסעיף 1 (הגדרת

"היום הקובע")

— אין

— 44

נגד

— 4

נמנעים

התיקון של חבר הכנסת ג' גדות לסעיף 1
(הגדרת "היום הקובע") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 44, ללא התנגדות ובהימנעות של ארבעה, הוסרה ההסתייגות של חבר הכנסת גרעון גדות.

יש עוד הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורו לסעיף 1, ביחס ל"יום הקובע". נא להצביע, הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת
א' פורו לסעיף 1 (הגדרת

"היום הקובע")

— 4

— 44

נגד

— אין

נמנעים

התיקון של חבר הכנסת א' פורו לסעיף 1
(הגדרת "היום הקובע") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 44, נגד ארבעה, ללא הימנעות, הוסרה ההסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורו.

לגבי הגדרת "חוב" יש הסתייגות של שר האוצר. התמונה ברורה, אנחנו נצביע בהרמת ידיים. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר להגדרת "חוב"?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 (הגדרת "חוב") לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. להגדרת "חוב בסיסי" יש הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 5 נתקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 6 יש הסתייגות של שר המשפטים. מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר המשפטים לסעיף 6 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות של שר המשפטים לא נתקבלה. מי בעד סעיף 6 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 6 נתקבל כנוסח הוועדה.

בסעיף 7 — שר המשפטים מציע. מי בעד הצעתו של שר המשפטים?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר המשפטים לסעיף 7 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת של שר המשפטים לא נתקבלה. מי בעד סעיף 7 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 7, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 7 נתקבל כנוסח הוועדה.

לסעיפים 8 ו-9 אין הסתייגויות. מי בעד?

ה צ ב ע ה

סעיפים 8 — 9 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיפים 8 ו-9 נתקבלו כנוסח הוועדה.

יש הצעה של שר האוצר למחוק את סעיף 10. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

ההצעה של שר האוצר לסעיף 10 לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. חברי הכנסת, בשעה טובה, מי בעד סעיף 1 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב אושר סעיף 1 כנוסח הוועדה.

לסעיף 2 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 2 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 2 נתקבל כנוסח הוועדה.

אנחנו עוברים לסעיף 3. יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. מי בעד סעיף 3 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סעיף 3 נתקבל כנוסח הוועדה.

חברי הכנסת, בשורה טובה, לסעיף 4 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 4 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 4 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סעיף 4 נתקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 5 יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 5 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות של שר האוצר נדחתה. חברי הכנסת, מי בעד סעיף 5 כנוסח הוועדה?

חברי הכנסת, בעמוד 10, בסעיף 15, שר האוצר מציע לחלופין, מי בעד ההסתייגות החלופית של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 15 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. בסעיף 15 יש לחבר הכנסת אברהם פורז הסתייגות. מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 15 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות של חבר הכנסת לא נתקבלה. בסעיף 17 — שר האוצר מציע לחלופין, מי בעד ההסתייגות החלופית של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 17 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות החלופית של שר האוצר לא נתקבלה. בסעיף הזה יש הסתייגות של חבר הכנסת פסח גרופר.

פסח גרופר (המפלגה הליברלית החדשה):
אני מוריד אותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין הסתייגות של חבר הכנסת פסח גרופר. חברי הכנסת, לסעיף 19 יש הסתייגות חלופית של שר האוצר. מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 19 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות החלופית של שר האוצר לא נתקבלה. בסעיף 21 יש הסתייגות חלופית של שר האוצר. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 21 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. לסעיף 24 יש הסתייגות לחבר הכנסת פורז. אני ממיד אותה להצבעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות של שר האוצר נפלה. מי בעד סעיף 10 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 10, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 10 נתקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 11 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 11 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 11 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 11 נתקבל.

לסעיף 12 יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד הסתייגות שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיף 12 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה. מי בעד סעיף 12 כנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 12, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 12 נתקבל כנוסח הוועדה.

לסעיפים 13 ו-14 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים?

ה צ ב ע ה

סעיפים 13 — 14 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהסעיפים 13 ו-14 נתקבלו.

לסעיפים 15 עד 24 יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר?

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לסעיפים 15 — 24 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות של שר האוצר, להחליף את הסעיפים 15 עד 24, לא נתקבלה.

ה צ ב ע ה

סעיף 32, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 32 בנוסח הוועדה נתקבל.

לסעיף 33 — הסתייגות לשר האוצר. נא להצביע.

ה צ ב ע ה

ההצעה של שר האוצר לסעיף 33

לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות של שר האוצר לסעיף 33 לא

נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את סעיף 33 בנוסח הוועדה.

ה צ ב ע ה

סעיף 33, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 33 בנוסח הוועדה נתקבל.

לסעיף 34 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 34 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 34 בנוסח הוועדה נתקבל.

אחרי סעיף 34 — הסתייגות לחבר הכנסת פורז. מי בעד

התוספת של חבר הכנסת פורז אחרי סעיף 34?

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת א' פורז אחרי סעיף

34 לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת של חבר הכנסת פורז אחרי סעיף

34 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על סעיף 35. מי בעד סעיף

35 בנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 35 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 35 בנוסח הוועדה נתקבל.

אחרי סעיף 35 מציע חבר הכנסת פורז תוספת האומרת:

תחילתו של חוק זה ביום שתקבע הממשלה. מי בעד התוספת?

מי נגדה?

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת א' פורז אחרי סעיף

35 לא נתקבלה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 24

לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש לחזור לסעיפים 15 עד 24 ולהעמידם להצבעה

בנוסח הוועדה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 15 — 24, כהצעת הוועדה, נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיפים 15 עד 24 בנוסח הוועדה אושרו.

לסעיפים 25 עד 31 אין הסתייגויות, ואני מעמיד אותם

להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 25 — 31 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיפים 25 עד 31 בנוסח הוועדה נתקבלו.

לסעיף 32 הסתייגות לשר האוצר ולחבר הכנסת פורז. אני

מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של שר האוצר וחבר הכנסת א' פורז

לסעיף 32 לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לאותו סעיף — הסתייגות לחלופין של שר האוצר. אני

מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 32

לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

באותו סעיף — הסתייגות לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש להצביע על הסתייגותי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, נא להצביע.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ח' אורון לסעיף 32

לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה. חברי הכנסת, אני מעמיד את

סעיף 32 להצבעה בנוסח הוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת שהציע חבר הכנסת פורז אחרי סעיף 35 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, לסעיף 36 יש הסתייגות של שר האוצר וחבר הכנסת פורז, המציעים לבטל את הסעיף. אני מעמיד את ההסתייגות להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של שר האוצר וחבר הכנסת א' פורז לסעיף 36 לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההצעה של שר האוצר וחבר הכנסת פורז לבטל את סעיף 36 לא נתקבלה. לסעיף זה יש הסתייגות לחלופין לשר האוצר ולחבר הכנסת פורז. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר וחבר הכנסת א' פורז לסעיף 36 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתיקון לחלופין של שר האוצר ושל חבר הכנסת אברהם פורז לסעיף 36 לא נתקבל. מי בעד סעיף 36 בנוסח הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 36, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שסעיף 36 בנוסח הוועדה נתקבל.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על התוספת הראשונה. לתוספת הראשונה יש הסתייגות לחבר הכנסת כ"ץ-עוז.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
אני מסיר את ההסתייגות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, הונח על שולחנכם דף תיקונים של ההסתייגויות. אני מבקש מכם לעיין בו. חבר הכנסת פורז מציע למחוק את התוספת הראשונה. אני מעמיד את הסתייגותו זו להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת א' פורז לתוספת הראשונה לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההצעה של חבר הכנסת פורז לתוספת הראשונה לא נתקבלה. לתוספת הראשונה יש גם הסתייגות של שר האוצר. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לתוספת הראשונה לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההסתייגות של שר האוצר לתוספת הראשונה לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את התוספת הראשונה בנוסח הוועדה.

ה צ ב ע ה

התוספת הראשונה, כהצעת הוועדה, נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת הראשונה לחוק נתקבלה.

אנחנו עוברים לתוספת השנייה. שר האוצר מבקש למחוק את כל התוספת השנייה. אני מעמיד את ההצעה שלו להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של שר האוצר לתוספת השנייה לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההצעה של שר האוצר למחוק את כל התוספת השנייה לא נתקבלה. לחלופין מציע שר האוצר למחוק את חלק ב' של התוספת. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של שר האוצר לתוספת השנייה לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההצעה לחלופין של שר האוצר, למחוק את חלק ב' של התוספת, לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את התוספת השנייה בנוסח הוועדה.

ה צ ב ע ה

התוספת השנייה, כהצעת הוועדה, נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת השנייה בנוסח הוועדה נתקבלה.

אנחנו עוברים לתוספת השלישית. שר האוצר מציע למחוק את כל הארגונים שבתוספת השלישית, למעט משקי הדרום ומשקי עמק-הירדן. אני מעמיד את הצעתו להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של שר האוצר לתוספת השלישית לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההצעה של שר האוצר לתוספת השלישית לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את התוספת השלישית לחוק.

ה צ ב ע ה

התוספת השלישית, כהצעת הוועדה, נתקבלה.

חוכרת כ"ב, ישיבה שצ"ג

— הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34) —

אני מודה לחבר הכנסת ריבלין, גם אני התכוונתי להציע את זה. חברי הכנסת, הקריאה השלישית על החוק תהיה בהצבעה אלקטרונית. אני מבקש מכולם לשבת במקומותיהם. אני רוצה שאחר כך יבקשו להוסיף או לגרוע. אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב — 1992, ככלל זה כל ארבע התוספות. נא להצביע, הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

41 —	בעד החוק
5 —	נגד
— אין	נמנעים
חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב — 1992, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 41, נגד חמישה, ללא הימנעות, אושר בקריאה שלישית חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי. עכשיו זה חוק של מדינת ישראל. תודה.
חברי הכנסת, אני מבקש שתעשו חסד גם עם היושב־ראש, אם כי זה לא קל. מי שרוצה להתרגש מהחוק הזה, לא כאן — בחוץ.

יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34), התשנ"ב — 1992 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בהגדלת השירות לעובדי מדינה. התברר כי הסיכנות האמורות עשויות להיות אקטואליות לאלה מהעולים ששירתו בצבא הבריטי או בצבאות בעלות הברית, או שקיבלו בעד השתתפותם במלחמה נגד הנאצים עיטור על"ה. מוצע להוסיף לחוק עילות אלו.

מוצע שתחילתו של החוק תהיה ביום תחילתו של חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990, והוא יחול מאותו יום גם לגבי מי שפרש לגמלאות לפני היום האמור.

אני מבקשת, אדוני היושב־ראש, להודות שוב לחבר הכנסת יאיר צבן על יוזמתו בחקיקת החוק.

לחוק, אדוני היושב־ראש, אין הסתייגויות, ואבקש לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מודה לחברת הכנסת אורה נמיר, יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עד שהיושב־ראש מגיעה למקומה, אני מרשה לעצמי להצטרף לתודה ולהודות ליושב־ראש הוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לחוק אין הסתייגויות, אנחנו מצביעים על כולו בקריאה שנייה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 13.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, נא לצרף גם את קולי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת השלישית בנוסח הוועדה נתקבלה. אנחנו עוברים לתוספת הרביעית. שר האוצר מציע למחוק את התוספת. אני מעמיד את הצעתו להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה של שר האוצר לתוספת הרביעית לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שההצעה של שר האוצר לתוספת הרביעית לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את התוספת הרביעית בנוסח הוועדה.

ה צ ב ע

התוספת הרביעית, כהצעת הוועדה, נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שהתוספת הרביעית בנוסח הוועדה נתקבלה. חברי הכנסת, תמה הקריאה השנייה.
אני לא יודע אם צריך למחוק את החובות למשקים, אבל היושב־ראש צריך למחוק כמה קלוריות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחברת הכנסת אורה נמיר, יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה, להביא את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34).

חברי הכנסת, יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה מביאה חוק חשוב, אני מבקש שקט. מילא שעושים לי צרות, אבל לחברת הכנסת אורה נמיר?

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מביאה לפני הכנסת לאישור, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, את חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34), התשנ"ב — 1992.

את הצעת החוק יזם חבר הכנסת יאיר צבן. הדיון המוקדם התקיים בכנסת ביום 27 בנובמבר 1991, הצעת חוק מס' תתשפ"ה, והקריאה הראשונה התקיימה ביום 25 בפברואר 1992.

חברי הכנסת, חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990, קובע, כי עולה חדש הזכאי לקצבה מוגדלת זכאי גם להגדלת שירות בשל כך ששירת שירות מחתרתי בחוץ־לארץ או היה אסיר ציון, או שהוא ניצול רדיפות הנאצים, או שהוא הורה שכול או אלמנה כמשמעותם בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י — 1950, או מטעמים רפואיים ומשפחתיים.

ברשימת הסיכנות לא נכללו שירות בצבא בתקופת מלחמת־העולם השנייה והענקת עיטור על"ה, אשר כיום מזכים

— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34): הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3) —

מבקש מכולם לשבת במקומותיהם. נא להצביע. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 2 — 7

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34), התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, ללא התנגדות וללא הימנעות, נתקבלו סעיפים 1 ו-2, והחוק אושר בקריאה שנייה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

גם אצלי האור לא נדלק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כן, החוק התקבל ברוב של שמונה, ללא התנגדות וללא הימנעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 10, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34), התשנ"ב — 1992, בקריאה שלישית, ועכשיו הוא חוק של מדינת ישראל.

אני מודה ליוזם ולמי שהביאה אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית. אני

יב. הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת משה זאב פלדמן, יושב-ראש ועדת הכספים, להביא את הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 10, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר החוק בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה בקריאה שלישית על אותו חוק. נא להצביע. זו הצבעה מס' 16.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992.

סעיף 1 לחוק העיקרי קובע, ששר האוצר מורשה ללוות, בשם מדינת ישראל, סכום שלא יעלה על 1,300 מיליון דולר, ולהוציא ולמכור למטרה זו איגרות חוב בארצות-הברית של אמריקה ובארצות אחרות.

הסכום שנקבע בחוק כאמור נוצל כמעט במלואו. על-מנת לאפשר הנפקות נוספות של איגרות "בונדס" מסוג זה בארצות-הברית, מוצע לחקן את החוק באופן שהסכום ששר האוצר יורשה ללוות על-פיו יוגדל ב-700 מיליון דולר נוספים, לסכום כולל של 2,000 מיליון דולר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה. חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה בקריאה שנייה את חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992. מי בעד סעיף 1 להצעת החוק? זו הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 9

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של תשעה, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר בקריאה שלישית חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992.

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכספים.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1 — 10

יג. הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון — כוח מזוין מחוץ לצה"ל), התשנ"ב — 1991 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

תתקנ"ד; ואני מבקש ממך מאוד להימנע מדברים כאלה, להיות כאן בזמן הדין, כי אחרת תפסיד את תורך.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, ראשית כול, אני מודה לך מאוד.

דבר ראשון, אדוני היושב-ראש, איני יכול שלא להתחיל בדברי ההסתה ששמעתי היום וקראתי היום בעקבות מה שפורסם על המקרה הטרגי בגלעד, דברי הסתה — — —

סגן שר הביטחון ע' עלי:

חבר הכנסת האשם מחאמיד — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן שר הביטחון, הרי אתה תענה עוד מעט.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה שאני עומד לומר הוא גם טרגי, כאשר שני גנרלים עומדים פה בכנסת ומחוצה לה ומסיתים נגד אוכלוסייה שלמה, וכאשר מפוזרים היום ברחובות תל-אביב ובמקומות שונים כרוזים הקוראים "להפציץ את אוס-אל-פחם". אדוני סגן השר, אולי לא ראת את זה. פיזור ברחובות שלטים: "להפציץ את אוס-אל-פחם". אילו אמרו "להפציץ את עפולה", היית מסכים לזה? זה דבר נורא. אלה דברי הסתה שלא היו כמותם בכלל — "להפציץ את אוס-אל-פחם", כך ברחובות ישראל, נגד אוכלוסייה שהיא חלק מהמדינה, אף אחד לא יכול לערער על זה. אף אחד פה לא יקום ויאמר דבר כזה. ומישהו שהיה פעם שר אומר: "לא ניתן להם להצביע". אסור להם להצביע בבחירות. לי אסור להיות חבר הכנסת ולמצביעים שלי אסור להצביע. איך ייתכן דבר כזה? ומדברים על דמוקרטיה.

אדוני היושב-ראש, לפני כשבועיים נזכרתי במלחמת לבנון — 1982, כאשר בעיצומה של המלחמה היא הבטיח מי שהבטיח: "תשקוט הארץ 40 שנה". והארץ לא שקטה ולא היה שלום בגבול הצפוני, כי כיבוש ושלום לא הולכים יחדיו בשום מקום בעולם. ובמקום שהממשלה הזו תיענה להחלטת מועצת הביטחון 425 לסגת מלבנון, היא פתחה במתקפה על לבנון וציוותה על שכירי-חרב הנקראים בלקסיקון הישראלי צד"ל, יעני צבא דרום-לבנון, לפנות כפרים לבנוניים. ואכן, אנטואן לאחד, הגנרל, המפקד של השכירים האלה, הגיש אולטימטום לתושבי כפרים לבנוניים ודרש מהם לפנות את כפריהם עד הבוקר של 19 בפברואר 1992. ומשום שהלבנונים מכירים היטב את לאחד ואנשיו, החלה בריחה המונית. אנשים מבוהלים נסוגו על נפשם, אלפים נשאו את מיטלטליהם על כתפיהם וברחו כדי להציל את חייהם, כי הם עדיין זוכרים את סברה ושחילה. ומדוע לא יחששו לחייהם מפני צבא של אף-אחד, צבא שאין אחריות עליו בשום מקום?

צד"ל, אדוני היושב-ראש, אינו אלא שם פיקטיבי לשכירי חרב, למסכת שקרים ותעתועים, שאננו מבטיח בשום פנים ואופן שקט ושלווה, אלא להיפך — צבא זה מהווה מטרד לשני הצדדים, הישראלי והלבנוני. צד"ל זה מהווה מקור הסתבכות מתמדת של ישראל במלחמה מתמדת בגבול הצפון. הוא הגורר את ישראל להסתבכויות מלחמתיות, המעוררות צמרמורת בקרב העם בישראל ולא במחירות, כלשון המעטה, שמך של געגוע לתקופה של 1982.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום.

קריאה:

יש הצעת חוק של האוצר.

אורה נמיר (העבודה):

גם לי יש הצעת חוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעת חוק פרטית?

אורה נמיר (העבודה):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, כן, אנחנו עוברים עכשיו להצעות חוק של חברי הכנסת. חבר הכנסת האשם מחאמיד ישנו? חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו נוכח באולם. אולי יחפשו אותו בבניין.

קריאה:

למה לחפש אותו?

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אני לא אוהב להגיד את זה. סליחה, אני מוחק את הדברים האלה מן הפרוטוקול, אני לא אוהב שאומרים דברים כאלה.

האם חבר הכנסת מיכה גולדמן ישנו? איננו. חברי הכנסת, אני מודיע, שמי שאיננו איכר את תורך.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אם ההצעה לא תועלה, אני יכול ללכת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני הייתי מציע שתחכה עוד שתי דקות. אם חבר הכנסת האשם מחאמיד בבניין, אני עוד אאפשר לו.

אני קורא לחבר הכנסת יאיר צבן, שיביא את הצעת החוק שלו.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני נמצא פה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צבן, אני מבקש ממך לשבת. קודם חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה. ואני מבקש ממך, פעם נוספת אני לא אהיה חנון ורחום.

שרה דורון (הליכוד):

למה לגבי חבר הכנסת פורז — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הבדל גדול. כאשר אנחנו באמצע שלב של הסתייגויות ואני קורא לאנשים פעם אחת ופעמיים, והם אינם, אני מצטער. כאן עברנו לנושא אחר. צריך לתת איה מרווח, ולא צריך להקיש ממקרה זה על מקרה אחר. וגם נמצא כאן סגן שר הביטחון, שבא במיוחד לענות.

בבקשה, חבר הכנסת האשם מחאמיד, הצעת חוק

כאן ותגנה בכל פה את המעשה הנפשע הזה, את הרצח המתועב הזה, הצטערי מאוד לראות אותך עומד על הבמה, על הדוכן, ומדבר באיוז נימה, כאילו מדובר כאן בגזירה משמים, במעשה טרגי. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אומר לך את האמת, הופתעתי מאוד והתאכזבתי מאוד ממה שעשית כאן. אני מצפה דווקא מאיש כמוך לקום ולגנות בכל פה מעשים כאלה. אם הכרוזים חמורים — המעשה חמור על אחת כמה וכמה. וזאת לא שמעתי ממך, וחבל.

אשר להצעת החוק, אדוני היושב ראש, אני מתנגד להצעת החוק האמורה. סבורני כי אין כל צורך לשנות את סעיף 6 הקיים לחוק יסוד: הצבא, הקובע כי: "אין להקים או לקיים כוח מזוין מחוץ לצבא הגנה לישראל, אלא על-פי חוק".

החוק הקיים נועד למנוע הקמת ארגונים צבאיים נוספים על צה"ל בישראל שלא במסגרת חקיקה מפורשת, על רקע ההיסטוריה. שקדמה להקמתו של צה"ל בחש"ח, אולם החוק לא התיימר להצר את שיקול דעתה של הממשלה לנקוט צעדים ביטחוניים הנראים לה, לרבות בחוץ לארץ, לשם הבטחת האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל, זולת אם אלה נאסרו במפורש בחקיקה.

בסיס חוקי-קונסטיטוציוני נאות לפעולתה של הממשלה ביצירת קשרים לסוגיה עם כוחות זרים בחוץ לארץ ניתן למצוא בסעיף 29 לחוק יסוד: הממשלה, שבו מצויה, כידוע, הסמכות השירותית של הממשלה — בידי הממשלה נתונה הסמכות לעשות את הדברים שלא הוגדרו במפורש בחוק ולא נמסרו לגוף אחר. הכנסת באמצעות ועדת החוק והביטחון מפקחת אף על תחום קשרים זה.

אשר על כן, אין כל צורך משפטי בחוק המוצע, ולכן אני מתנגדים לו. אני מבקש מהכנסת שלא לאשר את הצעת החוק הזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה רוצה להשיב או שאנחנו נצביע? יש לך זכות להשיב. השר מבקש להסיר. אתה רוצה לדבר או שאתה רוצה שנצביע? האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון): אדוני היושב ראש, להצביע בבקשה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבין שמדובר בהעברת הצעת החוק לדיון בוועדת החוק והביטחון או בהסדרה מסדר-היום, כהצעת סגן השר. נא להצביע. זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 3

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 12

נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת

חוק יסוד: הצבא (תיקון — כוח מזוין

מחוץ לצה"ל), התשנ"ב — 1991,

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 12, נגד שלושה, הוסרה הצעתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד מסדר-היום.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, ממשלה זו, על-פי רוב הדעות, מעוותת ואף מסרסת את סדר-העדיפויות הלאומי. במקום לבנות את הארץ, בונים התנחלויות, מכשילים את השלום, והשר אריאל שרון בישר, שבונים 22,000 יחידות דיור בשטחים הכבושים — בזכו אדיר של המשאבים במדינה, שיכלו בוודאי לפתור את בעיות האבטלה, ששיעורה יגיע בקרוב לכ-16%. אבטלה, אדוני היושב ראש, אינה מכה או גזירה משמים. זו מכת המדיניות האומללה של הממשלה הזו, שהביאה לקריעת המרקם החברתי במדינה לגזרים, וכזאת לא די.

מדינת ישראל משקיעה עשרות, ואולי מאות, מיליוני שקלים ודולרים בצד"ל, הפועל בפיקוח צה"ל. והרי אנו יודעים היטב, שאין לצד"ל זה שום מוטיבציה המאחדת אותו מלבד כסף. והכסף משולם על-ידי משלם המסים הישראלי, השכר, הכבוד, הצידור, הנשק והאימונים, ומי יודע באילו תנאים הם מועסקים. האם, למשל, משלמים להם פנסיה? מי יודע כמה ועל מה משלמים להם.

כסף לזה יש, וכאן במדינה החיים הפיסיים והחברתיים נשחקים, והמצב מידרדר, כי טוענים שאין כסף למדינה; אין לשכונות המצוקה וליישובי המצוקה, אין למלחמה באבטלה, ההולכת ואוכלת את הארץ; אין לאבטלה הגוואה ביישובים הערביים; אין לרשויות המקומיות בכלל, ולערביה, הפושטות רגל, בפרט; אין לבניית בת-יספר, אין כסף לכ-1,000 כיתות לימוד במגזר הערבי, שילדיו לומדים בתנאים תת-אנושיים ומתפלאים ש-75% מהם נכשלים, משום שאין כסף ואין ואין בכל המגזרים ובכל רקמות החיים בארץ. אך לצד"ל — הס מלהזכיר, יש ויש.

כל זה נעשה ואין, אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אחריות מניסטרואלית, אין פיקוח פרלמנטרי. האין כאן שלטון שאיננו על-פי חוק? אין ייתכן, שבכלל אין פיקוח על מה שקשור לצבא הזה שנקרא צד"ל? אין כתובת, אין אל מי לפנות. הייתכן שלשר הביטחון אין אחריות? האין בהפעלת צד"ל משום סתירה בוטה לרעיון הטמון בסעיף 6 הקיים לחוק יסוד: הצבא, האוסר הקמת כוח מזוין מחוץ לצה"ל?

לכן, אדוני היושב ראש, מוצע לתקן את הסעיף כך שייסיר כל ספק שהאיסור חל גם על מימון ואימון בעקיפין או במישרין של כוח מזוין מחוץ לצה"ל, וזאת לשם חיסכון בדם וכדמים.

לכן אני מבקש לחמוך בהצעת התיקון שלנו. תודה רבה, אדוני היושב ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. סגן שר הביטחון ישיב על הצעת החוק, בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, ראשית, בעקבות הדברים שאמר כאן חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני מבקש קודם כול, עם כל הסלידה והתיעוב שיש לנו כלפי הרוצחים השפלים, ולא חשוב כרגע מי הם ומה הם, אבל גם בשעות של כעס עצום, תיעוב, סלידה מהמעשה הנפשע והשפל הזה, אסור להיכנס להכללות גורפות, ואסור בשום אופן לנהוג לפי הכלל: האחד היטא ועל כל העדה תקצוף. דווקא כימים כאלה חייבים לעמוד בפרץ ולבלום תופעות שבהן מנסים להטיל דופי באוכלוסייה שלמה. לכן נעניין זה ודאי שאני רואה כחומרה את הכרוזים — שאתה הצבעת עליהם — "להפציץ את אוס-אל-פחם", או דברים מהסוג הזה.

עם זאת, חבר הכנסת האשם מחאמיד, ציפיתי שתעמוד

יד. הצעה לסדר-היום מעבר נשק מצפון-קוריאה ומגרמניה לסוריה

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת מיכה גולדמן, אשר יביא הצעה לסדר-היום בנושא: מעבר נשק מצפון-קוריאה ומגרמניה לסוריה, שמספרה 6729.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת — —

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

מיכה גולדמן (העבודה):

תמיד צריך להאמין ותמיד צריך לנסות, משום שאין דבר שמראש מורידים ולא מנסיים.

— — כחודשים האחרונים אנו שומעים שוב ושוב על אוניות משא המגיעות לסוריה ומובילות סוגי נשק רבים ובכמויות גדולות.

אנו שומעים על משלוחי טנקים רוסיים וצ'כיים מסוג T-72, על חלקי חילוף רבים ותחמושת רבה, וכמובן על רכישת מאות מטוסים מתקדמים, כגון "מיג 29", מהגוש המזרחי-המערבי.

נוסף על הנשק הקונבנציונלי הרב הנ"ל, חתמה סוריה על חוזים עם צפון-קוריאה — אשר הפכה, בעקבות ההסכמים לפירוק הנשק הבליסטי שעליהם חתמה ברית-המועצות עם ארצות-הברית, המונעים מברית-המועצות לשעבר למכור נשק מסוג זה, להיות הספקית העיקרית של טילים לסוריה — לאספקת טילי "סקאד" מסוג C. אלה טילים מתקדמים ביותר, המסוגלים להגיע לטווח של 600 קילומטר ולשאת ראשי נפץ כימיים. אלה טילים מדויקים ואמינים יותר מהטילים שבהם השתמשה עירק במלחמת-המפרץ נגד ישראל וסעודיה.

טילים אלה, נוסף על טילי M-9, שכנראה תקבל סוריה מסין, שהם טילים מתקדמים ומסוכנים ביותר, יחזקו באופן משמעותי ביותר את מערך הטילים הבליסטיים של סוריה, ההולך ומתפתח.

אדוני היושב-ראש, מאמץ זה של הסורים להגדיל את יכולתם בתחום טילי קרקע-קרקע מוסבר ברצון ליצור איוון לעוצמתו של חיל האוויר שלנו, וכן יש לזכור, שההתקפות העירקיות על ישראל בעת מלחמת-המפרץ עודדו ועדיין מעודדות את דמשק להגדיל את כמות טילי הקרקע-קרקע ואת טווחם.

רכישה מסיבית זו, אדוני היושב-ראש, מצטרפת לרכישה שנערכה לא מזמן, גם כן עם צפון-קוריאה, אשר בה קנתה סוריה משגרים וציוד, שיאפשרו לה לייצר טילים בעצמה, וכן להודעת ראש סוכנות הביון הגרמנית על הקמת מפעל לייצור טילי "סקאד" בסוריה בסיוע צפון-קוריאני ובמימון אירני.

אדוני היושב-ראש, סוריה כיום היא בעלת יכולת כימית גדולה בהרבה מזו שהיתה לעירק, והיא אינה נמצאת תחת פיקוח ותחת פירוק נשקה, כפי שעירק נמצאת כיום. יש לזכור, שסוריה אף החלה לגלות כיום התעניינות בתחום הגרעין, אף כי עדיין ברמה נמוכה.

אדוני היושב-ראש, לאחר מלחמת-המפרץ ניצלו הסורים את מעמדם החדש כבירה הכימית-לאומית להגדלה ולהשבחה

של הסדר"כ — סדר הכוחות — שלהם, אם בשלל רב ואם ב"שאריות מצבאות הברית", וכך, כיום ההערכה היא, כי לראשונה בתולדותינו, קרוב הצבא הסורי לאיוון מספרי עם צה"ל במרבית מרכיבי הכוח העיקריים, כשכמטוסי קרב וכטנקים אף עולה כמות הנשק הסורית על כמות הנשק שבזיי צה"ל, כמובן, על-פי הפרסומים החיצוניים. אולם מה שחשוב ומסוכן יותר הוא הפער האיכותי בין הצבא הסורי לבין צה"ל, ההולך ונסגר במהירות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לעצור בדחיפות את ההתחמשות הצבאית המסיבית של הצבא הסורי. כיום, כאשר אנו נמצאים במצב שבו ארצות-הברית מנסה לתווך, להיות שותפה פעילה ומובילה בכל ניסיון של תהליך מדיני באזור, כאשר שר האוצר ג'יימס בייקר מרגל מכירה לבירה במזרח התיכון: כאשר כימים אלה המשלחות הפלשתינית, היורדנית והישראלית נמצאות בושינגטון בחסות אמריקנית — על ממשלת ישראל ללחוץ בכל כוחה ולדרוש בתקיפות התערבות אמריקנית מיידית לעצירת הספינות המובילות נשק וטילים מצפון-קוריאה ולעצירת ההתחמשות המסיבית של הסורים. זה עבורך, אדוני, חבר הכנסת יאייר צבן.

אולם יש לזכור: לממשלת שמיר יש חלק לא מבוטל, בלשון המעטה, בחיסום ההולכים ומידרדרים עם האמריקנים ובמצב החדש ההולך ונוצר במזרח התיכון, שבו האמריקנים רואים יותר ויותר בערכים בעלי ברית פוטנציאליים.

נוסף על כך, אדוני היושב-ראש, יש בישראל גורמי ביטחון הטוענים, שהאופציה הצבאית, כפי שאסד מכין אותה, אינה אלא תוצאה ישירה של אכזבתו מהתקדמות תהליך השלום, ומכיוון שהוא אינו תולה תקוות רבות בהתקדמות המשא-ומתן, כי המדיניות של ממשלת שמיר היא למעשה שלום תמורת שלום, ובאיוזה מסדרון ועל אילו כורסאות ייערכו הדיונים. על-פי דיווחים מדיניים שהגיעו ליירושלים, אסד עצמו הודיע שהוא מוכן לנסות לעשות שינוי מהותי באסטרטגיה שלו, אולם, אם בתוך פרק זמן מסוים יתברר שהניסיון נכשל, הוא ישוב לאופציה הצבאית.

אדוני היושב-ראש, אסור להחמיץ את ההזדמנות אשר נקרת בפנינו בתקופה זו, הליכוד כפי שהוא כיום, ובוודאי לאחר השביעיות, אשר בהן הקיצונים ומטרפדי ניסיונות השלום כעבר זכו להצלחה — הליכוד אינו רוצה בשלום ולכן אינו מסוגל להביא ולהגיע לשלום אמיתי במזרח התיכון; כל רצונו הוא למשוק, למשוך את הדיונים עד למלחמה הבאה.

אסור להחמיץ את השלום העומד בפתח, וזאת רק מפלגת העבודה יכולה לעשות, ולכן על כולנו ועל עם ישראל לקוות, שב-23 ביוני תוחלף ממשלת ההתנחלויות וטרפוד השלום בממשלה של פיתוח הנגב והגליל, בממשלת שלום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. סגן שר הביטחון, בכקשה.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת מיכה גולדמן, למח אתה מנצל את הרגשותו הרעה של סגן שר הביטחון כלפי עניין השביעיות? אני לא מכין זאת.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, לו היתה כאן הטלוויזיה, ערוץ-2,

למיטב ידיעתנו, אין מדובר בפעילות שהתרחשה לאחרונה או לאחר מלחמת-המפרץ, אלא במידע חדש שנחשף לאחרונה העוסק בפעילותן של חברות גרמניות בתקופה שלפני מלחמת-המפרץ. בכל מקרה, לא ידוע לנו על פעילותן של חברות גרמניות בתחום טילי קרקע-קרקע בעירק מאז מלחמת-המפרץ.

יש פרטים נוספים, שמוכן מאליו שאיראן-אפשר להיכנס אליהם כאן ולחשוף אותם כאן, ואני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. שם יוכל חבר הכנסת מיכה גולדמן לשמוע פרטים נוספים על אלה שנאמרו מעל הדוכן הזה. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לסגן שר הביטחון. חבר הכנסת גולדמן, אתה מסכים. אני מעמיד להצבעה את ההצעה של סגן שר הביטחון להעביר לוועדת החוץ והביטחון את הצעתו של חבר הכנסת גולדמן בעניין מעבר נשק מצפון-קוריאה ומגרמניה לסוריה. זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע

הנושא לוועדה	—	6
נגד	—	אין
נמנעים	—	אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.		

הי"ר מ' וירשובסקי:

רבתי, ברוב של ישישה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת גולדמן לוועדת החוץ והביטחון.

טו. הצעת חוק הדיינים (תיקון), התשנ"א — 1991 *

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

הי"ר מ' וירשובסקי:

כי אם השר איננו — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
סגן השר ישנו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אה, סגן השר ישיב, טוב. בסדר. הצעת חוק תתק"ג, הצעת חוק הדיינים (תיקון), התשנ"א — 1991, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכנסת יודעת את יחסם של חברים בבית הזה, כמוני, לבתי-הדין הרבניים. היינו רוצים שבתי-הדין הרבניים, לא יהיה להם מעמד ממלכתי; שלכל עדה דתית, לכל זרם דתי, יהיו המוסדות שלהם, וכך ינהגו כל אזרח ואזרחית במדינת ישראל על-פי אמונתם ועל-פי השקפת עולמם. אבל, בתוך עמנו אנחנו יושבים ואיננו דוחקים את הקץ, ולכן אנחנו מכירים במציאות שאנו חיים בה ויודעים

הייתי מבין את ההערות האחרונות של חבר הכנסת מיכה גולדמן. אבל אני רואה שיציע העיתונות ריק בלאו הכי, וההערות מן הסוג הזה אפילו לא יתפסו שורה אחת באוויר עיתון.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אבל זה אימון. כולנו מתאמנים לקראת המערכה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

לכן בנושאים הקשורים לביטחון, מן הראוי שלא להיגרר אחר נושאים שוליים מעין אלה, ואני באמת מציע, שלא נערב את הנושאים שבהם מדובר והם רציניים מאוד וחשובים מאוד בסוגיות הקשורות בוויכוח הפוליטי הבין-מפלגתי בארץ. אני לא מאמין שיש כאן באלום הזה חבר כנסת אחד שלא רואה בדאגה משלוחים של טילי קרקע-קרקע, "סקאד-C", שהם טילים מסוכנים מאוד לעורף בישראל. בוודאי כולם מודאגים מכך, ואני מציע לראות את הדברים כפרופורציות הנכונות ולא להיגרר לנושאים אחרים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המידע שנחשף בתקשורת האמריקנית בנושא של משלוח טילי "סקאד-C" לסוריה ידוע לנו ונמצא בטיפול.

ידוע כי סוריה קשרה עסקה לרכוש טילי קרקע-קרקע מסוג "סקאד-C", וכן משגרים לטילים אלה מצפון-קוריאה. משלוח ראשון של טילים במסגרת עסקה זו סופק לסורים כבר במרס 1991. אונייה נוספת, שהייתה אמורה לפרוק משלוח נוסף במחצית השנייה של 1991, שבה על עקבותיה לאחר שפורסם הנושא באמצעי התקשורת.

משלוחים נוספים במסגרת עסקה זו אמורים להגיע לסוריה בעתיד הקרוב, ולכן מתייחסים הדיווחים האחרונים שהופיעו באמצעי התקשורת בארצות-הברית. ייתכן שפרסומים אלה ישפיעו ויגרמו לכך שמשלוחי הטיילים הצפון-קוריאניים לא יגיעו ליעד, כפי שקרה בקיץ האחרון.

אשר לסיוע חברות גרמניות לפיתוח טילי "סקאד" בעירק,

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת יאיר צבן. אני מציע שתביא את שני החוקים שלך בזה אחר זה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תקבל זמן כפול.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אבל אני רוצה להפריד, כי אולי יש חברי כנסת שיצביעו נגד — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא, ההצבעה ממילא תהיה נפרדת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, חבל. אעשה זאת במהירות.

שבת-הדין הרבניים ממלאים תפקיד חשוב ביותר בתחום המעמד האישי במדינת ישראל. מכיוון שכן, אנו מעוניינים מאוד בתקינות פעילותם.

כדי שבת-הדין הרבניים יפעלו באורח תקין, צריך לדאוג לשלושה דברים: ראשית, שיכנה בהם דיינים כריזמטיים ישראלים מימין ומשמאל, יודעי הלכה, ישרים, חרוצים, מסורים לתפקידם; אני הייתי גם מוסיף, כמובן: פתוחים למציאות המחודשת של מדינת ישראל, נאורים והומניים בגישתם. צריך שסדרי הדין בבית-הדין הרבניים יהיו סופיים ותקינים, וצריך שסדרי המינהל של בית-הדין הרבניים יהיו ראויים למשימה המוטלת עליהם.

לא אומר כאן את אשר יש לומר על הדיינים. יש דיינים ויש דיינים; גם זה כמימים ימימה. אני נפגשתי עם דיינים שאני מצדיע לפעילותם, ליושרם, למסירותם, לחרוצותם, לפתיחותם, לרגישותם האנושית. ויש דיינים, לא עלינו וגם לא על חברינו.

אברהם רביץ (דגל התורה):
כמו שזכרנו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אכן, אם כי האנלוגיה לא מדויקת. גם שם יש כאלה ויש כאלה.

סדרי מינהל — חייב אני לשבח כאן את מנהל בית-הדין הרבניים, הרב אלי בן-דהאן, העושה, לפי מיטב ידיעתי, מאמצים בלתי רגילים כדי לשפר את המינהל, לקדם את המינהל, לעשות אותו מודרני יותר, יעיל יותר. אבל מה באשר לסדרי הדין? יכולתי לצטט כאן דברים קשים שנאמרו על-ידי חברי הטוב, פרופסור אריאל רון-צבי, המצוי ובקאי מאין כמוהו בכל הסוגיה הזאת, אבל אני רוצה לקצר.

חברי הכנסת, לפני ארבע שנים הניחה ועדה שמונתה על-ידי מועצת הרבנות הראשית את המסקנות שלה בדבר הצורך להתקין תקנות חדשות לסדרי הדין בבית-הדין הרבניים. כבר לפני שנה וחצי אושרו התקנות והורפסו, וזה שנה וחצי אני מנהל מערכה ציבורית ופרלמנטרית, על מה, ריכוזו של עולם? על כך שתקנות חשובות מאוד שמועצת הרבנות הראשית אישרה, בבית-הדין הרבני הגדול אישר, ייכנסו לתוקף בחתימת ידם של שני הרבנים הראשיים.

אבל הרב שפירא מעכב. לפני שנה וחצי טענתי, שהעיקוב נובע מכך שהרב שפירא רוצה למנות את הרב רוזנטל לדיין בבית-הדין הרבני הגדול. והוא אומר לכל הנוגעים בדבר: כל זמן שלא תיתנו לי את רוזנטל, כל ההמלצות ברוחו של רון-צבי תשכנה בהקפאה. הוא הכחיש? לא, הדבר לא נוגע לו כלל.

הוגשו גם שאלות בנושא זה. שר דתות אחד עבר להיות שר החינוך, חבר הכנסת שאקי הפך להיות שר — — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, ברשותך, חבר הכנסת המלומד, מספר פעמים לא מועט שמעתי כאן שאין להוכיח שמו של אדם שאינו יכול להשיב לך.

אברהם רביץ (דגל התורה):
חבר הכנסת עזרן, זאת לא הבעיה שלו. מדוע הם לא נמצאים כאן?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני לא תוקף את אדוני, אני רק מעיר לו.

אברהם רביץ (דגל התורה):

איפה שר הדתות לשעבר והנוכחי? איפה שר החינוך? איפה הם?

היו"ר נ' מסאלחה:

סגן השר עזרן, אני מבקש. סגן השר רביץ, אני מבקש.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

סגן השר גפני, הרי אתה יד ימינו של השר שאקי.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אולי יד שמאלו?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתם תחליטו.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מציע בלי ידיים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מכל מקום, שמעתי אמרה, שיד ימין אינה יודעת מה יד שמאל עושה. אני לא יודע אם הכוונה למקרים הללו.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

לא, במקרה הזה זה בסדר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לפני למעלה משנה, ב-19 בפברואר 1991, אמר לי השר שאקי: "חבר הכנסת צבן שואל בצדק מדוע התקנות שנדונו על-ידי מועצת הרבנות הראשית טרם אושרו סופית על-ידיה". ועוד הוא אומר: "אני מקווה מאוד, שנצליח ממש בזמן הקרוב לעשות את הדבר". ואני אומר לו: "אני לא מבקש ממך: בסילון ובזמן קריב, אלא בעגלא ובזמן קריב". שזה יבוא סוף סוף. והוא אומר: "בעזרת השם, זה יהיה בקרוב. תעמיד את זה למבחן ותיווכח כזה. אם לא, אני עצמי אנסה למצוא דרכים — — — אני מקווה שלא נגיע לצורך בחקיקה של הכנסת".

אדוני היושב-ראש, השבוע קרה דבר חמור מאוד: הרב הראשי השיב לחברת הכנסת שרה דורון, כיושבת-ראש הוועדה למעמד האשה, במכתב שאני נדהמתי ממש כשקראתי אותו: הוא טוען, שכל מה שאנחנו אומרים בעניין הזה הוא עלילה. והוא איננו מוכן לחתום, משום שנתגלה לפתע, שבנוסח שהגישו לו לחתימה הכניסו סעיף, ממש היריון מחוץ לרחם, סעיף שלא היה כשאושרה מסכת התקנות. ומה הסעיף? סגן הרב רביץ, אני רואה שאתה מתעניין, מדובר על סעיף ק"ז, שבו נאמר שבסוגיות עקרוניות וחשובות מאוד רשאי יהיה נשיא בית-הדין הרבני הגדול, לאחר שהעניין נדון בהרכב של שלושה, לכנס הרכב מורחב של שבעה לקבל החלטה עקרונית. אגב, כך הרכב גם בבית-המשפט העליון. אומר הרב הראשי: לא ידענו זאת. הוא אומר שזה בניגוד להלכה. שמעתי מרבנים, שאינם מבינים כלל את הטענה, שזה בניגוד להלכה. אבל אני אומר: עברה שנה וחצי, ועכשיו אתה נזכר? אני מחזיק בידי דף מצולם מתוך עותק שנמצא אצלי שנה וחצי. והוא מאשים את חברת הכנסת שרה דורון בכך שהיא מעלילה עליה? אני חושב שזה לא יפה. אני לא רוצה לומר יותר מכך.

חברי הכנסת הדתיים, אני פונה אליכם, הצעת החוק שלי עושה רק דבר אחד: היא לוקחת את שלוש תקנות המפתח שמועצת הרבנות הראשית החליטה לקבל אותן, והיא הופכת אותן לחוק, כדי שתקנות שאלמנות, גרושות ועגונות מחכות להן כאוויר לנשימה, כדי שסדרי דיון שיהיו יותר צודקים, יותר יעילים, לא יתעכבו בגלל ריב בין שני רבנים ראשיים. לא יפה הדבר, לא לכבודם של דייני ישראל.

ה צ ב ה

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
 החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8
 בעד ההצעה להסיר את הצעת
 החוק מסדר-היום — 11
 נמנעים — אין
 ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק
 הדיינים (תיקון), התשנ"א — 1991, נתקבלה.

היו"ר ג' מסאלחה:

שמונה בעד, 11 נגד, אין נמנעים. הצעת החוק לא אושרה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להוסיף את קולי בעד.

היו"ר ג' מסאלחה:

אני לא מוסיף דבר.

עמיר פרץ (העבודה):

למה?

היו"ר ג' מסאלחה:

כי זה לא משנה.

עמיר פרץ (העבודה):

אבל אני רוצה לצרף את קולי.

היו"ר ג' מסאלחה:

אם כך, תשעה בעד ו-11 נגד.

חבר הכנסת יאיר צבן, האם אתה מוכן להעלות את הצעת
 החוק שלך בנושא נישואין וגירושין?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
 אני מוותר.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שירשם בפרוטוקול שחבר
 הכנסת צבן מוותר על העלאת הצעתו.

היו"ר ג' מסאלחה:

כן, יירשם בפרוטוקול שהצעת חוק נישואין וגירושין,
 התשמ"ט — 1988, של חבר הכנסת יאיר צבן — הוא ויתר
 עליה.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

תודה רבה, אדוני.

עכשיו זו קריאה טרומית. אני מציע לכם לאפשר להעביר
 את הצעת החוק הזאת. יהיה זה לחץ על כל המערכת של
 בחי-הדין הרבניים והעומדים בראשה לעשות את המעשה שהם
 צריכים לעשות, ואז יפוג ממילא הצורך בהצעת החוק שלי.
 תודה רבה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה. אדוני סגן שר הדתות רוצה להשיב? בבקשה.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להסכים עם
 מה שחבר הכנסת צבן העלה כאן לגבי הנושא של סדרי הדין.
 אכן, הדברים נכונים. אני כמוכן לא מסכים עם ראשית דבריו
 לגבי העניין של בתי-דין לכל עדה, ודברים שהוא אינו מסכים
 להם ויעלו כנראה גם בהצעת החוק הנושאת את שמו. אבל
 לגבי סדרי הדין עצמם, אכן צריך שיעשה בעניין הזה סדר.
 אולם, כפי שנהוג בכל האינסטנציות ובבתי-המשפט, הנושא
 הזה אמור להיות בחקיקת משנה ולא בחקיקה ראשית.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

על כן, אני מבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום
 ולהעביר את זה לחקיקת משנה בתקנות על-ידי מועצת הרכנות
 הראשית ושר הדתות. תודה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת
 חוק הדיינים (תיקון), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת יאיר
 צבן? זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ה

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
 החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8
 בעד ההצעה להסיר את הצעת
 החוק מסדר-היום — 9
 נמנעים — אין

קריאות:

זה לא בסדר, האור לא נדלק.

היו"ר ג' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני עורך הצבעה חוזרת. מי בעד הצעת חוק
 הדיינים (תיקון), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת יאיר צבן?
 זו הצבעה מס' 20.

טז. הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ב — 1992 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ג' מסאלחה:

אנו עוברים להצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול),
 התשנ"ב — 1992, שמספרה תתת-ל"ד, של קבוצת חברי
 הכנסת. ינמק חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר בהצעת חוק של

חברי הכנסת אוריאל לין, אריה אליאב, יוסי ביילין, אליהו
 בן-מנחם, מיכאל בר-זהר, מרדכי גור, מרדכי וירשובסקי, גד
 יעקבי, דוד ליבאי, אברהם פורז, שמעון פרס, יואש צידון,
 מיכאל קליינר, יצחק רבין, אמנון רובינשטיין ויוסי שריד.

הצעת החוק אומרת, שחוק תחנת הכוח של תל-אביב,
 הלוא הוא חוק רדינג, בטל. תחנת הכוח רדינג ג' נבנתה

הראשונה ומבקש שתשב. חבר הכנסת חיים אורון, אני מבקש שתשב.

שר המשטרה ר' מילוא:

חברים, אנחנו עוסקים בעניין רציני ביותר, ואתם מתייחסים לזה בזלזול-מה.

אורה נמיר (העבודה):

לא בזלזול. הוא רוצה לבטל מקומות עבודה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת שמעון פרס חתם על כך.

אורה נמיר (העבודה):

— — —

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חוק רדינג חוקק בשנת 1967, לצורך הקמתה של תחנת הכוח רדינג ד'. תחנה זו נמצאת באתר תחנת הכוח רדינג, שהוקמה בשנת 1936, מעבר לירקון בתל-אביב. חקיקת החוק לוותה בזמנה בהתנגדות ציבורית קשה, אך למרות זאת אושר החוק.

בשנת 1985/86 הועלתה בממשלה על-ידי שר הפנים בזמנו הצעה לבטל את חוק תחנת הכוח תל-אביב. ההצעה נדחתה ברוב מליאת הממשלה, אשר עם חבריה דאז נמנו חלק גדול מחברי הכנסת מציעי הצעת החוק דהיום.

ייחודו של חוק רדינג בכך, ששלושה שרים ממונים על ביצועו, והם: השר לאיכות הסביבה, שר האנרגיה והתשתית ושר הפנים. כמו-כן, במסגרת החוק תוקנו תקנות שנועדו להבטיח את הפיקוח התפעולי והסביבתי על תחנת הכוח, והסמכות המפקחת הוקנתה לנציגו של שר הבריאות, כיום לנציגו של השר לאיכות הסביבה, שבא במקומו של שר הבריאות.

הצעת החוק האמורה באה לבטל את הוראות החוק, ולפי דברי ההסבר, להכפיף את תחנת הכוח להסדרים של חוק התכנון והבנייה, כמקובל בתחנות הכוח האחרות — מאור-רוד בתדרה וווטנברג באשקלון.

עמדת הממשלה גורסת, שקודם כול יש להכין תוכנית מתאר בדומה לזו שהוכנה לתחנות הכוח האחרות, ורק לאחר מכן אפשר יהיה לבטל את החוק, וזאת מן הטעם המשפטי-הסטטוטורי, שלא ניתן ליצור חלל משפטי-רישוי לגבי תחנת הכוח הזאת.

אשר לנושא הסביבתי, חברת החשמל מיישמת כיום הלכה למעשה את הקריטריונים המחמירים, שנקבעו על-ידי פרופסור חיים הררי, שמונה בזמנו לבורר בסוגיית הצו האיש לתחנת הכוח חיפה. וניתן לעגן קריטריונים אלה במסגרת האמצעים שנועדו לפקח על תפעולה של תחנת הכוח תל-אביב, על מנת להבטיח שלא יהיו מפגעים סביבתיים. הממשלה תפעל אצל המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, שתורה על עריכת תוכנית מתאר בהקדם, כאמור.

אדוני היושב-ראש, לאור האמור לעיל, אני מציע להסיר את הצעת החוק הנ"ל, מאחר שסיכוייה גדולים בהרבה מיתרונותיה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

אורה נמיר (העבודה):

אדוני השר, אני חושבת שלא קראת את דברי ההסבר. אני חושבת שאלו קראת, היית רואה — — —

בתל-אביב לפי חוק שעקף את חוק התכנון והבנייה. זהו חוק רע. המטרה היא לבטל את תחנת הכוח הזאת ולהוציא אותה מתל-אביב, ובעתיד לעשות חקיקה של תחנות כוח רק לפי הליכי חוק התכנון והבנייה. את המפגע האקולוגי הזה צריך להסיר.

אני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעת החוק, שמטרתה לשפר את בריאות תושבי תל-אביב. נא לא לשכוח, שלא רק במושבים יש בוחרים, גם בתל-אביב יש בוחרים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יפה.

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

אורה נמיר (העבודה):

ואיפה יעבדו הפועלים?

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני מבין שהשר רוני מילוא איננו, ואנו ניגשים להצבעה.

מי בעד — — — הנה נכנס השר, רק רגע. אדוני השר, אתה רוצה להשיב על הצעת החוק של חבר הכנסת פורז בנושא תחנת הכוח תל-אביב? בבקשה, אדוני.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני סגן השר עזון, חבר הכנסת יאיר לוי, תירגע. אני רוצה שתירגע עד ה-17 בחודש. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שהוגשה על-ידי 16 חברי הכנסת, לבטל את חוק תחנת הכוח רדינג

— — —

אורה נמיר (העבודה):

על חוק רדינג אתה עונה לנו?

שר המשטרה ר' מילוא:

עובדה.

אורה נמיר (העבודה):

אז על מה הצבענו?

היו"ר נ' מסאלחה:

לא הצבענו. מה את צווקת? לא הצבענו.

אורה נמיר (העבודה):

אני לא צווקת ממך, אני צווקת על עצמי.

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני שר המשטרה, איפה ישחררו את הקיטור והעצבים של תושבי תל-אביב והמחוז?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אתה מדבר על חוק ביטול חשמל בתל-אביב?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דדי צוקר, אני קורא אותך לסדר בפעם

ה צ כ ע

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדין מוקדם בוועדה — 2
בעד ההצעה להסיר את הצעת
החוק מסדר-היום — 6
נמנעים — אין
ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק
תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ב —
1992, נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה רואה, חבר הכנסת פורז, אתה לא בודד.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

זאת לא הצעת חוק שלי, היא היתה של חבר הכנסת
אוריאל לין, ואני רק — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

שניים בעד, שישה נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת
החוק לא אושרה.

יז. הצעה לסדר-היום

התנהגות מפכ"ל המשטרה

עמיר פרץ (העבודה):

אתה מתכוון לאנשים בלתי מוסמכים?

רחבעם זאבי (מולדת):

ד. התושבים הערבים של הכפר — אני עדיין כתבתי X,
אבל עכשיו, אחרי שנאמר במסיבת העיתונאים שמו של הכפר
— מושריפה, וכן בכפרים סמוכים לו ידעו על המעצרים.

ארבע העובדות הללו אין בהן די והצדקה שאני אגיד את
מה שאמרתי, אלא שאליהן מצטרפות שתי עובדות נוספות —
ה. הידיעה היתה בידי העיתונאים כבר בבוקר אותו יום, וחלקם
קיבלו זאת מתוך המשטרה, ואולי מהדרג הבכיר ביותר.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אבל אסור היה לפרסם את זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פורז, יש שר משטרה.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

זו חסינות שיש לחבר כנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל יש משטרה שעונה, לא אתה.

רחבעם זאבי (מולדת):

ו. המפכ"ל ביקש לקיים מסיבת עיתונאים בנושא זה
באותו יום אחר הצהריים. ומי מוסמך יותר מהמפכ"ל לדעת אם
הידיעה צריכה להישאר חסויה או שהגיע הזמן לשחררה
לידיעת הציבור.

גילוי הדברים לעיתונאים פירושו הסרת החיסיון, כי ידועה
לכול שותפותם של עיתונאים מקומיים עם עיתונאי חוץ, ויעידו
על כך אין ספור מקרים בעבר, שבהם ידיעות חסויות חזרו
אלינו מהתקשורת בחוץ-לארץ. כלומר, מי שסיפר על כך
לעיתונאים, ראה את הידיעה משוחררת לרשות הרבים.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני שכחתי להזכיר את שמו של
— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה לא שכחת, כי אני שמעתי את שמו. אבל עדיף
שתסתכל על הסטנוגרמה. אני על כל פנים שמעתי.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

זה חוק חשוב מאוד לבחירות.

היו"ר נ' מסאלחה:

סליחה, חבר הכנסת פורז, אסור לי להתערב, אבל אתה
חושב ששכונת את חברת הכנסת אורה נמיר אם אמרת כך?
יכול להיות שלהיפך.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב
(ביטול), התשנ"ב — 1992, של קבוצת חברי הכנסת, כפי
שהביא אותה חבר הכנסת אברהם פורז? זו הצבעה מס' 21.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 6749,
בנושא: התנהגות מפכ"ל המשטרה — מאת חבר הכנסת
רחבעם זאבי. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני שר
המשטרה, ראשית אני מבקש לברך את שירות הביטחון הכללי,
את צה"ל ואת משטרת ישראל על תפיסתם של הרוצחים
הנתעבים של החיילים במאהל גלעד.

השתלחות המפקח הכללי של המשטרה בי נשענת על
דברים שאמרתי בישיבת הכנסת כאשר לתפיסת רוצחי החיילים
במאהל גלעד, ולכן אתחיל ואבהיר את השיקולים שהיו עמי
בעת שהשמעתי את דברי אלה.

למותר להגיד, שאילו ידעתי על צו מניעת פרסום של
שופט, הייתי מכבד אותו כלשונו. למותר גם להגיד, שאילו
הייתי סבור כי דברי עלולים לחבל או להפריע בחקירה של
זרועות הביטחון כהוא זה, לא הייתי אומרם.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

אתה מנצל את החסינות שלך.

רחבעם זאבי (מולדת):

בטרם עליתי לדבר מעל במת הכנסת ידעתי את הדברים
הבאים ממקורות מהימנים: א. כמערכת הצבאית ידעו ודיווחו
אותו מידע בדיוק, ואפילו שעה לאחר הכחשת סגן שר הביטחון
בכנסת עוד זרמו דיווחים כאלה במערכת הצבאית, ורק אחר כך
הם בוטלו. זאת היתה האמת באותה שעה, ובדיוק כפי שאמרתי
מעל במת הכנסת, ורק מאוחר יותר התברר שעדיין יש גם
רוצחים חופשיים; ב. המידע שהשמעתי, ויותר ממנו, כבר היה
נחלתם של אנשים רבים, שידעו אותו עוד בטרם השמעתי את
הדברים בכנסת; ג. הידיעה כבר פורסמה בתחנת רדיו בריטית.

בישראל. פגיעה בו יכולה לפגוע במורל הכפופים לו ובנאווה היחידה של אנשי המשטרה, וחלילה לי מלעשות זאת. אבל למען משטר דמוקרטי תקין ואמין הייתי חייב להשיב מלחמה שצורה אל מי שהעז להחציף פנים כנגד חבר כנסת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה לגבי חסינות?

רחבעם זאבי (מולדת):

המפכ"ל מינה את אחד מפקדיו לחקור מי הוא המדליף. האם אפשרי הוא שקצין זה יגלה ויחשוף את המדליף הראשי בדמות מפקדו, בדמות המפכ"ל? אם המפכ"ל מחפש את המדליף הראשי, המדליף הראשון שיצא עם הסיפור, עליו לחפש אותו בראי, במראה.

לכסוף, אני מבקש לקרוא מתוך מאמר של האלוף במילואים שלמה גזית, שהיה מתאם הפעולות בשטחים במשרד הביטחון וראש אגף המודיעין במטכ"ל, אשר פורסם היום ב"דיעות אחרונות". אומר גזית: "אינני משפטן ואיני בקי במשמעות היורידית של התבטאות בעניין שהוא חסוי בהוראת בית-המשפט". אני מפסיק לצטט ומזכיר לכם, שאלו רק ידעתי שיש חיסיון של בית-משפט, לא הייתי מעז לפרסם זאת. אני ממשיך לצטט את דברי גזית: "אולם יכול אני לקבוע, כי הנזק לחקירה במקרה זה, בין שהודעתו היתה נכונה, ובין — ועל אחת כמה וכמה — שהיתה שגויה, בטל בשישים. הצד השני, הערבי, הרי יודע מיד מי נעצרו. מה שאינו יודע אלה הפרטים על מהלך החקירה. ויש, כמובן, משמעות אם ייודע להם כי הודו, כי הסגירו שמו נוספים וכיוצא בזה. יתר על כן, אם אכן לא היתה הידיעה נכונה, הרי שדבריו של זאבי יכולים אף לשרת פרסום הונאתי מטעם החקירה". עד כאן מרשימתו של האלוף גזית, ואני מקווה שהמפכ"ל ילמד את השיעור וישוב לעסוק במשימות הכבדות והאחריות המוטלות על המשטרה שבאחריותו, והסערה המלאכותית שחולל בתוך כוס מים תשוב לפרופורציות הנכונות. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש עוד הצעות.

יח. הצעה לסדר-היום

דברי חבר הכנסת זאבי על תפיסת שלישית רוצחי החיילים

חברי הכנסת, בעומדנו כאן על דוכן הכנסת שמנו את עצמנו, לפי החוק, מעל לחוק. אין אנו צפויים לעונש על עבירה שנעבור בעומדנו כאן. הנחת המחוקק היא, שכאן, במקום הזה, יותר מאשר בכל מקום אחר, חבר הכנסת ניצב על משמרתו. כאן מקום עבודתו, כאן הוא אומר דברים אך ורק למען מילוי תפקידו כחבר הכנסת, לכן כאן עלינו לחוש שאנו חופשיים לדבר ללא חשש מהממשלה, לא מהתביעה הכללית ולא מהמשטרה. לשם כך ניתנת לחברי הפרלמנט בעולם חסינות, לשם מילוי תפקידם. אבל זאת, יש להדגיש, אך ורק למען מילוי התפקיד.

להכירל מחבר הכנסת רחבעם זאבי, אני בדעה שאין זה מתפקידו של חבר הכנסת לסכם חקירה פלילית. אין זה מתפקידו להחליט אם ומתי לפרסם את תוצאותיה. אין הוא, ולא אנו כולנו, מוסמכים להודיע לציבור אם חשוד נעצר ועל מה, ויהא הוא חשוד כעבירה פלילית, ויהא הוא חשוד כעבירה

ומאז אותו יום נכתבו ונאמרו כל כך הרבה מלים בפרשה זאת בלי שאומריהם ידעו את העובדות.

הגדיל לטעות ולהטעות המפכ"ל רב-ניצב טרנר, שירה בליסטראות לכל הכיוונים: תחילה רמז, ויותר מכך, לעבר אחד הניצבים במשטרה כאילו הוא המקור לידיעה אצלי. בהמשך הוא פתח את חרצובות לשונו ותקף אותי במלים בוטות ביותר. הוא דימה אותי לפיל בחנות חרסנה, ועוד. לא אשיב לו כדימוי מעולם החי, אבל אני רוצה לגלות לו ולכול את זהותו של המדליף. המדליף הוא המפקח הכללי בעצמו. הוא "המבוע" של ההדלפה, וממנו יצאו הדברים והגיעו אלי. חז"ל אמרו "הפוסל — במומו פוסל" וכן "טול קורה מבין עיניך". כדאי למפכ"ל לשנן שתי אמרות אלה, שהן יפות לגביו בכלל, ובמקרה זה בפרט.

ידענו שאחד מתפקידיה הראשונים של המשטרה הוא להגן על המדינה ועל הדמוקרטיה, והנה קם המפכ"ל ותוקף בעזות מצח, בחוצפה וביוהרה חבר כנסת. הוא לא זוכר שאנחנו לא נמצאים במישור שווה: הוא פקיד ממונה, ואני נבחר ציבור. זכותו לחלוק עלי, להתמרמר ולמחות על דבריו, אבל זאת רק בפני השר הממונה עליו, או ראש הממשלה או יושב-ראש הכנסת. הוא איננו רשאי לתת דרור ללשונו בצורה מופקרת כפי שעשה. אני אומר זאת כמי שלבש מדים הרבה שנים והיה בוריקוחים ובעימותים עם הדרג המדיני על מדיניות ועל החלטותיו ועל שגיאותיו. מעולם לא יצאתי עם הרברים לרשות הרבים, ואפילו לא אחרי שהסרתי את המדים.

כדאי שמפקח כללי של משטרה ילמד קצת, יקרא קצת וישמע קצת את העקרונות ואת האושיות של מדינה דמוקרטית.

בשנים ההן של שירותי במדים ובתפקידי בביטחון ללא מדים הייתי מקפיד ומחמיר בעניין חיסיון פרסום של חקירה כל עוד היו לכך צידוקים אופרטיביים. לעתים, הייתי צריך לבלום דווקא את דרישת המשטרה לפרסום. לכן, אינני זקוק לשיעורים ולהסברים בנושא זה מפיו של אדם אשר זה מקרוב נכנס לעולם המשטרה.

לא הייתי רוצה לתת פומבי להערכתי את עבודת המפכ"ל, כי הוא עומד בראש זרוע חשובה לכיטחון ולאכיזת החיים

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני שר המשטרה, אתה תענה על כל ההצעות שעוסקות בנושא. דברי חבר הכנסת זאבי על תפיסת שלישית רוצחי החיילים — הצעה של חבר הכנסת דוד ליכאי, מס' 6750. בבקשה.

דוד ליכאי (העבודה):

נכבדי הוישבר-ראש, חברי הכנסת, אסור לעבור לסדר-היום על הדברים שאמר חבר הכנסת רחבעם זאבי מעל לדוכן הזה בישיבת הכנסת ביום 26 בפברואר 1992. ההסתייגות שלנו מאותם דברים, חברי הכנסת, יכולה לבוא לידי ביטוי בהעלאת הנושא לסדר-יומה של הכנסת, שכן חבר הכנסת זאבי נהנה מחסינות מלאה בקשר לדברים שאמר אז. סעיף 28 לחוק-יסוד: הכנסת קובע, כי "ההליכים בישיבה פתוחה והדברים שנאמרו בה, פרסומם אינו מוגבל ואינו גורר אחריות פלילית או אזרחית".

דוד ליבאי (העבודה):

— ובדרישתו להטלת עונש מוות יכול היה להמתין לפחות עד שהגורמים המוסמכים יפרסמו את עובדת המעצר.

חבר הכנסת זאבי, לדעתי, לא היה מסתכך בדבריו בכנסת אילולא היה מבקש לנצל אותה הודמנו טרגית כדי לחזור על תביעתו השגרתית לגזור עונש מוות לרוצחים שנתפסו. גם בכך נכשל, לדעתי, חבר הכנסת בהתעוררות בוטה כהליך משפטי צפוי, בניסיון פסול להשפיע על התביעה ועל מערכת המשפט. עוד לפני שהחשודים הורשעו כבר הוא בא לגזור את עונשם?

אני גם חוזר ואומר: אין טעם לגזור עונש מוות כאשר ברור לנו שלא נוכל לבצע אותו. יש יסוד לסברה שלא נוכל להוציא נידון להורג, כי הממחבלים יחטפו לפני כן בני ערובה משלנו ויאיימו להוציאם להורג אם אנו נכזע את גור-הדין.

אדוני היושב-ראש, אני התרשמתי שאכן חבר הכנסת זאבי לא ידע שביח-משפט הוציא צו איסור פרסום על חקירת רצח החיילים, אבל מי שנוטל עליו לשרד חדשות מעל הדוכן הזה, ועוד חדשות כאלה, לציבור ומול מצלמות טלוויזיה, נוטל על עצמו סיכון של הפרת צו בית-משפט, אם אינו טורח לבדוק מראש אם יש או אין צו בית-משפט בנדון.

שמעתי בצער ובתדהמה את דבריו של חבר הכנסת זאבי היום נגד המפקח הכללי של משטרת ישראל, הממלא את תפקידו באמונה. המפקח איננו כאן והוא לא יכול להתגונן. צר לי, חבר הכנסת זאבי, שלא די שאתה אינך רואה מקום לסגת או להתנצל, אתה אף בא לכאן ותוקף את המפקח הכללי ומטיל על האשמות ושיקוצים, ואולי עלילות. צר לי על כך, צר לי מאוד.

שמעתי את דברי חבר הכנסת זאבי, ואני מצטער על שהוא לא מצא לנכון לסגת נסיגה מכובדת מהיעד המדומה שהוא ביקש לכבוש בדבריו.

בינתיים שמחנו כולנו, אדוני היושב-ראש, לשמוע מגורם מוסמך, שנתפסו חשודים בביצוע רצח החיילים במאהל. יבורכו על כך האנשים האלמונים, ששקרו בהתמדה ובהצלחה על לכידתם. תודה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
פרופסור ליבאי, שאלה.

היור"ר נ' מסאלחה:
כן, חבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה יכול לשמור על זכות השתיקה, אם אתה רוצה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חוצפה כזאת לאדם שמאלף, אני מבקש שישאירו אותה כצדה; חוצפה שאין דוגמתה.

אתה פה הטחת דברים חריפים מאוד נגד הרעיון להוציא אותם להורג כרגע שהם הורשעו, לתת את הנושא הזה לבתי-המשפט. לצערי הרב בבית הזה, חברים אמיתיים שלך ביקרו שופטים על החלטות ביניים שלהם בצורה דורסנית, שאין לה אח ורע — — —

היור"ר נ' מסאלחה:
מה השאלה שלך?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לצערי הרב לא שמעתי ממך ביקורת על הנושא הזה. יש לך הזדמנות היום לבקר את כל התחומים — — —

ביטחוני, ויהא הוא מחבל רוצח שפל תושב ישראל, ויהא הוא מחבל רוצח ממקום אחר.

יש הפרדת רשויות במדינה, וחייבת כל רשות לנהוג בריסונים עצמיים כדי שלא לחבל בתפקוד מערכות השלטון כולן. התפקיד לגלות פושעים, לאתר מחבלים, לתפוס את רוצחי החיילים במאהל, לחקור אותם ולהכין את הראיות להבאתם לדין מוטל על שכם משטרת ישראל, כאשר היא נעזרת בשירות הביטחון הכללי ובמשטרה הצבאית החוקרת. במידת הצורך מסייעים גורמים שונים בצה"ל לעבודת המודיעין, הבילוש, החקירה והתפיסה. לכן הם ורק הם מוסמכים ורשאים להודיע לציבור על תפיסת הפושעים הרוצחים.

גם אם תפסו אותם, לא מוטלת עליהם חובה שבחוק להודיע על כך מייד לציבור. אדרבה, החוק קובע מתי, כיצד ועד כמה ניתן למנוע מידע כלשהו על תפיסת חשוד, אפילו מקרוביו. החוק קובע ומרשה, בייחוד בחקירה על רקע ביטחוני, למנוע או לעכב מידע על המעצר גם מעורך-הדין. יתר על כן, החוק מרשה לבתי-המשפט להחליט על איסור פרסום כלשהו כאשר לחקירה או על זהותו של החשוד. לכן, בתחום הזה של אכיפת החוק, על חברי הכנסת להיזהר שבעתים שלא לעבור בדבריהם על החוק, שבא לשרת את המטרות הסבירות של אכיפת החוק.

אדוני היושב-ראש, "הגיהאד האסלאמי", "הפנתר השחור" וחוליות מחבלים אחרות למדו להתחמק מהעין. הם פוגעים בנו ואנו רודפים אחריהם. אם ייתפס מי מהם, סביר להניח שייחקר, במאמץ לגלות מי הם שותפיו לפשע והיכן הם מתחבאים. לכן כל אחד מבין, כי ידיעה מיידית על תפיסת אחד או שניים מהרוצחים חשובה וחיונית כל כך לשותפיו, לחבריו לחוליה, כדי שייסקו מייד מסקנות וינקטו אמצעים, כדי שלא להיתפס, שלא לאפשר לנו לקבל עוד מידע או להניח יד על איוז ראה. לעומת זאת, כאשר גורמי החקירה שלנו תופסים מחבל, ולשותפיו אין מידע על כך, יכולים אנו לנצל זאת היטב, בדרכים שונות, המובנות ומוכרות גם לגנדי, שהיה יועץ ראש הממשלה לענייני מודיעין וטרור ואלוף חשוב בצה"ל. לכן, שיקולי חקירה ושיקולי ביטחון מחייבים לעתים שלא להודיע ברבים על תפיסת בוגד, מרגל או מחבל, כדי להפתיע את האויב, כדי להשלות את האויב, כדי לנצל את היתרון הגדול שיש לנו ואת המידע שקיבלנו ממנו בצורה הטובה והיעילה ביותר.

אשר על כך, דבריו של גנדי מעל דוכן הכנסת, שרוצחי החיילים במאהל נתפסו, נאמרו תוך חריגה מובהקת ממילוי תפקידו של חבר הכנסת. גם אם דבריו היו נכונים, היה בהם משום גילוי סוד ביטחוני, שרק גורם מוסמך רשאי לקבוע אם ומתי להסיר ממנו את החיסיון. על אחת כמה וכמה חמורים הדברים כאשר הרוצחים כולם טרם נתפסו, ונאמרו דברים לא מרוקנים.

הייתי מסוגל להבין את מניעיו של חבר הכנסת הנוטל יוזמה בגילוי מעצרו של חשוד לטובתו של החשוד, מתוך דאגה לשלומו. חבר הכנסת החושש, שמאחורי מסגר וברית החוקרים מתחללים בחשוד ומעלימים את דבר מעצרו כדי למנוע התעניינות בו, יהיה לו מניע מוכן להפר את השתיקה ולגלות ברבים את סוד המעצר, אך נפלא מכינתי מדוע טרח חבר הכנסת רחבעם זאבי להזדרז ולגלות ברבים כי הרוצחים נתפסו. הרי הוא לא עשה זאת מדאגה לשלומם שלהם — —

חיים רמון (העבודה):
מי יודע?

דוד ליבאי (העבודה):

נכבדי, אני אחראי להתנהגותי. בבית יש 120 חברים, ולא תפקידי, בוקר וערב, לבקר כל אחד מהם.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, חבר הכנסת דוד ליבאי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זו חוצפה שאין דוגמתה. השפל שבאדם.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת לוי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. כבר אמרת כמה פעמים "חוצפה". איך אתה מדבר? איך אתה מתנהג?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זאת שפלות שאין כדוגמתה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע לך להירגע.

יט. הצעה לסדר-היום

התבטאותו של חבר הכנסת זאבי וה"עליהום" עליו

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אריה גמליאל, שיעלה את הצעתו בנושא: התבטאותו של חבר הכנסת זאבי וה"עליהום" עליו — שמספרה 6755.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עולם הפוך ראיתי: בא ראש המדליפים ותוקף את חבר הכנסת רחבעם זאבי, שהרקורד הביטחוני שלו מפואר בוודאי לא פחות מזה של טרנר עצמו.

בנושא זה אני לא מחפש את ראשו של מפכ"ל המשטרה, אבל כאן מדובר בנושא ציבורי ממדרגה ראשונה, ואני חרד מול המחשבה, שהאיש העומד בראש המשטרה קם, תוקף חברי כנסת ורבנים ואישי ציבור, וכל זאת כאשר ידי אינן נקיות.

בואו נשוב שנה ומחצה לאחר אירועי הריהבית, ערב ישיבת הממשלה בנושא. במוצאי שמחת תורה חשש מאוד מפכ"ל המשטרה מישיבת הממשלה, שבה היו אמורים לדון על אירועי הריהבית. הוא הסית את הנושא והדליף לאמצעי התקשורת על תשעה כתבי-אישום, שעליהם המליצה המשטרה. הידיעה פורסמה למחרת בכותרות הראשיות של העיתונים.

הוועדה הבודקת קבעה תד"מ שמעית, שיש לפטר את המפכ"ל, אבל שרון בא אז להצלתו, מחשש מה יאמרו אומות העולם. הוא גם ניצל מ-1 באפריל, התאריך שממנו חשש, שמא לא יאריכו את מועד כהונתו. ושוב מתקרב יום 1 באפריל, ושוב חושש טרנר שמא לא תוארך כהונתו. והבה נודה על האמת, בצדק הוא חושש.

על ראש המפכ"ל, רבותי, כוער הכובע, ומכאן השתלחותו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה נושא ההצעה?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תקרא בסדר-היום ותראה מה הנושא.

נקודה נוספת — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כל הזמן החצוף הזה אומר: זכות השתיקה, זכות השתיקה. חצוף שכמוך. שפל שבאדם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אומר ולא עושה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קורא אותך בפעם השנייה ואני מבקש שתירגעו. תנו לכנסת הזאת למצות את ימיה קצת בכבוד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כשיש מלים כאלה?

היו"ר נ' מסאלחה:

קצת כבוד אחד לשני.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תעזור לי בבקשה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — טרנר הוא האחרון שיכול לדבר על הרלפות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא תואם את הנושא שלך. טרנר איננו הנושא היום.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תקרא, תקרא היטב. לא קראת טוב. אם אתה לא יודע לקרוא, יש לך בעיה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— —

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת דדי צוקר, אתה לא מנהל את הישיבה. הערת פעם אחת, שחקתי.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שהוא יהיה טיפה יותר זהיר.

היו"ר נ' מסאלחה:

תן לו לדבר.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מודה לך מאוד על העזרה.

נקודה נוספת: טרנר הוא האחרון שיכול לדבר על הרלפות. הרי כבר שנתיים ימים מדליפים כמו מכרז בפרשיות שונות; לא רק מדליפים, אלא הכול נעשה בידיעת צמרת המשטרה.

נקודה נוספת: מפכ"ל המשטרה אישר קיום תדריך לעיתונאים. כלומר, לשחרר לפרסום את מה שהיה אז ידוע — שנתפסו הרוצחים. גורמים אחרים התנגדו, והתדריך בוטל. אילו בא ראש השב"כ ותקף את חבר הכנסת רחבעם זאבי, נחא. אבל מה זכותו של המפכ"ל לתקוף ולטעון שפגע בחקירה, כאשר הוא עצמו תמך בשחרור הידיעה לפרסום?

בסיפוק רב, שהעובדה שהרוצחים נחשפו במהירות כל כך גדולה ובעבודה יעילה וטובה כל כך של המשטרה ושל שירותי הביטחון, העובדה הזאת תוכל ללא ספק לשמש גם גורם מרתיע כעתיד מפני ניסיונות לעשיית מעשים נוראים כאלה.

חברי החוליה נמנים עם הפעילים הבכירים בסניפי התנועה האסלאמית בכפרים. אחד מחברי החוליה משמש גם כתפקיד גזבר התנועה בכפר, והוא מורה בבית-ספר תיכון באוס-אל-פחם. חבר נוסף מועסק על-ידי התנועה האסלאמית כמזכיר מרפאת אל-נור, אשר ממוקמת במסגד אבו-עוביידה באוס-אל-פחם, שם הוא גם נעצר בליל אמש. אחד החשודים נכלא בעבר במסגרת התארגנות מוסלמית קיצונית במשולש, ולאחר מכן שוחרר.

פעילות החקירה המאומצת של השב"כ ומשטרת ישראל הביאה, כפי שצינתי כבר קודם, לאיתור חנות שבה נרכשו כלי הרצח ולמעצר החשודים, שאכן נעצרו ונמצא אצלם מצבור הנשק שנלקח ממאה צה"ל באותו לילה ברמות-מנשה.

כמדין מציאה המשטרה בגדים מגואלים בדם, אשר מאוחר יותר התברר כי הם שייכים לחשודים. נתפסו גם ספרי תעמולה של "האחים המוסלמים", אשר יצאו לאור במצרים והכילו תוכן אנטישמי-נאצי של שנאת יהודים ושנאת מדינת ישראל, בהם "הפרוטוקולים של זקני ציון" וספרים אחרים, שנמכרים בידי ספרים של התנועה האסלאמית.

במהלך החקירה מסר אחד החשודים כמה גרסאות שווא, תוך שהוא ממעיט בחלקו ומודה רק שהוא סייע לפעולה, שהוא היה סייען בלבד לחוליה של "הפנתר השחור" מג'נין, ולדבריו הם אלה שרצחו את החיילים. לאחר שגרסתו הופרכה, אמש, וכתוצאה ממאמץ מודיעיני מרוכז נוסף, הוא הודה כי הוא משתייך להתארגנות דתית אסלאמית, הכוללת אותו, את אחיו ושני נוספים, האחד ממושרפה והשני מאום-אל-פחם, ושהם רצחו את חיילי צה"ל ברמות-מנשה.

לאחר אימות הגרסה התבצע גל מעצרים, בליל 3 – 4 במרס 1992, שבמהלכו נעצרו שני חברי חוליה נוספים החשודים ברצח.

מהודאת ארבעת חברי החוליה עד כה עולה, כי הפעילות הראשונה שעליה הם סיכמו ביניהם היתה לרצוח חיילי צה"ל בתחנות הסעה לחיילים, על-ידי הסתערות בסכינים על חייל בודד, רציחתו וחטיפת נשקו. במסגרת זו הם החלו לצאת בשעות החשכה, חמושים בסכינים, לסיוורים בכבישים הראשיים באזור התענכים, מגידו, פרדס-חנה, עפולה וג'נין. כן הם נהגו להתחנות את רכבם בסמוך לתחנות הסעה ולאורב לחיילים. לאחר שהם לא הצליחו להוציא לפועל את תוכניתם לרצוח חייל בדרכים אלו, החלו להתגבש תוכנית לבצע רצח של חיילים במאהל חיילי צה"ל ברמות-מנשה, המוכר להם בהיותם תושבי האזור.

כשבועיים לפני הפיגוע הם החלו לאסוף מידע על-אודות המחנה והייליו, על-אודות שגרת החיים בימי השבוע ובלילות שבת, וזאת הם עשו בסיוורם גללים ובחצפיות באמצעות משקפות ביום ובלילה. ימים מספר לפני הפיגוע הם רכשו גרזינים וסכינים, ששימשו לביצוע הרצח. כמדין, הם הכינו 20 קבוקים לצורך הכנת קבוקי תבערה לפיגועים בעתיד, וציוד נוסף, אשר אמור היה לשמש אותם במקרה שהם ייהפכו בעתיד למבוקשים. הציד הונח במערה בחורשה ממערב למושרפה, במגמה שתשמש להם לצורכי מסתור.

החקירה בעניין נמשכת, ואם יתבררו פרטים נוספים

ונקודה אחרונה, רבותי חברי הכנסת, לא מקובל עלי, מאוד לא מקובל עלי, שיבוא איש במדים ויתקוף נבחר ציבור. הוא עשה זאת פעם אחת כאשר השתלח באחד מחברי מועצת חכמי התורה, הוא תקף את חבר הכנסת רובי ריבלין, וכעת גם את חבר הכנסת רחבעם זאבי. המשטרה תוקפת בשמות חסויים, כמו "גורם בכיר במשטרה" וכו', אפילו את שופט בית-המשפט המחוזי בתל-אביב תקף "קצין בכיר במשטרה". זו נורמה פסולה בתכלית, וטוב עשה יושב-ראש הכנסת שהעמיד את המפכ"ל במקומו.

אדוני היושב-ראש, ידידי חברי הכנסת, אני תובע במפגיע משר המשטרה שינוף במפכ"ל על כך שתקף את חבר הכנסת רחבעם זאבי, את חבר הכנסת ראובן ריבלין וחברי כנסת נוספים. אני תובע במפגיע, ששר המשטרה יודיע כאן באופן רשמי ביותר אם אכן מפכ"ל המשטרה תדרך עיתונאים בנושא זה, ואם אכן תמך בקיום מסיבת עיתונאים.

אני תובע במפגיע משר המשטרה לצאת להגנתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי, שגם אם אנו חלוקים על עמדותיו הפוליטיות, הרי הוא עושה את עבודתו נאמנה, נאמן למשנתו, ואין חולק על כך שהוא דואג באמת ובתמים לגורל תושבי ישראל בכל מקום, בושה וחורפה לבוא ולטעון נגדו כאילו פגע ביודעין בחקירה כלשהי.

אני מבקש לקיים דיון במליאה בנושא זה. תודה רבה.

היור"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. כבוד השר, בכקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפי שכבר הודעתי כאן היום אחר הצהריים, במסגרת תשובה על הצעת חוק אחרת שעלתה כאן, אני בירכתי הודעתי על כך שנתפסו החשודים ברצח של שלושת חיילי צה"ל במאהל שליד קיבוץ גלעד.

לאחר מאמץ מודיעיני מרוכז של שירותי הביטחון ומשטרת ישראל, נחשפה באזור ואדי-עארה חוליית המחבלים שחשודה ברצח של חיילי צה"ל. אני חייב לומר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי החשיפה הזאת היא אחד ההישגים המזהירים ביותר של משטרת ישראל ומההישגים החשובים והמהירים של שירות הביטחון הכללי, אשר בעבודה משותפת, בעבודה מצוינת, שעוד ידובר בה רבות, חשפו את החוליה שביצעה את הרצח הנורא ברמות-מנשה, ועשו זאת ככשרון, בתחכום, בהתמדה הראויה לציון, החל מכלי הרצח שלמעשה היו קצה החוט שממנו התחילת המשטרה לפעול ביחד עם שירות הביטחון הכללי, דרך מסלול שעבר בחנות שבה נרכש כלי הרצח, ועד לבתיים של מבצעי הרצח הנורא, כאשר בבית נמצא ב"סליק" מצבור כלי הנשק שאותם הם לקחו מהחיילים. גם ה"גלילון" שהיה וגם ה"אם-16".

עד כה נעצרו חמשת חברי החוליה. כולם ערבים ישראלים. שלושה מהם אחים, הרביעי קרוב משפחה, תושבי הכפר מושרפה. החמישי שנעצר הוא תושב אוס-אל-פחם. שניים מהחשודים ברצח נעצרו בליל אמש. אחד החשודים הוא גם מורה בבית-ספר תיכון, שקיבל את שכרו, מטבע הדברים, כעובד מדינה, ממדינת ישראל.

אני אומר את הדברים האלה בצער לא קטן, מפני שזו הפעם הראשונה שמעשה רצח כל כך נורא וכל כך אכזרי בוצע על-ידי ערבים ישראלים, אזרחי מדינת ישראל, שחיים אתנו כאן, ואני חושב שלכולנו זה רגע עצוב מאוד כשנוכחנו לראות שאכן מדובר כאן בערבים ישראלים. ומצד שני אני יכול לומר

שר המשטרה ר' מילוא:

אני בטוח שעם ישראל מכין יותר ממך, חבר הכנסת פרץ, את מה שאמרתי.

עמיר פרץ (העבודה):

זה לא שביעיות פה, אל תשחק במשחקי מלים.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני אסביר לך עוד הפעם. תהיה בשקט ואני אסביר לך בדיוק. כאשר אני אמרתי כאן בתחילת דברי, שלצערי חבר הכנסת זאבי קיבל אינפורמציה מוטעית שהודלפה לו, הרי מוכן מאליי שהמדליף לא היה מפכ"ל המשטרה. מפכ"ל המשטרה ידע את האינפורמציה הנכונה. וכאשר הועברה לחבר הכנסת זאבי אינפורמציה — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זאת אומרת שהוא משקר.

שר המשטרה ר' מילוא:

כאשר חבר הכנסת זאבי אמר את מה שאמר, הוא אמר זאת בהסתמך על אינפורמציה לא נכונה שנמסרה לו. ואני אמרתי את הדברים ברור.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, על הפשע שלו בשבוע שעבר, שאתה אמרת שהוא שיבש את החקירה, הוסיף היום פשע בהטחת אשמה על משטרת ישראל והמפכ"ל. אני מוכן להסיר את הכובע לא רק בפני המפכ"ל ושירותי הביטחון אלא גם בפני שר המשטרה. אבל שר המשטרה לא יכול להתחמק, להפקיר את המפכ"ל ללשון המשתלחת הזאת, לשקר הנוסף שלו. זה בלתי אפשרי. אחרי שהוא עלה פה וטען שהוא לא פגע בחקירה ולא שיבש אותה, אתה חייב להודיע באופן הכי מוסמך איזה נזק הוא גרם. יכול להיות שהוא צודק, מה הייתה הטעות? ולפרסם את כל הפרטים. לא יכול להיות שהאיש המופקר הזה ילך וימשיך בשקרים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לפני שבוע זה היה שיבוש החקירה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יאיר צבן. אדוני השר, האם אתה רוצה להוסיף? בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

חברי הכנסת, אני חושב שהדברים שאמרתי כאן והמחמאות שהרעפתי, ובצדק, על משטרת ישראל ושירותי הביטחון, וגם על מפכ"ל המשטרה, כפי שאמרתי זאת כאן בצורה ברורה מאוד — אני לא חושב שבעבר נאמרו דברים כל כך חמים, כל כך ברורים וכל כך חד-משמעיים בהקשר זה.

אני גם חייב לומר, שאני, כשר המשטרה, חייב לנהוג גם על-פי סדר תקין. כישיבת הממשלה ביום ראשון הודעתי, שאנחנו נחקר עד תום את נושא ההדלפה בנושא זה לחבר הכנסת זאבי. אנחנו הקמנו צוות חקירה מיוחד, בראשותו של ראש אגף החקירות של משטרת ישראל, כדי לבדוק מי הדליף את התומר הזה. אני רוצה רק להזכירכם — — —

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

מה יש לחקור? אדוני השר, תחקור את המפכ"ל?

היו"ר נ' מסאלחה:

יתן לשר לענות.

הראויים לידעת הציבור. הם יובאו בהתאם לנוהג המקובל — במקרים כאלה יש פרסום, שאותו כאן קראתי, המקובל ומתואם בין המשטרה לבין שירותי הביטחון. כפי שנוהגים לעשות במקרים כאלה.

אחרי-הצהריים, כאשר הודעתי כאן על תפיסתם של הרוצחים, ציינתי שאני לא אכנס לפרטים כל זמן שאיסור הפרסום עדיין בתוקפו. דקות ספורות לאחר שסיימתי — כי כאשר דיברתי כאן כבר היה דיון אצל השופט — הודיע השופט על הסרת איסור הפרסום, והמפכ"ל, בתיאום אתי, כינס מסיבת עיתונאים בצפון, יחד עם מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, כדי להביא את הפרטים שאני הבאתי אותם כאן לכנסת עכשיו ופרטים נוספים שנוגעים למהלך החקירה.

אני חייב לציין, שהצטערתי על שבשבוע שעבר הוטעה חבר הכנסת זאבי על-ידי אינפורמציה לא נכונה שהוא קיבל ואמר כאן את הדברים כפי שנאמרו. אני לא הגבתי על הדברים האלה, לא אמרתי מלה וחשבתי שטעות יכולה לקרות, ואם מצטערים עליה, זה יכול להתקבל כטעות שכל אדם יכול לטעות בה.

אבל אני הצטערתי מאוד לשמוע כאן את דברי הביקורת של חבר הכנסת זאבי וחבר הכנסת גמליאל על מפכ"ל המשטרה. המשטרה במקרה הזה נהגה באחריות רבה, תוך פעילות מצוינת, הראויה לציין. אילו הייתי חבר כנסת שמגיש פה הצעה לסדר-היום, הייתי בא ואומר שאני מסיר את כובעי בפני משטרת ישראל, בפני שירותי הביטחון הכללי, בפני מפכ"ל המשטרה, על העבודה המצוינת שהמשטרה עשתה בחשיפה המורכבת והמסובכת הזאת של מבצעי הרצח.

העובדה שהם נתפסו, אותם חשודים שכבר הודו במעשה, נתפסו זמן כה קצר אחרי המעשה וכבר הודו בו, וכבר יש הכלים שבהם כוצע הרצח וכלי הנשק שהם לקחו כעת הרצח — כל זה ראוי, לדעתי, להוקרה מצד חברי הכנסת ועם ישראל כולו. אין לי ספק שההצלחה המצוינת הזאת של שירותי הביטחון הכללי ושל משטרת ישראל תתרום להרתעה בעתיד מפני מעשים דומים, למניעת אירועים נוראים כאלה בעתיד. וזה בעצם הדבר החשוב לנו מכול — לתפוס את הרוצחים ולהרתיע ממעשים דומים כאלה בעתיד.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע לכל מגישי ההצעות להסתפק בתשובה שאני נתתי כאן. בסך הכול מדובר פה באירוע טרגי מצד אחד ובהצלחה חשובה מאוד — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

המפכ"ל הואשם שהוא המדליף, שהכול היה בידעתו, ויש לי הרגשה שההודעה שלך לקונית מדי: או שאתה מקבל את הדברים בשלמות, ואם כן, תגיד לנו.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת אורון, תרשה לי. אני אמרתי פה דברים מאוד מאוד ברורים על פעילותה המצוינת של משטרת ישראל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש האשמה חמורה מצד חבר כנסת.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת אורון, אני סומך על האינטליגנציה שלך.

עמיר פרץ (העבודה):

עם ישראל מקשיב, המפכ"ל הואשם.

ואני מבין את סערת הרוח שלך, אני רוצה לומר לך דבר שמבחינתך הוא בוודאי יהיה מעניין בהקשר זה.

בלילה של אותו יום שבו הופיע חבר הכנסת זאבי בכנסת, בשעה 03:00, קיבלתי טלפון ממפכ"ל המשטרה, ובו הוא מסר לי על אינפורמציה שהיתה דומה מאוד לאינפורמציה שאמר כאן חבר הכנסת זאבי בכנסת. אלא מאי? ב-08:00 התקשר המפכ"ל שוב ותיקן את האינפורמציה ומסר לי את העובדות הנכונות, שלא נתפסו הרוצחים והנושא נמצא בחקירה. נראה שהיה מישור שידע את האינפורמציה הראשונה, אבל לא קיבל את האינפורמציה המתוקנת, והוא הטעה את חבר הכנסת זאבי.

יותר מזה אינני רוצה לומר, מפני שהכול ייבדק כפי שזה צריך להיבדק.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אולי יש האזנת סתר?

שר המשטרה ר' מילוא:

אין סכנה זאת.

אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שהמצעים יסתפקו בתשובתי, ואנחנו כולנו נקבל בסיפוק את ההצלחה של המשטרה ושירותי הביטחון, ונקווה שאירועים נוראים כאלה לא יהיו בעתיד. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת זאבי, אתה מסתפק בתשובתך?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מסתפק.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ליבאי?

דוד ליבאי (העבודה):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גמליאל?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לכם.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):
אני שואל את השר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פורז, אני קורא אותך לסדר. אינך יכול לשאול בלי רשות.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת פורז, לך אין פריימריס ואין שביעיות. למה אתה צועק כל כך?

הנושא רציני, ואני מבקש להתייחס אליו ברצינות כפי שהוא ראוי לה. אנחנו מבחינתנו, בתוך המשטרה, מקיימים כדיקה יסודית של נושא ההדלפה. אני אינני רוצה כרגע להתייחס ישירות לנושא ההדלפה, ולא במקרה —

חיים רמון (העבודה):

לשיבוש החקירה אתה מוכן להתייחס?

שר המשטרה ר' מילוא:

— — כי אחרת יבוא מישור וישאל: כאשר אתם הקמתם צוות בראשות ראש אגף החקירות שבדק את הנושא, איך אתה כבר קובע מי הדליף ומי לא הדליף. סמכתי על האינטליגנציה שלכם ושל הציבור כאשר אמרתי שההדלפה היתה של אינפורמציה בלתי נכונה. ואינפורמציה בלתי נכונה לא יכולה להיות מודלפת, חבר הכנסת אורון, עליידי המפכ"ל. המפכ"ל ידע את האינפורמציה הנכונה. וכשהמפכ"ל התקשר אלי — —

חיים רמון (העבודה):

האם חבר הכנסת זאבי שיבש את החקירה ופגע בה?

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, תתביישו לכם. אינכם יכולים לעשות זאת. חבר הכנסת זאבי יושב ושותק — —

חיים רמון (העבודה):

יש לו הרבה סיבות לכך.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, אין לו הרבה סיבות. אתה לא יכול לעשות את זה.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת רמון, כדי שאתה תהיה יותר שקט בנושא הזה,

כ. הצעת חוק זכויות העיוור, התשנ"ב — 1991 * (הצעת חברת הכנסת א' נמיר)

בישראל כ-8,000 עיוורים. מחציתם עיוורים לחלוטין. ציבור זה הוא מהחלשים ביותר בחברה הישראלית. כל הניסיונות להביא לשיפור משמעותי בתנאי חייו של העיוור ולקדמו למעמד של אזרח עצמאי ותורם בחברה לא העלו דבר כמעט. הצעת החוק שאני מביאה היום יש בה כדי להקל ולו כמעט את הסבל של אוכלוסייה חלשה זו, שאין לה דואג.

ההצעה מתמקדת בשלושה נושאים עיקריים:

1. הרחבת הזכות לגמלה המשולמת לילד עיוור במסגרת השירותים המיוחדים הניתנים על-ידי המוסד לביטוח לאומי לילדים נכים. לפי הצעה זו יהיה זכאי לגמלה כל ילד עיוור מיום

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק תתל"ז, הצעת חוק זכויות העיוור, התשנ"ב — 1991, מאת חברת הכנסת אורה נמיר. בבקשה.

אורה נמיר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתנצלת על שאחרי המתח של האירוע הקודם אני עומדת להעלות נושא של חיי יום-יום עצובים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בפני הכנסת לאישור בדיון מוקדם את הצעת חוק זכויות העיוור, התשנ"ב — 1991.

העבודה והרווחה, אני מעריך מאוד את יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה על עינותיה ורגישותה בהביאה את החוק הזה.

קודם היתה התנגדות של הממשלה להצעת החוק, אבל אני שמח מאוד על ההכנה שהושגה בינה לבין האוצר. אני תומך בחוק הזה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. לפני ההצבעה אני רוצה להצטרף לכרכות לחברת הכנסת נמיר ולסגן שר העבודה והרווחה על הצעת החוק. אני בטוח שכולנו נתמוך בו.

אנחנו מצביעים על הצעת החוק. זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 9

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק זכויות העיוור,

התשנ"ב — 1991, לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

תשעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים, הצעת החוק של חברת הכנסת אורה נמיר, הצעת חוק זכויות העיוור, הועברה לדיון בוועדת העבודה והרווחה לשם הכנתה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

לידתו ועד גיל 14, במקום מגיל שלוש כפי שנהוג היום, וזאת ללא מבחני התלות הנהוגים כיום לפי החוק ותקנותיו.

2. מתן גמלת ניידות לעיוורים. בעניין זה הגעתי להסכמה עם נציגי משרד האוצר, ששיעור הגמלה ושיטת עדכונה ייקבעו בהסכמה עם האוצר, כשבעיקרון יעוגנו בחוק התשלומים שמשלם היום משרד העבודה והרווחה, הנקראים "דמי ליווי".

3. הגדלת היקף שיעורי העזר הניתנים לילדים עיוורים לצורך עזרה בלימודים במסגרת חוק חינוך מיוחד.

אני רוצה לומר כאן לסגן שר העבודה והרווחה וליושב-ראש הישיבה, שבמהלך שבע השנים האחרונות ניסיתי אינספור פעמים להביא, שלא באמצעות חקיקה, לשיפור מצבם של העיוורים. זו אוכלוסייה שקטה, שאינה זועקת, שכמעט אינה מפגינה, ואני מודה שלא הצלחתי להזיז דבר וחצי דבר.

לכן אני חייבת מעל הדוכן הזה להודות לאנשי האוצר, שלאחר משאים ומתנים ממושכים ומייגיעים אתם הם הסכימו — גם שר האוצר, גם אנשי אגף התקציבים, ובמיוחד אדם ששמו חיים פליץ מאגף התקציבים, שמגלה רגישות רבה בייחוד לאחרונה לנושאים החברתיים, על איוה הסכם לגבי הצעת חוק התחלית, שתשפר, לפי הערכתי, שיפור לא מבוטל את מצבם של אותם אנשים, הורים וילדים, שנגזל מהם מאוד של עולם, וחובתנו שלנו לבוא ולסייע להם ובידם.

אני מבקשת, אדוני היושב-ראש, לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה, להכנתה לקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כבוד המציעה, יושבת-ראש ועדת

כא. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים), תשנ"ב — 1992 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, במצב הקיים אין דבר שהוא מכון לפגוע באוכלוסייה הערבית. אלה שמשרתים בצבא מקבלים קצבת יוצא-צבא. המצב הזה איננו מיוחד לארץ-ישראל. אפילו בארצות-הברית יש חוק כזה.

לכן אנחנו מציעים להסיר את הצעת החוק מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 23.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 1

נמנעים — אין

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעת חוק תחת"ג, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים), התשנ"ב — 1992, של חברי הכנסת עבדאללה דראושה ונואף מסאלחה. ינמק חבר הכנסת דראושה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ש' דיין:

בבקשה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שבועיים אושרה בקריאה טרומית הצעת חוק של חברי הכנסת יוסי ביילין ומוחמד נפאע כאותו נושא. בהסכמת ידידי חבר הכנסת מסאלחה ובהסכמתי, אין אנחנו רוצים לעיף את מליאת הכנסת, ואנחנו מבקשים לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

היו"ר ש' דיין:
 ברוב של 10, נגד — 1, מועברת הצעת חוק הביטוח
 הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים), של חברי הכנסת
 דראושה ומסאלחה, לוועדת העבודה והרווחה. תודה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח
 הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים),
 התשנ"ב — 1992, לדיון מוקדם בוועדת
 העבודה והרווחה נתקבלה.

כב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

השקעות הון בחקלאות (תיקון מס' 4), התשנ"ב — 1992, של
 חבר הכנסת גדליה גל.

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה
 והרווחה בנושא: גורל תשלום קצבאות ילדים למשפחות
 זכאיות על-ידי מעסיקים. תודה.

היו"ר ש' דיין:
 תודה. חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, בעזרת השם,
 ביום שני הבא, ד' באדר ב' התשנ"ב, 9 במרס 1992, בשעה
 16:00. תודה. ישיבה זו נעולה.

היו"ר ש' דיין:
 הודעה לסגן מזכיר הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:
 ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום
 על שולחן הכנסת —

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק החברות
 הממשלתיות (חברה להשקעות בהון סיכון), התשנ"ב — 1992.
 לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק לעידוד

הישיבה ננעלה בשעה 19:54.

במשפחה כתוצאה בשימוש בסמים או מפיגור נפשי וכיוצא באלה, אף הם אינם זכאים למימון הטיפול הרפואי, למרות היותם חברים בקופות-החולים השונות.

סעיף 368 לחוק העונשין מחייב הן את כלל הציבור והן את אנשי המקצוע, שבחוקף תפקידם ועיסוקם נורע להם על קיום חבלה כזו, לדרווח עליה למשטרה או לפקיד הסעד, וזאת כשבמקרים רבים מנסים הקורבנות להסוות את הסיבות לפגיעה, בין השאר כדי לא לשאת בהוצאות הרפואיות.

הצעת חוק זו באה לתקן את המצב הקיים.

עד היום קיים הסכם בשתיקה, ולפיו נותנת קופת-החולים הכללית כיסוי לאשפוז אם המחלונן פונה למשטרה, כהנחה שתוגש תביעה פלילית נגד התוקף וינתנו פיצויי נזיקין, שמהם יחזיר הנתקף לקופת-החולים את תמורת הטיפול הרפואי. קיימים מקרים רבים שבהם נפגעי אלימות, בעיקר נשים וקטינים הנפגעים במשפחה, אינם פונים למשטרה, ואף לא לערכאות משפטיות, בשל הבושה, חוסר הישע והחשש פן יבולע להם בהמשך.

קורבנות אלימות מינית במשפחה, וקורבנות אלימות

ד. הצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית),

התשנב — 1992

(הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

1. סעיף 52 לדבר המלך במועצתו על ארץ-ישראל 1922 עד 1947 יסומן (1)52 ובסופו יבוא:

1. סעיף 52 לדבר המלך במועצתו על ארץ-ישראל 1922 עד 1947 יסומן (1)52 ובסופו יבוא:

ד ב ר י

אשה מוסלמית אינה יכולה לפנות לבית-המשפט המחוזי בתביעת מזונות, בעוד אשה יהודייה יכולה לעשות כן. מוצע, לפיכך, לבטל את סמכותם הייחודית של בתי-הדין הדתיים המוסלמיים בענייני מזונות, כלכלה, כשרות משפטית ואפוטרופסות, ובכך תינתן סמכות מקבילה לבית-המשפט המחוזי לפי החוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), התשי"ט — 1959, ולפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.

מאז קום המדינה ועד היום נחקקו חוקים שונים שעניינם נושאים מתחום המעמד האישי, שבהם ניתנה סמכות מקבילה, שירות או ייחודית לבית-המשפט האזרחי. ואולם אנכרוניזם בדבר המלך, שקבע סמכות ייחודית לבתי-הדין המוסלמיים ככל ענייני המעמד האישי, נותר בתוקפו עד היום. כתוצאה מכך נוצרה אפליה בחוק, המונעת מיושביה המוסלמים של המדינה לקבל סעדיהם בבתי-המשפט האזרחיים. לדוגמה:

ה. הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק

4. יציבות החוק
אין בכוחן של תקנות שעת-חירום לשנות חוק-יסוד זה, להפקיע זמנית את תוקפו או לקבוע בו תנאים.
5. נוקשות החוק
אין לשנות חוק-יסוד זה אלא בחוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי הכנסת.
6. הוראת שעה
הוראות חיקוק שהיו בתוקף ערב תחילתו של חוק-יסוד זה, והן עומדות בסתירה להוראותיו, יעמדו בתוקפן עד תום שנתיים מיום תחילתו של חוק-יסוד זה; ואולם פירושן של ההוראות האמורות יעשה ברוח הוראות חוק-יסוד זה.

הוראות חיקוק שהיו בתוקף ערב תחילתו של חוק-יסוד זה, והן עומדות בסתירה להוראותיו, יעמדו בתוקפן עד תום שנתיים מיום תחילתו של חוק-יסוד זה; ואולם פירושן של ההוראות האמורות יעשה ברוח הוראות חוק-יסוד זה.

1. חופש העיסוק
כל אזרח או תושב של המדינה זכאי לעסוק בכל עיסוק, מקצוע או משלח יד; אין מגבילים זכות זו אלא בחוק, לתכלית ראויה ומטעמים של טובת הכלל.
2. טעמים לרישוי
היה עיסוק מותנה בקבלת רשיון, לא תישלל הזכות לרשיון אלא על-פי חוק ומטעמים של ביטחון המדינה, תקנת הציבור, שלום הציבור ובריאותו, בטיחות, איכות הסביבה או הגנה על המוסר הציבורי.
3. תחולה
כל רשות מרשויות השלטון חייבת לכבד את חופש העיסוק של כל אזרח או תושב.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

"אלא על-פי חוק הקובע תנאים מוקדמים מטעמים של טובת הציבור, לעניין מקצוע או עיסוק המחייב מיומנות או ידע או הכשרה מיוחדים".

לסעיף 5
חבר הכנסת יצ' לוי מציע:
המלים "שנתקבל ברוב של חברי הכנסת" — יימחקו.

לסעיף 1
חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:
המלים "ומטעמים של טובת הכלל" — יימחקו.

לסעיף 2
חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:
במקום הסיפא החל במלים "אלא על-פי חוק" יבוא:

1. הצעת חוק חובת המכרזים, התשנ"ב — 1992

1. הגדרות
בחק זה —
- "תאגיד ממשלתי" — חברה ממשלתית, חברת-בת ממשלתית, או תאגיד שהוקם בחוק;
"מקרקעין" — כהגדרתם בחוק-יסוד: מקרקעי ישראל¹;
"מערכת הביטחון" — צבא-הגנה לישראל, משרד הביטחון ויחידות הסמך שלו, וחברות ששר הביטחון אחראי עליהן.
2. חובת מכרז
המדינה וכל תאגיד ממשלתי לא יתקשרו בחוזה לביצוע עסקה בטובין או במקרקעין, או לביצוע עבודה, או לרכישת שירותים, אלא על-פי מכרז פומבי הנותן לכל אדם הזדמנות שווה להשתתף בו.
3. פטור לעסקת חוץ
שר האוצר, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, יקבע בתקנות הוראות לעניין פטור מחובת מכרז להתקשרות בעסקה עם מי שאינו תושב ישראל, או לעניין עסקה שביצועה נעשה מחוץ למדינה.
4. פטור ממכרז, מכרז סגור ודרכי עריכת מכרז
(א) שר האוצר, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, יקבע בתקנות —
(1) סכומים או סוגי עסקאות ונהלים לסיווג עסקאות, שלגביהם, על אף האמור בסעיף 2 —
(א) לא תהיה חובה לערוך מכרז כלל;
(ב) לא תהיה חובה לערוך מכרז פומבי אלא מכרז סגור ותנאיו של מכרז כזה;
(2) סוגי עסקאות שבהם תהיה ההשתתפות במכרז מותנית בתנאים שייקבעו;
- (3) סוגי עסקאות בהן ניתן לנהל משא-ומתן עם המציעים שהצעותיהם נמצאו מתאימות, וכללים לניהול המשא-ומתן;
(4) צורת המכרזים ודרכי הזמנתן וקבלתן של הצעות מחירים, ואופן פרסומם של המכרזים ברבים;
(5) אופן הרכבתן ואיושן של ועדות מכרזים, ואמות המידה לבחירת ההצעות המתאימות;
(6) הוראות מיוחדות ותנאים מיוחדים למכרזים לסוגיהם השונים של המוסדות והתאגידים שחוק זה חל עליהם;
(7) כל עניין אחר הנראה לו דרוש לשם ניהול תקין והגון של עסקאות ובמטרה להבטיח את קבלת ההצעות שיעניקו את מירב היתרונות למי שערך את המכרז.
- (ב) תקנות לפי סעיף זה ניתן לקבוע דרך כלל, לסוגי עסקאות או לסוגי הגופים המתקשרים.
5. התקשרויות של מערכת הביטחון
לגבי עסקאות של מערכת הביטחון, יבוא לעניין סעיפים 3 ו-4 במקום שר האוצר, שר הביטחון בהתייעצות עם שר האוצר.
6. שמירת דינים
אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות כל דין אחר.
7. ביצוע
שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.
8. תחילה
(א) תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו.
(ב) שר האוצר יגיש לאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת תקנות כמפורט בסעיף 4 לפני תחילתו של חוק זה.

¹ ס"ח התש"ך, עמ' 56.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
הערה: אין להצביע על סעיף זה אלא לאחר ההצבעה על ההסתייגות לסעיף 5.
- שר האוצר מציע:
בהגדרת "תאגיד ממשלתי" — המלים "חברה ממשלתית, חברת-בת ממשלתית או" — יימחקו.
- לסעיף 5
שר האוצר מציע:
למחוק את הסעיף.
- (אם תתקבל הסתייגות זו — תימחק ההגדרה "מערכת הביטחון" שבסעיף 1.)
- לחלופין
שר האוצר מציע:
במקום "שר הביטחון בהתייעצות עם שר האוצר" יבוא: "שר האוצר בהתייעצות עם שר הביטחון".
- לחלופי חלופין
שר האוצר מציע:
במקום הסעיף יבוא:

אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

(ג) כל עוד לא אושרו תקנות בידי ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ימשיכו לחול לעניין חובת מכרזים הוראות תקנון כספים ומשק שהוציא החשב הכללי במשרד האוצר.

5. התקשרויות של מערכת הביטחון

שר האוצר באישור שר הביטחון יקבע הוראות בדבר התאמת התקנות לפי סעיף 4 לצורכי מערכת הביטחון.

לסעיף 8

שר האוצר מציע:

ז. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992

1. תיקון סעיף 5

בסעיף 5 לחוק חיילים משוחררים, התשמ"ד — 1984,¹ במקום "שלוש" יבוא "ארבע".

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 188; התשמ"ד, עמ' 243.

ח. הצעת חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב — 1992

1. תיקון חוק ניירות ערך (הוראת שעה)

בסעיף 1(א) לחוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן — 1989,¹ במקום "כ"ה באדר א' התשנ"ב (29 בפברואר 1992)" יבוא "כ"ח באייר התשנ"ב (31 במאי 1992)".

2. תיקון חוק ניירות ערך

בסעיף 46א(א) לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968,² במקום "סעיף 46(ב) או (ג)" יבוא "סעיף 46".

4. תחילה

תחילתם של סעיפים 1 ו-2 ביום כ"ו באדר א' התשנ"ב (1 במרס 1992); תחילתו של סעיף 3 ביום כ"ה בטבת התשנ"ב (1 בינואר 1992).

¹ ס"ח התש"ן, עמ' 14 ועמ' 186; התשנ"א, עמ' 190.

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 234.

³ ס"ח התשנ"ב, עמ'....

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 4

חברי הכנסת ח' אורון ות' גוז'נסקי מציעים:
הסיפא יימחק.

לסעיף 3

חברי הכנסת ח' אורון ות' גוז'נסקי מציעים:
פסקה (1) — בטלה, והסימון (2) יימחק.

ט. הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992

2. הוספת סעיף 35

אחרי סעיף 35 לחוק העיקרי יבוא:
"35. עיקול של מלווה

על עיקול של מלווה לפי אחד החוקים המצוינים בתוספת הראשונה יחולו הוראות אלה:

(1) עיקול של מלווה ייעשה רק בדרך של עיקול תעודת המלווה בידי המחזיק בה;

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק המלוות (הוראות שונות), התשל"ח — 1977¹ (להלן — החוק העיקרי) —

(1) בסעיף קטן (ג), במקום "שש שנים" יבוא "חמש-עשרה שנים", והסיפא המתחיל במלים "ולענין מלוות" — יימחק;

(2) בסעיף קטן (ד), במקום "שש שנים" יבוא "חמש-עשרה שנים".

¹ ס"ח התשל"ח, עמ' 18; התשל"ט, עמ' 38; התש"ס, עמ' 38; התשמ"ב, עמ' 199; התשמ"ח, עמ' 76; התשמ"ט, עמ' 52.

- (2) מלווה לא יהא ניתן לעיקול לשם מימוש או הבטחה של זכות אשר טוענים לה בניגוד לאמור בחוק המלווה שלפיו הוצאה התעודה;
- (3) המלווה לא יהא ניתן לעיקול לאחר שדמי
3. תחילה
- תחילתו של חוק זה בתום חודש ממועד פרסומו ברשומות.

י. הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992

1. תיקון סעיף 1
- בסעיף 1 לחוק הריבית, התשי"ז—1957¹ (להלן — החוק העיקרי), בסוף הגדרת "ריבית" יבוא "למעט כל סכום המיתוסף לקרן עקב תנאי הצמדה לשער החליפין
- של המטבע הישראלי, למדר המחירים לצרכן או למדר אחר שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה".
2. ביטול סעיף 2
- סעיף 2 לחוק העיקרי — בטל.
- ¹ ס"ח התשי"ז, עמ' 50; התשל"ג, עמ' 12; התשמ"ט, עמ' 96.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לשם החוק
- חבר הכנסת א' דיין מציע:
- אחרי "תיקון מס' 3" יבוא "(הוצאת הפרשי הצמדה מגדר ריבית)".

יא. הצעת חוק הקלות לחירש, התשנ"ב — 1992

1. כתוביות ושפת סימנים
- רשות השידור, הטלוויזיה הלימודית והרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו יקבעו —
2. כללים
- הוועד המנהל, באישור השר הממונה — לעניין רשות השידור, שר החינוך והתרבות — לעניין הטלוויזיה הלימודית, ומועצת הרשות — לעניין הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, יקבעו בכללים לאחר התייעצות בארגוני חירשים ובאישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, את סוגי התוכניות והשידורים לעניין סעיף 1.
- (1) מספר שידורי טלוויזיה שלא יפתחו מרבע מכלל השידורים בעברית ובערבית, שאינם משודרים בשידור חי, אשר בהם יהיו כתוביות בעברית — בשידורים בעברית, וכתוביות בערבית — בשידורים בערבית;

יב. הצעת חוק הערכות (תיקון), התשנ"ב — 1992

1. הוספת כותרת
- לפני סעיף 1 לחוק הערכות, התשכ"ז—1967¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:
- "פרק א': הוראות כלליות"
2. הוספת פרק ב'
- אחרי סעיף 17 לחוק העיקרי יבוא:
- "פרק ב': ערכות של ערב יחיד"
- 17א. תחולה והגדרות
- (א) הוראות פרק זה יחולו על ערכות שנתן ערב יחיד לנושה, יהא כינויה אשר יהא, לרבות התחייבות לשיפוי.
- (ב) בפרק זה —
- "נושה" — בין תאגיד ובין יחיד, וכלבד שלגבי יחיד מתן הלוואות הוא במהלך עסקיו הרגיל, אף אם אינו עיסוקו העיקרי.
- "ערב יחיד" — למעט בן זוגו של החייב ולמעט שותף של החייב, בין בשותפות רשומה ובין בשותפות שאינה רשומה; היה החייב תאגיד, לא ייחשב כערב יחיד גם מי שהוא בעל עניין בתאגיד, כהגדרתו בחוק נירות ערך, התשכ"ח—1968²;
- "ריבית" — כפי שנקבעה בחוזה בין הנושה לחייב באין איחור בפירעון (להלן — ריבית מקורית); נקבע בחוזה שיעור מיוחד לעניין איחור בפירעון, לא יעלה שיעור זה בארבע נקודות אחוז מעל הריבית המקורית שנקבעה בחוזה; היתה הריבית המקורית ריבית

¹ ס"ח התשכ"ז, עמ' 46.

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 234.

(1) החייב נפטר, הוכרז פסול דין, ניתן נגדו צו כינוס נכסים, או יצא מן הארץ לצמיתות; היתה ההלוואה מובטחת במשכנתה או במשכון לא יחול סייג זה, אלא אם כן קבע בית-המשפט או ראש ההוצאה לפועל, לפי העניין, שנעשו מאמצים סבירים לאיתור החייב או למימוש המשכנתה או המשכון;

(2) היה החייב תאגיד — ניתן נגדו צו כינוס נכסים או צו פירוק;

(ג) הוגשה תובענה נגד חייב ימסור הנושה הודעה לכל ערב יחיד והוא יהיה רשאי להצטרף להליך.

17ה. חזרה אל החייב

(א) בערבות לפי פרק זה אין להתנות על הוראות סעיף 12 אלא לטובת ערב יחיד.

(ב) מלא ערב יחיד את ערבותו, כולה או מקצתה, יהא דינו כדין הנושה לעניין הליכי גביית החוב מאת החייב שבהם פתח הנושה, והוא יהיה רשאי להמשיך בהליכים אלה.

17ו. ריבוי ערבים

(א) ערבים יחידים יהיו חייבים, כלפי הנושה, בחלקים שווים.

(ב) היו לאותה הלוואה גם ערבים שאינם ערבים יחידים, יחושב חלקו של כל ערב יחיד לפי מספרם של כלל הערבים.

17ז. אי-התנאה

הוראות פרק זה יחולו על אף האמור בכל דין ואין להתנות עליהן אלא לטובת ערב יחיד.

17ח. עדיפות

הוראות פרק זה יחולו על אף האמור בסעיף 57 לפקודת השטרות [נוסח חדש]³.

3. הוספת כותרת

לפני סעיף 18 לחוק העיקרי יבוא:

“פרק ג': הוראות שונות”

4. תיקון חוק ההוצאה לפועל

בחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז — 1967⁴ —

(1) בסעיף 38(ג), אחרי “ביצועה של משכנתה” יבוא “או מימוש של משכון” ואחרי “בשטר משכנתה” יבוא “או בהסכם משכון”;

(2) בסעיף 39(ב), אחרי “ביצועה של משכנתה” יבוא “או מימוש של משכון” ואחרי “בשטר משכנתה” יבוא “בהסכם משכון”;

(3) אחרי סעיף 39 יבוא:

“39א. תחולה

הוראות סעיפים 38(ג) ו-39(ב) לעניין משכון יחולו

משתנה, ייעשה החישוב על-פי אותה ריבית כפי שינוייה מעת לעת, בתוספת שלא תעלה על ארבע נקודות אחוז על שיעור הריבית המקורי;

“הפרשי הצמדה” — הצמדה למדד המחירים לצרכן, לשער מטבע חוץ או לעליית מחירו של כל דבר אחר שעליו מפרסמת רשות ממלכתית מדד, והכול כפי שהוסכם בין הנושה לחייב.

17ב. ערכות בסכום נקוב

ערב יחיד חב רק לסכום הנקוב בחוזה הערבות, בצירוף תוספות שלא יעלו על אלה:

(1) הפרשי הצמדה;

(2) ריבית;

(3) הוצאות בסכום שקבע בית-המשפט או ראש ההוצאה לפועל, ואם לא נתקיים הליך לפני אחד מאלה — ההוצאות הסבירות.

17ג. ערכות בדירת מגורים

(א) הסכים נושה לתת לחייב הלוואה לצורך רכישת דירה המיועדת למגוריו של החייב (להלן — דירת המגורים) והיתה ההלוואה מובטחת במשכנתה או במשכון שנרשמו על דירת המגורים, או שניתנה התחייבות לרישום משכנתה או משכון על זכויותיו של החייב בדירת המגורים, זכאי החייב, לפי בחירתו, לקבל את ההלוואה בשיעור הריבית שקבע הנושה כשהיא מובטחת גם בערבים, או לקבל את ההלוואה ללא ערבים באותה ריבית בתוספת פרמיה.

(ב) שיעור הפרמיה ייקבע בידי נגיד בנק ישראל לאחר שנועץ במפקח על הביטוח, ותינתן עליו הודעה לוועדת הכספים של הכנסת; ניתן לקבוע שיעורי פרמיות שונים, לפי העניין.

17ד. תובענה מהחייב תחילה

(א) לא תוגש תובענה נגד ערב יחיד אלא לאחר שנתקיימו שניים אלה:

(1) ניתן פסק-דין נגד החייב;

(2) יושב ראש ההוצאה לפועל אישר שעל-מנת להיפער מהחייב, נקט הנושה כל הליכי ההוצאה לפועל, לרבות הליכים למימוש משכנתה על דירת מגורים או למימוש משכון על זכויותיו בדירת מגורים, והכול כשהם סבירים בנסיבות העניין.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) רשאי נושה להגיש תובענה נגד ערב יחיד למילוי ערבותו אם התקיים אחד משני הסייגים הבאים:

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, עמ' 12.

⁴ ס"ח התשכ"ז, עמ' 116.

(ב) ערב יחיד שהחייב, לפני תחילתו של חוק זה, בערבות בסכום שאינו נקוב יהיה ערב רק לסכומים או להתחייבויות בסכום נקוב שניתנו לחייב עד שישים ימים לפני תחילתו של חוק זה.

(ג) הוראות סעיף 4 לחוק זה יחולו גם על משכון שנרשם לפני תחילתו ויראו את הסכם המשכון ככולל הוראה שהחייב לא יהיה מוגן לפי סעיפים 38(ג) ו-39(ב) לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967.

אף על משכון שנרשם לפני תחילתו של חוק הערבות (תיקון), התשנ"ב-1992, ויראו את הסכם המשכון ככולל הוראה שהחייב לא יהיה מוגן לפי סעיפים 38(ג) ו-39(ב).

5. הוראות מעבר

(א) תובענה למילוי ערבות שהוגשה אחרי תחילתו של חוק זה תוגש לפי הוראות סעיף 17 גם אם הערבות ניתנה לפני תחילתו.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לשם החוק

חברי הכנסת י' לוי וא' דיין מציעים:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק הערבות (תיקון) — ערבות של ערב יחיד, התשנ"ב-1992".

לסעיף 2

לסעיף 17 א' —

שר המשפטים מציע:

(1) בסעיף קטן (א), אחרי המלים "על ערבות" יבוא "לחייב";

(2) בסעיף קטן (ב), לפני הגדרת "נושה" יבוא:

"חייב" —

(1) חייב שהסכום המרבי של הקרן אינו עולה על 250,000 שקלים חדשים ושנועד לרכישת זכויות בדירה המיועדת למגורי החייב;

(2) חייב, בין שכוצע ובין שטרם בוצע, שהסכום המרבי של הקרן אינו עולה על 40,000 שקלים חדשים.

(3) הגדרת "ריבית" — תימחק.

לסעיף 17 ב' —

שר המשפטים מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"17. ערבות בלתי מוגבלת בסכום

(א) לא ננקב בחוזה ערבות סכום קצוב, יגלה הנושה לערב, לפני כריתתו, שהערבות אינה קצובה בסכום ואת סוגי החיובים שלהם הוא יהיה ערב; שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות את פירוט החיובים ודרך גילויים.

(ב) לא גילה הנושה לערב את הפרטים האמורים, ימלא הערב את ערבותו לפי אומד דעתו בעת כריתת החוזה, אלא אם כן הוכיח הנושה שהערב ידע אותם.

לסעיף 17 ג' —

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

במקום כותרת השוליים יבוא "צדק למשכנתאים".

שר המשפטים מציע:

הסעיף יבוטל.

לסעיף 17 —

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

במקום כותרת השוליים יבוא "צדק לערבים".

שר המשפטים מציע:

הסעיף יבוטל.

לחלופין

במקום סעיף 17 המוצע יבוא:

"17. מימוש שעבוד או זכות אחרת

(א) הנושה לא יגיש תובענה נגד הערב למילוי ערבותו אם לא נקט תחילה אמצעים סבירים להיפרע משעבוד או מזכות אחרת הנלווית לחייב, במידה שהדבר אינו פוגע בזכויותיו.

(ב) קיים חשש של ממש, כי עקב נקיטת האמצעים כאמור בסעיף קטן (א), ייגרם עיכוב בהגשת התובענה ובשל כך לא יוכל הנושה להיפרע מהערב, רשאי הנושה להגיש תובענה נגד ערב אף מבלי שנקט אמצעים אלה.

(ג) היה במימוש השעבוד או הזכות הנלווית כאמור בסעיף קטן (א) כדי לפגוע בזכויות הנושה, יודיע הנושה על כך לערב, ויפרט את מהות השעבוד או הזכות הנלווית."

לחלופי חלופין

במקום סעיף 17 יבוא:

"17. תביעה מהחייב תחילה

לא ינקוט נושה הליכי הוצאה לפועל נגד ערב יחיד אלא לאחר שנקט אמצעים סבירים בנסיבות העניין לגביית החוב מהחייב."

לחלופי חלופי חלופין

בסעיף קטן (ב)(1) הסיפא החל במלים "היתה ההלוואה" — יימחק, ואחרי פסקה (2) יבוא:

(3) "הגשת התובענה נגד החייב כרוכה בקשיים מיוחדים";

117. ריבוי הערכים
על אף האמור בסעיף 8, אין נושה רשאי לדרוש מערב יחיד מילוי ערבותו בשיעור העולה על 150% של חלקו היחסי של הערב; לעניין זה "חלק יחסי" — סכום ההלוואה כשהוא מחולק בחלקים שווים בין כל הערכים, בין שהם ערכים יחידים ובין שאינם כאלה."

לחלופין

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:
ינוסח הסעיף בנוסח של ההסתייגות הקודמת בתיקון הבא:

במקום "150%" יבוא "200%".

לסעיף 5

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:
במקום כותרת השוליים יבוא "צדק בזמן מעבר".

לסעיף 17 —

שר המשפטים מציע:
הסעיף יבוטל.

לחלופין

במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) ערב שמילא את ערבותו יהיה רשאי להמשיך בהליכי עיקול שפתח הנושה."

לחלופי חלופין

בסעיף קטן (ב) המלים "כולה או מקצתה" — יימחקו.

לסעיף 17 —

שר המשפטים מציע:
הסעיף יבוטל.

אם תחקבל הסתייגותו של שר המשפטים —

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:
אחרי סעיף 17 יבוא:

ג. הצעת חוק יהודה והשומרון וחבל-עזה, התשמ"ט — 1988 (הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

3. ביצוע ותקנות

שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, בהתייעצות עם שר המשפטים, להחליט תקנות בכל הנוגע לביצועו ולקבוע בתקנות הוראות מעבר והוראות בדבר המשך תוקפם של תקנות, צווים, הוראות מינהל וזכויות וחובות אשר יהיו בתוקף ביהודה והשומרון ובחבל-עזה, ערב תחילתו של חוק זה.

4. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

1. החלת המשפט

המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו ביהודה והשומרון ובחבל-עזה.

2. ביטול

סעיף 111 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948 — בטל.

ד ב ר י ה ס ב ר

מאז 1967 החילה הממשלה בצו מכוח הסעיף הנ"ל את המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה רק על מזרח-ירושלים וסביבתה; ביו"ש ובחבל-עזה מיושמת היום, אם כי באיחור ובקצב אטי, מדיניות התיישבות יהודית. אך המחדל המתמשך מבחינה משפטית ומדינית של ממשל צבאי במקום ממשלה אזרחית וצווים במקום חוקים — יוצר חלל ריק המגביר את הסכנה להיווצרות מדינה פלשתינית, בייחוד על רקע תוכנית האוטונומיה שבהסכמי קמפ-דייוויד.
אי לכך, הצעת החוק האמורה אינה רק חיונית אלא גם רחופה.

בתוקף חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט, התשכ"ז — 1967, מוסמכת ממשלת ישראל להחיל את המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה בכל שטח של ארץ-ישראל.

יהודה והשומרון וחבל-עזה הם חלקי ארץ-ישראל, שאליהם התייחס שר המשפטים, מר יעקב שפירא, כשהגיש לכנסת ביו"ט בסיוון התשכ"ז את החוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט, כאמור: "צבא-הגנה לישראל שחרר מעול זרים חלקים ניכרים מארץ-ישראל, לאו דווקא רצופים, והנמצאים זה למעלה משבעים בשליטת צה"ל".

ד. הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ב — 1992 (הצעת חבר הכנסת ר' אדרי)

1. אישור מינויים בכירים

לא יתמנה אדם לתפקיד מהתפקידים המנויים בטור א' של

התוספת לחוק (להלן — "תפקיד בכיר"), אלא לאחר שמינויו אושר על-ידי ועדה מועדות הכנסת כמפורט בטור ב' של התוספת לחוק (להלן — "הוועדה").

2. תחקור

הוועדה, לשם כך, להזמין את המועמד או כל אדם שתמצא לנכון, ולהציג לו שאלות.

(ג) נשמעו במהלך התחקור בוועדה טענות כנגד התאמתו של המועמד לתפקיד הבכיר, תינתן למועמד הזדמנות נאותה להשיב עליהן.

(ד) דיון או תחקור הנערכים בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, יהיו סודיים.

(א) הובאה בפני הוועדה הצעה למינויו של מועמד לתפקיד בכיר, עלידי מי שמוסמך למנותו, תקיים הוועדה תחקור של המועמד.

(ב) במהלך התחקור תבדוק הוועדה את עיסוקיו וקשריו הכלכליים והחברתיים של המועמד, ואת מיומנותו, הכשרתו וכשירותו לתפקיד; ורשאית

תוספת

(סעיף 1)

טור ב'

ועדת החוץ והביטחון
ועדת החוץ והביטחון
ועדת החוץ והביטחון
ועדת החוץ והביטחון
ועדת הכספים
ועדת החוקה, חוק ומשפט
ועדת הכספים
ועדת החינוך והתרבות.

טור א'

מפכ"ל המשטרה
הרמטכ"ל
הממונה על שירות הביטחון הכללי
ראש המוסד
נגיד בנק ישראל
היועץ המשפטי לממשלה
מנכ"ל רשות החברות
מנכ"ל רשות השידור

דבריו הסבר

הנוגעות לנושא האמור. קיומו של תחקור כאמור ישמש מנגנון בקרה והגנה של הרשות המחקקת על פעולת הממשלה כרשות המבצעת. עצם העמדת מועמד לתחקור בפני ועדה פרלמנטרית תחייב את השר המציע לבחור את האדם בעל היכולת הטובה ביותר כמועמד, וכמובן תהא בעלת משמעות לעצם נכונותו של המועמד להציג מועמדותו, ביודעו שהוא ייחשף ויישאל על עברו, על כשרונו ועל יכולתו המוכחת. סמכות הוועדה על-פי חוק זה היא לאשר או לפסול מועמדות של אדם, אולם אין בסמכותה להציג מועמד כלשהו מטעמה.

אין הצעת חוק זו באה לשנות את מבנה היחסים בין הממשלה לבין הכנסת, ולא להפוך את הוועדות לגופים ממנים, אלא להעניק לכנסת, שהיא גורם מפקח ומבקר את פעולת הממשלה, אפשרות נאותה לבצע את תפקידה.

חשוב לציין, כי מודל דומה הפועל בצורה מוצלחת, המתייחס לתחקור מינויים בכירים, קיים גם בארצות-הברית. אומנם מדובר בשיטות קונסטיטוציוניות שונות, אולם יש להשקיל ולאמץ את היתרון של ישיבת תחקור המקדם בחירתם של אנשים ראויים לתפקידים חיוניים.

האנשים המאיישים את התפקידים המנויים בתוספת לחוק אחראים למערכות רגישות וחשובות ביותר במדינה.

האחריות הרבה הכרוכה בתפקיד והיקף הסמכויות הנרחב המצוי בידי הנושא בו, וכן חשיבות התפקידים הבכירים המנויים לתפקוד המדינה בתחומים רגישים ביותר, מחייבים כי בראש המערכות הללו יעמדו אנשים בעלי שיעור קומה, עם יכולת מוכחת להנהיג ולהצמיד קדימה את הגוף המופקר בידיהם; אנשים נקיים מכל רבב, שלא תהא להם מחויבות פוליטית או אחרת לפלוני שמינה אותם, ושטובת המדינה תעמוד לנגד עיניהם.

מטרת החוק היא למנוע מינויים הנוגדים את טובת הציבור ולהגיע למינוי האפשרי הטוב ביותר לתפקידים המצוינים בתוספת לחוק. לפי הצעת החוק יש לקיים תחקור בוועדת הכנסת הנוגעת בדבר לגבי מועמדותו של אדם לתפקיד הבכיר. במהלך ישיבת התחקור תבדוק הוועדה את עיסוקיו וקשריו הכלכליים והחברתיים של המועמד, את מיומנותו, הכשרתו וכשירותו לתפקיד. לשם כך רשאית הוועדה להזמין את המועמד, או כל אדם שתמצא לנכון, ולהציג בפניו שאלות

טו. הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב — 1992

(2) קיצוצים בגולן, בבקעת-הירדן ובמקומות נוספים, הכול כמפורט בתוספת הראשונה;

(3) תאגידים כמפורט בתוספת השנייה; השרים, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, רשאים לשנות את התוספת;

פרק א': הגדרות

1. הגדרות

בחוק זה —

"אגודה חקלאית" —

(1) אגודה שיתופית שהרשם סיווגה כ"מושב עובדים", "מושב שיתופי" או "כפר שיתופי";

יחיד כאמור שהוא חבר או שותף או כעל אמצעי שליטה בתאגיד מהמפורטים בחלק ב' לתוספת השנייה;

"ישובי קו העימות" — ישובים שיקבעו השרים באישור ועדת הכלכלה של הכנסת;

"עלות הגיוס" — עלות גיוס הון של הממשלה באגרות חוב סחירות לתקופה וזה או דומה לתקופת הפריסה של החוב, שתיקבע בדרך שיקבע שר האוצר;

"פקודת החברות" — פקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983;⁵

"תאגיד חקלאי" — אגודה שיתופית שלפחות מחצית מחבריה הם אגודות חקלאיות או תאגיד שלפחות מחצית מאמצעי השליטה בו הם בידי אגודות חקלאיות, כמפורט בתוספת הרביעית; השרים, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, רשאים לשנות את התוספת.

פרק ב': המשקם

2. הוועדה למינוי משקמים

(א) שר המשפטים ימנה ועדה למינוי משקמים וזה הרכבה:

(1) שופט שיכהן כיושבי־ראש הוועדה;

(2) עורך־דין, נציג לשכת עורכי־דין;

(3) נציג החקלאים שייקבע על־ידי הוועדה הבין־מושבית והתאחדות האיכרים;

(4) נציג איגוד הבנקים;

(5) נציג שר המשפטים.

(ב) לא נקבו הגופים המנויים בפסקאות (2) עד (4) בשמות נציגיהם, תוך חמישה־עשר ימים ממועד הפנייה אליהם, רשאי שר המשפטים, שר החקלאות או שר האוצר, לפי העניין, למנות נציג מטעמו שיכהן עד אשר יוצע נציג מטעם כל אחד מהגופים האמורים.

(ג) הוועדה רשאית לפעול אף אם פחת מספר חבריה כל עוד לא פחת משלושה, ובכלל זה היושבי־ראש.

3. מינוי משקמים

(א) הוועדה למינוי משקמים תמנה משקם לארגון חקלאי, לתאגידים החקלאיים הקשורים בו ולאגודות החקלאיות הנמנות עם הארגון ולחבריהן, ומשקם לאזור שיקום לפי סעיף 5 (להלן — תחום פעולת המשקם).

(ב) כמשקם יתמנה מי שהוא כשיר להתמנות שופט של בית־משפט מחוזי.

(ג) שר המשפטים יקבע הוראות נוספות לעניין תנאי כשירותם של משקמים, סייגים למינוים והוראות לעניין העברתם מתפקידם, ובהתייעצות עם שר האוצר את שכם.

"אמצעי שליטה" — כהגדרתם בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968;¹

"ארגון חקלאי" — אגודה שיתופית אזורית שעם חבריה נמנות אגודות חקלאיות, כמפורט בתוספת השלישית;

"בנק" —

(1) תאגיד בנקאי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981;²

(2) תאגיד אחר אשר עיסוקו העיקרי מתן אשראי;

"גורם חקלאי" — אגודה חקלאית, ארגון חקלאי, תאגיד חקלאי, חקלאי, חבר באגודה חקלאית וכן זוג;

"היום הקובע" — י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987);

"הליך" — כל הליך בפני בית־משפט, הוצאה לפועל, הרשם או כורך;

"הרשם" — רשם האגודות השיתופיות, לפי פקודת האגודות השיתופיות;³

"השרים" — שר האוצר ושר החקלאות;

"חוב" — קרן, הפרשי הצמדה, רכיבת, רכיבת דריבית, עמלה והוצאות;

"חוב בסיסי" — חוב שנוצר בתקופה שנסיימה ביום הקובע, או חוב שנוצר לשם פירעון חוב כאמור, או חוב כאמור שנקבע כפסדי־ין גם אם ניתן לאחר היום הקובע, והוא אחד מאלה:

(1) חוב של אגודה חקלאית;

(2) חוב של ארגון חקלאי;

(3) חוב של גורם חקלאי, למעט אגודה חקלאית וארגון חקלאי, הנובע מעיסוקו כחקלאי;

"חוב כולל" —

(1) החוב ליום מסוים, כפי שקבע אותו המשקם כאמור בסעיף 12, כשהוא מורכב מהחוב הבסיסי וכן —

(א) לגבי אגודה חקלאית וארגון חקלאי — כל חוב שנוסף אליו עד לאותו יום;

(ב) לגבי חקלאי וחבר באגודה חקלאית — כל חוב שנוסף עד לאותו יום, וכלבר שהוא נובע מעיסוקו כחקלאי;

(2) לגבי תאגיד חקלאי — החוב ליום מסוים כפי שקבע אותו המשקם כאמור בסעיף 12;

"חוק הבוררות" — חוק הבוררות, התשכ"ח — 1968;⁴

"חקלאי" — יחיד העוסק בייצור תוצרת חקלאית, שהוא בעל זכויות בקרקע, לרבות זכות שימוש, שהוקצתה לו מכסת מים למטרת חקלאות, או שהוא בעל זכות מהמדינה לאדמות מרעה, למעט

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 234; התשמ"א, עמ' 22.

² ס"ח התשמ"א, עמ' 232; התש"ן, עמ' 118.

³ ח"א, כרך א', עמ' 336; ס"ח התשמ"ח, עמ' 34.

⁴ ס"ח התשכ"ח, עמ' 184.

⁵ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, עמ' 764.

(1) לפי פנייתו של נושה או של חייב; היתנה הפנייה לגבי אגודה חקלאית או ארגון חקלאי, יראו אותה כפנייה לגבי כל חבר בהם;

(2) בעקבות העברת ההליך לפי סעיף 7(ב).

(ב) נושה רשאי להגיש למשקם דרישה להסדרת חובו של גורם חקלאי בתחום פעולתו של המשקם (להלן — דרישת חוב), בטפסים שתקבע המינהלה; דרישת חוב תוגש תוך שישים ימים מפרסום ההודעה על מינוי המשקם; המשקם רשאי, לפי שיקול דעתו, להאריך את המועד האמור.

10. זכות בחירה לחייב

(א) קיבל המשקם דרישת חוב של נושה, יודיע על כך לחייב תוך שבעה ימים, ורשאי חייב שהוא חקלאי או חבר באגודה חקלאית, להודיע למשקם תוך 30 ימים מקבלת ההודעה, על רצונו שהוראות חוק זה לא יחולו עליו.

(ב) קיבל המשקם הודעה מאת חייב כאמור בסעיף קטן (א), יודיע על כך תוך שבעה ימים לנושי החייב, ולנושים אחרים כפי שימצא לנכון והוראות חוק זה לא יחולו עוד על אותו חייב.

(ג) הודיע המשקם לנושה כאמור בסעיף קטן (ב), רשאי הנושה לפתוח או להמשיך בהליך כלפי אותו חייב שהודיע כאמור בסעיף קטן (א), לרבות בשל כל ערכות שנתן אותו חייב לחוב בסיסי של גורם חקלאי והוראות חוק זה לא יחולו.

(ד) היה אותו חייב גם כספים לאגודה, רשאי נושה האגודה לתבוע את אותו חייב בשל חובותיו לאגודה, ויראו את זכות האגודה כלפי אותו חייב כזכות שהומתחה לנושה.

(ה) הודיעו רוב חבריה של אגודה חקלאית, כי ברצונם שהוראות חוק זה לא יחולו עליהם, לא יטפל המשקם בחובותיה של אותה אגודה, למעט קביעת חובות וזכויות האגודה במסגרת טיפולו בארגון החקלאי שעליו היא נמנית; ואולם, חבר אגודה כאמור, רשאי לפנות למשקם בבקשה כי הוראות חוק זה יחולו לגבי חובותיו הוא.

11. אופן הסדרת החוב

(א) המשקם יקבע לפי הוראות חוק זה, לגבי כל גורם חקלאי, את כל אלה:

(1) סכומי חובותיו לנושים השונים;

(2) כושר ההחזר שלו;

(3) סכום החוב שיפרע, בין במזומן ובין בדרך של פריסתו;

(4) סכום החיוב בשל חלף ערכות כאמור בסעיף 16;

(5) סכומי ההפחתות כאמור בסעיף 15;

(6) אם יש לממש נכסים לפירעון החוב;

(7) אם יש למחוק חלק מהחוב, ואם כן — את שיעורו;

(ד) הודעה בדבר מינויו של משקם, מענו ותחום פעולתו תפורסם ברשומות.

4. אחריות המשקם

על המשקם יחולו הוראות סעיף 374 לפקודת החברות; אין כאמור כדי לגרוע מאחריותו כעובד ציבור לפי כל דין.

5. קביעת אזורי שיקום

(א) השרים יקבעו אזורי שיקום במספר שלא יפחת משלושה; הודעה על האזורים וגבולותיהם תפורסם ברשומות.

(ב) אזור שיקום יכול לכלול רק חקלאים ואגודות חקלאיות שאינן חברות ולא היו חברות בארגון חקלאי.

6. מינהלה

תוקם מינהלה שתהווה מסגרת מינהלית וארגונית לפעולתם של המשקמים ותעמיד לרשותם סיוע מקצועי של רואי-חשבון, כלכלנים ומומחים אחרים; תפקידיה, הרכבה וסמכויותיה ייקבעו בתקנות.

פרק ג': ההליכים בפני המשקם

7. הקפאת הליכים

(א) אין להמשיך ואין לפתוח בהליך לגבי חוב בסיסי או ערכות לחוב בסיסי, אלא בהתאם להוראות חוק זה.

(ב) (1) נושה או חייב בהליך לגביית חוב בסיסי או ערכות לחוב בסיסי, רשאים להודיע למי שבפניו מתנהל ההליך כי חלות עליו הוראות חוק זה; הודיעו כאמור יורה מי שבפניו מתנהל ההליך, על הפסקת ההליך ועל העברתו למשקם, אם נוכח כי נתקיימו התנאים להפסקת ההליכים כאמור בסעיף קטן (א).

(2) על אף האמור בסעיף קטן (ב), רשאי חייב שהוא חקלאי או חבר באגודה חקלאית להודיע למי שבפניו מתנהל ההליך כי ברצונו שהוראות חוק זה לא יחולו עליו.

(ג) הועבר למשקם הליך כאמור בסעיף קטן (ב), יועברו אליו גם הליכים אחרים המתנהלים נגד אותו חייב, שעניינם חוב בסיסי.

(ד) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר הסדרים להעברת ההליכים לפי סעיף זה למשקם, לרבות השלב שממנו ימשיך המשקם את הדיון בהליכים.

8. סייג

לעניין הארגונים החקלאיים המפורטים בחלק ב' של התוספת השלישית, יחולו הוראות חוק זה רק לעניין חוב הארגון בשל חובות האגודות החקלאיות והגורמים החקלאיים החברים בו.

9. פתיחת הליכים

(א) הליך הסדרת חובו של גורם חקלאי על-ידי המשקם יפתח באחת מאלה:

- (ג) הוראות סעיף זה לא יחולו על תאגיד חקלאי.
16. חלף ערכות
- (א) חבר באגודה חקלאית ישתתף בתשלום חובותיה, שנצברו עד יום תחילתו של חוק זה, הן בשל חברותו בה והן בשל ערבותיו לחובותיה, בנוסף לחובו האישי כפי שייקבע על-פי סעיפים 12 ו-15, בסכום שלא יעלה על 5,000 שקלים חדשים; לצורך חישוב חיובו של החבר כאמור יחולק החוב הכולל של האגודה במספר החברים בה לאחר שינוכו ממנו חובות החברים לאגודה וחובות הערבים לפי סעיף קטן (ה), ותיווסף אליו יתרת החובות של אותם חברים באגודה ושל אותם ערבים כאמור שהמשקם קבע כי אין ביכולתם לפורעה.
- (ב) היתה האגודה ערבה לחובות של ארגון חקלאי שבו היא חברה, שנצברו עד יום תחילתו של חוק זה, ישתתף כל חבר בה בתשלום סכום נוסף שלא יעלה על 5,000 שקלים חדשים; לצורך חישוב חיובו של החבר כאמור, יחולק החוב הכולל של הארגון החקלאי בניכוי חובות האגודות החקלאיות כלפיו, במספר חברי האגודות החקלאיות שעברו לו.
- (ג) היו בנחלה אחת גם בן זוג, הורה או צאצא שאף הם חברים באגודה החקלאית, יראו אותם לעניין הסכומים האמורים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), כאילו היו חבר אחד.
- (ד) לא הוטל על חבר תשלום מלוא הסכום של 5,000 שקלים חדשים לפי סעיף קטן (ב), ניתן יהיה להגדיל את הסכום האמור בסעיף קטן (א) עד 7,000 שקלים חדשים ובלבד שהסכום הכולל לפי סעיפים קטנים (א) ו-(ב) לא יעלה על 10,000 שקלים חדשים.
- (ה) הסכומים האמורים בסעיפים קטנים (א) ו-(ד), יעודכנו ביום הראשון לחודשים ינואר, אפריל, יולי ואוקטובר של כל שנה, בהתאם לשיעור עליית מדד המחירים לצרכן לעומת המדד לחודש דצמבר 1990.
- (ו) מהסכומים האמורים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) ינוכה כל סכום ששילם החבר בשל ערבותו או בשל ערבות אגודתו, לפי העניין, אחרי היום הקובע, כערכו ביום הניכוי; שילם החבר סכום שעלה על הסכומים האמורים, ינוכה הסכום מהחוב הבסיסי שלו; לעניין זה, "כערכו ביום הניכוי" — הסכום ששילם החבר כשהוא מוצמד למדד המחירים לצרכן, מהמדד הידוע ביום התשלום ועד המדד הידוע ביום הניכוי.
- (ז) הוראת סעיף קטן (א) תחול גם על יחיד שאינו חבר באגודה חקלאית אך חתם על ערבות הדדית עברה, ובלבד שלא יחויב בסכום העולה על הסכום לפי סעיפים קטנים (א) ו-(ד) או על סכום הערכות עליה חתם, לפי הנמוך יותר.
- (ח) על אף האמור בכל דין או הסכם לא יוטלו על חבר באגודה חקלאית או על אגודה חקלאית חיובים נוספים בשל ערבותו כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), מעבר לאמור בסעיף זה.
- (8) אופן חלוקת החוב בין הנושים ואופן חלוקת התמורה ממימוש הנכסים.
- (ב) קבע המשקם את כל אלה, יראו בכך הסדרת חובו של גורם חקלאי.
12. קביעת החוב של גורם חקלאי
- (א) המשקם יקבע לגבי כל גורם חקלאי את חובו הבסיסי ואת חובו הכולל לפי כל המידע שיימצא בפניו.
- (ב) המאזנים המאושרים של גורם חקלאי, ובהיעדרם — המאזנים המבוקרים שלו, ישמשו ראיה לכאורה לקביעת החובות והזכויות של אותו גורם כלפי גורמים חקלאיים אחרים.
- (ג) המשקם יודיע לנושים ולחייבים את יתרתם, כפי שהיא מופיעה במאזנים, ואלה רשאים להשיג עליה, בפניו, תוך שלושים ימים מהודעתו; המשקם רשאי, מטעמים מיוחדים — להאריך את המועד.
- (ד) הוגשה השגה, יפסוק המשקם בחובות ובזכויות לאחר הדיון בה, ויודיע החלטתו לצדדים.
- (ה) לא היו לגורם חקלאי מאזנים כאמור בסעיף קטן (ב), יקבע המשקם את חובותיו וזכויותיו על-פי כללים שיקבע שר האוצר.
13. הדיון בפני המשקם
- (א) על דיון בפני משקם יחולו הוראות פרק ד' לחוק הבוררות והתוספת לו, בשינויים המחויבים, ולמשקם תהיינה הסמכויות הנתונות לבורר לפי החוק האמור.
- (ב) המשקם יוכל להורות על צירוף גורמים חקלאיים ונושים אחרים לעניין החוב הכולל, לדיון בפניו, אם שוכנע כי מן הראוי לעשות כן.
14. סמכות לקבלת ידיעות ומסמכים
- (א) המשקם רשאי לדרוש מכל גורם חקלאי, ומכל נושה של גורם חקלאי, לעניין החוב הכולל, למסור לו כל ידיעה או מסמך הדרושים לו לצורך ביצוע תפקידו, ולהראות לו או למי שהסמך לכך, כל פנקס, חשבון, תעודה או מסמך אחר שברשותו הדרושים למילוי תפקידיו.
- (ב) המשקם לפי שיקול דעתו, רשאי להקטין את סכום החוב שלגביו זכאי החייב למחיקה או להפחתה לפי הוראות חוק זה, למי שלא הגיש לו ידיעה או מסמך כאמור בסעיף קטן (א) לאחר תום שלושים ימים מהמועד שנדרש לכך.
- פרק ד': הסדרת חובות וערבויות
15. הפחתות
- (א) קבע המשקם את גובה החוב הבסיסי של גורם חקלאי, יפחית ממנו סכום בגובה של 20% מהחוב.
- (ב) קבע המשקם, בהחלטה מנומקת, כי קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא להפחית סכום נוסף שלא יעלה על 10% מהחוב.

17. החוב להסדר

(א) המשקם יקבע את החוב להסדר לפי החוב הכולל, בניכוי ההפחתות כאמור בסעיף 15, כשהן משוערות, ובתוספת חלק הערכות כאמור בסעיף 16 (להלן — החוב להסדר).

(ב) שערון ההפחתה יעשה על-ידי הצמדתה למדר המחירים לצרכן והוספת 7% ריבית לשנה, עד ליום קביעת החוב להסדר.

18. קביעת כושר ההחזר

קבע המשקם את החוב להסדר, יקבע את התקופה לפריסתו לפי סעיף 19, בהתאם לכושר ההחזר של הגורם החקלאי; קביעת כושר ההחזר תיעשה על-פי כללים שיקבעו השרים.

19. פריסת החוב

(א) המשקם יקבע את פריסת החוב להסדר על פני תקופה שלא תעלה על שבע-עשרה שנים ושישה חודשים; סכום החוב שייפרס יישא הפרשי הצמדה למדר המחירים לצרכן וריבית צמודה בשיעור עלות הגיוס, ובתוספת עמלה בשיעור של 20% מעלות הגיוס.

(ב) השרים יקבעו כללים לעניין ביטחונות שעל המשקם לקבוע לשם הבטחת תשלום החוב שייפרס.

20. מימוש נכסים

נוכח המשקם כי אין בפריסת החוב כדי לכסות את החוב להסדר, רשאי הוא להורות על מימוש נכסים לא חקלאיים למעט הדירה המשמשת למגורי החייב, בהתאם להוראות שיקבע שר המשפטים, לרבות בדבר תחולת הוראות לפי חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז — 1967⁶, או דינים אחרים הנוגעים לעניין מימוש או כינוס נכסים.

21. מחיקת חוב

נוכח המשקם כי אין ביכולתו של החייב לפרוע את חובו גם לאחר מימוש נכסיו כאמור בסעיף 20, רשאי הוא למחוק חוב נוסף בשיעור שלא יעלה על 40% מהחוב להסדר, היה החייב אגודה חקלאית שהיא יישוב בקן עימות, חבר באגודה חקלאית כאמור או חקלאי ביישוב קן העימות, ימחק המשקם את יתרת החוב שאין ביכולתו של החייב לפרועה.

22. התחשבות בסכומים שנמחקו או שהופחתו

לצורך חישוב סכום החוב של גורם חקלאי שיש למוחק לפי הוראות חוק זה, לרבות חישוב סכומי ההפחתות לפי סעיף 15, יובא בחשבון כל סכום שנמחק או שהופחת בעבר, ממקורות הנושים או המדינה, בין בדרך של מחיקת חוב בשל הצטרפות להסדר קודם ובין בדרך אחרת.

23. מימוש נכסים חקלאיים

נוכח המשקם כי גם לאחר המחיקה כאמור בסעיף 21, אין ביכולתו של החייב לפרוע את יתרת חובו, רשאי הוא להורות על מימוש נכסים חקלאיים של החייב, בהתאם לכללים שקבעו השרים, ולהוראות שנקבעו לפי סעיף 20.

24. חלוקת החוב וייעוד תמורות

(א) המשקם יקבע את אופן חלוקת החוב לפירעון שהוטל על חייב לפי חוק זה בין הנושים השונים, וכן את ייעוד התמורות ממימוש נכסים והכול בהתאם לקבוע בתקנות לפי סעיף קטן (ב).

(ב) שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים, יקבע הוראות בדבר דרכי חלוקת החובות של חייבים לפי חוק זה בשנים לב לכללים הקבועים בפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], החש"ל-1970⁷, או בפקודת החברות, לפי העניין, לרבות בעניין סדרי הקרימה בין הנושים השונים ומעמדם של נושים מובטחים כמשמעותם באותם דינים.

25. מיצוי החיוב

(א) קבע המשקם בהתאם לקבוע בחוק זה את סכומי החוב לפירעון שהוטלו על חייב ותנאי פירעונם, לא יינקטו נגד אותו חייב הליכים לגביית תשלומים נוספים על אלו שקבע המשקם בשל חוב או ערכות המוסדרים על-פי חוק זה.

(ב) עמד החייב בכל התנאים שקבע המשקם יהיה פטור מכל תשלום נוסף בשל חוב או ערכות שהוסדרו לפי חוק זה.

26. הסדר ביניים

(א) המשקם יקבע תשלומים חודשיים לגורם החקלאי למשך התקופה שעד להסדרת חובו; התשלומים יהיו בגובה כושר החזר השנתי מחולק ב-12 ויהיו תשלומים על חשבון החוב להסדר, ובלבד שסך כל הסכומים שייגבו כאמור, לא יעלה על החוב להסדר.

(ב) המשקם יקבע את אופן חלוקת הסכומים שנתקבלו לפי סעיף קטן (א) בין הנושים השונים של החייב או את אופן שמירתם של סכומים אלה עד לחלוקתם.

פרק ה': הפסק

27. פסק המשקם

עם הסדרת החוב של גורם חקלאי, ייתן המשקם לגביו פסק מנומק; על פסק המשקם יחולו הוראות פרק ה' לחוק הבוררות, בשינויים המחויבים, למעט סעיפים 24 ו-29א.

28. ביטול פסק

(א) בית-המשפט המחוזי רשאי, על-פי בקשת חייב, נושה או ערב שעליהם חל פסק המשקם, לבטלו, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו למשקם, בשל אחד מאלה:

(1) המשקם חרג מסמכותו;

(2) עילה מהעילות המנויות בסעיף 24(4), (5), (9) ו-(10) לחוק הבוררות;

(3) טעות גלויה על פני הפסק.

(ב) הפנייה לבית-המשפט תהיה על-פי המועדים הקבועים בחוק הבוררות.

⁶ ס"ח התשכ"ז, עמ' 116.

⁷ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 34, עמ' 639.

(ד) "צו פירוק" לעניין סעיף זה — לרבות מינוי מפרק זמני.

32. תאגידים משותפים למושבים ולקיבוצים

כתאגידים משותפים לגורמים חקלאיים ולקיבוצים, בין במישרין ובין בעקיפין, לא יישאו הקיבוצים ולא התאגידים בחוב או בערבות גדולים יותר משהיו נושאים בהם אילו הופחתו חובותיהם של התאגידים האמורים בסכום השווה לסכומים שהופחתו מחובותיהם של הגורמים החקלאיים אליהם כהתאם להוראות חוק זה; ערב קיבוץ יחד עם גורם חקלאי לחובות תאגיד משותף כאמור, יופחת מסכום הערבות אותו חלק שלא ניתן יהיה לגבותו מהגורם החקלאי כהתאם להוראות חוק זה.

33. הקלות במס

סעיפים 40 עד 44 לחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשמ"ט—1989⁸, והתקנות שהותקנו על-פיהם, יחולו על חוק זה, בשינויים המחויבים, לתקופה של חמש שנים מתחילתו.

34. שמירת זכויות

אין בהוראות סעיפים 20 ו-23 כדי לפגוע בזכותו של בעל משכון או שעבוד אחר בשל חוב שאינו מוסדר על-פי חוק זה.

35. ביצוע ותקנות

- (א) השרים ממונים על ביצוע חוק זה והם רשאים להתקין תקנות לביצועו.
- (ב) תקנות על-פי חוק זה, יהיו באישורה של ועדת הכלכלה של הכנסת.

36. הוראות מעבר

בנק יחזיר לחייב כל סכום שגבה ממנו בדרך של עיקול בשל החוב הכולל החל ביום כ"ז בכסליו התשנ"ב (5 בדצמבר 1991), בניכוי הסכום שהחייב חב לבנק על-פי פסק המשקם.

29. ערעור

ערעור על החלטת בית-המשפט המחוזי לפי סעיף 28, יהיה בהתאם לחוק הכוררות.

פרק ו': הוראות שינוי

30. חובת סודיות

(א) לא יגלה אדם ידיעה שנמסרה לו ולא יראה מסמך שהוגש לו לפי חוק זה, אולם מותר לגלות ידיעה אם המשקם יראה צורך בכך לצורכי תביעה פלילית, או בהסכמתו של מוסר הידיעה או המסמך.

(ב) העובר על סעיף זה, דינו — מאסר שנה.

31. התאמות לעניין פירוק או כינוס

(א) ניתן צו פירוק לגורם חקלאי לפי פקודת האגודות השיתופיות, לפני תחילתו של חוק זה, יפעל המפרק לפירעון חובותיו של הגורם החקלאי לפי הוראות חוק זה, לרבות לעניין סמכויות המשקם לקביעת החובות.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי רשם האגודות השיתופיות להורות על העברתו מתפקידו של מפרק שמונה לפני תחילתו של חוק זה, אם ביקש זאת המשקם של אותו ארגון או תאגיד.

(ג) ניתן צו פירוק או צו כינוס נכסים לפי פקודת החברות לגבי גורם חקלאי או נכסיו, לפני תחילתו של חוק זה, יפעל המפרק או הכונס, לפי העניין, בכפוף להוראות חוק זה ולתקנות לפיו, לרבות לעניין סמכויות המשקם; שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות לעניין התאמת הוראות חוק זה להליכי כינוס או פירוק כאמור, לרבות לעניין תחולת צווי הפירוק, לעניין כהונתם של מפרקים או כונסים שמונו ערב תחילתו של חוק זה ולעניין סמכויות המשקם.

⁸ ס"ח התשמ"ט, עמ' 28.

אכרי ראש פינה — אגודה

בוצרי גת — אגודה חקלאית שיתופית כע"מ

בית יצחק — שער חפר — אגודה

גבעת שמעון — אגודה שיתופית חקלאית לענבי יצוא כע"מ

החקלאי גבעת עדה — אגודה

החקלאי יבנאל — אגודה

החקלאי מגדל — אגודה

החקלאי מושבות יהודה — אגודה

החקלאי מטולה — אגודה

החקלאי ראש פינה — אגודה

יבנאל תוצרת ואשראי — אגודה

התוספת הראשונה

(סעיף 1, פסקה (2) בהגדרת "אגודה חקלאית")
אורטל, אלמוג, אלרום, אפיק, בית הערבה, גלגל, גשור, ייטב, כפר חרוב, מבוא חמה, מיצר, מצפה שלם, מרום גולן, נטור, נערן, סמר, עין זיוון, קדרים, קליה, קלע, רתמים.

התוספת השנייה

(סעיף 1, פסקה (3) בהגדרת "אגודה חקלאית")

חלק א'

אגרא אבן יהודה — אגודה

אגרא יקנעם — אגודה

אגרא חיבת ציון — אגודה

אכרי בנימינה — אגודה

יוגבי ראש פינה — אגודה

קבוצת מגדלי ירקות ברמות השבים —
אגודה שיתופית בע"מ

וודד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ

חלק ב'

אחוזת בן ארי

א. א. פי מפעלי פלסטיקה אבן מנחם

ארוי, אריזות בע"מ, מושב שתולה

בוקסר את לרנר בע"מ

בכר משה וגיל פרדסנים בע"מ

ג.ג. בעלי חיים בע"מ

הדריה בע"מ

הירקנים בע"מ

הר החרמון, שרותי ספורט ונופש באזור

הר החרמון בע"מ

חב' אפרים בע"מ

חב' הדרי אפרים בע"מ

חברת נטיעות דיר ראפאת בע"מ

יצחק לוי ובניו בע"מ

ליובין רוטמן חברה חקלאית בע"מ

מפעלי הגליל התחתון תחנות טרקטורים בע"מ

מקורה בע"מ

משק בן ארצי בע"מ

משק הדר הדרום בע"מ

משק הלל אהרונזי בע"מ

משק פטר בע"מ

משתלת אחים דרויאן בע"מ

משתלת פרחים רומנו יהודה בע"מ

נח בן חיים בע"מ

סגיב חקלאות ומיכון בע"מ

קומפטי, פטריות הגליל בע"מ

רמות חברה לחקלאות ולאספקה חקלאית בע"מ

רף משתלות בע"מ

שיבולים חברה לפיתוח חקלאי בע"מ

שיקמים חווה חקלאית בע"מ

שמואל תנא ושות'

ש. פרליס ובניו

התוספת השלישית

(סעיף 1, הגדרת "ארגון חקלאי")

חלק א'

איחוד הקניות — ארגון הקניות של מושבי האיחוד
החקלאי, אגודה שיתופית חקלאית בע"מ (בפירוק)

ארגון מושבי הנגב — אגודה חקלאית שיתופית
מרכזית בע"מ

ארגון קניות של משקי תנועת חרות בית"ר —
אגודה חקלאית שיתופית מרכזית בע"מ

הצפון — ארגון קניות של מושבי העובדים בצפון,
אגודה חקלאית שיתופית בע"מ (בפירוק ובכינוס)

מושבי הגליל — אגודה שיתופית חקלאית מרכזית
של מושבי הגליל והגולן בע"מ (בפירוק)

מושבי הצפון — אגודה חקלאית מרכזית
שיתופית בע"מ (בפירוק)

מושבי השרון ועמק חפר — אגודה חקלאית
מרכזית שיתופית בע"מ

מושבי התיכון — אגודה שיתופית חקלאית מרכזית
של מושבי העובדים בע"מ

מושבי הפועל המזרחי — אגודה מרכזית חקלאית
שיתופית בע"מ (בפירוק ובכינוס)

מושבי הדרום והמרכז — אגודה שיתופית חקלאית
למושבי העובדים בע"מ (בפירוק)

מושבי מבואות ירושלים — אגודה חקלאית
שיתופית מרכזית בע"מ

חלק ב'

משקי בית שאן — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי הגליל העליון — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי הדרום — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי הרי יהודה — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי המפרץ — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי הנגב — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי עמק הירדן — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

משקי עמק יזרעאל — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

התוספת הרביעית

(סעיף 1, הגדרת "תאגיד חקלאי")

אסם הגליל — מכון תערוכת של מושבי הגליל —
אגודה חקלאית שיתופית בע"מ

עוף הנגב — אגודה שיתופית חקלאית בע"מ

תדמיר — מכון תערוכת — אגודה חקלאית שיתופית
בע"מ

הסתייגויות לחוק הנ"ל (הצעה למחוק או להוסיף יחידה ממוספרת — משמעותה גם שמספר כל יחידה אחריה ישונה בהתאם לכך)

לשם החוק	שר המשפטים מציע:
חברי הכנסת ח' מירום, ע' זיסמן, ע' סולודר, ר' ריבלין, א' שוחט, ש' שטרית וח' אורון מציעים: "חוק ההסדרים במשק החקלאי, התשנ"ב — 1992."	בפסקה (3), במקום "הנובע" יבוא "הנובע במישרין". חבר הכנסת א' פורז מציע: ברישא במקום "חוב שנוצר בתקופה" יבוא "חוב לבנק שנוצר בתקופה". הגדרת "חוב כולל" שר האוצר מציע: למחוק את פסקה (2). הגדרת "יישובי קו העימות" חבר הכנסת ג' גל מציע: "יישובי קו העימות" — היישובים בתחום המועצות האזוריות מעלה-יוסף, מרום-הגליל, מבואות-החרמון, הגליל-העליון וגולן וכן היישובים שיקבעו השרים באישור ועדת הכלכלה של הכנסת."
לסעיף 1	
הגדרת "אגודה חקלאית" שר האוצר מציע:	
(1) בפסקה (2), המלים "ובמקומות נוספים" יימחקו; (2) פסקה (3) — תימחק. חברי הכנסת ע' סולודר וח' אורון מציעים: במקום פסקה (1) יבוא: (1) "אגודה שיתופית אשר אחת ממטרותיה היא ייצור ושיווק של תוצרת חקלאית."	
חבר הכנסת א' פורז מציע: למחוק את פסקה (2). הגדרת "ארגון חקלאי" חברי הכנסת ע' סולודר וח' אורון מציעים: במקום ההגדרה המוצעת יבוא: "ארגון חקלאי" — אגודה שיתופית, לרבות אגודה שיתופית מרכזית, שעל חבריה נמנות אגודות חקלאיות". הגדרת "היום הקובע" חבר הכנסת א' פורז מציע:	
במקום "י" בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987) יבוא "ז' בכסליו התשמ"ה (31 בדצמבר 1984)". חבר הכנסת ג' גדות מציע: במקום "י" בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987) יבוא "י"ד בטבת התשנ"א (31 בדצמבר 1990)". חבר הכנסת פ' גרופר מציע: במקום "י" בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987) יבוא "כ"ג בטבת התשמ"ט (31 בדצמבר 1988)". הגדרת "חוב" שר האוצר מציע: למחוק "עמלה והוצאות". הגדרת "חוב בסיסי" חבר הכנסת ד' תיכון מציע: ברישא, במקום "בתקופה שנסתיימה ביום הקובע" יבוא "בתקופה שהתחילה ביום ח' בטבת התשמ"ה (1 בינואר 1985)".	
לסעיף 2	
בסעיף קטן (ג), בסיפא, המלים "ובהתייעצות עם שר האוצר את שכרם" — יימחקו, ואחרי סעיף קטן (ג) יבוא: (ד) שר האוצר יקבע את שכרם של המשקמים."	
לסעיף 3	
שר האוצר מציע: בסעיף קטן (א), המלים "במספר שלא יפחת משלושה" — יימחקו. לסעיף 4	
שר האוצר מציע: בסעיף קטן (א), המלים "במספר שלא יפחת משלושה" — יימחקו. לסעיף 5	
שר האוצר מציע: בסעיף קטן (א), המלים "במספר שלא יפחת משלושה" — יימחקו. לסעיף 6	
שר האוצר מציע: במקום סעיף 6 יבוא: 6. מינהלה	
חבר הכנסת ד' תיכון מציע: ברישא, במקום "בתקופה שנסתיימה ביום הקובע" יבוא "בתקופה שהתחילה ביום ח' בטבת התשמ"ה (1 בינואר 1985)".	

(3) חלקו ביתרת חובות האגודה החקלאית שבה הוא חבר, לאחר הפחתת הסכומים הנובעים מחלוקת החובות האמורים בפסקאות (1) ו-(2) לכל החברים בה, ובלבד שסכום חלקו זה של החייב ביתרת חובות האגודה לא יעלה על סך של 5,000 שקלים חדשים בגין חובותיה הישירים של האגודה, וסך של 5,000 שקלים חדשים נוספים בגין חובותיה של האגודה לפי פסקאות (2) ו-(3) של סעיף 16(ב).

(ג) הסכומים האמורים בסעיף קטן (ב)(3) ובסעיף 16(ב) יהיו צמודים למדד המחירים לצרכן (להלן — מדד), בשיעור עליית המדד הידוע כמועד הסדרת החוב לחייב לעומת המדד לחודש דצמבר 1990.

16. קביעת חוב של אגודה חקלאית

(א) לצורך קביעת חובה של אגודה חקלאית ייקבעו תחילה חובות כל האגודות השיתופיות שבהן היא חברה וכן חובות תאגידים אחרים שבהם היא חברה, אם היתה ערכה במישרין או בעקיפין לחובותיהם.

(ב) חובותיה של אגודה חקלאית יהיו כל אלה:

- (1) חובותיה הישירים לנושים כלשהם;
- (2) חלקה בחובות אגודות שיתופיות אחרות שבהן היא חברה;
- (3) חלקה בחובות תאגידים אחרים שבהם היא חברה בגין ערבותה הישירה או העקיפה להם; ובלבד שהסכום הכולל לפי פסקאות (2) ו-(3) לא יעלה על סך של 5,000 שקלים חדשים בגין כל חבר באגודה החקלאית.

17. מימוש נכסים

(א) המשקם יפעל למימוש נכסים של החייבים שהם אגודות חקלאיות, והתמורה שתתקבל תצורף לכושר ההחזר של החייב לפי הקבוע בסעיף 19(ב).

(ב) קבע המשקם כי לתאגיד שבו חברות אגודות חקלאיות יש כושר החזר, רשאי הוא לקבוע, כי נוסף על סכומים שיחולקו לאגודות לפי פסקאות (2) ו-(3) של סעיף 16(ב), חוב מסוים של תאגיד כאמור לא יחולק לאגודות החקלאיות החברות בהם ולא יימחק, ויישאר כחוב של התאגיד או האגודה בהתאם לכושר החזר.

18. כושר ההחזר של הגורם החקלאי

(א) המשקם יקבע את כושר ההחזר השנתי של הגורם החקלאי, לפי הכללים שיקבע שר האוצר בתקנות.

(ב) בחישוב כושר ההחזר של הגורם החקלאי יובאו בחשבון ההכנסות הבאות:

- (1) לגבי גורם חקלאי שהוא חבר באגודה חקלאית — כל הכנסה של החבר אף אם אינה הכנסה מהמשק החקלאי, וכן 60% מכל הכנסה של בן זוגו;

שר האוצר בתקנות, לאחר התייעצות עם שר החקלאות; בתקנות תיקבענה גם הוראות בכל הנוגע להעסקת רואי-חשבון, כלכלנים ובעלי מקצועות אחרים, תנאים והגבלות למנויים ושכרם.

(ב) כראש המינהלה יעמוד מנהל שותמנה הממשלה.

(ג) נוכח שר האוצר כי המינהלה סיימה את ביצוע תפקידה רשאי הוא, באישור הממשלה, להורות על סיום פעולותיה וביטולה לרבות בהוראות שייקבעו בתקנות.

לסעיף 7

שר המשפטים מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"7. פתיחת הליכים

(א) נושה לא יפתח בהליכים לגביית חוב בסיסי אלא בהתאם להוראות חוק זה.

(ב) נפתחו הליכים לגביית חוב בסיסי לפני תחילתו של חוק זה רשאי חייב, ערב, או נושה בגין חוב כאמור, לבקש כי ההליכים יימשכו בפני המשקם לפי הוראות חוק זה; מי שבפניו מתנהל ההליך רשאי להורות על הקפאת ההליך המתנהל בפניו והעברתו למשקם, אם נוכח כי יהיה בכך כדי לתרום ליעילות הכוללת של ההליך לגביית החוב הבסיסי.

(ג) חייב או נושה בגין חוב בסיסי רשאים לפנות למשקם בבקשה לפתיחת הליכים לפי חוק זה.

(ד) נוכח המשקם כי נתקיימו התנאים לתחולתו של חוק זה, יפתח בהליכים לקביעת חובו של חייב ושל גורם חקלאי הקשור לאותו חייב.

(ה) שר המשפטים רשאי לקבוע תקנות לעניין אופן העברת הליכים לדיון בפני המשקם."

לסעיף 10

שר האוצר מציע:

למחוק את הסעיף.

לסעיף 12

שר האוצר מציע:

למחוק סעיפים קטנים (ג) ו-(ד).

לסעיפים 15 עד 24

שר האוצר מציע:

במקום סעיפים 15 עד 24 יבוא:

"15. קביעת חוב של חבר באגודה חקלאית

(א) לצורך קביעת חובו של חבר באגודה חקלאית ייקבעו תחילה חובות האגודה החקלאית שבה הוא חבר, וחבותיה כלפי החברים בה.

(ב) חובותיו של חבר באגודה חקלאית יהיו כל אלה:

- (1) חובו הישיר לאגודה החקלאית שבה הוא חבר;
- (2) חובו לאגודה החקלאית שבה הוא חבר בשל פעולות שביצעה האגודה למענו;

22. מנהל לנכסים המושבתיים

בתוך תשעים ימים לאחר תחילתו של חוק זה, ימנה שר האוצר מנהל שיהיה אחראי לניהול הנכסים המושבתיים ולטיפול בהם לפי הוראות חוק זה (להלן — המנהל).

23. ועדה למימוש משקים

בתוך תשעים ימים לאחר תחילתו של חוק זה, ימנה שר האוצר ועדה להשבתת משקים שבה יהיו חברים נציג שר האוצר, נציג שר החקלאות ונציג מנהל מקרקעי ישראל (להלן — הוועדה); הוועדה תקבע, באישור הממשלה, עקרונות למימוש משקים.

24. מימוש המשק החקלאי

(א) קבע המשקם כי יש לממש את נכסיו של חקלאי או של חבר באגודה חקלאית, יבדוק המנהל את האפשרויות הקיימות למימוש נכסי המשק החקלאי, וימליץ בפני הוועדה על הדרך היעילה ביותר למימוש.

(ב) כבואו להמליץ על הדרך היעילה למימוש נכסי המשק החקלאי, יבחן המנהל את העניינים הבאים:

(1) היצע הקרקעות באזור שבו נמצא המשק החקלאי, והאפשרויות לשימושים אחרים בקרקע המשמשת את המשק החקלאי;

(2) היתרונות למשק הלאומי שבביטול מכסות מים או מכסות ייצור אחרות באזור שבו מצוי המשק החקלאי;

(3) היתרונות או החסרונות למשק הלאומי בהרחבת משקים חקלאיים אחרים באזור או באגודה החקלאית שבה חבר החייב, אם יועמדו להם מכסות המים ומכסות ייצור אחרות של החייב, כולן או חלקן;

(4) סכום התמורה שניתן לקבל בעבור המשק החקלאי כיחידה פעילה וכלי שיכוטלו מכסות המים ומכסות הייצור האחרות, בין כיחידה שלמה, הכוללת את בית מגוריו של החייב ובין ללא בית מגורים זה;

(ג) המלצת המנהל תובא לאישור הוועדה, והיא תחליט בה לאור העקרונות שנקבעו, כמפורט בסעיף קטן (ב)."

לסעיף 15

לחלופין, שר האוצר מציע:

(1) בסעיף קטן (א), במקום "20%" יבוא "17.5%";

(2) סעיף קטן (ב) — יימחק.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "20%" יבוא "10%".

לסעיף 17

לחלופין, שר האוצר מציע:

(1) בסעיף קטן (א), המלים "כשהן משוערכות" — יימחקו;

(2) סעיף קטן (ב) — יימחק, ולחלופין, במקום "7%" יבוא "4%".

(2) לגבי גורם חקלאי שהוא אגודה חקלאית — כל הכנסה של האגודה החקלאית, בתוספת כושר ההחזר של החקלאים החברים בה, המצטרפים להסדר במסגרת האגודה החקלאית;

19. קביעת החוב לתשלום

(א) נקבע כושר ההחזר השנתי של הגורם החקלאי, יקבע המשקם את כושר ההחזר המצרפי שלו; לעניין חוק זה, "כושר ההחזר המצרפי" — סך כל סכומי כושר ההחזר השנתיים של החייב בתקופה של עשרים שנים, כשהם מהוונים בשיעור ריבית ההסדר.

(ב) נמצא כי כושר ההחזר המצרפי גבוה מחוב הגורם החקלאי שנקבע לפי סעיפים 15 או 16 או שווה לו, ייקבע כל סכום החוב כחוב לפירעון, וחוב זה ייפרס לתקופה שיקבע המשקם, בהתאם לכושר ההחזר של הגורם החקלאי.

(ג) נמצא כי כושר ההחזר המצרפי נמוך מהחוב שנקבע לפי סעיפים 15 או 16, אך אינו נמוך מ-70% של החוב כאמור, ייקבע סכום החוב השווה לכושר ההחזר המצרפי כחוב לפירעון שיפרס לתקופה של עשרים שנה, ויתרת החוב — תימחק.

(ד) נמצא כי כושר ההחזר המצרפי של חקלאי גבוה מ-50% של החוב שנקבע לפי סעיף 15, אך אינו עולה על 70% של החוב כאמור, ייבדק ערכה של יחידת המשק החקלאי במימוש —

(1) נמצא כי ערכה של יחידת המשק במימוש עולה על כושר ההחזר המצרפי, יקבע המשקם שיש לממש את נכסיו של החייב;

(2) נמצא כי ערכה של יחידת המשק החקלאי במימוש נמוך מכושר ההחזר המצרפי — ייקבע סכום החוב השווה לכושר ההחזר המצרפי כחוב לפירעון שיפרס לתקופה של עשרים שנה, ויתרת החוב — תימחק;

לעניין זה, "ערך יחידת המשק החקלאי במימוש" — כפי שיקבע שר האוצר בתקנות.

20. מימוש נכסים

(א) נמצא כי כושר ההחזר המצרפי שנקבע לחקלאי כלשהו או לחבר אגודה חקלאית לפי סעיף 19 נמוך מ-50% של החוב שנקבע לו לפי סעיף 15, יקבע המשקם כי יש לממש את נכסיו.

(ב) נמצא כי כושר ההחזר המצרפי שנקבע לפי סעיף 19 לחייב שהוא אגודה חקלאית נמוך מ-70% של החוב שנקבע לאגודה לפי סעיף 15, לא יתבצע ההסדר באגודה החקלאית, ויחולו הוראות חוק זה לעניין הסדר החוב לגבי חקלאי.

21. העברת המשק החקלאי לניהול המנהל

קבע המשקם כי יש לממש את נכסיו של חקלאי או חבר באגודה חקלאית, יועבר המשק החקלאי שלו לניהול המנהל שנתמנה לפי סעיף 20; לעניין זה, "משק חקלאי" — הנחלה, מכסות הייצור ומכסות המים שהוקצו לו.

- חבר הכנסת פ' גרופר מציע:
- (1) אחרי סעיף 34 יבוא:
35. שיפוי
- (א) המדינה תשפה את הבנקים בגין הפסדיהם לפי חוק זה, בסכום של 750 מיליון ש"ח.
- (ב) הסכום יחולק בידי שופט או שופט בקצבה שימנה נשיא בית המשפט העליון.
- (2) אחרי סעיף 35 יבוא:
36. תחילה
- תחילתו של חוק זה ביום שתקבע הממשלה.
- לסעיף 19
- לחלופין, שר האוצר מציע:
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "תקופה שלא תעלה על שבע-עשרה שנים ושישה חודשים" יבוא "תקופה שלא תעלה על עשרים שנים";
- (2) במקום "ובתוספת בשיעור 20% עמלה" יבוא "ובתוספת 1% מהחוב, כעמלה".
- לסעיף 21
- לחלופין, שר האוצר מציע:
- במקום "40%" יבוא "20%".
- לסעיף 24
- חבר הכנסת א' פורז מציע:
- בסעיף קטן (א), במקום "המשקם יקבע" יבוא "השר יקבע".
- לסעיף 32
- שר האוצר וחבר הכנסת א' פורז מציעים:
- למחוק את הסעיף.
- לחלופין, שר האוצר מציע:
- במקום הנוסח המוצע יבוא:
- "בתאגידים משותפים לגורמים חקלאיים ולקיבוצים לא יישאו הקיבוצים בחוב גדול יותר משהיו נושאים בו לולא הופחתו חובותיהם של הנושים בהתאם להוראות חוק זה; היה ערב קיבוץ ביחד עם גורם חקלאי לחובות תאגיד משותף כאמור, יופחת מסכום הערכות אותו חלק שלא ניתן יהיה לגבותו מהגורם החקלאי בהתאם להוראות חוק זה; המשקם רשאי לקבוע את אופן העברת חלקם של הגורמים החקלאיים בבעלות בתאגידים כאמור לידי נושי התאגידים שלא יוכלו לגבות את חובם לפי הוראות סעיף זה."
- חבר הכנסת ח' אורון מציע:
- בסוף הסעיף יבוא "בקביעת הסכום שלא יישאו בו הקיבוצים והתאגידים כאמור, תובא בחשבון כל הטבה שקיבלו הקיבוצים בשל אי-פירעון חובות הגורמים החקלאיים לפי חוק זה, לאותו תאגיד משותף".
- לסעיף 33
- שר האוצר מציע:
- לכטל את הסעיף.
- אחרי סעיף 34
- חבר הכנסת א' פורז מציע:
- למחוק את התוספת.
- למחוק את כל הארגונים שבתוספת זו למעט משקי הדרום ומשקי עמק-הירדן.
- למחוק את כל הארגונים שבתוספת זו למעט משקי הדרום ומשקי עמק-הירדן.
- למחוק את התוספת הרביעית
- שר האוצר מציע:
- למחוק את התוספת.

טז. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34), התשנ"ב — 1992

1. תיקון סעיף 20
בחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב].
התש"ל — 1970¹, בסעיף 20(ד), אחרי פסקה (5) יבוא:
" (6) שירות סדיר כחייל של מי שגויס בחוץ-לארץ לפני עלייתו לארץ, ושירת בתקופת מלחמת-העולם השנייה בשירות הצבא הבריטי או בצבאות כנות הברית, כשהשירות האמור איננו מובא בחשבון כשירות לצורך הגמלאות;
2. תחילה ותחילה
תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של חוק שירות מדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990², והוא יחול מיום תחילתו גם לגבי מי שפרש לגמלאות לפני היום האמור.

¹ ס"ח התש"ל, עמ' 56; התשנ"ב, עמ' 64.

² ס"ח התש"ן, עמ' 190.

יז. הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד) (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק איגרות מדינת ישראל (הנפק שער נייד).
התשמ"ג — 1982¹, במקום "אלף ושלוש מאות מיליון דולר" יבוא "אלפיים מיליון דולר".
- 1 ס"ח התשמ"ג, עמ' 16; התשמ"ז, עמ' 28; התש"ן, עמ' 115.

יח. הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון — כוח מזוין מחוץ לצה"ל), התשנ"ב — 1991

1. החלפת סעיף 6
במקום סעיף 6 לחוק-יסוד: הצבא, יבוא:
"6. כוחות מזוינים אחרים
אין להקים, לקיים, לממן, או לאמן, בין במישרין ובין בעקיפין, כוח מזוין מחוץ לצבא-הגנה לישראל, אלא על פי חוק."

ד ב ר י ה ס ב ר

- נוסף על כך, לפי המצב הקיים, אף שצד"ל הוא למעשה שלוחה של צה"ל, לא רק שאין עליו ועל מעשיו שום פיקוח פרלמנטרי, גם אין לגביו אחריות מיניסטריאלית מוגדרת. זה מצב של לא שלטון חוק כתחום הרגיש של קיום כוח מזוין.
- לכן מוצע לתקן את הסעיף כך, שיסיר ספק, שהאיסור חל גם על מימון ואימון בעקיפין של כוח מזוין מחוץ לצה"ל.
- זה שנים מצייד ומממן צה"ל את "צבא דרום לבנון" (צד"ל), מאמן את חייליו, מפקד עליהם, משלם את משכורותיהם וקובע את פעילותם. קיום צד"ל ומימונו, אימונו וציוודו על-ידי צה"ל מסכנים את ישראל יום-יום בהסתבכות מלחמתית נוספת, והם איום על ביטחונה.
- הקמת צד"ל והפעלתו עומדת בסתירה לרעיון הטמון בסעיף 6 הקיים לחוק-יסוד: הצבא, האוסר הקמת כוח מזוין מחוץ לצה"ל, אלא על-פי חוק.

יט. הצעת חוק הדיינים (תיקון), התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

1. הוספת סעיף 13
אחרי סעיף 13 לחוק הדיינים, התשט"ז — 1955, יבוא:
"13א. (א) תוקפו של צו ביניים, אשר ניתן על-ידי בית-דין רבני במעמד צד אחד, יהיה לתקופה של 21 יום מיום הניתנו. המבקש חייב להודיע במסירה אישית לצד שנגדו הוצא הצו על הוצאתו בתוך ארבעה ימים מיום שהצו ניתן. הוגשה התנגדות לצו האמור יקיים בית הדין הרבני דיון בהתנגדות בתוך
- שבעה ימים מיום הגשת ההתנגדות, וההחלטה תינתן בתוך שלושה ימים מיום הדיון. נמסר הצו לצד שנגדו הוצא ולא הוגשה התנגדות בתוך 21 יום, יהיה הצו תקף למשך שנה ובית-הדין הרבני ידון בכקשה במעמד שני הצדדים לא יאוחר מחודשיים לאחר הניתן הצו.
- "צו ביניים", לרבות צו עיכוב יציאה מן הארץ, צו עיקול, צו עיכוב נכסים, צו מניעה או צו עשה מכל סוג שהוא.

- (ד) סירב בית-דין רבני אזורי לעכב ביצוע פסק-דין עד לאחר הכרעה בערעור בבית-הדין הרבני הגדול שלא נתן את החלטתו בתוך שלושה ימים ממועד הגשת הבקשה לעיכוב הביצוע. רשאי החייב לפנות בבקשה לעיכוב הביצוע לבית-הדין הרבני הגדול.
- (ה) השר לענייני דתות רשאי, בהתייעצות עם נשיא בית-הדין הרבני הגדול, להחיל כל אחת מתקנות הדיון של בתי-המשפט על בית-הדין הרבני.
- (ו) השר לענייני דתות יקבע, בהתייעצות עם נשיא בית-הדין הרבני הגדול, תקנות לביצוע הוראות סעיף זה.

(ב) פסק-דין או החלטה שניתנו על יסוד טענות שנטענו שלא בפני בעל דין ניתנים לביטול. בקשה לביטול יש להגיש בתוך שלושים יום מהיום שנמסר לבעל הדין העתק מפסק-הדין או מן ההחלטה, אולם רשאי הוא להגיש התנגדות גם למי שנמסר לו העתק הפסק או ההחלטה. הוגשה התנגדות, רשאי בית-הדין הרבני לעכב את ביצוע פסק-הדין או ההחלטה אם נתבקש לכך.

(ג) הוגש ערעור על פסק-דין שניתן ללא נימוקים, רשאי בית-הדין הרבני הגדול להורות לבית-הדין הרבני האזורי לתת נימוקים בתוך הזמן שיוורה, וכן רשאי הוא לעכב את ביצוע פסק-הדין למתן הנימוקים.

ד ב ר י ה ס ב ר

מהצעות הוועדה האמורה, שאושרו על-ידי הרבנות הראשית לאחר שנבדקה תקפותן לפי דין תורה. סעיפים אלה עוסקים בדרך לבטל צווים או פסקי-דין הניתנים במעמד צד אחד, בצורך בהנמקת פסקי-דין ובעיכוב ביצוע פסק-דין שהוגש עליו ערעור. עניינים אלה הם בעלי חשיבות מרכזית, והיעדרם מקשה על מתדיינים ויוצר בעיות קשות, הגוררות עינוי דין וחוסר שוויון בין בעלי דין.

סעיף קטן (ה) המוצע יאפשר לשר לענייני דתות, בהתייעצות עם נשיא בית-הדין הרבני הגדול, להשוות את מצבם של מתדיינים בבתי-המשפט לאלה שבבית-דין כדי ליעל את הדיון, לשפרו ולשפר את איכות השירות למתדיינים. ההתייעצות עם נשיא בית-הדין הרבני הגדול תבטיח, כי כל תקנה שתצא מתחת ידי השר תעלה בקנה אחד עם דין תורה. באופן זה ייתן בידי המערכת אמצעי מהיר, יעיל ונוח להסדיר עניינים של סדרי דין, המחייבים תיקון או תוספת.

ההכרה בצורך בחיקון תקנות סדרי הדין בבית-הדין הרבניים היא נחלת מערכת השיפוט הרבנית כמו נחלתם של המתדיינים. לפני כשלוש שנים מסרה ועדה, שמונתה על-ידי השר לענייני דתות והרבנים הראשיים לישראל, את המלצותיה, מסקנותיה והצעותיה המפורטות לחיקון סדרי הדין בבית-הדין הרבניים. ההצעות לחיקון אושרו על-ידי מועצת הרבנות הראשית לישראל. אולם — מטעמים השמורים עמם — הן לא נחתמו על-ידי הרבנים הראשיים לישראל. בהעדר הסדר חקיקה בשאלת תקנות הדיון בבית-הדין נמצא העניין במבוי סתום, והתיקונים החיוניים אינם נעשים. אין מנוס מהתערבות הכנסת בסדרי הדין הרבניים כדי לתקן את העניינים שמערכת השיפוט הרבנית עצמה מכירה בחיוניותם.

הצעה זו באה לתקן מספר קטן של עניינים חיוניים. סעיפים קטנים (א) — (ד) להצעה הועתקו כמעט מילולית

כ. הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ב — 1992 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. ביטול

חוק תחנת הכוח תל-אביב, התשכ"ז — 1967¹ — בטל.

¹ ס"ח התשכ"ז, עמ' 141.

ד ב ר י ה ס ב ר

מאז תקופת "חוק רדינג" הוקמו בארץ שני אתרים מורכבים וגדולים של תהנות כוח, באשקלון ובחדרה, זאת לפי התהליך שמכתיב חוק התכנון והבנייה. התוצאה היא, כי שני אתרים אלה, שהוקמו רק לאחר שקיבלו את כל האישורים כחוק, ובכלל זה אלה הקשורים לשמירת איכות הסביבה, מתפקדים כראוי, לשביעות רצון תושבי האזורים האמורים.

נראה לכן, כי אין מקום עוד לחוקים ספציפיים בנושא זה, וכל תחנת כוח בעתיד יש להקימה לפי חוק התכנון והבנייה.

חשוב כי תחנות הכוח בלב העיר תל-אביב תימכנה כגרוטאות עם מיצוי תקופת חייהן. כך ניתן יהיה להחזיר לתל-אביב שטח של 400 דונם, שהוא חיוני להתפתחותה של עיר זו. השבת שטח זה לעיר תל-אביב בתחילת המאה הבאה תעניק לעיר תל-אביב מרחב עצום לתכנונה ולהתפתחותה בעתיד.

הנסיבות שהיו ברקע חקיקתו של חוק תחנת הכוח בתל-אביב אינן קיימות כיום.

כא. הצעת חוק זכויות העיוור, התשנ"ב — 1991
(הצעת חברת הכנסת א' נמיר)

1. הגדרות

בחוק זה —

"עיוור" — מי שנולד עיוור או שאיבד את ראייתו או שנפגע באופן שאינו ניתן לתיקון, וכתוצאה מכך קיימת הגבלה בראייתו, הגורמת לקשיים בתפקודו העצמאי היומיומי, בהליכה או בלימודים.

"ילד עיוור" — לרבות ילד חורג וילד מאומץ שטרם מלאו לו 18 שנים.

2. תיקון חוק הביטוח הלאומי

בסעיף 127 מט לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968,¹ אחרי "בחוץ-לארץ" יבוא "לרבות ילד עיוור, כמשמעותו בחוק זכויות העיוור, התשנ"א — 1991, שטרם מלאו לו 14 שנים".

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

² ס"ח התשנ"א, עמ' 114.

3. קצבת ניידות

הוראות ההסכם בדבר גמלת ניידות, שנערך בין ממשלת ישראל ובין המוסד לביטוח לאומי, כיום 1 ביוני 1977, והנוגעות לתשלום קצבת ניידות למוגבלים בניידות לחסרי רכב, יחולו, בשינויים המחויבים, גם על עיוורים.

4. תיקון חוק חינוך מיוחד

אחרי סעיף 7 לחוק חינוך מיוחד, התשמ"ח — 1988,² יבוא:

"7א. שיעורי עזר

ילד עיוור כמשמעותו בחוק זכויות העיוור, התשנ"ב — 1991, יהיה זכאי לעזרה בלימודים בהיקף שלא יפחת מ-4 שעות לשבוע".

ד ב ר י ה ס ב ר

לגביהם קיפוח משמעותי בנושא גמלת הניידות, שאינה משתלמת להם, אף שהם נזקקים להוצאות ניידות לא פחות מנכים שיש באפשרותם לנהוג ברכב.

הצעת חוק זו באה לתקן עיוות זה, וכן להקל במעט על סבלם הרב, לפחות מבחינה כלכלית.

נכותו של העיוור אינה נופלת בחומרתה מנכותם של בעלי מומים אחרים, ומבחינת מסוימות היא אף קשה מהן.

העיוורים מקבלים, אמנם, סיוע מהמוסד לביטוח לאומי בתחומים שונים, אך זכויותיהם אינן מעוגנות בחוק, וקיים

כב. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים), התשנ"ב — 1992
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 109

(1) בסעיף 109 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968, האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (ד), ובמקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) קצבת הילדים לחודש תהיה כלהלן:

הילד	נקודת קצבה
1. הראשון	1
2. השני	1
3. השלישי	2
4. הרביעי	3 1/4

נקודת קצבה

הילד

5.	החמישי	3 1/4
6.	בעד כל ילד נוסף	3 1/2

(ב) משתלמת קצבה בעד ארבעה ילדים או יותר, תוגדל הקצבה בעד הילד השלישי ב-1/2 נקודת קצבה.

(ג) "נקודת קצבה" — כמשמעותה בסעיף 33א לפקודת מס הכנסה.

2. תיקון חוק החיילים המשוחררים

סעיף 40(ב1) לחוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), התש"ט — 1949, והתקנות על-פיו — בטלים.

ד ב ר י ה ס ב ר

המשפחות הערביות משלמות את דמי הכיטוח החוקיים המלאים. ההבדל בתשלומי קצבאות הילדים מגביר את רגשות המרידות, החסכול והניכור בקרב ערביי ישראל, גורם נזק

ההפרש בתשלומי קצבאות הילדים למשפחות יוצאי-צבא ושאינן של יוצאי-צבא פוגע בצורה קשה במשפחות הערביות, שכניהן לא נקראים לשירות חובה משיקולים ביטחוניים.

החוק המוצע אינו בא להפחית את קצבאות הילדים שמקבלים יוצאי־צבא ובני משפחותיהם, אלא בא להשוות את קצבאות הילדים לגבי כלל אוכלוסיית מדינת ישראל.

לפי החוק המוצע, יבוטל הסעיף והתקנות לפי חוק חילים משוחררים (החזרה לעבודה), ותשלום קצבאות הילדים כאמור יעוגן בחוק הביטוח הלאומי, שישלם קצבאות שוות לכלל האוכלוסייה.

למערכת היחסים בין שני העמים ומהווה ניגוד למגילת העצמאות, אשר מבטיחה שוויון מלא לכל חלקי האוכלוסייה.

כאשר חוקק החוק, בשנת 1968, הפער בתשלומים למשפחות יוצאי־צבא ולאחרות היה קטן; בשנים האחרונות התרחב הפער לרעת המשפחות הערביות, דבר שפוגע בהכנסתן וברמת החיים של ילדיהן. אין להעניש את הילדים הערבים בשל אי־ביצוע חוק שירות חובה על־ידי הממשלה.

כג. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: גורל תשלום קצבאות ילדים למשפחות זכאיות על־ידי מעסיקים

ביום 19 בדצמבר 1991 שלח מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי ליושב־ראש ועדת העבודה והרווחה מכתב, ובו הוא מפרט את הפעולות שהמוסד נוקט כדי להגביר את מיצוי הזכויות, ועם זאת למנוע תשלומי כפל של קצבת ילדים, בין היתר: הגברת ההסברה בקרב הזכאים ובקרב המעסיקים; הפעלת המחלקה לביקורת ניכויים של הביטוח הלאומי, במטרה לוודא שהמעסיקים משלמים את קצבת הילדים לזכאים כנדרש; בדיקת מאגרי מידע שונים הקיימים במוסד, על־מנת למצוא דרכים נוספות להגברת מיצוי הזכויות בנדון.

עם זאת, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי סבור, כי במצב הקיים לא ניתן להגיע למיצוי מלא או אפילו קרוב למלא במצב הקיים, וכי יש לפעול להחזרת תשלום קצבאות הילדים למצבן הקודם ולבטל את מכתני ההכנסה לקצבת הילדים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת העבודה והרווחה תובעת מן השר הממונה על הביטוח הלאומי ליוזם תיקון החוק בנושא קצבאות הילדים, שיחזיר את המצב לקדמותו ויבטל את מכתני ההכנסה כתנאי לזכאות לקצבת ילד ראשון ושני, ויחזיר את האוניברסליות של קצבאות הילדים.

2. עד לתיקון החוק סומכת הוועדה את ידיה על ההצעות של מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, כפי שנמסרו לוועדה במכתבו מיום 19 בדצמבר 1991 להגברת מיצוי הזכויות.

3. הוועדה קוראת לארגוני המעסיקים לפעול להגברת המודעות בקרב המעסיקים, בין היתר באמצעות תשדירי שירות בדבר מימוש זכאותם של עובדים המשתכרים פחות מ־95% מן השכר הממוצע לקצבת ילד ראשון ושני.

4. הוועדה קוראת למזכ"ל ההסתדרות לפעול להגברת המודעות בקרב העובדים לזכותם כאמור.

5. הוועדה מבקשת מהשר הממונה על הביטוח הלאומי לדווח לה בנושא כעבור שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום כ"ז בכסליו התשנ"ב (4 בפברואר 1991) את ההצעות לסדר־היום של חברי הכנסת עמיר פרץ ומיכאל קליינר בנושא: גורל תשלום קצבאות ילדים למשפחות זכאיות על־ידי מעסיקים.

הנושא הועלה לאחר שהתברר, כי כ־40,000 משפחות המשתכרות פחות מ־95% מן השכר הממוצע כמשק זכאיות לקצבת ילד ראשון ושני, אינן מודעות לזכויותיהן ואינן מממשות את זכותן באמצעות המעביד.

הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום 10 בדצמבר 1991, ובמהלכה שמעה, בין היתר, את סגן השר לענייני הביטוח הלאומי, את מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, את נציגי משרד האוצר והאגף לביטחון סוציאלי בהסתדרות.

לוועדה נמסר, כי בישראל חיות כיום 713,000 משפחות עם ילדים, מהן 580,000 עם ילד אחד עד שלושה. 340,000 מהן אינן זכאיות לקצבת ילד ראשון ושני. 146,000 משפחות זכאיות מממשות את זכאותן לקבלת הקצבה, וכ־40,000 משפחות הזכאיות לקצבת ילד ראשון ושני, ובהן כ־60,000 ילדים, אינן מממשות את הזכאות.

כ־60 מיליון ש"ח לשנה נשארים בקופת הביטוח הלאומי עקב אי־מיצוי זכאות של משפחות לקבלת קצבת ילד ראשון ושני. החיסכון התקציבי לאוצר בעקבות שינוי החוק וקביעת מבחן הכנסה לזכאות לקצבת ילד ראשון ושני מסתכם בכ־300 מיליון ש"ח לשנה. הדרישה הצבורה בענף ילדים הסתכמה בסוף 1991 בכ־8 מיליארדי ש"ח.

נציגי הביטוח הלאומי כפרו בטענות כאילו מעסיקים, שקיבלו מהביטוח הלאומי כספים לתשלום קצבת ילד ראשון ושני לזכאים, לא העבירו את הכספים ליעדם. עם זה, לביטוח הלאומי אין כלים לבדוק תביעות ישירות של עובדים על בסיס רמת שכר, אלא באמצעות המעביד, וסביר להניח שמעסיקים רבים אינם פונים לביטוח הלאומי לקבל את הכסף כעבור עובדיהם הזכאים.